

د ښوونکو لارښود
پښتو (لومړۍ ژبه)
پنځم ټولگی

لیکونکی: ډاکټر محب الله زغم

Ketabton.com

لومړۍ برخه

عمومي لارښوونې

۱. د تعلیمي نصاب نوی چوکاټ

د تعلیمي نصاب نوی چوکاټ پر قابلیت - محوری ولاړ دی. قابلیت - محوري په ښوونه او روزنه کې هغه نوی تگلاره ده چې د نړۍ ډېرو هېوادونو د خپلو تعلیمي نظامونو لپاره غوره کړې ده. مخکې تر دې چې د قابلیت - محوره نصاب پر جزئیاتو خبرې وکړو، دلته به د قابلیت او قابلیت - محوره نصاب تعریفونه وگورو.

قابلیت Competence

د پوهې، مهارت او ذهنیت ترکیب ته قابلیت وايي. دا هغه وړتیا ته ده چې د زده کړې متوقع نتیجې په یوه مشخص سیاق (تعلیم، کار، شخصي او مسلکي وده او پراختیا) کې په کافي اندازه عملي کړو. قابلیت یوازې په شناختي عناصرو یعنې د تیورۍ، مفاهیمو او پوهې په کارولو پورې محدود نه وي، بلکې عملي اړخ یې (تخنیکي مهارتونه) او همدارنګه خپل منځي تعلقات (اجتماعي یا سازماني مهارتونه) او اخلاقي ارزښتونه هم رانغاړي.

قابلیت - محوره نصاب Competency-based curriculum

هغه نصاب دی چې د زده کړې د پروسې پر ترکیبي نتیجو ټینګار کوي. یعنې د دې پر ځای چې ډېر تمرکز پر دې وي چې شاگردان دې د مضمون محتوا زده کړي؛ پوهه، مهارتونه او ذهنیت به هم مهاله حاصل کړي. دا نصاب په پرنسپ کې شاگرد - محوره نصاب دی او د شاگرد، معلم او ټولنې د ضرورتونو له بدلانه سره تنظیمېږي. یعنې د زده کړې فعالیتونه او چاپېریال داسې غوره کېږي چې شاگردان په کې پوهه، مهارتونه او ذهنیت حاصل او په ورځني ژوند کې یې استعمال کړي. قابلیت - محوره نصاب معمولاً د ځینو اساسي قابلیتونو پر بنا طرح کېږي چې دا فعالیتونه یا بین النصابي وي او یا په یوه مضمون پورې تړلي وي.

د قابلیت یو مثال به وگورو. فرضاً مور فکر کوو چې پر متن د پوهېدو لپاره باید متن ټکي په ټکي حفظ کړو، خو قابلیت محوره نصاب وايي: پر متن د پوهېدو لپاره باید وپوهېږو چې هر معلوماتي متن خپله موضوع، عمده ټکي (main idea) او د عمده ټکو تفصیل یا جزئیات لري چې باید پیدا او یاد یې کړو. دا شوه د پوهې برخه. اوس به بل ګام اخلو. د دې پوهې د کارولو مهارت باید پیدا کړو. مهارت یې دا دی چې د یوه متن موضوع څنګه باید معلومه کړو؛ عمده ټکي یې څنګه باید پیدا کړو؛ او تفصیل یې څنګه وپېژنو. دا مهارت له تمرین او تکرار سره حاصلېږي. د دې مهارت د حاصلولو لپاره مختلف فعالیتونه تر سره کېدی شي، مثلاً کولی شو دا شیان د معلوماتو په جال کې ترتیب کړو. په دې برخه کې مو لازمه پوهه او مهارت حاصل کړل، خو لا مو قابلیت نه دی بشپړ شوی. هر کله چې له معلوماتي متن سره مخامخ کېږو، که بې له دې چې څوک یې را ته ووايي، پخپله

خوښه او لېوالتيا سره د متن د پوهېدا په اړه خپله پوهه او مهارت وکاروو او د متن موضوع، عمده ټکي او تفصيل معلوم کړو، په دې برخه کې مو قابليت بشپړېږي.

پر دې سربېره، قابليت دا دی چې څه مو له معلوماتي متن څخه زده کړل، بايد په ژوند کې يې عملي کړو. مثلاً د صحي خوړو په اړه يو معلوماتي متن لولو. د دې متن يو عمده ټکی دا دی چې په خوړو کې بايد تنوع او تناسب ته پام وکړو. د دې عمده ټکي تفصيل دا دی چې بدن مو مختلفو غذايي موادو ته اړتيا لري او دا مواد پروټينونه، ويتامينونه، قندي مواد او غوړي دي. پروټين د حجرو ودې او ترميم ته پکارېږي او په غوښه، هگۍ، لبنياتو، لوبيا، نخود ... کې ډېر دی. ويتامينونه د حجرو د سم فعاليت او د ناروغيو په وړاندې د بدن د مقاومت لپاره ضروري دي او په سبو او مېوو کې ډېر دي. قندي مواد او غوړي بدن ته لازمه انرژي برابروي او په وريجو، غنمو، جوارو، کچالانو ... کې پيدا کېږي. په دې متن کې دا هم زده کوو چې سره کړي او ژر پخېدونکي خواړه لکه چپس، برگر، پېرکي ... که ډېر وخورل شي، بدن ته زيان لري. اوس که دا هر څه زده کوو خو په عمل کې هره غرمه چپس خوړو، يا سهار هگۍ خوړو، هره غرمه لوبيا خوړو او هر ماښام نخود پخوو، قابليت مو نه دی حاصل کړی. قابليت دا دی چې دغه پوهه په عملي ژوند کې وکاروو او خپل خواړه داسې تنظيم کړو چې د پروټين، ويتامين، قندي موادو او غوړو مناسبه اندازه په کې وي.

د قابليت محوره نصاب په برابرولو کې لومړی دا معلومو چې زموږ شاگردان کومو قابليتونو ته اړتيا لري. دا قابليتونه د خپلې ټولنې، خپل هېواد او نړۍ له غوښتنو او ضرورتونو سره سم ټاکو. بيا د همدغو قابليتونو د حاصلولو لپاره درسي مواد چمتو کوو چې مناسبه محتوا، په زړه پورې فعاليتونه او شاگرد محوره ميتودونه په کې کارېدلي وي. په دې ميتود کې فعاليتونه داسې تنظيمېږي چې معلم په کې د لارښوونکي نقش لري او اکثره فعاليتونه شاگردان پخپله ترسره کوي. همدارنگه، په درسونو کې محتوا نسبتاً کمه او فعاليتونه زيات وي ځکه چې د هر مهارت او قابليت د حاصلولو لپاره ډېر تکرار او تمرين ته اړتيا وي.

د دې نصاب بله ځانگړنه دا ده چې د زده کړې مواد يې د شاگردانو له شخصي ژوند سره تړاو لري. يعنې د هر مضمون محتوا او فعاليتونه داسې برابرېږي چې شاگردان يې په خپل ورځني ژوند کې وويني، ويې کاروي او د خپل ژوند د ځينو ستونزو په حل کې ورنه کار واخلي. مثلاً د ژبې په مضمون کې شاگردانو ته مختلف ژانرونه لکه خاطره، توصيفي متن، مقايسي متن، د علت او معلول متن، گزارش، ژوندليک او د متن د نورو ډولونو ليکل ورزده کېږي. دوی دغه قابليت د ادبي او علمي متنونو په ليکلو کې کارولی شي.

د تعلیمي نصاب په نوي چوکاټ کې پر مضموني قابلیتونو سربېره، د ژوند قابلیتونه هم مهم گڼل شوي دي چې هر مضمون باید د دې قابلیتونو د ودې او تقويې لپاره مناسبه محتوا او فعالیتونه وړاندې کړي. همدارنگه ځینې بین المضموني یا نصاب شموله ساحې دي چې په هر مضمون کې باید ورته پام وشي. دلته دا دوې برخې په تفصل سره بیانېږي او همدارنگه په پښتو مضمون کې د دې موضوعاتو د رانغاړلو په باره کې معلومات شریکېږي.

الف. د ژوند اساسي قابلیتونه

په قابلیت - محوره نصاب کې، پر دې سربېره چې هر مضمون خپل مضموني فعالیتونه رانغاړي، د ژوند اساسي فعالیتونو ته هم پام کوي. د نړۍ مختلفو هېوادونو د خپلې ټولنې له اړتیاوو سره سم د ژوند ځینې فعالیتونه په خپل تعلیمي نصاب کې شامل کړي دي. د افغانستان د ټولنې د خاصو ضرورتونو او د نورو ټولنو بریالیو تجربو ته په کتلو سره، د تعلیمي نصاب لپاره لاندې اساسي فعالیتونه غوره شوي دي: (۱) ایمان او تقوا، (۲) سواد، (۳) ځاني مدیریت، (۴) نقادانه تفکر، (۵) نوښت، (۶) د ستونزې حل، (۷) مفاهمه، (۸) همکاري، (۹) د څنگه زده کولو زده کړه، او (۱۰) معلوماتي او ارتباطي ټکنالوژي.

دلته به د هر اساسي قابلیت تعریف او فرعي فعالیتونه راوړو او په پښتو مضمون کې د هر فرعي فعالیت د تقویه کولو او روزلو لارې چارې وښیو.

۱. ایمان او تقوا

تعریف: پر سمو اسلامي عقایدو ایمان، په ښو اخلاقو سمبالښت، له ناوړو اخلاقو پاکېدل، د صالحو عملونو کړل او له محرمانو څخه ډډه کول.

فرعي فعالیتونه

۱) د ایمان او اسلامي عقایدو ټینګول

ایمان د عمل اساس دی. که څوک سم او قوي ایمان ولري، صالح عملونه به کوي. د دې فرعي فعالیت منظور دا دی چې شاگردان د ایمان په ارکانو وپوهېږي، د هستۍ په وجود کې د متعال خالق قدرت درک کړي، پر کائناتو د شته نظم پر اساس د قادر او قیوم الهي ذات پر شتون استدلال وکړي، وپوهېږي چې ټول ساینسي-قوانین د علیم او خبیر ذات وضع کړي قوانین دي، نړۍ ته د ازموینې د ځای په سترګه وګوري، له ناسمو عقایدو او خرافاتو ډډه وکړي، او د قیامت ورځې او د خپلو عملونو محاسبې ته چمتو شي.

۲) په ښو اخلاقو سمبالېدل او له ناوړو اخلاقو څخه پاکېدل

قابلیت - محوره نصاب او د ښوونکو لارښوونې او عملي سلوک به شاگردان په ښو اخلاقو سمبال کړي، لکه:

صدق، عدالت، احسان، استقامت، تقوا، تواضع، اطاعت، ایثار، او خیر نښگنې. همدارنگه، هغوی به له بدو او ناوړو اخلاقو پاک کړي.

۳) د ښو عملونو کول او له محرمانو څخه ډډه کول

عبادت له متعال الله سره زموږ رابطه ټینګوي، له منکراتو مو منع کوي او قلبي اطمینان راکوي. شاگردان د زړه له تله، د احکامو او ادبونو په مراعاتولو او په خلوص سره د متعال الله عبادت کوي، د خدای له معصیت څخه پرهېز کوي او تل د هغه ذات د راضي کولو هڅه کوي.

د پښتو مضمون د هر ټولګي د کتاب یو فصل دیني او اخلاقي ارزښتونو، بل فصل طبیعت او بل فصل علم او ټکنالوژۍ ته بېل شوي دي. په دې فصلونو کې د ایمان او تقوا قابلیتونه پاللی شو. د دیني او اخلاقي ارزښتونو فصل د الله ﷻ د قدرتونو، مهربانۍ، لویوالي او نورو صفاتو په باره کې کیسې او معلومات رانغاړي او د اسلامي اخلاقو نمونې په کې بیانېږي. همدارنگه د طبیعت او علم او ټکنالوژۍ په فصلونو کې پر طبیعت حاکم الهي قوانین او تکویني سنتونه بیانېږي. پر دې سربېره، په ډېرو درسي فعالیتونو کې شاگردان ډله ییز کارونه کوي، بحثونه او ویناوې کوي، متنونه ارزوي او په دې ټولو فعالیتونو کې محترم ښوونکي / محترمې ښوونکې هغوی د اسلامي اخلاقو او ادبونو مراعاتولو ته هڅوي.

۲. سواد

تعریف: د ژوند د یوه قابلیت په توګه، سواد تر اساسي سواد ورهاخوا دی او حساب، معرفتي سواد، رسنیز سواد، او مالي سواد هم رانغاړي. د دې مفاهیمو تعریفونه دلته لاندې راغلي دي:

فرعي قابلیتونه

۱) اساسي سواد: د ورځپاڼې، مذهبي کتابونو، داستاني او ساده علمي لیکنو په شمول، د بېلابېلو متنونو د لوستلو، درک کولو او پوهیدلو وړتیا ده چې گرافونه او جدولونه هم په کې شامل دي. همدارنگه، د ژوند د ستونزو د لرې کولو لپاره د مفکورو، پیغامونو، او غوښتنلیکونو د لیکلو وړتیا ده.

۲) حساب: د ژوند په مختلفو موقعیتونو کې، د ریاضي د محاسبو او د ساده احصائیوي تحلیلونو د درک او فهم او ترسره کولو وړتیا ده.

۳) معرفتي سواد: د بېلابېلو معرفتي ساحو له مفاهیمو او مهمو پروسو سره بلدتیا، د نظام مند تفکر وړتیا او په شخصي پرېکړو او په اقتصادي، ټولنیزو او مدني فعالیتونو کې یې د ګټه اخیستنې وړتیا ده.

۴) رسنیز سواد: د رسنیو د محتوا د درک او نقادانه ارزونې وړتیا، په هوبنیاری سره د رسنیو له محصولاتو او اطلاعاتو څخه استفاده، د رسنیو د اجنډا او ځانګړي نړۍ لید درک، او په ټولیزو رسنیو کې مسؤله فعالیت دی.

۵) مالي سواد: د مالي مدیریت پر پوهې او مهارتونو (لکه مالي پلان جوړونه) د پوهېدا او په ژوندانه کې د مالي پرېکړو لپاره يې د اغېزناکې کارونې وړتيا ده.

د ژبې د مضمون اصلي کار شاگردانو ته د اساسي او معرفتي سواد ښوول دي. دا مضمون د متنونو د مختلفو ډولونو درک او فهم، تحليل، ارزونه او توليد شاگردانو ته ورزده کوي. متنونه د شکل په لحاظ له لويه سره پر درېو ډلو وېشل کېږي: معلوماتي، روايتي، اقناعي. هره ډله يې بيا نور فرعي ډولونه او ژانرونه لري، مثلاً په معلوماتي متنونو کې توضيحي، مقاييسي، علت او معلول، لارښوديز، توصيفي، د بهير يا پروسې ډولونه شته. په روايتي متنونو کې کيسه، خاطره، او گزارش لرو. اقناعي ژانرونه ترغيبي، استدلالي، او د نظر ډولونه رانغاړي. همدارنگه شعر، کيسه، کيسی، متل، طنز او داسې نور ادبي ژانرونه دي. د پښتو ژبې په مضمون کې د متنونو مختلف ډولونه راغلي دي چې شاگردان يې د پوهېدلو، تحليلولو، ارزولو، او ليکلو لارې چارې زده کړي. د محتوا په لحاظ هم متنونه متفاوت ډولونه لري چې شاگردان بايد ورسره آشنا شي. دا چې د هر علم اصطلاحات بېل دي نو د ژبې په مضمون کې هڅه کېږي چې مختلفه محتوا، لکه: ادبيات، حقوق، ساينس، طب، ارواپوهنه، فلسفه، تاريخ، اقتصاد، او نور وړاندې شي چې شاگردان د علم د مختلفو ساحو ځينې مهم او اساسي اصطلاحات زده کړي او په هره برخه کې مطالعه وکړي شي. د متنونو تحليلول په شاگردانو کې رسنيز سواد روزي او د مالي سواد د روزلو لپاره هم ځينې کيسې (مثلاً د سپما په اړه) راغلي دي.

۳. ځاني مدیریت

تعريف: د ژوندانه په بېلابېلو وختونو کې د عواطفو، فکرونو او چار چلند د اغېزناک مدیریت قابليت دی. په دې قابليت کې شامل فرعي قابليتونه دا دي: ځان پېژندنه، د مسؤوليت منل، د خپل ځان ارزونه، د موخو ټاکل او تر لاسه کول، د عواطفو او احساساتو پېژندل او کنټرول، او د وخت مدیریت.

فرعي قابليتونه

(۱) ځان پېژندنه: ځان پېژندنه د خپلو ځانگړنو او د کائناتو په نظام کې د خپل ځای ځايگي د پېژندلو هڅه ده. همدارنگه، د خپلې کورنۍ، ژبنيزې، ټولنيزې او ديني مخينې په اړه پوهېدل او د شخصيت او هويت پر جوړېدو باندې د دې عناصرو پر اغېزو پوهېدل دي. ځان پېژندنه د خپلو ارزښتونو د ټاکلو او بيانولو وړتيا ده او دا رانښيي چې دا ارزښتونه څنگه رامنځ ته شوي او څنگه د چا پر پرېکړو باندې اغېزه شيندي.

(۲) د مسؤوليت منل: د الله (ج)، کورنۍ، ښوونکو، ټولگيوالو، ټولني، هېواد، بشري ټولني او چاپېريال، او خپلې فردي ودې په وړاندې د خپلو مسؤوليتونو پېژندل او ترسره کول دي.

(۳) ځاني ارزونه: په خپلو بالقوه ځواکونو، محدوديتونو، ظرفيتونو پوهېدل دي او همدارنگه خپلو باورونو او سترو ارزښتونو ته په پام سره، د فرصتونو او شته امکاناتو پېژندل دي.

(۴) د هدفونو ټاکل او تر لاسه کول: دا قابلیت لاندې چارې رانغاړي: د خپلو باورونو او ارزښتونو او واقعي شرایطو پر بنسټ د اوږدمهالو او لنډمهالو موخو ټاکل، موخو ته د رسېدلو لپاره د فعالیتونو ټاکل او تنظیمول، موخو ته په رسېدلو کې د خپل پرمختګ د کچې ارزونه، او له اړتیا سره سم د موخو او فعالیتونو بیا کتنه، موخو ته په رسېدلو کې استقامت، د متبادلو لارو لټول او د خنډونو او ننگونو د له منځه وړلو لپاره له نورو څخه مرسته او ملاتړ غوښتل.

(۵) صبر او استقامت: د هیله مندی، مثبتو فکرونو، او هدف مندی روحیې درلودل او د ژوند د ستونزو او ناخوالو په مقابل کې د روحیې مقاومت وړتیا ده.

(۶) د عواطفو او احساساتو پېژندل او کنټرولول: د احساساتو، عواطفو او مادي او معنوي تمایلاتو او پر چلند باندې د دوی په اغېزې پوهېدل، د احساساتو او عواطفو د تنظیم او کنټرولولو وړتیا او د خپل چلند مدیریت دی.

(۷) د وخت مدیریت: د لومړیتوب پر اساس د خپلو فعالیتونو ترتیبول، د کاري مهالوېش برابرول، پر هغو فعالیتونو باندې تمرکز چې لومړیتوب لري، په خپل وخت د چارو د ترسره کولو ژمنتیا، او په ځیرکتیا سره له لږ وخت څخه ډېره گټه اخیستل.

په پښتو مضمون کې داسې محتوا په پام کې نیول شوې ده چې شاگردان په اسلامي او افغاني روحیه وروزي. له دې لارې به شاگردان خپل هويت د یوه مسلمان افغان په حیث وپېژني او د خپل فرهنگ مثبتو ټکو، ښو دودونو، تاریخي ویاړونو او تمدني بریاوو ته د خپل هويت د رغوونکو توکو په سترګه وګوري. همدارنګه، دا چې هر ماشوم ځینې خاصې وړتیاوې لري، درسي فعالیتونه او کورنۍ دندې داسې تنظیم شوي دي چې شاگردانو ته د خپلو مختلفو وړتیاوو د ښکاره کولو لاره هواره شي. د فعالیتونو تکرار له شاگردانو سره مرسته کوي چې د خپلو مهارتونو کمزوري اړخونه په تمرین سره پیاوړې کړي. همدارنګه د خپلو احساساتو د پېژندلو او قابو کولو، صبر او استقامت، د هدفونو ټاکل او خپل هدف ته د رسېدو په باره کې په زړه پورې کیسې او معلوماتي متنونه لرو چې شاگردان یې په لوستلو سره دا مهارت خپلولی شي.

د هر ټولګي یو فصل د بریالیتوب لارو چارو ته ځانګړې شوی دی چې د بریالیو کسانو ژوندلیکونه په کې راغلي دي. پر دې سربېره، شاگردان په ګروپي فعالیتونو کې د خپلو احساساتو قابو کول، د مباحثې او وینا د ادبونو مراعاتول، د وخت مدیریت، او هدف ته د رسېدو لارې چارې زده کوي. همدارنګه، د هرې اونۍ په درېم درسي ساعت کې د ډله ییز بحث لپاره ځینې داسې موضوعات غوره شوي دي چې د ځان پېژندلو او ځاني مدیریت ځینې اړخونه رانغاړي، مثلاً دا چې مور ځینې شیان ولې خوښوو؟ زموږ منطقي او غیرمنطقي غوښتنې کومې دي؟ خپلې غیر منطقي غوښتنې څنګه قابو کولی شو؟ او داسې نور موضوعات.

۴. نقادانه فکر کول

تعريف: نقادانه فکر کول، حقيقت ته د رسېدو لپاره هڅه او د سمو او ناسمونو معلوماتو او باورونو د تشخيص وړتيا ده.

د نقادانه فکر کولو فرعي قابليتونه دا دي: د نقادانه پوښتنو طرحه کول، د کره شواهدو او معلوماتو پر بنسټ استدلال، د خپل يا نورو د نظر او استدلال د اعتبار په اړه قضاوت، او د پايلې را ايستلو وړتيا.

فرعي قابليتونه

(۱) د نقادانه پوښتنو طرحه کول: پر مختلفو ليدلوريو د پوهېدلو وړتيا او په دې اړه چې دا ليدلوري څومره باوري دي، مفروضات يې کوم دي، د استدلال طريقې يې څنگه دي، او وړاندې شوي شواهد يې د معرفت له باوري سرچينو (قرآن او سنت، عقل، علم او پوهې، څېړنې او تجربې) څخه اخیستل شوي دي، که څنگه.

(۲) د منل شويو فرضيو ټاکل: د موضوع اړوند د وگړي د منل شويو اصولو، معلوماتو، باورونو او ارزښتونو د لست برابرول.

(۳) د معلوماتو راټولول، تحليلول او د کره توب ارزول: د معلوماتو د راغونډولو، د اعتبار ارزولو، ډلبندۍ او تحليل وړتيا او همدارنگه، په خپله طرحه، نقد، يا استدلال کې يې د کارولو وړتيا.

(۴) د پايلو را ايستل او ارزول: د معيارونو، معلوماتو او شواهدو پر بنسټ د استدلال او پايلې را ايستلو وړتيا او همدا ډول، د خپلو او د نورو د استدلالونو او ليدلوريو د ارزولو وړتيا.

د دې دورې (۴ - ۶ ټولگي) زده کوونکي معمولاً ۱۰-۱۲ کلن وي او د پياښه په باور په دې عمر کې ماشومان انتزاعي تفکر ته مخه کوي. همدارنگه، معاصر فلسفه پوه متيو لپمن، چې ماشومانو ته د فلسفې د تدريس استاد دی، وايي چې د فلسفي تفکر او استدلال د تدريسولو بهترين وخت ۱۱-۱۲ کلني ده. په همدې وجه، په دې دوره کې داسې فعاليتونه راغلي دي چې شاگردان د انتزاعي پوښتنو طرح کولو، تفکر، استدلال، ارزولو، او نتيجه ايستلو ته هڅوي. په هر درسي ساعت کې د متن د محتوا په اړه ځينې استنباطي پوښتنې راغلي دي چې شاگردان به يې ځوابونه په فکر کولو سره پيدا کوي. د هرې کيسې د کرکټرونو د خبرو او عملونو ارزول بل فعاليت دی چې شاگردان يې په عملي کولو سره د منطقي تحليل او ارزولو قابليت پيدا کوي. همدارنگه د اونۍ په درېم درسي ساعت کې شل - پنځه ويشت دقيقې د مباحثې او وينا کولو فعاليت ته بېلې شوې دي. په دې فعاليت کې شاگردانو ته ځينې انتزاعي پوښتنې ورکول کېږي چې په ډلو کې ورباندې بحث وکړي او بيا د هرې ډلې استازي د خپلې ډلې د بحث نتيجه له نورو سره شريکوي. په دې فعاليت کې شاگردان د منطقي استدلال، تفکر، او د خپلو مفکورو د بيانولو مهارت پيدا کوي او تر څنگ يې د يوې موضوع په اړه د مختلفو او متفاوتو نظرونو د اورېدلو، نقدولو، منلو يا په استدلال سره يې د ردولو مهذب لاره زده کوي. په

ځينو فصلونو کې د وينا لپاره همداسې انتزاعي موضوعات ورکول کېږي چې شاگردان ورته تياري ونيسي او په بل ساعت کې وينا وکړي. په دې فعاليت کې شاگردان د معلوماتو د راټولولو او د معلوماتو د سموالي د تشخيص لارې چارې يادوي.

۵. خلاقيت او نوښت

تعريف: خلاقيت او نوښت د نويو مفکورو طرحه کولو، د ستونزې لپاره د متبادلو حل لارو وړاندې کولو، د غوره حل لارې ټاکلو او تحليلولو او د اخلاقي ارزښتونو په چوکاټ کې پر واقعيت باندې د مفکورو د بدلولو وړتيا ده.

فرعي قابليتونه

(۱) کنجکاوي: د شيانو او پديدو پر څرنگوالي د پوهېدلو، د نويو شيانو د زده کړې، او د زياتې پوهې د تر لاسه کولو وړتيا او تلوسه ده.

(۲) د نويو مفکورو طرحه کول: د نويو مفکورو د رامنځ ته کولو يا د ستونزو لپاره د متبادلو حل لارو د وړاندې کولو وړتيا ده.

(۳) د مفکورو عملي کول: د اخلاقي ارزښتونو په چوکاټ کې د مفکورو د کارولو وړتيا ده.

د ژبې مضمون د شاگردانو د خلاقيت د ودې لپاره لاره هواروي. په هر درس کې کورنۍ دندې شاگردانو ته د تخليقي ليکنې د ليکلو مجال ورکوي. په پخواني نصاب کې به په کورنۍ دنده کې معمولاً شاگردانو ته ويل کېدل چې د کتاب متن يا ځينې جملې وليکي، خو اوس هڅه شوې ده چې شاگردانو ته د خپلو مشاهدو، خاطرو، نظرونو، او مفکورو د ليکلو دنده ورکړل شي چې دا پخپله نوښت او خلاقيت زياتوي. همدارنگه، په پخواني ميتود کې به شاگردانو ته د ادبي صنعتونو تعريفونه ښوول کېدل، خو اوس داسې فعاليتونه ورکول کېږي چې دوی پخپله نوې تشبيه گانې، استعارې، او سېمبولونه ايجاد کړي؛ هم قافيه کلمې پيدا کړي؛ د شعرونو مسرې ترتيبې يا جوړې کړي؛ د کيسو ځينې برخې لکه توصيف، مکالمه، او صحنه تمرين کړي او بيا په بل پړاو کې پخپله کيسه وليکي.

۶. د ستونزې حل

تعريف: د ستونزې د حل قابليت، د ژوندانه د واقعي ستونزو د حلولو وړتيا ده. د ستونزې د حلولو په پروسه کې دغه چارې شاملې دي: د ستونزې په گوته کول او تعريفول، د ستونزې په اړه د معلوماتو راغونډول، تحليلول او تجزيه کول، د حل لارو موندل او د غوره حل لارې پېژندل، د غوره حل لارې عملي کول او بيا يې د پايلو ارزول.

فرعي قابليتونه

(۱) د ستونزې په گوته کول او تحليلول: د ستونزې د پېژندلو او تعريفولو، د ستونزې د اړخونو، عواملو او احتمالي

حل لارو د په گوته کولو وړتيا.

(۲) د بدیلو حل لارو ارزول او د بڼې حل لارې غوره کول: د اخلاقي اصولو او ارزښتونو پر بنسټ د ستونزې د حلولو لپاره د بدیلو تگلارو د ارزولو وړتیا او د ستونزې د حل لپاره د غوره حل لارې ټاکل دي.

(۳) د حل لارو عملي کول او ارزول: د ټاکلې حل لارې د عملي کولو لپاره د اړینو گامونو د پورته کولو او د پایلو د ارزولو وړتیا.

د ستونزې د حل قابلیت هم د درسونو په محتوا کې او هم په فعالیتونو کې پالل کېږي. هره کیسه یوه غوټه یا مسأله لري چې کرکټر یې باید حل کړي. دلته شاگردان گوري چې کرکټر ستونزه څنگه حل کړه، نو د ستونزې د حل لاره زده کوي. شاگردان د کیسو د ارزولو په فعالیت کې پوښتل کېږي: د ستونزې د حل لپاره د کرکټر عمل منطقي او سم و، که نه؟ که تاسې د کرکټر پر ځای وای، دا ستونزه به مو څنگه حل کړې وای؟ د دې ستونزې د حل بدیلې لارې کومې دي؟ پر دې سربېره، په هر ډله بیز بحث کې شاگردانو ته ځینې مسألې ورکول کېږي چې دوی ورباندې فکر وکړي او حل لارې ورته وگوري. کله چې دوی په مباحثه کې خپله حل لاره شریکوي، د ډلې د نورو غړو حل لارې هم اوري. په دې توگه، د یوې مسألې د حل لپاره مختلفې لارې وړاندې کېږي او تر ټولو ښه په کې انتخابېږي.

۷. مفاهمه

تعریف: مفاهمه (د اغېزناکو اړیکو ټینګول) د غوږ نیولو او لوستلو له لارې له بېلابېلو سرچینو څخه د معلوماتو ترلاسه کولو وړتیا، او په مختلفو رسمي او غیر رسمي ځایونو (کور، ښوونځي، کارځای او داسې نورو) کې په بېلابېلو (شفاهي او لیکني) بڼو د معلوماتو، تجربو، نظرونو او پوهې د تبادلې وړتیا ته ویل کېږي.

فرعي قابلیتونه

(۱) فعاله غوږ نیول: په بشپړ تمرکز سره وینا ته غوږ نیول؛ د ویناوال د خبرو نه اخلالول؛ له داسې حرکتونو څخه ډډه کول چې ویناوال ناهیلی کوي؛ او د لا ښه پوهېدو لپاره د اورېدل شویو خبرو په اړه ژور فکر کول.

(۲) اغېزناکه وینا: خپل نظرونه په مناسب وخت کې، په درناوي او په خپل وار سره واضح بیانول او د نورو د خبرو نه اخلالول؛ د خبرو او وینا کولو لپاره پر ځان د باور پیاوړي کول؛ د ژبې اغېزناکه کارول او د اړتیا له مناسبتو ابزارو څخه کار اخیستل.

(۳) اغېزناکه مذاکره: د مختلفو نظرونو د درک وړتیا او د مختلفو نظرونو د قوت او نیمگړتیاوو پېژندل او د گډو لیدلوریو موندل.

یاده دې وي چې لوستل او لیکل، چې د اغېزناکې مفاهمې برخې دي، په جلا قابلیت یعنې سواد کې راغلي دي.

د هرې اونۍ درېم درسي ساعت ډله ييز بحث او وينا ته بېل شوی دی. په دې فعاليت کې به يا شاگردان په ډلو کې د ورکړل شويو موضوعاتو په اړه مباحثه کوي، يا به د ټاکلې موضوع په باره کې ټولگيوالو ته وينا کوي. په دې ترڅ کې شاگردانو ته د فعاله غورځول، مذاکرې، مفاهيمې، او اغېزناکې وينا تخنيکونه، اصول، او ادبونه ورسوول کېږي. په همدې درسي ساعت کې کورنۍ دنده دا وي چې شاگردان يا د ډله ييز بحث خلاصه او يا د ويناوالو د ويناوو مهم ټکي وليکي. دا د شاگردانو فعاله غورځول تقويه کوي. له بلې خوا، شاگردان مختلف معلوماتي، روايتي، او اقناعي متنونه لولي او د همدې ژانرونو د ليکلو تمرين کوي چې په دې توگه په ليکنو کې د خپلو مفکورو، احساساتو، تجربو، او خاطرود اغېزناک بيان لارې چارې زده کوي.

۸. همکاري

تعريف: همکاري د مشترکو موخو د تر لاسه کولو لپاره له نورو سره د گډ کار کولو او گډې زده کړې وړتيا ده چې دغه چارې په کې شاملې دي: په ډله ييزو کارونو کې فعاله ونډه اخيستل، د ډله ييز کار د قواعدو او طرز العمل ټاکل او عملي کول، د معلوماتو او سرچينو شريکول، د ډله ييزو کارونو مشري کول، د شخړو حل او د ډله ييزو کارونو ارزول.

فرعي قابليتونه

- ۱) په ډله ييزو کارونو کې فعاله ونډه اخيستل: په ډله ييزو بحثونو او گډ کار کې د ښکېلېدلو وړتيا.
- ۲) د ډله ييز کار د قواعدو او طرز العمل ټاکل او عملي کول: په گډه سره د ډله ييز کار لپاره د اصولو او قواعدو د طرحې او تعريفولو وړتيا او د گډو موخو د حاصلولو لپاره د دې اصولو د عملي کولو وړتيا ده.
- ۳) د معلوماتو او سرچينو شريکول: د گډو موخو د حاصلولو لپاره د معلوماتو او سرچينو (انساني او مادي سرچينو لکه کتابونو، ورزشي توکو او داسې نورو) د شريکولو او غوښتلو او يو له بل سره د مرستې کولو وړتيا ده.
- ۴) مشري: پر نورو باندې د اغېز لرلو او د ډله ييزو فعاليتونو د لارښوونې وړتيا ده.
- ۵) د شخړو حل: د شخړو د مخنيوي او د شخړو د سوله ييز حل وړتيا ده.
- ۶) د ډله ييز کار ارزونه: د همکارۍ د بهير او د دندو د پايلو ارزول او د ښه والي لپاره يې لاس په کار کېدل. د همکارۍ د قابليت د پياوړي کولو لپاره په دې کتاب کې گروپي کارونه ډېر راغلي دي. پر برخو د مرکبو او مشتقو کلمو وپشل او معنا کول، د استنباطي پوښتنو ځوابول، د موضوع په باره کې وړاندوينه، مباحثه او ځينې نور فعاليتونه په ډله ييز ډول ترسره کېږي او شاگردان د همکارۍ، شريکولو، گډو هڅو، د ستونزې د حل او نورو مهارتونو تمرين کوي.

۹. د څنگه زده کولو زده کړه

تعريف: له زده کړې او فکري ودې سره لېوالتيا؛ د پوهې او مهارتونو د اغېزناکې زده کړې وړتيا او په بېلابېلو ځايونو لکه کور، ښوونځي او پوهنتون، او کاري چاپېريال او ټولنه کې د پوهې او مهارتونو کارول؛ د مطالعې او څېړنې د میتودونو اغېزناکه استفاده او د ژوند په بېلابېلو برخو کې د خپلو مهارتونو او پوهې کارول.

فرعي قابليتونه

(۱) زده کړې ته لېوالتيا: زده کوونکی زده کړې او فکري ودې ته لېوال دی؛ باور لري چې زده کړه کولی او خپل د زده کړې ظرفیت لوړولی شي؛ ښوونکي او پوهنتون، او غبرگون ته هرکلی وايي؛ پر زده کړه باندې د سالمو ذهني عادتونو پر اغېزې پوهېږي او په مطالعې عادت دی.

(۲) د زده کړې د وړتيا ارزول: زده کوونکی په دې پوهېږي چې په کومه لاره ښه زده کړه کولی شي؛ په زده کړه کې خپلې پياوړتياوې او کمزورتياوې وړ معلومې دي؛ عادت يې دی چې د خپلې زده کړې د طريقو په اړه فکر وکړي او د ژوند په اوږدو کې هڅه کوي چې خپل د زده کړې ظرفیت لوړ کاندې.

(۳) د مطالعې او زده کړې مهارتونه: زده کوونکی د مطالعې او زده کړې پر اغېزناکو طريقو ښه پوهېږي، لکه فعاله زده کړه، يادښت نيول، خلاصه کول، او داسې نور؛ او ساده څېړنې ترسره کولی او راپور يې ليکلی شي.

(۴) د زده کړې د پروسې مدیریت: زده کوونکی د خپلې زده کړې په وړاندې مسؤولیت احساسوي او د خپلې زده کړې پروسه په خپلواکه توگه رهبري کولی شي؛ او د زده کړې د پروسې د اسانه کولو لپاره له بېلابېلو سرچينو او فرصتونو لکه ښوونکي، مور او پلار، کتابونو، انټرنېټ او داسې نورو څخه کار اخلي.

په دې مضمون کې د څنگه زده کولو د زده کړې قابليت په څو لارو تقويه کېږي. ځينې معلوماتي متنونه په همدې اړه دي، لکه د نويو ژبو د زده کړې لارې چارې، د اغېزناکې مطالعې تخنيکونه او داسې نور. همدارنگه، په پښتو مضمون کې متنونه په مختلفو ژانرونو کې راغلي دي او شاگردانو ته د هر ډول متن د درک او فهم، تحليل او ارزونې، او ليکلو لارې چارې ښوول کېږي. شاگردان دا زده کوي چې د معلوماتي متنونو د مختلفو ډولونو عمده مفکورې، جزئيات، او خلاصه څنگه پيدا کړي؛ د کيسو پيل، منځ، او پای، کرکټرونه، غوټه يا مسأله، پېښې او نور جزئيات څنگه راوسپړي؛ د شعر جوړښت او معنا څنگه معلوم کړي؛ په شعر کې تصويرونه، تشبيه گانې، استعارې، او سېمبولونه څنگه تشخيص کړي او د معنا په پيدا کولو کې ورنه کار واخلي. پر دې سربېره، شاگردان د جدولونو، نقشو، ډياگرامونو په کارولو سره دا وړتيا حاصلوي چې له مختلفو منابعو څخه معلومات ترلاسه کړي. دا فعاليتونه شاگردانو ته د څنگه زده کولو تخنيکونه ورنښي او بيا شاگردان په مستقلو زده کوونکو بدلوي چې د چا له مرستې پرته مطالعه وکړي.

۱۰. معلوماتي او ارتباطي ټکنالوژي

تعريف: د معلوماتو د راغونډولو او خپرلو، له نورو سره د اغېزناکو اړیکو نیولو او د مفکورو د شریکولو لپاره د معلوماتي او ارتباطي ټکنالوژي (کمپیوټر، موبایل، انټرنیټ...) د اغېزناکې کارونې وړتیا ده، البته د دې ټکنالوژي د خطرونو او د اخلاقي اصولو په پام کې نیولو سره.

فرعي قابلیتونه

- (۱) په کمپیوټر او د ټکنالوژي په نورو وسیلو سره د کار کولو وړتیا: د معلوماتي او ارتباطي ټکنالوژي د وسیلو د هارډویر او سافټویر د عناصرو د پېژندلو او د ورځنیو ستونزو په حلولو کې یې د کارولو وړتیا ده.
 - (۲) په ټکنالوژي سره خپنه: په انټرنیټ کې د معلوماتو او سرچینو د لټولو او ډاونلوډولو، په کمپیوټر کې یې د زېرمه کولو، او د معلوماتو د سموالي او کره توب د ارزولو او د زده کړې د پروسې د ښه والي لپاره د معلوماتي او ارتباطي ټکنالوژي د اغېزناکې کارونې وړتیا ده.
 - (۳) په ټکنالوژي سره د اړیکو ټینګول: د معلوماتو او مفکورو د تبادلې او له نورو سره د همکارۍ لپاره د معلوماتي او ارتباطي ټکنالوژي د ګټورې استفادې وړتیا.
 - (۴) د اخلاقي او ټولنیزو اصولو رعایتول: د ټکنالوژي د کارولو پر اخلاقي او ټولنیزو اصولو پوهېدل او رعایتول یې؛ لکه: د وګړو خصوصي حریم، د معنوي مالکیت حق، په مجازي فضا کې د ناوړه استفادې او سر زورۍ د مخنیوي لارې چارې، او په مجازي فضا کې د شخصي معلوماتو د خونديتوب لارې چارې.
- دا قابلیت هم د نورو قابلیتونو غونډې د محتوا او فعالیتونو له لارې راخپلېږي. د هېواد شرایطو او امکاناتو ته په پام سره به محترم ښوونکي/ښوونکې شاگردان هڅوي چې څومره ممکن وي، په خپلو زده کړو کې له ټکنالوژي څخه کار واخلي. دا چې د دې دورې اکثره زده کوونکي د ټکنالوژي وسایل نه لري او د افغانستان په ډېرو سیمو کې منظمه او کافي برېښنا نشته، نو تمه نه شو کولی چې شاگردان دې د ورکړل شوي دندې د ترسره کولو لپاره له کمپیوټر او انټرنټ څخه کار واخلي، خو که محترم ښوونکي/ښوونکې گوري چې دا کار ممکن دی، شاگردان دې ورته وهڅوي. په نورو (منځنۍ او لیسې) دورو کې به هم د درسونو په محتوا کې د ټکنالوژي د وسایلو د کارولو په باره کې متنونه راشي او هم به شاگردانو ته سپارښتنه کېږي چې مثلاً خپله وینا دې په پاور پاینټ کې ترتیب او په ټولګي کې وړاندې کړي. په دې دوره کې یوازې د ټلويزیون او کمپیوټري لوبو په اړه لارښودیز معلومات راغلي دي.

ب. د زده کړې نصاب شموله ساحې

نصاب شموله ساحې، د زده کړې مهمې منځپانګې دي چې د یوه ځانګړي مضمون په محدوده کې نه رانغاړل کېږي او باید د څو درسي مضمونونو یا ټولو مضمونونو له لارې تدریس شي. نصاب شموله موضوعات له

زده کوونکو سره مرسته کوي چې د بېلابېلو مضمونونو ترمنځ تړاو پيدا کړي او د مضمونونو د ډېروالي مخه نيسي. د تعليمي نصاب چوکاټ، له اسلامي لارښوونو سره سم، د لاندې درېو نصاب شموله ساحو سپارښتنه کوي چې د افغانستان د ټولني لپاره اړينې دي:

- د سولې او هېوادوالۍ زده کړه
- د چاپېريال د پايښت زده کړه
- د تشبث زده کړه

۱. د سولې او هېوادوالۍ زده کړه

سوله ييز ژوند د افغانستان د تعليمي نصاب په زړه کې ځای لري. اسلام هم پر سوله ييز او عادلانه ژوند ټينگار کړی دی. الله (ج) د سورة النحل په ۹۰ آيت کې فرمايي: «په رښتینه کې خدای د عدل، نښکني او د خپلوانو (د حق) پوره کولو امر کوي» او د سورة الحجرات په ۱۰ آيت کې فرمايي: «په حقيقت کې مؤمنان سره وروڼه دي؛ نو د خپلو وروڼو ترمنځ (چې اختلاف پيدا کړي) روغه وکړئ او (خپل ځانونه) د خدای له عذابه وساتئ، بنايي چې په لورونه کې راوغاړل شی.»

په هيواد کې د جگړو او شخړو کلونو او د تلپاتې سولې اړتيا ته په کتلو سره، سوله ييز ژوند د هېواد د ځوان نسل لپاره يو لومړيتوب دی. همدا ډول، تعليمي نصاب بايد زده کوونکي د پوهو او مسؤلو هېوادوالو په توگه وروزي چې د هېواد په وده او پرمختگ کې اغېزناکه ونډه واخلي او د يوويشتمې پېړۍ ژوند او نړيوال کېدلو ته چمتو شي. د هېوادوالۍ د لازمو وړتياوو ستره برخه به په ټولگي او ښوونځي کې د ديموکراتيکو فعاليتونو د عملي تجربې له لارې تدريسېږي.

د سولې او هېوادوالۍ زده کړې په نصاب شموله ساحه کې، زده کوونکي دا زده کوي چې:

- د نورو ليدلوري، اړتياوې او احساسات درک کړي؛
- د انسانانو ترمنځ توپيرونه وپېژني؛ درناوی يې وکړي او په ارزښت ورته قايل شي؛ او له تبعيضي-چلند څخه ډډه وکړي؛
- په ټولگي، ښوونځي، کور او کارځای کې عادلانه چلند وکړي او ټولنيز عدالت ترويج کړي؛
- د حقيقت په لټه کې وي، د نورو خبرو ته په دقت غور ونيسي، غوره خبرې اترې وکړي او د ليدلوري د اختلاف له امله د نورو بې احترامې ونه کړي؛
- په ټولگي، ښوونځي، کور او ټولنه کې له لفظي او فزيکي تاوتریخوالي څخه ډډه وکړي؛

- د شخړې د رامنځ ته کېدو پر اصلي عواملو وپوهېږي؛ د شخړو د راپورته کېدو د مخنيوي لپاره گټورې لارې چارې وکاروي؛
- د شخړو د حل لپاره سوله ییزې لارې وکاروي، او له شخړې وروسته روغه وکړي چې د غچ اخیستنې مخه ونیسي او بېرته دوستانه اړیکې ټینګ شي؛
- اساسي قانون او نور ټول ملي قوانین رعایت کړي او له نړیوالو کنوانسیونونو سره اشنا شي؛
- د ځایي، ملي او نړیوالو اداري بنسټونو دندې او خدمتونه وپېژني؛
- د جهاني کېدلو له فرصتونو او گواښونو سره اشنا شي او له فرصتونو څخه د گټې اخیستنې او له گواښونو څخه د خوندي کېدلو لپاره لازمي وړتیاوې ولري؛
- د سالمې او قانون مندې ټولنې د وگړو په حیث، خپل او د نورو حقونه او مسؤولیتونه وپېژني او رعایت یې کړي؛
- په ټولنیزو او سیاسي فعالیتونو کې د مسؤل، پوه او نقاد هېوادوال په توگه ونډه واخلي.

د پښتو ژبې په مضمون کې داسې کیسې او متنونه راوړل شوي دي چې شاگردان سوله ییز ژوند ته هڅوي او د هېواد د مختلفو قومونو، ولایتونو او سیمو په اړه معلومات ورکوي. په دې توگه، شاگردان له نورو قومونو او سیمو سره آشنا کېږي او قومي، ژبني، فرهنگي تنوع ته د یوې طبیعي چارې په سترگه گوري. مثلاً په دې دوره کې د شنا اتل عباس کریمي چې دواړه لاسونه یې نشته او په قوم هزاره دی، معرفي شوی دی او د غور ولایت د جام مینار په باره کې معلوماتي متن راغلی دی.

۲. د چاپېریال پایښت

پایښتونکې پراختیا، هغه پراختیا ده چې د راتلونکو نسلونو د امکاناتو له قرباني کولو پرته، د اوسني نسل اړتیاوې پوره کوي. پایښتونکې پراختیا، د نړۍ په کچه د زده کړو په لومړیتوبونو کې راځي. د پایښتونکې پراختیا د زده کړو د موخو یوه برخه د سولې او هېوادوالۍ د زده کړې په ساحه کې راغلې ده. د چاپېریالي پایښت د زده کړې ساحه له زده کوونکو سره مرسته کوي چې په فردي، ټولنیزه، ملي او نړیواله کچه د چاپېریال ساتنې لپاره اړینه پوهه او وړتیا ترلاسه کړي او د اوسني نسل او راتلونکو نسلونو لپاره په پوهې سره پرېکړې وکړي او مسؤولانه گامونه پورته کړي.

د پایښتونکې ژوند په نصاب شموله ساحه کې زده کوونکي زده کوي چې:

- د سالم ژوند طریقه لکه د فردي او ټولنیزې روغتیا او د خونديتوب لارې چارې، په خپل ژوند کې عملي کړي؛

- د سالم او پاک چاپېريال ارزښت درک کړي، هغه عوامل وپېژني چې پر چاپېريال اغېزه کوي، او د اوبو، ځنگلونو او پاکې هوا په گډون د طبيعي سرچينو او چاپېريال د ساتنې هڅې وکړي؛
- د کور، ښوونځي او د ژوندانه چاپېريال د ښېرازۍ لپاره هڅه وکړي؛
- د راتلونکو نسلونو د اړتياوو او د بشري حقونو درناوی وکړي او په وړاندې يې مسؤوليت احساس کړي؛
- د ژونديو موجوداتو په ساتنه او د ځمکې د ايکو سيستمونو په ساتنه او بيارغونه کې هڅه وکړي؛ او
- له پايېدونکي ژوند سره د بېلابېلو ټولنيزو، اقتصادي او چاپېريالي سيستمونو اړيکي درک کړي او له هغه چلند څخه چې د ځمکې ايکوسيستمونه تخریبوي، ډډه وکړي.

د پښتو ژبې د هر ټولگي د درسي کتاب يو فصل طبيعت او چاپېريال ته ځانگړی شوی دی. په دې فصل کې په مستقيم او نامستقيم ډول د چاپېريال د اهميت او د چاپېريال د ښه ساتلو په باره کې پيغامونه نغښتي دي. پر دې سربېره، شاگردانو ته په کورنۍ دنده کې ويل کېږي چې د خپلې سيمې چاپېريال دې وڅېړي او وگوري چې کومو شيانو يا د انسانانو کومو کارونو چاپېريال ته زيان رسولی دی او د خپلې سيمې د چاپېريال د ښه ساتلو لپاره د دوی وړاندیز څه دی. همدارنگه د هماغه اونیو په ډله ييزو بحثونو کې به د شاگردانو د بحث موضوع چاپېريال ساتنه وي. هر کله چې په کومه کيسه يا متن کې د چاپېريال خبره شوې وي، محترم ښوونکي/ محترمه ښوونکې دې د هغه په باره کې له شاگردانو سره بحث وکړي او نوي معلومات دې ورکړي.

۳. تشبث

تشبث د ټولنې د اړتياوو پوره کولو لپاره د نوي کار و بار رامنځ ته کولو او په کارځای کې د اغېزناک او اخلاقي کار کولو وړتيا ته وايي. په دې ساحه کې، زده کوونکي د کار د ايجادولو لپاره اړينې وړتياوې زده کوي، لکه: په نوښت سره د ستونزو حل، د خطر منل، مشري، گډ کار، همکاري او د اړيکو ټينگول. همدا ډول کاري اخلاق زده کوي، لکه: رښتينولي، منځلاريتوب، د نورو همکارانو، په تېره بيا د مېرمنو درناوی، کاري انضباط، پر وخت راتگ، ځواب ورکول او د سرچينو نه ضايع کول؛ همدارنگه د قوانينو او مقرراتو، په ځانگړې توگه د خونديتوب د مقرراتو د پلي کولو ارزښت درک کوي.

د تشبث په نصاب شموله ساحه کې، زده کوونکي دا زده کوي چې:

- د تشبث مفهوم او د هېواد په اقتصادي پراختيا کې يې ارزښت درک کړي؛
- د هوسا ژوند او د ټولنې د واقعي اړتياوو د پوره کولو په خاطر، د يوه تشبث رامنځ ته کولو هڅه وکړي؛
- د يوه کوچني تشبث د رامنځ ته کولو لپاره د مفکورې طرحه کولو او د پلان جوړولو وړتيا ترلاسه کړي؛
- په اقتصادي فعاليتونو کې د خطر منلو وړتيا ترلاسه کړي؛

- د یوه کوچني تشبث د رامنځ ته کولو لپاره د ډله ییز کار وړتیا ترلاسه کړي؛
- د یوه کوچني تشبث د مشرتابه او اداره کولو وړتیا ترلاسه کړي؛
- په کاري اخلاقو، شرعي احکامو او د هېواد په نافذو قوانینو پورې اړوند اساسي ارزښتونه وپېژني او رعایت یې کړي؛ او
- قواعد او مقررات، په ځانگړي توگه سلوکي او د خونديتوب مقررات رعایت کړي.

په پښتو مضمون کې هڅه کېږي چې د کسب او کار د اهمیت او ارزښت په اړه ځینې کیسې راوړل شي او شاگردان د کار و بار ایجادولو ته وهڅول شي. البته دا موضوع تر ډېره بریده د لیسې دورې شاگردانو ته گټوره ده ځکه چې هغوی له ښوونځي تر فراغت وروسته یا باید لوړې زده کړې وکړي او یا کار و بار ته مخه کړي. په همدې وجه مو په لومړنۍ دوره کې د تشبث موضوع نه ده راخیستې.

له پخواني نصاب سره د نوي قابلیت محوره نصاب عمده توپيرونه

- په پخواني نصاب کې تمرکز پر محتوا او معلوماتو و او شاگردان مجبور وو چې معلومات حفظ کړي؛ په نوي نصاب کې تمرکز د قابلیتونو پر حاصلولو دی چې شاگردان پوهه، مهارت او ذهنیت هم مهاله تر لاسه کړي؛
- په پخواني نصاب کې زده کړه معمولاً په منفعل ډول کېده چې هر څه به معلم تشریح کول او شاگردانو به په منفعل شکل یادول؛ په نوي نصاب کې شاگردان فعال وي او د مختلفو درسي فعالیتونو په ترسره کولو سره بېلابېل فعالیتونه حاصلوي او معلم به ورته لارښوونه کوي؛
- په پخواني نصاب کې اجتماعي او عاطفي زده کړې ته کافي توجه نه وه شوې؛ خو په نوي نصاب کې له لومړي ټولگي څخه شاگردانو ته ښوول کېږي چې خپل احساسات او عواطف څنگه وپېژني، په عواملو یې وپوهېږي، د کنټرولولو لارې چارې یې زده کړي، د نورو د احساساتو درناوی وکړي، د شخړو منطقي او سوله ییز حل زده کړي، ځان ته موخې وټاکي، موخو ته د رسېدو لپاره پلان جوړ کړي، د پلان د عملي کولو لپاره استقامت او هوډ ولري؛
- په پخواني نصاب کې د ژوند قابلیتونه نه وو؛ په نوي نصاب کې هر مضمون پر دې سر بېره چې خپل مضموني فعالیتونه تدریسوي، شاگردانو ته د ژوند اساسي فعالیتونه هم وربښي؛
- په پخواني نصاب کې د مضمونونو محتوا د شاگردانو له عمر، سويې او عملي ژوند سره کافي رابطه نه درلوده؛ په نوي نصاب کې هڅه کېږي چې د هر مضمون محتوا او فعالیتونه د شاگردانو له عمر، ذوق او ضرورت سره سمه وي او په عملي ژوند کې یې په کار راشي؛

- په پخواني نصاب کې به يوازې د شاگردانو حافظې وده کوله؛ خو په نوي نصاب کې د شاگردانو تفکر، تخيل، حافظه، او شخصيت هم مهاله روزل کېږي او شاگردان د درک او فهم، تحليل، ارزونې، نقد او توليد مهارتونه حاصلوي؛
- په پخواني نصاب کې بين المضموني يا بين النصابي ساحې نه وې؛ خو په نوي نصاب کې درې بين المضموني ساحې ټاکل شوي دي چې هر مضمون به په خپله محتوا او خپلو فعاليتونو کې ورته ځای ورکوي. دا ساحې سوله او هېوادوالي، د چاپېريال پايښت، او تشبث دي.

۲. د پښتو مضمون کلي هدفونه

شاگردان به د دې مضمون په لوستلو سره:

- د شفاهي ويناوو د فهم او درک لپاره د فعاله غوږ نيولو له تگلارو څخه کار اخلي؛
- په مختلفو ځايونو (وړو او لويو جماعتونو، رسمي او غير رسمي محيطونو) کې واضحې، منطقي، له موخې سره سمې او مخاطب ته په پام سره خبرې کوي؛
- د متن مختلف ډولونه روان او له مناسب سرعت، لحن او فشار سره لولي.
- د متن مختلف ډولونه (شفاهي، ليکنې، تصويري، گرافيکي متنونه) درک کوي، تحليلوي، ارزوي، تغييروي، او توليدوي.
- مخاطب او هدف ته په پام سره خپلې مفکورې، احساسات او نظرونه په مختلفو قالبونو (ژانرونو) کې ليکي؛
- د اطلاعاتو د راټولولو، د هغوی د اعتبار د معلومولو، ډلبندۍ، تحليل او منطقي نتيجې اخيستني وړتيا لري؛
- د ادبي عناصرونو او مجازي ژبې له کارولو سره ادبي متنونه درک کوي، ارزوي، تغييروي او ځينې ژانرونه توليدوي؛
- په ليکنو کې معياري ژبه او د املاء او انشاء قواعد مراعاتوي؛
- ملي او نړيوال ادبي، فرهنگي او تاريخي ميراثونه پېژني، په اهميت يې پوهېږي، او په ساتلو کې يې همکاري کوي؛
- له درسي کتابونو ورهاخوا د نورو کتابونو مطالعې ته لېوال وي او منظمه مطالعه کوي.

۳. د پښتو مضمون د تدریس اصول او میتودونه

د دې مضمون د تدریس لپاره مختلف میتودونه کارولی شو لکه: خبرې کول، ښودنه، ډله ییز بحث، د مسألې حل، انفرادي زده کړه، فعاله زده کړه، استقرائي تفکر، مغزي اورښت، سوال او ځواب، تمثیل او نور. خو کلي میتود به د تدریجي انتقال (زه یې ترسره کوم، مور یې ترسره کوو، تاسې یې ترسره کوئ) میتود وي. په دې میتود کې هر فعالیت لومړی معلم، بیا معلم او شاگردان په گډه او په آخر کې شاگردان پخپله ترسره کوي. هر فعالیت به درې پړاوونه لري: معرفي، تکرار او تمرین، او تطبیق. هر فعالیت چې معرفي کېږي، په هماغه ټولگي کې به ۴-۶ ځله تکرارېږي او بیا به د تطبیق پړاو ته ځي. د فعالیت د معرفي په پړاو کې معلم د فعالیت نسبتاً زیاته برخه پخپله اجرا کوي چې شاگردان ورسره بلد شي. په دې پړاو کې تقریباً ۵۰ فیصده د معلم نقش وي او ۵۰ فیصده د شاگردانو فعالیت وي. په دوهم پړاو کې هماغه فعالیت تکرارېږي او شاگردان یې تکراروي. په دې پړاو کې د معلم نقش تقریباً ۲۰ فیصده او د شاگردانو ۸۰ فیصده وي. کله چې یو فعالیت ۴-۶ ځله تمرین شو، د تطبیق وار یې را رسېږي چې په دې پړاو کې ۱۰۰ فیصده فعالیت شاگردان پخپله اجرا کوي. هر فعالیت چې د تطبیق له پړاوه تېرېږي، معنا یې دا ده چې شاگردانو په هماغه فعالیت کې پوره قابلیت حاصل کړی دی. دا چې هر قابلیت له تکرار پرته څه نا څه د انسان هېرېږي، نو هر فعالیت به په زنجیري بڼه په مختلفو ټولگيو کې بیا بیا تکرارېږي. مثلاً که د کیسې د تحلیل فعالیت باید په څلورم ټولگي کې معرفي، تکرار، او تطبیق شي، په پنځم او شپږم ټولگي کې به یې بیا هم درې وارې پړاوونه له سره تکرارېږي. د هر مفاهموي قابلیت (درک او فهم، تحلیل، ارزونه، نقد، تغییر، او تولید) او همدارنگه د ژبپوهنیزو قابلیتونو لپاره د فعالیتونو مختلف ډولونه په پام کې نیول شوي دي چې وروسته به په تفصیل سره بیان شي. ځینې مثالونه به یې دلته توضیح شي:

د لغتونو زېرمه

الف. معلم د هر درس نوي لغتونه په دې توگه تشریح کوي:

۱. هغه جمله چې نوې کلمه په کې راغلې وي، [پخپله یا یې په شاگردانو] لولي.

۲. نوې کلمه پر تختې لیکي او په شاگردانو یې درې ځله لولي.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سوبه، په واضحو او آسانو کلمو بیانوي او په دوو یا دريو نويو جملو کې یې کاروي.

۴. له خو تنو شاگردانو څخه غواړي چې کلمه په جمله کې وکاروي.

۵. د کلمې هغه تعریف او معنا چې په قاموس کې راغلي ده، شاگردانو ته وايي.

ب. مشتقې کلمې پر برخو (رېښه او تاري) تجزيه کېږي چې شاگردان د نورو نويو کلمو رېښې وپېژني او د رېښو او تارو له مخې يې معنا پيدا کړي .

د درک او فهم فعالیتونه

۱. شاگردان د متن د عنوان او تصویر له مخې اټکل کوي چې محتوا به يې څه وي او يا په کیسه کې به څه پېښ شوي وي. د لوستلو په بهیر کې شاگردان ځای ځای تم کېږي او د متن / کیسې لوستل شوې برخه په خپل ذهن کې مجسم کوي. تر لوستلو وروسته شاگردان گوري چې د محتوا په اړه يې اټکل سم و، که نه .

۲. د متن / کیسې د لوستلو په بهیر کې ځای ځای معلم پوښتنه کوي چې تر دې وروسته به څه کېږي او شاگردان خپل نظر وايي. کله چې د متن / کیسې بله برخه لوستل کېږي، شاگردانو ته معلومېږي چې اټکل يې سم و، که نه.

۳. د معلوماتي متن تر لوستلو مخکې شاگردان ځینې جملې لولي او اټکل کوي چې د جملې معلومات به سم وي، که غلط. که فکر کوي چې د جملې خبره صحیح ده، مخې ته يې (ص) لیکي، که فکر کوي چې معلومات يې غلط دي، مخې ته يې (غ) لیکي. بیا د متن د هر پراگراف په لوستلو سره معلوموي چې اټکل يې سم و که نه.

۴. شاگردان د متن / کیسې تر لوستلو وروسته د مستقیمو او استنباطي پوښتنو ځوابونه وايي.

۵. شاگردان د KWL چارټ په مرسته، هغه څه چې د موضوع په اړه له پخوا ورباندې پوهېده، څه چې غواړي د کتاب د متن په لوستلو سره پرې وپوهېږي، او څه چې د متن تر لوستلو وروسته ورباندې وپوهېدل، بيانوي.

د متن د تحلیل فعالیتونه

الف. د روایتی متنونو تحلیل:

۱. شاگردان د کیسې کرکټرونه، اصلي کرکټرونه، ځای - زمان، او پېښې په چارټ کې وړاندې کوي.

۲. شاگردان د کیسې پیل، منځ، او پای د کیسې په نقشه کې ښيي.

۳. شاگردان د چا د ژوندلیک معلومات د زماني ترتیب په جدول کې وړاندې کوي.

ب. د معلوماتي متنونو تحلیل:

۱. شاگردان د توضیحي متن موضوع، عمده مفکورې، او ملاتړي جزئیات د معلوماتو په جال کې ترتیبوي.

۲. شاگردان د مقایسي متن معلومات په وین (Venn) ډیاگرام کې ترتیبوي.

۳. شاگردان د علت او معلول د مقالې جزئیات په چارټ کې داسې ترتیبوي چې د علت او معلول تر منځ رابطه په کې واضحه شي.

ج. د شعرونو تحلیل:

۱. شاگردان د شعر او نثر د جوړښت توپيرونه تحلیلوي.

۲. شاگردان په شعر کې د مجازې ژبې عناصر لکه تشبیه، استعاره، تشخیص، او ذهني تصویر راسپري.

د متن ارزونه او نقد

۱. د روایتی متن پېښې او د کرکټرونو چار چلند ارزول کېږي چې سم او منطقي دي که نه.

۲. د معلوماتي متن وضاحت، دلچسپي، د معلومات سموالی او منطقي والی ارزول کېږي.

۳. د اقناعي متنونو دلیلونه او شواهد ارزول کېږي چې واقعي او منطقي دي، که نه.

ډله ییز بحثونه

۱. شاگردان په ډلو کې د انتزاعي مفاهیمو په اړه بحث کوي. مثلاً دا چې ملگرتیا څه معنا؟ ښه ملگری څنگه

وي؟ پوښتنې ولې کوو؟ خپلې پوښتنې څنگه باید وکړو؟ ځینې شیان ولې خوښوو؟ او داسې نور.

۲. د هرې ډلې یو استازی د خپلې ډلې د بحث نتیجه او لنډیز له نورو ټولگیوالو سره شریکوي.

لیکل

۱. شاگردان د متن په اړه د استنباطي پوښتنو ځوابونه لیکي.

۲. شاگردان د متن لنډیز لیکي.

۳. شاگردان د متن / کیسې په اړه خپل نظرونه لیکي چې متن یې خوښ شو که نه، د متن کومه برخه یې خوښه

شوه او ولې، د متن په لوستلو سره څه احساس په کې پیدا شو...

۴. شاگردان د درس د موضوع په اړه خپله خاطر، تجربه، یا معلومات لیکي.

۵. شاگردان مختلف ژانرونه لکه خاطر، گزارش، او توضیحي، مقایسي، او اقناعي مقاله، او همدارنگه، لنډه

کیسه او ډرامه لیکي.

یادښت

۱. د دې کتاب جوړښت، فعالیتونه او د تدریس میتودونه د «افغان ماشومان یې لولي (ACR)» د

پروگرام له کتابونو سره سم برابر شوي دي. هغه شاگردان چې له ۱-۳ ټولگي پورې یې د همدې پروگرام

کتابونه لوستي وي، له دې کتاب څخه به لا زیاته گټه واخیستلی شي. همدارنگه، هغه قدرمن ښوونکي/ قدرمنې ښوونکې چې د «افغان ماشومان یې لولي» پروگرام له میتودونو سره آشنا وي، د دې کتاب تدریس به ورته لا آسانه وي.

۲. محترم معلمان/ محترمي معلماني د خپلې تجربې له مخې د فعالیتونو د ترسره کولو نور میتودونه هم کارولی شي. که فکر کوي چې په دې لارښود کې راغلي میتودونه گټور دي، همدا دې وکاروي خو که تر دې ښه میتودونه ورمعلوم وي یا په خپل نوبت او ابتکار نور ښه میتودونه موندلی شي، د کارولو آزادي یې لري.

ټول شموله تدریس/ زده کړه

محترمو معلمانو ته بویه چې خپل تدریس او فعالیتونه داسې عیار کړي چې د ټولو شاگردانو لپاره مناسب وي. که په ټولگي کې کوم شاگرد فیزیکی معلولیت ولري، معلم دې ورته ځانگړی پام وکړي او ټولگیوال یې دې له هغه سره همکارۍ ته وهڅوي. که څوک په لیدلو یا اورېدلو کې ستونزه لري، هغه دې په لومړي کتار کې کېږي چې تخته ورته سمه ښکاره شي او د معلم غږ ښه واوري. معلم دې هڅه وکړي چې خپل غږ داسې عیار کړي چې ټولو شاگردانو ته ورسېږي. که څوک په پښه معلول وي، هغه دې د ټولگي له دروازې سره جوخت کېږي چې تگ راتگ ورته آسانه شي او همدارنگه، له شاگردانو څخه دې وغواړي چې له هغه سره په مهرباني چلند وکړي. که څوک کورنۍ ستونزې ولري، د جگړې یا طبیعي پېښو په وجه له خپل کور کلي بې ځایه شوي وي، غمرازي دې ورسره وشي چې په ډله ییزو فعالیتونو کې گډ کړي شي چې پام یې غلط شي او ځان یوازې ونه گڼي. ټولگیوال یې باید وهڅول شي چې له هغه سره ملگري/ ملگري شي.

ښوونکي/ ښوونکې او د ښوونځیو ادارې باید داسې تعلیمي چاپېریال رامنځته کړي چې ټول شاگردان ځانونه په کې خوندي وگڼي، هېڅوک له فیزیکی، لفظي او اروایي خشونت سره مخ نه وي، د جنسي- ځورونې خطر نه وي، او ټول شاگردان په امن او سوله ییزه فضا کې د متقابل درناوي او همکارۍ په روحیه سره وپایي.

همدارنگه، معلمان دې په ټولگي کې د تبعیض او تعصب مخه ونیسي. معلمان باید په فعالیتونو کې د مختلفو قومي، توکمیزو، ژبیزو، ټولنیزو ... طبقو شاگردانو ته ډله ییز کارونه ورکړي چې د یو بل په درک کولو، پېژندلو، او خپلولو سره د یووالي روحیه په کې پیدا او پیاوړې شي. شاگردان باید داسې ورزول شي چې د هېواد قومي، ژبیز، فرهنگي او ټولنیز توپيرونه د تنوع په حیث درک کړي او د یو بل منلو، یووالي او برابرۍ روحیه ولري.

۴. په پښتو مضمون کې د ارزونې میتودونه

دا چې قابلیت محوره - نصاب په پام کې لرو، نو د ارزونې د نورو ډولونو تر څنګ، لکه تشخیصی یا لومړنۍ ارزونه او وروستۍ یا پایلیزه ارزونه، تکویني یا دوامداره ارزونه (Formative assessment) هم ډېره مهمه او مناسبه ده ځکه چې د قابلیتونو حاصلول جاري او اوږدمهاله پروسه ده، نو ارزونه یې هم باید پرله پسې، جاري او همیشني وي. د دوامدارې ارزونې نمونه په همدې لارښود کې شته. په دې نمونه کې د مضمون مختلف اصلي او فرعي قابلیتونه په یوه جدول کې لیکل شوي دي او محترم معلمان به له دې نمونې سره سم، هر شاگرد د هر قابلیت لپاره په هر تعلیمي کال کې لږ تر لږه درې وارې ارزوي. غوره به دا وي چې محترم ښوونکي/ محترمي ښوونکې د هر فصل په درېمه اونۍ کې د زده کړې او تدریس ارزونه وکړي، ځکه چې شاگردانو به په لومړیو دوو اونیو کې هماغه فعالیتونه تمرین کړي وي. قدرمن ښوونکي/ ښوونکې به گوري چې کوم شاگردان په کوم فعالیت کې پخ دي او اضافي مرستې ته اړتیا لري او بیا به له هماغو شاگردانو سره په نورو ساعتونو کې لا ډېر کار کوي او په فعالیتونو کې به لا زیاته برخه ورکوي چې تکړه شي.

پر دې سربېره، کله چې محترم معلمان په ټولګي کې شاگردانو ته د گروپي یا انفرادي کار وظیفه ورکوي، پخپله به په صنف کې گرځي او شاگردان به ارزوي چې خپل کار څنګه ترسره کوي او که څوک همکارۍ ته اړتیا ولري، ورسره همکاري به کوي. همدارنګه، محترم معلمان به د هر فعالیت د ترسره کولو پر مهال شاگردان څاري چې څوک څومره فعالیت کوي. مثلاً که یو شاگرد ذهني او استنباطي پوښتنې ښې ځوابوي خو په لیکلو کې یې ستونزه لري، معلم دې ورسره د اضافي مرستې پلان جوړ کړي. معلم به هغه شاگردان چې لږ فعالیت کوي، هڅوي چې لا زیات فعال شي. معلم به د کم کارو شاگردانو د کم فعالیت علتونه مومي او د رفع کولو هڅه به یې کوي. معلم دې په چوکیو کې د شاگردانو تنظیم داسې عیار کړي چې تکړه او فعال شاگردان او هغه شاگردان چې په فعالیتونو کې پخ دي، سره خوا په خوا کېني او تکړه شاگردان دې له خپلو ټولګیوالو سره همکاري وکړي.

که کوم شاگرد په یوه خاص فعالیت کې مخ ته نه ځي، مثلاً په وینا کې پخ دی، معلم دې هغه وهڅوي چې لومړی خپلو څنګلوریو ټولګیوالو ته وینا وکړي، بیا د ټولګیوالو نسبتاً لویې ډلې ته او بالاخره د درست ټولګي په مخ کې وینا وکړي. همدا شان که په هر فعالیت کې یو شاگرد کم کاره وي، معلم دې په هماغه فعالیت کې هغه ته لا زیاته ونډه ورکړي چې قابلیت یې په کې زیات شي. د شاگردانو فعالیتونه به د هغوی د کورنۍ دندې او

پروژې له مخې هم ارزول کېږي. په نوي نصاب کې کورنۍ دندې قابلیت محوره دي، يعنې شاگردان مجبور نه دي چې د کتاب متن هو بهو وليکي، بلکې د هماغه موضوع يا ژانر په اړه به خپل متن/خپله خاطره، تجربه، مشاهده يا کيسه ليکي. نو کورنۍ دنده د شاگردانو د قابليتونو د ارزولو لپاره ډېره مناسبه وسيله ده.

له بلې خوا، پايليزه ارزونه (summative assessment) بايد د قابليتونو ارزونې ته ځانگړې وي، نه د شاگردانو د حافظې او معلوماتو ارزولو ته. يعنې په صنفې، څلورنيم مياشتنۍ او کلنۍ ازموينه کې شاگردان بايد د مختلفو قابليتونو په لحاظ و ارزول شي او ازموينه دې داسې طراحي شي چې قابليتونه وازمايي. مثلاً په پنځم ټولگي کې شاگردان بايد د کيسې پيل، منځ او پای معلوم کړي شي، دوه شيان سره مقايسه کړي شي، د ژوندليکونو معلومات په کروئولوژيک ترتيب تنظيم کړي شي نو په ازموينه کې د دې فرضي پوښتنې پر ځای چې: «د کيسې پيل، منځ او پای څنگه معلوموو؟» شاگردانو ته بايد يوه کيسه ورکړل شي چې په چارټ کې د کيسې پيل، منځ او پای وښيي.

همدارنگه، د متنونو د ارزونې په برخه کې، مثلاً شاگردانو ته دې يو مقايسي متن ورکړل شي چې هغوی د متن جملې د وضاحت، سلاست، آسانوالي او سختوالي په لحاظ و ارزوي. په تقريرې ازموينه کې د دې پر ځای چې له شاگردانو څخه پوښتنې وشي چې ځواب يې ووايي، بايد شاگردانو ته يوه موضوع ورکړل شي چې په اړه يې وينا وکړي، البته د وينا لپاره موضوعات بايد تر ازموينې يوه اونۍ مخکې شاگردانو ته ابلاغ شي.

د ښوونځي اداره دې داسې سيستم رامنځته کړي چې کله شاگردان له يوه ټولگي څخه بل ټولگي ته ارتقا کوي، د ټولگي د پښتو مضمون معلم يې له نوي معلم سره خپل معلومات شريک کړي او د هر شاگرد د قابليتونو د اندازې او کچې په اړه ورته ليکلي معلومات ورکړي چې هغه بيا په نوي ټولگي کې له ضعيفو شاگردانو سره په هماغو ځانگړو قابليتونو کې لا زيات کار وکړي چې پرمختگ يې يقيني شي.

۵. د پښتو د پنځم ټولگي د کتاب جوړښت

دا کتاب په نهو فصلونو ترتيب شوی دی چې هر فصل يې درې درسه لري او هر درس د يوې اونۍ يعنې د څلورو درسي ساعتونو لپاره ليکل شوی دی. فصلونه د موضوع او ژانر پر اساس برابر شوي دي. هر فصل يوه عمومي موضوع او يو ژانر رانغاړي. هر درس د فصل د عمومي موضوع يوه فرعي موضوع بيانوي خو د درې واړو درسونو ژانر يو دی. مخکې مو وويل چې شاگردان په پښتو مضمون کې مختلف ژانرونه لولي، ځکه چې د هر ژانر د درک او فهم، تحليل او ارزونې، او توليد لارې چارې له نورو ژانرونو متفاوتې دي. همدارنگه، په هر درس

کې د گرامر یو فعالیت راغلی دی. گرامري موضوعات د وسعت او تسلسل له مخې پر فصلونو او درسونو وېشل شوي دي او په دې دوره کې به په ضمني ډول تدریسېږي یعنې د دې پر ځای چې د گرامري موضوعاتو پر تعریفونو زیات تمرکز وشي، گرامري قاعدې په فعالیتونو کې تمرین کېږي چې شاگردان یې د عملي کارونې چل زده کړي او په خپلو لیکنو کې یې وکاروي.

د دې لپاره چې په مفرداتو کې راغلي فعالیتونه په درسونو کې ښه ځای پر ځای شي، د هر درسي ساعت فعالیتونه مو داسې ټاکلي دي:

درسي ساعت	قابلیتونه او فعالیتونه
لومړی ساعت	<p>قابلیتونه: لوستل، درک او فهم، د کلمو زېرمه فعالیتونه</p> <ul style="list-style-type: none"> • هجا: د متن هغه کلمې چې درې یا تر درېو ډېرې خپې لري، په هجاوو وېشلی او هجا په هجا لوستل کېږي. دا فعالیت له روان لوستلو سره مرسته کوي. • د نویو کلمو معنا کول: د متن نوې کلمې په دې فعالیت کې معنا او په جملو کې کارول کېږي چې شاگردانو ته د متن پوهېدل آسانه او د کلمو زېرمه یې زیاته شي. • اټکل (د متن/ کیسې په اړه وړاندوینه): دا فعالیت د شاگردانو له پخوانۍ پوهې، تجربې، او مشاهدې سره د درس رابطه ټینګوي او په عین وخت کې د درس لوستلو ته تلوسه او انگېزه ایجادوي. • لوستل (تر لوستلو مخکې، د لوستلو په بهیر کې، تر لوستلو وروسته فعالیتونه): دا فعالیت په مختلفو درسونو کې متفاوت ترسره کېږي چې په هر فصل کې به جلا جلا توضیح شي. • کورنۍ دنده: شاگردان د درس د موضوع په اړه خپله تجربه، معلومات، خاطرې، یا کیسه لیکي.
دوهم ساعت	<p>قابلیتونه: د لغتونو زېرمه - د متن تحلیل، ارزونه، نقد فعالیتونه</p> <ul style="list-style-type: none"> • د کلمو تجزیه: دا فعالیت د دې لپاره طرح شوی دی چې شاگردان د مرکبو او مشتقو کلمو په تجزیې سره، د کلمو معنا پخپله پیدا کړي. په دې فعالیت کې کلمې پر اصلي برخې (ریښې) او مختارو او روستارو تجزیه کېږي. بیا د ریښې معنا او د مختارې یا

<p>روستاږي نقش توضیح کېږي او په دې سره د ټولې کلمې معنا پیدا کېږي. دا فعالیت شاگردانو ته دا وړتیا ورکوي چې هر کله مرکبې او مشتقې کلمې وويني، تجزيه يې کړي او په معنا يې ځان وپوهوي.</p> <ul style="list-style-type: none">• د متن تحليل (په چارټ يا ډياگرام کې د معلوماتو تنظيم): د متن پر مختلفو ډولونو د پوهېدو بڼه لاره، د متن د معلوماتو تحليل او په چارټ، شکل، او ډياگرام کې يې بنسټول دي. له بله پلوه، په دې فعاليت کې معلومات په بصري بڼه وړاندې کېږي او زده کول يې شاگردانو ته آسانېږي.• د متن ارزونه/ د کيسې د کرکټرونو ارزونه: په دې فعاليت کې شاگردان متن د روانۍ، وضاحت، او بلاغت په لحاظ ارزوي او همدارنگه د کيسو د کرکټرونو عملونه او خبرې ارزوي چې کارونه يې منطقي او خبرې يې سمې دي، که څنگه؟ دا فعاليت د شاگردانو نقادانه تفکر روزي.	
<p>قابليتونه: غور نيول، خبرې کول، گرامر فعاليتونه</p> <ul style="list-style-type: none">• ډله ييز بحث: د کتاب په ځينو فصلونو کې د يوې انتزاعي موضوع په اړه درې پوښتنې راغلې دي. شاگردان په شپږ کسيزو ډلو کې د ښوونکي/ ښوونکې په لارښوونه پر هرې پوښتنې بحث کوي او خپل نظرونه شريکوي. په هره ډله کې يو يو کس په وار سره د ډلې استازي ټاکل کېږي چې هغه د بحث په پای کې د خپلې ډلې د خبرو اترو نتيجه نورو شاگردانو ته وايي. کله چې د درې وارو پوښتنو په اړه بحث تمام او د ډلو نظرونه له ټولو ټولگيوالو سره شريک شول، بيا يو کس د ټولو نظرونو خلاصه بيانوي. دا فعاليت په شاگردانو کې تفکر، استدلال، منطق، فعاله غور نيول، خلاصه کول، همکاري، ځاني مديريت، او د مفاهيمې قابليتونه روزي. پر دې سربېره، محترم ښوونکي/ ښوونکې شاگردانو ته د مباحثې ادبونه او اصول ورنښيي.• وينا: په هغو فصلونو کې چې ډله ييز بحث نشته، د وينا لپاره يوه موضوع (معمولاً د هماغه درس موضوع) ټاکل کېږي. محترم ښوونکي/ ښوونکې د دوهم درسي ساعت په پای کې پنځه تنه غوره کوي او ورته وايي چې د بل درسي ساعت لپاره دې د وينا تياري ونيسي. کله چې دا پنځه تنه وينا کوي، نور شاگردان به په ځير ورته غور نيسي- او د خبرو مهم ټکي به يې نوټ کوي. په دې فعاليت کې شاگردان د اغېزناکې، منسجمې، روانې، فصيحې وينا تخنيکونه زده کوي او همدارنگه محترم ښوونکي/ ښوونکې ورته د وينا کولو ادبونه او اصول ښيي.	<p>درېم ساعت</p>

<ul style="list-style-type: none">• گرامر: څنگه چې مخکې مو وویل، په دې دوره کې گرامر په عملي فعالیتونو کې تدریسېږي او هڅه کېږي چې شاگردان گرامري قاعدې داسې زده کړي چې په خپلو ویناوو او لیکنو کې یې وکاروي. په دې فعالیت کې شاگردان د پښتو ژبې معیاري گرامر زده کوي او له خپلې لهجې سره د معیاري گرامر توپيرونه پېژني. په دې توگه به مو راتلونکي نسلونه واحد گرامر کاروي او په لیکنو کې به لهجه یې گډوډۍ ختمې شي.• کورنۍ دنده: د دې ساعت په کورنۍ دنده کې شاگردان یا د خپل ډله ییز بحث یا د ویناوالو د ویناوو مهم ټکي لیکي.	
<p>خلورم ساعت</p> <p>قابلیتونه: لیکل، ارزول (زموږ اکثره شاگردان په لیکلو کې ستونزه لري، نو په دې نصاب کې هڅه شوې ده چې د لیکلو فعالیتونه زیات شي)</p> <p>فعالیتونه</p> <ul style="list-style-type: none">• د کلمو تجزیه او املاء: د لومړنۍ دورې شاگردانو ته د ځینو کلمو یوځای لیکل سخت وي خو که پر برخو یې ووېشي او هره برخه یې جلا جلا ولیکي، کار به ورته آسان شي. دا فعالیت د همدې لپاره دی چې شاگردان پر برخو د وېشلو له لارې د کلمو سمه املاء زده کړي.• د استنباطي پوښتنو د ځوابونو لیکل: د متن / کیسې په اړه داسې پوښتنې راغلي دي چې ځواب یې په متن کې نشته او شاگردان یې د خپلې پوهې، تجربې، مشاهدې او معلوماتو له مخې ځوابونه لیکي. دا معمولاً داسې پوښتنې دي چې واحد ځواب نه لري او کېدی شي مختلف ځوابونه ورته سم وي او یا هېڅ ځواب ناسم نه وي. شاگردان چې هر ځواب ورکوي، باید دلیل او منطق ورته ولري. په دې فعالیت کې د شاگردانو د تفکر، تخیل او منطق ځواک روزل کېږي.• د متن تحریري ارزونه/ د متن د اصلي مفکورو او تفصیل لیکل: په دې فعالیت کې شاگردان د متن / کیسې په اړه د ارزولو پوښتنې په تحریري بڼه ځوابوي. په ځینو فصلونو کې د دې فعالیت پر ځای، شاگردان په جدول کې د متن د هر پراگراف اصلي مفکوره او د هماغې مفکورې تفصیل لیکي. دا فعالیت له یوې خوا د متن پر مهمو ټکو پوهېدل آسانوي او له بلې خوا د متن خلاصه کولو ته په کارېږي.• د متن / کیسې په اړه نظر: په دې فعالیت کې شاگردان د دې پوښتنې ځواب لیکي چې د متن / کیسې کومه برخه یې خوښه شوه، ولې یې خوښه شوه، او څه یې ځنې زده کړل. دا فعالیت له موضوع سره د شاگرد شخصي-رابطه ټینګوي او د خپلو مفکورو او احساساتو د بیانولو وړتیا یې زیاتوي.	

<ul style="list-style-type: none">• د متن خلاصه کول: په دې فعالیت کې شاگردان د متن/ کیسې خلاصه لیکي. دا له شاگردانو سره مرسته کوي چې د متنونو مهم ټکي په آسانی سره پیدا او خلاصه یې په خپله ژبه ولیکي. دا کار پر متن د ژورې پوهېدا لپاره گټور دی او شاگردان ازموینو او لوړو زده کړو ته چمتو کوي.	
--	--

یادښت: څنگه چې په پورتنی جدول کې وینئ، کورنۍ دنده یوازې په لومړي او درېم درسي ساعت کې راغلې ده. وجه یې دا ده چې له یوې خوا پر شاگردانو ډېر فشار را نه شي او له بلې خوا د کورنۍ دندې د ارزولو لپاره کافي وخت وي. قدرمن ښوونکي/ ښوونکې دې د لومړي ساعت کورنۍ دنده په دوهم او د درېم ساعت کورنۍ دنده په څلورم ساعت کې وازروي. البته د ټولو شاگردانو کورنۍ دندې هم مهاله نه شي ارزولی ځکه چې په ټولگيو کې د شاگردانو شمېر زیات وي، نو محترم معلمان دې په هر دوهم او څلورم درسي ساعت کې څلور یا پنځه شاگردان په نوبت سره د ټولگي مخې ته راوبولي چې خپلې کورنۍ دندې ولولي او دوی یې ورته اصلاح کړي. په هغه ساعت کې چې د فصلونو د پیل خبرې کېږي (دا موضوع لاندې بیان شوې ده)، د ځینو نورو شاگردانو کورنۍ دندې هم په کې ارزولی شی، ځکه چې د فصل د پیل خبرې ممکن ۲۰ دقیقې وخت ونیسي. او پاتې وخت یې همدي کار ته ورکولی شو.

د فصلونو پیل

د هر فصل په سر کې د فصل عمومي موضوع، ژانر، سترې مفکورې، اساسي پوښتنې، او د فصل عمومي ښوونیز هدفونه راغلي دي. محترم ښوونکي/ ښوونکې به د هر فصل تر درسونو مخکې پر همدې موضوعاتو بحث کوي. مخکې مو وویل چې کتاب ۹ فصلونه لري او هر فصل د درېو اونیو لپاره دی چې په دې حساب د ټول کتاب تدریس ۲۷ اونۍ وخت نیسي، حال دا چې زموږ تعلیمي کال ۲۸ اونۍ دی او یوه اونۍ اضافي پاتې کېږي. د همدې اضافي اونۍ ورځې دې د هر فصل د پیل لپاره وکارول شي او قدرمن معلمان دې په کې د فصل عمومي معلومات وړاندې کړي. دلته به د دې ځینو اصطلاحاتو تعریفونه ولولئ.

ژانر یا د متن ډول: هغه قالب دی چې متنونه په کې لیکل کېږي او ځانگړی شکل، محتوا، هدف، او تخنیکونه لري. مثلاً شعر یو ژانر دی چې د شکل په لحاظ نظم دی او له بیتونو، مسرو، او یا کرښو جوړ دی، محتوا یې د احساساتو بیان، او تخنیکونه یې وزن، قافیه، سجع، تشبیه، استعاره، کنایه، سپمبول ... دي. کیسه بل ژانر دی چې د شکل په لحاظ نثري ژانر دی چې پیل، منځ او پای لري؛ محتوا یې خیالي پېښې دي؛ تخنیکونه یې توصیف، صحنه، مکالمه ... دي.

ژانرونه د هدف په لحاظ څلور ډلې دي: معلوماتي، روايتي، اقناعي، او شعر. معلوماتي ژانر د مقالو مختلف ډولونه رانغاړي، لکه توضیحي، مقایسي، علت او معلول، لارښودیز، د بهیر یا پروسې او داسې نورې مقالې. روايتي ژانرونه یا واقعي یا خیالي پېښې بیانوي. حکایت، نکل، لنډه کیسه، او ناول پر تخیلي پېښو ولاړ وي او گزارش، خاطره، ژوندلیک، او یونلیک واقعي د واقعي پېښو کیسې کوي. په اقناعي ژانرونو کې لیکوال د مخاطب د قانع کولو لپاره خپله نظریه وړاندې کوي، استدلال کوي، یا د یوې نظریې د رد یا تأیید هڅه کوي. همدارنگه، شعر د خپلو عواطفو او احساساتو د بیانولو لپاره کارول کېږي.

دا چې د هر ژانر د درک او فهم، تحلیل، ارزونې، نقد او تولید تخنیکونه سره متفاوت دي، په دې کتاب کې د هر فصل ټول متنونه په یوه ژانر کې راغلي دي چې شاگردان ښه ورباندې وپوهېږي.

سترې مفکورې (Big Ideas): ستره مفکوره یوه بیاني جمله ده او داسې موضوع بیانوي چې لویه وي او په یوه درس کې، ان په یوه فصل کې نه ځایېږي. ستره مفکوره د شاگردانو په ذهن کې ځینې پوښتنې راولاړوي چې اساسي پوښتنې بلل کېږي. ستره مفکوره په هغو مضمونونو کې چې محتوا یې اصل وي لکه ساینس، ریاضي، او اجتماعي علوم، خورا مهمه ده. په دې مضمونونو کې سترې مفکورې څو وړې مفکورې یا واړه مفاهیم سره رانغاړي. د ژبې په مضمون کې، چې اصل یې مضموني او د ژوند قابلیتونه دي، نه محتوا؛ سترې مفکورې بله بڼه لري. دا چې د دې کتاب فصلونه د محتوا او ژانر په لحاظ ترتیب شوي دي، نو د هر فصل په سر کې دوې سترې مفکورې راغلي دي: یوه د موضوع یا محتوا لپاره، بله د ژانر لپاره.

اساسي پوښتنې (Essential Questions): اساسي پوښتنې له سترې مفکورې څخه راولاړېږي او داسې پوښتنې دي چې واحد سم ځواب نه لري، بلکې گڼ ځوابونه ورته سم ختلی شي. د اساسي پوښتنې ځواب تیار نه وي چې څوک دې یې له متن یا بل ځای څخه پیدا کړي، بلکې هر څوک یې د خپل فکر، تجسس، پلټنې او تجربې پر اساس ځوابوي. اساسي پوښتنې شاگردان فکر کولو، څېړنې او پلټنې ته هڅوي.

د فصل عمومي ښوونیز هدفونه: څنگه چې مو وویل، د دې کتاب هر فصل واحد ژانر لري او اکثره مضموني قابلیتونه په کې مشترک دي. په همدې وجه، د تکرار د مخنیوي لپاره، هغه ښوونیز هدفونه چې د یوه فصل په ټولو درسونو کې تکرارېږي، د فصل په سر کې او هغه هدفونه چې د هر درس لپاره بېل دي، د درس په سر کې راغلي دي.

دوهمه برخه

د فصلونو او درسونو د تدریس لارښود

لومړی فصل

یادښت: د هر درسي ساعت فعالیتونه داسې تنظیم شوي دي چې ۴۰ دقیقې وخت به نیسي، ځکه چې زموږ درسي ساعتونه په اوږدو ورځو کې ۴۵ او په لنډو ورځو کې ۳۵ دقیقې وي او اوسط یې هماغه ۴۰ دقیقې کېږي. تاسې وخت ته په کتلو سره، کولی شئ د فعالیتونو وخت کم یا زیات کړئ.

۱. د نوي نصاب او د دې کتاب تشریح (۲۰ دقیقې): محترمو ښوونکو شاگردانو ته د ځان ته معرفي او ښه راغلاست ویلو وروسته، د نوي نصاب په باره کې معلومات ورکړئ. د ژوند قابلیتونه، مضموني قابلیتونه (چې پورته تشریح شوي دي او په مفرداتو کې راغلي دي)، د کتاب جوړښت، او په درسي ساعتونو کې د فعالیتونو وېش په لنډو تشریح کړئ.

۲. د لومړي فصل تشریح (۲۰ دقیقې)

الف. د فصل عمومي موضوع: شاگردانو ته ووايئ چې د فصل عمومي موضوع دیني او اخلاقي ارزښتونه دي. په دې فصل کې درې درسه لرو: د الله ﷻ مهرباني، احسان، او ملگرتیا.

ب. د فصل د متنونو ډول (ژانر): شاگردانو ته د ژانر په باره کې معلومات ورکړئ. لاندې پوښتنې پر تختې ولیکئ او د هرې پوښتنې ځواب ورته ووايئ [د لارښود په ۲۸ صفحه کې دغه معلومات شته]:

• ژانر څه ته وايي؟

• د هدف په لحاظ ژانرونه څو ډوله دي؟

• روایتی ژانر څه ډول وي؟

بیا د روایتی ژانر په باره کې لږ نور معلومات ورکړئ چې په روایتی ژانر کې یا واقعي یا خیالي پېښې بیانېږي. په حکایت، لنډه کیسه، ناول، او ډرامه کې پېښې خیالي وي چې لیکوال یې په خپل ذهن کې جوړوي. خاطر، ژوندلیک، یونلیک، او گزارش هغه روایتی ژانرونه دي چې واقعي پېښې بیانوي. د دې فصل متنونه په روایتی ژانر کې دي او په روایتی کې بیا حکایت او کیسې دي.

ج. سترې مفکورې او اساسي پوښتنې: شاگردانو ته ووايئ: «د هر فصل په سر کې سترې مفکورې لرو. ستره مفکوره داسې جمله ده چې یوه لویه موضوع رانغاړي او زموږ په ذهن کې ځینې پوښتنې راولاړوي. دلته دوې سترې مفکورې لرو چې یوه یې د موضوع لپاره او بله یې د ژانر لپاره ده. لومړۍ ستره مفکوره «دین او اخلاق

مو د ژوند لوری سموي» پر تخته وليکئ او پر شاگردان يې ولولئ. بيا شاگردانو ته ووايئ: د دې جملې په لوستلو سره ستاسو په ذهن کې کومې پوښتنې پيدا کېږي؟

شاگردانو ته دوه دقيقې وخت ورکړئ چې فکر وکړي او خپلې پوښتنې په کتابچو کې وليکي. بيا له دوو يا دريو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپلې پوښتنې ووايي.

بيا د اساسي پوښتنو د چوکاټ لومړۍ پوښتنه پر تخته وليکئ: د ژوند سم لوری کوم دی؟ خو شاگردانو ته اجازه ورکړئ چې خپل نظرونه ووايي. همدا کار د لومړۍ سترې مفکورې د دوو نورو پوښتنو لپاره هم وکړئ.

همدا فعاليت د دوهمې سترې مفکورې «کيسې او حکايتونه د ژوند هېندارې دي» او اساسي پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ.

د. د فصل عمومي ښوونيز هدفونه: لاندې هدفونه شاگردانو ته ولولئ او ووايي چې دا هدفونه د دې فصل د هر درس لپاره دي. بيا د هر هدف په باره کې ورسره بحث کړئ.

گرانو زده کوونکو! تاسې به د دې فصل کې وکولای شئ چې:

۱. د عنوان او انځور له مخې د کيسو په اړه وړاندوينه وکړئ.
۲. توضيح کړئ چې د کيسو صحنې مو په ذهن کې څنگه مجسمې کړې.
۳. د کيسې د چارټ په ډکولو سره د کيسو پيل، منځ، او پای تشخيص کړئ.
۴. د کيسو په اړه استباطي پوښتنې ځواب کړئ.
۵. د کيسې د کرکټرونو عملونه و ارزوئ.
۶. د کيسو په اړه خپل نظر بيان کړئ.

له شاگردانو وپوښتئ: د کيسو په اړه وړاندوينه څه گټه لري؟
د يوه يا دوو شاگردانو ځوابونه واورئ او بيا ووايئ: وړاندوينه له کيسې سره زموږ د پخوانۍ پوهې، تجربې او معلوماتو رابطه جوړوي او همدارنگه زموږ تخيل پياوړی کوي.
بيا پوښتنه وکړئ: د کيسې صحنې او پېښې ولې بايد په خپل ذهن کې مجسمې کړو؟

د يوه يا دوو شاگردانو ځوابونه واورئ او بيا ووايئ: دا کار ځکه کوو چې کيسه د فلم غوندي راته سترگو ته ودرېږي او خوند ترې واخلو.

بيا پر درېيم هدف بحث وکړئ: د کيسې د پيل، منځ او پای معلومول څه گټه لري؟
د شاگردانو د ځوابونو تر اورېدو وروسته ووايئ: په دې کار سره کيسه ښه شاربلې شو او د کيسې پيغام او نتيجه باندې ښه پوهېدلی شو.

پوښتنه وکړئ: استنباطي پوښتنې څه ډول پوښتنې دي؟

د يوه يا دوو شاگردانو ځوابونه واورئ. شاگردانو د استنباطي پوښتنو په باره کې په څلورم ټولگي کې معلومات پيدا کړي دي. که يې سم ځواب درنه کړ، تاسې يې ور سم کړئ: استنباطي پوښتنې هغه پوښتنې دي چې ځواب يې په متن يا کيسه کې نه وي او موږ د خپلې تجربې او معلوماتو له مخې ورته ځواب وايو. يوه استنباطي پوښتنه کېدای شي چې څو سم ځوابونه ولري. د دې پوښتنو د ځوابولو گټه دا ده چې زموږ منطق او فکر ورسره پياوړي کېږي.

د پنځم هدف په اړه پوښتنه وکړئ: د کيسې د کرکټرونو کارونه او خبرې ولې ارزوو؟

د يوه يا دوو شاگردانو ځوابونه واورئ او د هغوی ځوابونه تکميل کړئ: دا کار ځکه کوو چې د ښه او بد توپير وکړو او انتقادي تفکر مو پياوړی شي.

همدارنگه د وروستي هدف په باره کې داسې پوښتنه وکړئ: د کيسې په اړه د خپل نظر ليکل څه گټه لري؟

د يوه يا دوو شاگردانو ځوابونه واورئ او بيا ووايئ: گټه يې دا ده چې زموږ د قضاوت قوه زياتېږي او خپل ذوق او خوښه بيانولی شو.

د درسي فعاليتونو لارښود

فصل ۱ اونۍ ۱

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

معلم: کتابونه مو پراييزۍ. د کتاب د لومړۍ اونۍ د لومړي درس په سر کې شپږ کلمې ويني. مور به د کلمو د لوستلو لپاره، د کلمو هره څپه ولولو.

معلم: راځئ چې لومړۍ کلمه په گډه ولولو. [پر تختې وليکئ: **مه - ر - با - ني**] گورئ! د کلمې هرې برخې ته چې زه اشاره کوم، هماغه برخه به يې وايو. بيا به ټوله کلمه يو ځای ووايو. [شاگردان او معلم: **مه - ر - با - ني** (د کلمې هره برخه چې لولئ، گوته پرې تېره کړئ). بيا يې يو ځای ولولئ: **مهرباني**].

معلم: معلم: اوس به تاسې له ځنگلوري ټولگيوال / ټولگيوالي سره مو په گډه کار وکړئ. په خپل کتاب کې د لومړۍ اونۍ لومړي درس ته وگورئ. په وار سره لومړی د کلمو څپې ولولئ او بيا ټوله کلمه يو ځای ولولئ.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

زه يې ترسره کوم

معلم: ستاسو د کتاب په متن کې يوه جمله وايي: «يوه ورځ موسی عليه سلام، الله پاک ﷺ ته عرض وکړ. دلته دوې کلمې نوې دي: «عليه سلام» او «عرض وکړ» [کلمې پر تختې وليکئ]. راځئ چې دا کلمې درې ځله په لوړ غږ تکرار کړو. [معلم او شاگردان په گډه په لوړ غږ وايي: عليه سلام، عليه سلام، عليه سلام - عرض وکړ، عرض وکړ، عرض وکړ].

معلم: اوس به د دې کلمو معنا وگورو. «عليه سلام» دوې برخې لري. يوه برخه يې تاسو ډېره ويلې او اورېدلې ده، هغه کومه برخه ده؟

شاگردان: سلام.

معلم: آفرين! سلام څه معنا؟

شاگردان: سلام، سلام اچول دي.

معلم: همداسې ده. په «عليه سلام» کې بله برخه «عليه» ده. عليه په عربي ژبه کې يعنې «پر هغه». کله چې وايو موسی عليه سلام يعنې پر موسی دي سلام وي. «عليه سلام» د چا له نوم سره وايو او ليکو؟

شاگردان: د پيغمبرانو له نوم سره.

معلم: آفرین! د پیغمبرانو د درناوي لپاره دا کلمه کاروو. لکه چې وایو یوسف علیه سلام، یعقوب علیه سلام.

معلم: ښه نو، په دې جمله کې بله کلمه ده «عرض وکړ» د وکړ په معنا خو ټول پوهېږو، پاتې شو «عرض». په کتاب کې مو

لومړۍ جمله وگورئ. د جملې په آخر کې «عرض وکړ» راغلی او ورپسې کومه ښه ده؟

شاگردان: شارحه او بیا وړې لیندی.

معلم: ډېر ښه. دا ښې کله کاروو؟

شاگردان: کله چې د چا خبرې کت مټ را اخلو.

معلم: آفرین! نو کله چې وایو «موسی علیه سلام عرض وکړ» معنا یې دا ده چې موسی علیه سلام وویل. «عرض وکړ» هغه

مهال وایو چې تر ځان مشر یا لوړ پوړي کس ته خبرې کوو یا ورنه څه شی غواړو. مثلاً: ما د پوهنې وزیر ته عرض وکړ

چې زموږ مکتب ته دې کتابتون جوړ کړي. یا ما خپل پلار ته عرض وکړ چې را ته بایسیکل واخلي. څوک به په بله جمله

کې «عرض وکړ» وکاروي؟

[شاگردان گوتې جگوي. دوو یا درېو تنو ته اجازه ورکړئ چې خپلې جملې ووايي.]

معلم: بله جمله ده: «الله ج وفرمایل» د «و فرمایل» کلمه درې ځله په لوړ غږ تکرار کړئ. [شاگردان درې ځله وفرمایل

تکراروي] معلم: څه فکر کوئ چې معنا به یې څه وي؟

شاگردان: یعنې الله ج وویل.

معلم: ډېر عالي. «و فرمایل» هم د «عرض وکړ» په شان کلمه ده او معنا یې ده «وویل». دا کلمه هغه وخت کاروو چې یو چا

ته ډېر زیات درناوی وکړو. موږ تاسې الله ج ته خومره احترام کوو؟

شاگردان: ډېر زیات.

معلم: آفرین! بل چا ته ډېر زیات احترام کوو؟

شاگردان: خپل پیغمبر ته.

معلم: نو که ووايو چې «حضرت محمد ص یوه سړي ته وویل» د «وویل» پر ځای څه ووايو؟

شاگردان: وفرمایل.

معلم: ډېر ښه. بله جمله کې وایي: «هغه په خواشینۍ سره وویل». خواشینۍ درې ځله تکرار کړئ. [شاگردان درې ځله

وايي خواشینۍ]

معلم: ښه نو، د خواشینۍ معنا به څه وي؟

شاگردان: څوک چې خپه وي.

معلم: آفرین! دا کلمه دوې برخې لري. خوا او شین. خوا زړه ته وایي او شین خو نو پوهېږئ چې شین رنگ دی. څوک

چې غمجن وي وایي زړه مې شین دی، نو خوا شینۍ یعنې هغه کس چې غمجن دی. زه به بله جمله ووايم: «نجیبه

خوایشینې وه. هغې په خوایشینې سره ژړل. «خوک به «خوایشینې» په جمله کې وکاروي؟ [شاگردان گوتې جگوي. دوو یا دريو شاگردانو ته اجازه ورکړې چې خپله جمله ووايي.»

۴. لوستلو (۱۵ دقیقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۲ دقیقې)

معلم: د نن د درس عنوان څه دی؟

شاگردان: د الله مهرباني.

معلم: آفرین! اوس نو د دې درس تصویر ته څیر شئ.

[نیمه دقیقه وروسته] معلم: ښه نو، تاسو د درس عنوان او تصویر وکتل. څه فکر کوئ چې د درس موضوع به څه وي؟

شاگردان: د الله مهرباني.

معلم: ډېر ښه. څه فکر کوئ چې په دې کیسه کې به الله پر چا مهرباني کړې وي؟

شاگردان: پر دغو خلکو چې په دې تصویر کې یې وینو.

معلم: ډېر ښه. راځئ چې وگورو چې خبره همداسې ده، که نه.

ب. د لوستلو په بهیر کې (۱۰ دقیقې)

معلم: اوس به تاسې په ټیټ غږ د کتاب متن تر هغه ځایه پورې ولولئ چې له تصویر څخه مخکې دی. [شاگردانو ته ۳

دقیقې وخت ورکړئ چې متن ولولي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

[تر ۳ دقیقو وروسته] معلم: ښه نو، اوس لوستل بس کړئ. څه مو چې لوستلي دي، په ذهن کې به یې مجسم کړو. زه

په خیال کې یو ښار وینم چې د پخڅې کلاگانې په کې دي. د ښار چارچاپېره دېوال تاو دی. د دېوال په یوه خوا کې یوه

لویه لرگینه دروازه ده. یو سړی وینم چې پگړۍ یې په سر ده او اوږد کمیس یې په تن دی. په خوا کې یې ستاسو په

عمر یوه نجلۍ ورسره روانه ده.

معلم: اوس نو د کیسې پاتې برخه په ټیټ غږ ولولئ. [شاگردانو ته ۲ دقیقې وخت ورکړئ چې متن ولولي.]

معلم: اوس ستاسو وار دی چې د کیسې پاتې برخه په ذهن کې مجسم کړئ. آفرین! سترگې مو پټې کړئ او څه مو چې

ولوستل خپلو سترگو ته ودورئ. هر خوک دې خپل ځنگلوري ټولگیوال / ټولگیوالي ته ووايي چې څه یې په ذهن کې تېر

شول؟ [۲ دقیقې وخت ورکړئ. یوه دقیقه چې تېره شوه، د شاگردانو نقش بدل کړئ. چا چې تر اوسه پورې خبرې

کولې، هغه دې غوږ ونیسي او چا چې تر اوسه پورې غوږ نیولی و، هغه دې خبرې وکړي.]

معلم: اوس به زه دا کیسه یو ځل بیا درته ولولم. [کیسه په لوړ غږ او مناسب لحن او تلفظ سره ولولئ]

ج. تر لوستلو وروسته (۳ دقیقې)

معلم: بڼه نو. د متن تر لوستلو مخکې تاسو وویل چې الله به پر هغو کسانو مهرباني کړې وي چې په دې تصویر کې یې وینو. ستاسو وړاندوینه سمه وه؟

شاگردان: هو. الله پر دغه سړي مهرباني کړې وه چې اول له ښاره وتلی و او تر ټولو وروسته ښار ته راغی.

معلم: څنگه پوه شوی چې الله پر هغه سړي باندې مهرباني کړې وه؟

شاگردان: ځکه چې سهار تر ټولو بد بنده و خو ماښام تر ټولو بڼه بنده شو.

معلم: هغه سهار ولې تر ټولو بد بنده و؟

شاگردان: ځکه چې گناهونه یې تر آسمان هم لوی وو.

معلم: او ماښام ولې تر ټولو بڼه بنده شو؟

شاگردان: ځکه چې الله ورباندې مهرباني وکړه او گناهونه یې وبخښل.

معلم: آفرین، شاباس!

دوهم درسي ساعت

۱. پر رېښې او وروستاړي د کلمو وېشل (۱۰ دقیقې)

معلم: په متن کې یوه کلمه ده «خوایشینی». راځئ چې دا کلمه ووایو.

معلم او شاگردان: خوایشینی.

معلم: دا د «خوایشینی» د کلمې اوبښتې بڼه ده. راځئ چې دا کلمه پر تختې ولیکو او بیا یې اصلي برخه او وروستاړي

سره بېل کړو. (پر تختې ولیکئ: خوایشینی)

معلم: د دې کلمې یوه اصلي برخه یعنې معنا داره برخه ده «خور»، بله اصلي برخه یې ده «شین» او غیر اصلي برخه یې

«ي» ده چې د وروستاړی بولو. نو دا کلمه درې برخې لري: خوا – شین – ي. (پر تختې د کلمې برخې بېلې کړئ: خوا

– شین – ي) راځئ چې په گډه یې ولولو.

معلم: په تېر درس کې مو وویل د دې کلمې معنا پیدا کړه. «خوا» څه معنا؟

شاگردان: خوا معنا زړه.

معلم: آفرین! او شین؟

شاگردان: شین اوبښتل، د خور ځای.

معلم: آفرین: کله چې د بدن کوم ځای مو خوړ شي، شین اوړي. او د دې کلمې په آخر کې «ي» حالت نښي. لکه خوښي چې د خوښ اوسېدو حالت نښي. خوښي یعنی هغه حالت چې څوک خوښ وي. نو خواشیني هم یعنی هغه حالت چې د چا زړه وخورېږي یعنی غمجن وي.

معلم: اوس به نو دا بله کلمه پر برخو ووېشو: خواخوږي. (پر تختې ولیکئ: خواخوږي)

معلم: بیا هم د کلمې یوه اصلي برخه ده «خوا» او بله یې «خور» په آخر کې یې بیا هم «ي» ده. [پر تختې د کلمې برخې سره بېلې کړئ: خوا — خور — ي.] د کلمې پر هرې برخې چې گوته ږدم، تاسې یې ولولئ.

معلم: ډېر ښه. څوک به د دې کلمې برخې او بیا ټوله کلمه معنا کړي؟

[شاگردان گوتې جگوي. یو تن پاڅوی چې د کلمې برخې معنا کړي. بیا بل شاگرد راوبولی چې د ټولې کلمې معنا ووايي. خوا = زړه، خور = خوړېدل، درېدل، ي = حالت. خواخوږي = هغه حالت چې د چا زړه پر چا وخورېږي]

معلم: د خپل کتاب — صفحې ته گورئ. پاتې کلمې مو په کتابچو کې ولیکئ. بیا مو له ځنګلوري ټولگیوال/ ټولگیوالي سره هره کلمه په برخو ووېشئ او معنا یې پیدا کړئ.

[خواگرځي: خوا = زړه، گرځ = گرځېدل، ي = حالت. خواگرځي = هغه حالت چې د چا زړه ډکېږي او قی وهي.]

[خوابدي: خوا = زړه، بد = خراب، ي = حالت. خوابدي = هغه حالت چې د چا زړه له چا بد شوی وي، مرورتیا]

[خواتوري: خوا = زړه، تور = تور اوبنټل، ي = حالت، خواتوري = هغه حالت چې د چا زړه له چا یا شي څخه ډېر خپه شوی وي او کرکه ورنه وکړي.]

۲. د کیسې نقشه (۲۰ دقیقې)

محترمو ښوونکو! لاندې چارټ پر تختې رسم کړئ او لکه څنګه چې دلته یې وینئ او لاندې یې تشریح لولئ، هره برخه یې په ترتیب سره ډکه کړئ.

پای		منځ (د کیسې څوکه)	پیل	
هغه سړی چې د ډېرو گناهونو په وجه تر ټولو بد بنده و، د الله (ج) په مهربانۍ تر ټولو ښه بنده شو.	حل او نتیجه	موسی (ع) حیرانېږي چې څنګه هماغه یو کس سهار تر ټولو بد بنده و، خو ماښام تر ټولو ښه بنده شو.	موسی (ع) الله (ج)	کرکټرونه
	هر څوک چې خپل گناهونه مني او توبه وکړي، خدای به یې وبخښي او هغه به ښه بنده شي.		سبق/ پیغام	ځای: د طور غر وخت: ماښام
			څنګه کېدای شي چې یو کس دی هم تر ټولو ښه وي او هم تر ټولو بد وي؟	ستونزه

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

معلم: نن به کيسې جوړښت راوسپړو. کيسې ستاسو پام څنگه راخپلوي چې مجبور شئ کيسه نوره هم ولولئ؟ کيسې درې برخې لري. [پر تختې د پورتنې چارټ غونډې درې ستنې وکارئ او په سر کې يې پيل، منځ او پای وليکئ]

معلم: زه پوهېږم چې پيل د کيسې لومړۍ برخې ته وايي. د دې کيسې په پيل کې څه دي؟ [پر تختې د پيل برخې لاندې وليکئ: کرکټرونه، ځای زمان، ستونزه/مسأله] اصلي کرکټرونه د کيسې په پيل کې راپېژندل کېږي. تاسو په دريم او څلورم ټولگي کې کرکټر پېژندلی دی، د کيسې کرکټر څوک يا څه شی وي؟

شاگردان: هغه کس يا هغه شی چې کيسه د هغه په باره کې وي.

معلم: آفرين. هغه ځای او زمان چې کرکټرونه په کې اوسېږي او نارمل وضعيت يې هم د کيسې په پيل کې مومو. راءئ چې دې کيسې ته وگورو او د پيل په اړه يې فکر وکړو.

[پر يوه شاگرد د کيسې پيل ولولئ] «يو ماښام، موسی عليه سلام د طور په غره کې خدای ﷺ ته عرض وکړ: «يا الله! غواړم ستا تر ټولو بد بنده ووينم.» الله ﷻ وفرمايل: «سبا سهار وختي د ښار دروازې ته ورشه. هر څوک چې تر ټولو مخکې له ښار څخه ووت، هغه مې تر ټولو بد بنده دی.»

معلم: څنگه چې وينئ د کيسې په پيل کې له دوو کرکټرونو سره معرفي شوو. کرکټرونه څوک دي؟

شاگردان: موسی (ع) او خدی (ج)

معلم [پر تختې، د کرکټرونو مخې ته وليکئ: موسی (ع) او الله (ج)]: آفرين او ځای زمان مو هم په کې پيدا کړ: ځای د طور غر او وخت يې يو ماښام دی. [پر تختې د ځای زمان مخې ته همدا کلمې وليکئ] يوازې يوشی پاتې شو چې د کيسې په پيل کې يې بايد پيدا کړو او هغه ستونزه يا مسأله ده. اصلي مسأله لږ وروسته راءئ، نوراءئ چې د کيسې بله برخه هم ولولو. [يو شاگرد راوبولئ چې د کيسې دغه برخه ولولي: «موسی عليه سلام سهار وختي د ښار دروازې ته ولاړ. ويې ليدل چې لومړی يو سړی له خپل زلمکي زوی سره له ښاره څخه وځي. موسی عليه سلام په زړه کې يې وويل چې دا غريب خبر نه دی چې د الله ﷻ تر ټولو بد بنده دی. بيا يې الله ﷻ ته وويل: «يا الله ﷻ! اوس غواړم ستا تر ټولو ښه بنده هم ووينم.» الله ﷻ وفرمايل: «ماښام د ښار له دروازې سره ودرېږه. هر څوک چې تر ټولو وروسته ښار ته ننوت، هماغه مې تر ټولو ښه بنده دی.» موسی عليه سلام ماښام د ښار دروازې ته ولاړ. که گوري چې هماغه سړی او لور يې تر ټولو وروسته ښار ته ننوتل. موسی عليه سلام حيران شو. پوښتنه يې وکړه: «ای مهربانه ربه! څنگه کېدای شي چې هماغه يو کس هم تر ټولو ښه وي، هم تر ټولو بد؟»]

معلم: مننه! اوس نو د کيسې منځ ته ورسېدو. لومړی ستونزه ده وه چې موسی (ع) غوښتل وپوهېږي چې تر ټولو بد او تر ټولو ښه بنده څوک دي. خو ستونزه هله زياته شوه چې د کيسې نور جزيات رامعلوم شول ځکه چې هماغه يو کس

هم تر ټولو بد بنده و، هم تر ټولو ښه بنده. [پر تختې د ستونزې مخې ته وليکئ: څنگه کېدای شي چې يو کس دی هم تر ټولو ښه وي او هم تر ټولو بد وي] دې ته د کيسې څوکه وايو ځکه چې دا د کيسې تر ټولو مهمه برخه ده او مور د پاتې کيسې لوستلو ته اړ باسي. [پر تختې د منځ (د کيسې څوکې) لاندې وليکئ: موسی (ع) حيرانېري چې څنگه هماغه يو کس سهار تر ټولو بد بنده و، خو ماښام تر ټولو ښه بنده شو.]

تر څوکې وروسته، کيسه ورو ورو پای ته نژدې کېږي. لکه د کنډاو سر ته چې خېژو، ختل يې گران وي خو ها خوا ته کوزېدل بيا آسانه وي. نو د کيسې تر څوکې وروسته هم، کيسه ژر ختمېږي. راځئ چې د کيسې پاتې برخه ولولو. [يو شاگرد راوبولئ چې پاتې کيسه ولولي: الله ﷻ وفرمايل: «زه به يې حال درته ووايم.»

دی چې له خپل زوی سره له ښار څخه ووت، غرونو ته ولاړ. زوی يې د غرونو په ليدو سره پوښتنه وکړه: «بابا! تر دې غرونو لوی به څه شی وي؟» هغه ځواب ورکړ: «تر غرونو لوی آسمان دی.» زوی يې بيا پوښتنه وکړه: «تر آسمان لوی به څه شی وي؟»

هغه په خواشینی سره وويل: «ستا د پلار گناهونه.» زوی يې وويل: «او ستا تر گناهونو لوی به څه شی وی؟» پلار يې سوړ اسويلی وکيښ، ويې ويل: «د خدای مهرباني تر هر څه لويه ده. زه د خپلو گناهونو په خاطر توبه کوم. خدای به مې وبخښي.»

معلم: مننه! مور دې ته د کيسې پای وايو. د کيسې په پای کې ستونزه هوارېږي او ځواب يې پيدا کېږي. ښه نو په دې کيسه کې ستونزه څه وه؟

شاگردان: دا چې څنگه هغه سړی سهار بد و، ماښام ښه شو.

معلم: آفرين! او دا ستونزه څنگه حل شوه؟

شاگردان: داسې چې هغه سړي خپل گناهونه ومنل او توبه يې وکړه. خدای هغه وباخښه او تر ټولو ښه بنده شو.

معلم: ډېر ښه. هغه سړی تر ټولو بد په دې و چې ډېر گناهونه يې کړي و، خو تر ټولو ښه په دې شو چې د خدای

مهرباني يې وغوښتله او خدای د هغه گناهونه وبخښل. ښه نو، له دې کيسې څخه مو کوم سبق واخيست؟

شاگردان: دا چې د خدای مهرباني زياته ده او که مور د خپلو گناهونو توبه وکړو، خدای به مو وبخښي.

معلم: آفرين! اوس به همدا خبرې په دې چوکاټ کې وليکئ. د چوکاټ آخري خانه چې د کيسې پای دی، تاسې په کتابچو کې ډکه کړئ.

۳. د کرکټر د اعمالو ارزونه (۵ دقيقې)

معلم: اوس به د کيسې د کرکټرونو اعمال يا کارونه وارزوو. د کيسې لومړی کرکټر څوک و؟

شاگردان: موسی عليه سلام.

معلم: آفرین! موسی علیه سلام خه غوښتل؟

شاگردان: غوښتل یې وپوهېږي چې څوک تر ټولو بد بنده دی او څوک تر ټولو ښه بنده دی.

معلم: ډېر ښه. هغه ولې له خدای څخه د دې پوښتنې ځواب وغوښت؟ ولې یې پخپله تر ټولو ښه او تر ټولو بد بنده پیدا

نه کړ؟

شاگردان: ځکه چې دا خو یوازې خدای ته معلوم وي.

معلم: آفرین! نو د موسی علیه سلم کار منطقي و. هغه پوهېده چې د دې پوښتنې ځواب یوازې خدای ته معلوم دی. ښه

نو، بل کرکټر هغه سپری و چې ډېر گناهونه یې کړي وو. هغه بیا څه وکړل؟

شاگردان: هغه خپل گناهونه ومنل او توبه یې وکړه.

معلم: او بیا څه وشول؟

شاگردان: خدای د هغه گناهونه وبخښل او هغه تر ټولو ښه بنده شو.

معلم: نو د هغه دا کار درته څنگه ښکاري؟

شاگردان: سم ښکاري. منطقي ښکاري.

دریم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقیقې)

زه یې ترسره کوم / مور یې ترسره کوو

معلم: نن به تاسې ډله ییز بحث وکړئ. شپږ شپږ کسان به یوه ډله شي. هر څوک به په خپله ډله کې بحث کوي. د بحث په پای کې به د هرې ډلې یو کس د خپلې ډلې د خبرو مهم ټکي له نورو ټولگيوالو سره شریکوي.

معلم: نن به تاسې د «مهربانۍ» په اړه خبرې اترې وکړئ. زه به څو پوښتنې ولیکم. تاسې به په خپله ډله کې هرې پوښتنې ته ځواب وایئ. لومړۍ پوښتنه ده: «مهربان چا ته وایو؟» [پوښتنه پر تختې ولیکئ].

معلم: ها بله ورځ ما سودا اخیستې وه. په دواړو لاسونو کې مې دوه درې کڅوړې وې. یوه هلک زما له لاسه دوې کڅوړې واخیستې او تر کوره پورې یې راسره یوړې. ما ته هغه ماشوم مهربان ښکاري. نو څوک چې له نورو سره مرسته کوي،

مهربانه دی. ستاسو په نظر، مهربان چا ته وایو؟

شاگرد: څوک چې ماشومان نازوي، ورته مهربانه وایو، لکه مور چې مهربانه ده.

معلم: آفرین!

تاسې یې ترسره کوئ

معلم: اوس نو تاسې ډلې ډلې شئ. په هره ډله کې به شپږ تنه وي. هر څوک به په دې اړه خبرې کوي چې «مهربان چا ته وايو؟» ښه نو، په خبرو کې به نوبت څنگه مراعاتوي چې ټولو ته وخت ورسېږي؟

شاگرد: له ښې نه چپ لوري ته دې هر څوک په وار خبرې وکړي.

معلم: دا ښه فکر دی. خو کېدای شي يو څوک په خپل وار کې خبرو ته چمتو نه وي، نو څنگه به وي چې هر څوک خبرو ته چمتو و، خپل لاس دې پورته کړي او نور ملگري هغه ته د خبرو وار ورکړي.

شاگردان: سمه ده.

معلم: ډېر ښه. خو پام مو وي چې هر چا ته به وار ورکوي. اول به هره ډله خپل استازی وټاکي. اوس نو تاسې پنځه دقيقې په خپلو ډلو کې خبرې وکړئ. په آخر کې به د هرې ډلې استازی د خپلې ډلې د خبرو خلاصه مور ته ووايي.

[شاگردان به پنځه دقيقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او د شاگردانو کره وپه وڅارئ.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازی د خپلو ملگرو د خبرو لنډيز ووايي. ښه نو، د لومړۍ ډلې استازی نجيب دی. نجيب جان به راته ووايي چې د دوی په ډله کې څه وويل شول.

نجيب: [د خپلې ډلې حال وايي.]

معلم: آفرين نجيب جان! د دوهمې ډلې استازی څوک دی؟

د دوهمې ډلې شاگردان: شريف.

معلم: شريف جان به هم د خپلې ډلې مهمې خبرې راته وکړي خو که ځينې خبرې يې د مخکينۍ ډلې له خبرو سره يو شان وي، نو ښه به وي چې هغه خبرې خلاصه کړي. سمه ده؟

[د دريو ډلو (لومړۍ، دوهمه، درېمه ډله) استازو ته د خبرو د شريکولو وخت ورکړئ. کله چې دوی خبرې کوي، ورته ځير شئ او که د کومې کلمې تلفظ سم نه ادا کوي، يا يې په خبرو کې گرامري تېروتنه ده، نوټ يې کړئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، تېروتنې يې داسې سمې کړئ چې هماغه کلمې په نورو جملو کې په سم تلفظ وکاروي، يا هماغه جمله په سمه بڼه تکرار کړئ چې شاگردان خپلو تېروتنو ته وړپام شي.]

معلم: بله پوښتنه ده: «مهرباني کومې گټې لري؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

معلم: اوس به پنځه دقيقې پر دې بحث کوي چې د مهرباني گټې کومې دي. هره ډله دې اول خپل استازی وټاکي چې د خپلې ډلې خبرې په ياد ساتي او په پای کې به يې له مور سره شريکوي.

[شاگردانو ته پنځه دقيقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او د شاگردانو کره وپه وڅارئ.]

معلم: اوس به هرې ډلې استازی چې د ډلې دوهم کسان دي، د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي، خو که ځينې خبرې يې د مخکينۍ ډلې له خبرو سره يو شان وي، نو ښه به وي چې هغه خبرې خلاصه کړي.
[د درېو نورو ډلو (څلورمه، پنځمه، شپږمه) استازي خبرو ته راوبولئ. که د دوی کومه خبره منطقي نه وي، تاسې يې اصلاح کړئ.]

معلم: ډېر ښه. بله پوښتنه به وڅېړو: « له چا سره څنگه مهرباني په کار ده؟ » [پوښتنه پر تختې وليکئ]

معلم: تاسې څه فکر کوئ؟ مهرباني له هر چا سره په کار ده؟

شاگردان: هو.

معلم: ښه. که په کور کې لږم وينو چې گرځي، نو مهرباني به دا وي چې ويې نازوو، خو که دا کار وکړو، هغه به مو وچيچي. داسې مهرباني به مناسبه وي؟

شاگردان: نه.

معلم: ډېر ښه. اوس نو تاسې بحث وکړئ چې له چا سره څنگه مهرباني په کار ده. د بحث په پای کې به د هرې ډلې استازي د خپلې ډلې نظرونه راسره شريک کړي.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او د شاگردانو کره وړه وڅارئ.]

معلم: اوس به د څو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره ويلي دي. پام مو وي چې تکراري خبرې به خلاصه کوئ.

[د درېو نويو ډلو (اوومه، اتمه، نهمه ډله) استازي وغږوئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، تېروتنې يې سمې کړئ. که شاگردان په خپلو خبرو کې دا نه وي ويلي چې مهرباني له ژوو، مرغانو، ونو او بوټو سره هم په کار ده، تاسې دا خبره وکړئ.]

معلم: [د ټول بحث خلاصه په څو جملو کې وايي]: نن مو د مهرباني په اړه بحث وکړ. مور او تاسو وويل چې: ۱. مهربان هغه چا ته وايو چې:

۲. د مهرباني گټې دا دي:

۳. مهرباني له چا سره څنگه مهرباني په کار ده:

[که د بحثونو په بهير کې مو کومه بې نظمي يا بل څه نوټ کړي وي، هغه شاگردانو ته ورياده کړئ، مثلاً: ما وليدل چې ځينو شاگردانو د بحث په وخت کې يو د بل په خبرو کې لوېدل او د خبرو وار يې نه مراعات کاوه. دا کار سم دی؟ شاگردان: نه. معلم: ډېر ښه. نو نور به داسې نه کوو.]

۲. گرامر (د ليکنينو کارول) (۱۰ دقيقې)

معلم: د کتاب په — مخ کې پنځه جملې لیکل شوې دي چې لیکنښې نه لري. تاسې به جملې په کتابچو کې لیکئ او د [! . : « »] لیکنښې به په مناسبو ځایونو کې وکاروئ. لومړۍ جمله به یې په گډه کار کړو. څوک به یې ولولي؟ [شاگردان لاس جگوي. یوه شاگرد ته وایئ چې جمله په لوړ غږ ولولي. څنگه چې هغه جمله لولي، تاسې یې پر تختې ولیکئ.]

معلم: ډېر ښه. جمله مو ده:

الله ﷻ وفرمايل سبا سهار وختي د ښار دروازي ته ورشه

تر وفرمايل وروسته کومه نښه کېږدو؟

شاگردان: شارحه.

معلم: آفرین! کله چې د چا خبرې نقلوو، نو شارحه ورته کاروو. [پر تختې تر وفرمايل وروسته (:) ولیکئ.] تر شارحې وروسته؟

شاگردان: غبرگې لیندی. [پر تختې تر شارحې وروسته (« ») وکارئ.]

معلم: او د جملې په پای کې؟

شاگردان: بیا غبرگې لنډۍ.

معلم: بېخي سمه ده، خو د جملې په پای کې به اول ټکی (.) لیکو، بیا غبرگې لیندی. [پر تختې د جملې په پای کې (.) او بیا (« ») وکارئ.]

معلم: پاتې جملې په پخپلو کتابچو کې ولیکئ او هرې جملې ته مناسبې لیکنښې وکاروئ.

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقیقې)

معلم: گرانو شاگردانو! اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځینې کلمې به ولیکئ. د دې لپاره چې د کلمو لیکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «گناهونه» دوه برخې لري «گناه» او «ونه». د گناه د کلمې توري ووايئ.

شاگردان: گ، ن، ا، ه [څنگه چې شاگردان توري وایي، تاسې یې پر تختې ولیکئ.]

معلم: آفرین! اوس نو د گناه په آخر کې «ونه» زیاتوو. د «ونه» توري کوم دي؟

شاگردان: و، ن، ه. [څنگه چې شاگردان توري وایي تاسې یې پر تختې ولیکئ.]

معلم: ډېر ښه. دا دی وپوهېدو چې «گناهونه» څنگه لیکل کېږي. اوس به زه کلمې ووايم او تاسې به یې په خپلو کتابچو پر برخو ووبشئ او بیا به یې یو ځای ولیکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايئ: گناهونو، غرونو، خواشینۍ، مهرباني. په

ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: د کتاب په _____ مخ کې د کيسې په اړه څو پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان گوتې جگوي. يو تن ته ووايئ چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. موسی عليه سلام د خورا بد او خورا ښه بنده پوښتنه ولې له خدای څخه وکړه؟

معلم: د دې پوښتنې ځواب په کيسه کې شته؟

شاگردان: نه.

معلم: ډېر ښه. داسې پوښتنې چې ځواب يې په متن کې نه وي، استنباطي پوښتنې بولو. يعنې ځواب يې بايد پخپله پيدا کړو. اوس نو راځئ په دې باندې فکر وکړو چې موسی عليه د ښه او بد بنده پوښتنه ولې له خدای څخه وکړه؟ ولې

پخپله پسې ونه گرځېده، چې پيدا يې کړي؟

شاگرد: ځکه چې دا کار يې نه شو کولی.

بل شاگرد: ځکه چې د ټولو خلکو ښه او بد يوازې خدای ته ښه معلوم وي.

معلم: آفرين! دواړه ځوابونه مو سم دی. اول خو انسانان دومره ډېر دي چې څوک نه شي کولی ټول انسانان وڅاري او وگوري چې څوک ښه دي څوک بد. بله دا چې د انسان ښه او بد په ښکاره نه معلومېږي او د چا له څېرې څخه نه

پوهېږو چې هغه انسان دی که بد. نو يوازې خدای په هر څه ښه پوهېږي. کله چې د استنباطي پوښتنې ځواب لیکو، لومړی به د پوښتنې يوه برخه لیکو، بيا يې ځواب. مثلاً د همدې پوښتنې ځواب به داسې لیکو: موسی عليه د خورا ښه

او خورا بد بنده پوښتنه له خدای څخه ځکه وکړه چې بيا به خپل نظر لیکو.

معلم: اوس نو د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

[کله چې شاگردان ځواب ليکي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

معلم: ښه نو. دوهمه پوښتنه به څوک ولولي؟ [يوه شاگرد ته اجازه ورکړئ چې پوښتنه په لوړ غږ ولولي.]

معلم: مننه جانه/ جانې! اوس نو له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ چې «الله ﷻ د هغه گناهکار سړي گناهونه ولې وبخښل؟»

[دوه دقيقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.]

معلم: دريمه پوښتنه څوک لولي؟ [يو شاگرد دې پوښتنه ولولي]

معلم: مننه گله/ گلې! اوس له څنگلوريو ټولگيوالو سره مو بحث وکړئ چې «هغه سړي ولې وويل چې گناهونه يې تر آسمان لوی دي؟»

[دوه دقیقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب شریک کړي.]

معلم: ډېر ښه. د دې دوو پوښتنو ځوابونه به په کور کې په خپلو کتابچو وليکئ.

۳. د کرکټرونو د اعمالو لیکنۍ ارزونه (۱۰ دقیقې)

معلم: د دې اونۍ په دوهم درسي ساعت کې مو د کرکټرونه کارونه ورازول او ومو ویل چې د هغوی کارونه منطقي او سم و که نه. نن به د کرکټرونو په اړه خپله ارزونه وليکئ. ستاسو د کتاب په — مخ کې دوي پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او یو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړئ] شاگرد پوښتنه لولي: ۱. د خپلو پوښتنو د ځواب د موندلو لپاره د موسی علیه سلام چلند څنگه و؟ معلم: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپل ځنگلوري ټولگیوال سره بحث وکړئ. [شاگردان دې دوه دقیقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شریک کړي.]

معلم: ډېر ښه. څوک به دوهمه پوښتنه ولولي؟ [بل شاگرد ته اجازه ورکړئ]

شاگرد: ۲. د هغه گناهکار سړي کار ستاسو په نظر څنگه و؟

معلم: مننه! اوس بیا له خپلو ځنگلوريو ټولگیوالو سره د دې پوښتنې په اړه بحث وکړئ.

[شاگردان دې دوه دقیقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شریک کړي.]

معلم: ډېر ښه. اوس نو خپل ځوابونه په کتابچو کې مو وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې ځوابونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نو یې کړئ او بیا یې پر تختې وليکئ.]

۴. د کیسې په اړه خپل نظر لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: اوس به د کیسې په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې کیسه څنگه وه؟ خوښه مو شوه که نه؟ د کیسې کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې کیسې مو څه زده کړل؟ له خپلو ځنگلوريو ټولگیوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کیسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۳ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «الله مهرباني» کيسې په اړه خپل نظرونه وليکئ.
 [شاگردانو ته ۶ دقيقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

فصل ۱ اونۍ ۲

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

معلم: کتابونه مو پرانيږئ. د کتاب د دوهمې اونۍ د لومړي درس په سر کې شپږ کلمې ويني. مور به د کلمو د لوستلو لپاره، د کلمو هره خپه ولولو.

معلم: راځئ چې لومړۍ کلمه په گډه ولولو. [پر تختې وليکئ: **ژغو - رې - د - لی**] گورئ! د کلمې هرې برخې ته چې زه اشاره کوم، هماغه برخه به يې وايو. بيا به ټوله کلمه يو ځای ووايو. [شاگردان او معلم: **ژغو - رې - د - لی** (د کلمې هره برخه چې لولئ، گوته پرې تېره کړئ). بيا يې يو ځای ولولئ: **ژغورېدلۍ**.]

معلم: معلم: اوس به تاسې له ځنگلوري ټولگيوال / ټولگيوالي سره مو په گډه کار وکړئ. په خپل کتاب کې د لومړۍ اونۍ لومړي درس ته وگورئ. په وار سره لومړی د کلمو خپې ولولئ او بيا ټوله کلمه يو ځای ولولئ.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

زه يې ترسره کوم

معلم: ستاسو د کتاب په متن کې يوه جمله وايي: «د نورو د احسان خاطره بايد پر تيره وکينو چې هېڅ باد يې د ښکولو وس ونه لري.» دلته د «احسان» کلمه نوې ده. [کلمه پر تختې وليکئ]. راځئ چې دا کلمه درې ځله په لوړ غږ تکرار کړو.

[معلم او شاگردان درې ځله په گډه په لوړ غږ وايي: احسان]

معلم: اوس به د دې کلمې معنا وگورو. احسان يعنې ښېگڼه، يعنې ښه کول. مثلاً زه واييم: «نجيبې په درسونو کې راسره ډېره مرسته وکړه. هغې احسان راباندې وکړ.»

معلم: بله جمله وايي: «دوی ښه مخ ته لاړل او يوې رغيانې ته ورسېدل.» نوې کلمه ده «رغيانه» [پر تختې يې وليکئ او له شاگردانو سره يې درې ځله تکرار کړئ] څوک پوهېږي چې «رغيانه» څه شي ته وايي؟

[که په شاگردانو کې چا گوته جگه کړه، اجازه ورکړې چې معنا یې ووايي. که هېڅوک نه پوهېدل، تاسې یې پخپله معنا کړئ. رغیانه = په صحرا یا بیابان کې هغه ځای چې شین وي او اوبه په کې وي.]

معلم: څوک به رغیانه په جمله کې وکاروي؟

[دوو شاگردانو ته اجازه ورکړې چې جمله جوړه کړي.]

معلم: بله جمله ده: «دوه خوږه ملگري په یوه بیابان کې په سفر روان وو.» [پر تختې ولیکئ «بیابان» او له شاگردانو سره یې درې ځله تکرار کړئ.] د بیابان په معنا خو به پوهېږئ؟

[که شاگردان پوهېدل، دوو تنو ته یې اجازه ورکړې چې معنا یې کړي او په جملو کې یې وکاروي.]

معلم: دې جملې ته غور شئ: «وهل شوی لا هم ماښجن و.» [پر تختې ولیکئ «ماښجن» او له شاگردانو سره یې درې ځله تکرار کړئ.] که په شاگردانو کې دا ماښجن معنا د چا زده وه، ورنه وغواړئ چې معنا یې ووايي او په جمله کې یې وکاروي. که د چا نه وه زده، تاسې یې معنا کړئ.

۴. لوستلو (۱۵ دقیقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۲ دقیقې)

معلم: د نن د درس عنوان څه دی؟

شاگردان: احسان.

معلم: آفرین! اوس نو د دې درس تصویر ته څیر شئ.

[نیمه دقیقه وروسته] معلم: ښه نو، تاسو د درس عنوان او تصویر وکتل. څه فکر کوئ چې د درس موضوع به څه وي؟ شاگردان: له چا سره احسان کول.

معلم: ډېر ښه. څه فکر کوئ چې په دې کیسه کې به چا له چا سره احسان کړی وي؟

شاگردان: یوه ملگري له بل ملگري سره.

معلم: ډېر ښه. راځئ چې وگورو چې خبره همداسې ده، که نه.

ب. د لوستلو په بهیر کې (۱۰ دقیقې)

معلم: اوس به تاسې په ټیټ غږ د کتاب متن تر هغه ځایه پورې ولولئ چې له تصویر څخه مخکې دی. [شاگردانو ته ۳

دقیقې وخت ورکړئ چې متن ولولي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

[تر ۳ دقیقو وروسته] معلم: ښه نو، اوس لوستل بس کړئ. څه مو چې لوستلي دي، په ذهن کې به یې مجسم کړو.

څوک به ووايي چې په ذهن کې یې څه تېر شول؟

[دوو شاگردانو ته اجازه ورکړې چې خپل حال ووايي.]

معلم: اوس نو د کیسې پاتې برخه په ټیټ غږ ولولئ. [شاگردانو ته ۲ دقیقې وخت ورکړئ چې متن ولولي.]

معلم: اوس به د کيسې پاتې برخه په ذهن کې مجسم کړئ. آفرين! سترگې مو پټې کړئ او څه مو چې ولوستل خپلو سترگو ته يې ودورئ. هر څوک دې خپل ځنگلوري ټولگيوال / ټولگيوالې ته ووايي چې څه يې په ذهن کې تېر شول؟ [۲] دقيقې وخت ورکړئ. يوه دقيقه چې تېره شوه، د شاگردانو نقش بدل کړئ. چا چې تر اوسه پورې خبرې کولې، هغه دې غوړ ونيسي او چا چې تر اوسه پورې غوړ نيولی و، هغه دې خبرې وکړي.

معلم: اوس به زه دا کيسه يو ځل بيا درته ولولم. [کيسه په لوړ غږ او مناسب لحن او تلفظ سره ولولئ]

ج. تر لوستلو وروسته (۳ دقيقې)

معلم: ښه نو. د متن تر لوستلو مخکې تاسو وويل چې يوه ملگري به له ملگري سره احسان کړی وي. ستاسو وړاندوينه سمه وه؟

شاگردان: هو.

معلم: ډېر ښه.

کورنۍ دنده: د احسان کولو په اړه ستاسو تجربه څه ده؟ په اړه يې څو جملې وليکئ.

دوهم درسي ساعت

۱. پر رېښې او روستاړي د کلمو وېشل (۱۰ دقيقې)

معلم: په متن کې يوه کلمه ده «مانېجن». [دا کلمه له شاگردانو سره درې ځله تکرار کړئ]

معلم: د دې کلمې اصلي برخه يعنې معنا داره برخه ده «مانې»، د چا په ياد دي چې «مانې» څه معنا؟ [اجازه ورکړئ چې شاگردان يې معنا په لوړ غږ ووايي]

معلم: ډېر ښه. د کلمې بله برخه څه ده؟

شاگردان: «جن».

معلم: «جن» د کلمې اصلي برخه ده که غير اصلي برخه؟

شاگردان: غير اصلي.

معلم: آفرين! «جن» وروستاړی دی او د هرې کلمې په آخر کې چې «جن» وي، د هماغه شي د لرلو صفت جوړوي، معنا يې دا کېږي چې هماغه شی لري، نو «مانېجن» يعنې هغه څوک چې له چا څخه گيله ولري يعنې گيله من.

معلم: اوس نو د چوکاټ پاتې کلمې تاسې له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره پر برخوو ووبشئ او معناگانې به يې وليکئ. [زهرجن = زهري، له زهرو ډک - کرکجن = کرکه لرونکی - قهرجن = قهربدلی، غوسه شوی - غمجن = خپه]

۲. د کيسې نقشه (۲۰ دقيقې)

محترمو ښوونکو! لاندې چارټ پر تختې رسم کړئ او لکه څنگه چې دلته يې ويني او لاندې يې تشریح لولئ، هره برخه يې په ترتيب سره ډکه کړئ.

پای		منځ (د کيسې څوکه)	پیل	
هغه سپرې چې د ډبرو گناهونو په وجه تر ټولو بد بنده و، د الله (ج) په مهربانۍ تر ټولو ښه بنده شو.	حل او نتیجه	موسی (ع) حیرانېږي چې څنگه هماغه یو کس سهار تر ټولو بد بنده و، خو ماښام تر ټولو ښه بنده شو.	دوه ملگري	کرکترونه
	هر څوک چې خپل گناهونه ومني او توبه وکړي، خدای به يې وبخښي او هغه به ښه بنده شي.		سبق / پیغام	ځای: بیابان وخت: د اوږي یوه ورځ
			څنگه کېدای شي چې یو کس دی هم تر ټولو ښه وي او هم تر ټولو بد وي؟	ستونزه

زه يې ترسره کوم / مور يې ترسره کوو

معلم: نن به د کيسې جوړښت راوسپړو. کيسې درې برخې لري. [پر تختې د پورتنی چارټ غوندې درې ستنې وکارئ او په سر کې يې پیل، منځ او پای وليکئ]
معلم: د دې کيسې د پیل په برخه کې به څه شی معلومو؟
شاگردان: کرکترونه، ځای - زمان، ستونزه.

معلم: آفرین! [پر تختې د پیل برخې لاندې وليکئ: کرکترونه، ځای زمان، ستونزه/ مسأله]

[پر یوه شاگرد د کيسې پیل ولولئ] د اوږي په یوه ورځ کې دوه خواږه ملگري په یوه بیابان کې په سفر روان وو. د منزل په منځ کې يې څه خبره سره واړوله. دا یوه خپل ملگري ته کلکه خپېږه ورکړه. دا بل ژوبل شو، خوابدی شو، خو څه يې ونه ویل او یوازې د بیابان پر شگو باندې يې وليکل: «نن خپل ډېر خواږه ملگري پر مخ خپېږه راکړه.»

معلم: ښه نو د دې کيسې کرکترونه څوک دي؟

شاگردان: دوه خواږه ملگري.

معلم [پر تختې، د کرکترونو مخې ته وليکئ: دوه خواږه ملگري] آفرین او ځای زمان يې؟

شاگردان: د اوږي يوه ورځ، بيابان.

[پر تختې د ځای زمان مخې ته همدا کلمې وليکئ]

معلم: او ستونزه؟

شاگردان: دا چې يو ملگری بل په خپره وهي.

معلم: ډېر ښه. نو ستونزه دا ده چې يو ملگری له بل ملگري خپه شوی دی. د کيسې بله برخه ولولو چې د کيسې څوکه

پيدا کړو. د کيسې څوکه څه ته وايي؟

شاگردان: د کيسې تر ټولو مهمه برخه چې ستونزه په کې خورا زياته شوې وي.

معلم: آفرين!

[يو بل شاگرد راوبولئ چې د کيسې دغه برخه ولولي: دوی بيا په بيابان کې راوان شول، خو لکه يو بل چې ببخي نه

پېژني، خبرې يې نه کولې. وهل شوی لا هم مانېجن و. وهونکی هم په خپل کار پېښمانه و، غمجن و. دوی ښه مخ ته

لاړل او يوې رغيايې ته ورسېدل. د دواړو سخته گرمي شوې وه. د اوبو په ليدو د لامبلو هوس ورولوېد. اوبو ته ورغلل. دا

يو چې په خپره وهل شوی و، اوبو ته وښويېد. اوبه ډېرې وې او د ده لامبو نه وه زده. اوبو لاندې کاوه]

معلم: مننه گرانه/ گرانې! ښه نو اوس هغه ملگری چې په خپره وهل شوی و، اوبو ته لوېدلی دی او لامبو يې نه ده زده.

د کيسې څوکه همدا ده ځکه چې لويه ستونزه همدلته ده چې د يوه ملگري ژوند ته خطر دی.

معلم: تر دې وروسته د کيسې پای ته نژدې کېږو. څوک به د کيسې پاتې برخه ولولي؟

[يو بل شاگرد ته د لوستلو ووايي: هغه بل اوبو ته ورتوپ کړ. ځان يې ورورساوه او هغه يې وژغوره. ژغورېدلی يو شېبه د اوبو

په غاړه کې پرېوت چې ساه يې سمه شي. بيا راپاڅېد. چاکو يې راوايست او پر يوې ډبرې يې دا جمله وکيندله: «نن

خپل ډېر خواږه ملگري له لاهو کېدو څخه وژغورلم.» بيا يې په موسکه خوله ملگري ته وروکتل.

ملگری يې هم موسکې شو او ويې وويل: «هغه بل ځل دې د خپېرې خبره پر شگو وليکله او اوس دې د ډوبېدو خبره پر

تيره وکيندله، چې دا ولي؟»

ده ورته وويل: «د نورو د ناسم چلند خاطرې بايد پر شگو وليکو چې د بخښنې له نري باد سره ختمه شي، خو د نورو د

احسان خاطرې بايد پر تيره وکينو چې هېڅ باد يې د ښکولو وس ونه لري.»]

معلم: مننه! اوس نو تاسې په خپلو کتابچو کې د کيسې چوکاټ رسم او ډک يې کړئ.

[کله چې شاگردان خپله دنده ترسره کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته

وکړئ.]

۳. د کرکټر د اعمالو ارزونه (۵ دقيقې)

معلم: اوس به د کيسې د کرکټرونو اعمال يا کارونه وارزوو. د کيسې کرکټرونه څوک و؟
شاگردان: دوه خواږه ملگري.

معلم: آفرين! اوس به له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره د هر کرکټر پر اعمالو خبرې وکړئ. چا څه وکړل؟ ولې يې وکړل؟
کار يې سم و که ناسم؟ ستاسو په نظر د چا کارونه منطقي وو؟
[شاگردانو ته درې دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بيا څو تن راوبولئ چې د خپل بحث نتيجه شريکه کړي.]

درېم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقيقې)

موږ يې ترسره کوو/ تاسې يې ترسره کوئ

معلم: نن به بيا ډله ييز بحث وکړئ. شپږ شپږ کسان به يوه ډله شي. هر څوک به په خپله ډله کې بحث کوي. د بحث په پای کې به د هرې ډلې يو کس د خپلې ډلې د خبرو مهم ټکي راسره شريکوي.

معلم: نن به د «احسان» په اړه خبرې وکړو. موږ او تاسو د دې اونی په لومړي درس کې د احسان معنا وپېژندله. څوک به ووايي چې احسان څه معنا؟

شاگرد: احسان ښه کولو ته وايي.

معلم: آفرين! احسان يعنې له چا سره ښه کول. اوس به تاسې د تېرې اونۍ غوندې ډلې ډلې شئ. په هره ډله کې به شپږ تنه وي او د څو پوښتنو په اړه به خپل نظرونه ووايي. لومړۍ پوښتنه ده: «کوم کارونه احسان بللی شو؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

معلم: گورئ! کله چې بحث کوو، کېدای شي نظرونه مو سره توپير ولري. مثلاً احمد به وايي چې: «که چا ته پيسې ورکړو، دا احسان دی.» خو زه بل ډول فکر کوم. زه وایم که فرضاً پوډري ته پيسې ورکړو، هغه به په دې پيسو پوډر اخلي نو دا خو ښه نه شو. کله چې زه خپل نظر څرگندوم، داسې وایم: «احمد جانه! ستا خبره سمه ده. که بې وزلو ته پيسې ورکړو، دا احسان دی خو زه فکر کوم چې هر چا ته د پيسو ورکول به احسان نه وي، مثلاً که پوډري ته پيسې ورکړم او هغه ورباندې پوډر واخلي، ما خو ورسره ښه ونه کړل.»

معلم: ښه نو، اوس به هر څوک د دې پوښتنې ځواب په خپله ډله کې وايي چې کوم کارونه احسان بللی شو. پام مو وي چې که ستاسو نظر د بل ټولگيوال له نظر سره توپير ولري، خپل نظر به څنگه بيانوي. اوس نو تاسې پنځه دقيقې په خپلو ډلو کې خبرې وکړئ. په آخر کې به د هرې ډلې استازی د خپلې ډلې د خبرو خلاصه موږ ته ووايي.

[شاگردان به پنځه دقيقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او د شاگردانو کره وړه او د بحث طريقه وڅارئ.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازی د خپلو ملگرو د خبرو لنډيز ووايي. ښه نو، د هرې ډلې استازی دې لاس پورته کړي. [شاگردان لاسونه جگوي. او تاسې به د هغو دريو ډلو استازو ته د خبرو وخت ورکوي چې په تېره اوسې کې ورته وار نه و رسېدلی. که ټولو ډلو ته وار رسېدلی وي، له سره يې پيل کړئ.]

[کله چې دوی خبرې کوي، ورته ځير شئ او که کومه کلمه سم نه تلفظ کوي، يا يې په خبرو کې گرامري تېروتنه ده، نو تې يې کړئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، تېروتنې يې داسې سمې کړئ چې هماغه کلمې ورته په نورو جملو کې سمې تلفظ کړئ، يا هماغه جمله سمه ووايي چې د شاگردانو خپلو تېروتنو ته وړپام شي.]

معلم: بله پوښتنه ده: «له بدو خلکو سره احسان به څنگه وي؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

معلم: گورئ! فرضاً خدای مه کړه د يو چا ملگری نور ماشومان څوروي؛ يا ستاسو خور د گاونډي د لور نانځکه پټوي او تاسې يې وينئ؛ يا مويو ټولگيوال غواړي چې د ټولگي چوکۍ ماته کړي. له داسې کسانو سره څرنگه احسان کولی شو؟ تاسې به پر دې موضوع بحث کوي. د هرې ډلې استازی به د خپلې ډلې خبرې په ياد ساتي او په پای کې به يې له مور سره شريکوي.

[شاگردانو ته پنځه دقيقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او د شاگردانو کره وړه وڅارئ.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازی د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي خو تکراري نظر به څه کوو؟

شاگردان: تکراري نظر به خلاصه کوو يا به يې له سره وايو نه.

معلم: ډېر عالي!

[د دريو نورو ډلو استازي خبرو ته راوبولئ. که د دوی کومه خبره منطقي نه وي، تاسې يې اصلاح کړئ.]

معلم: ډېر ښه. بله پوښتنه به وڅېړو: «د احسان نتيجه به څه وي؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

معلم: دا به د نن د بحث وروستۍ پوښتنه وي. د بحث په آخر کې به د هرې ډلې استازی د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او د شاگردانو کره وړه وڅارئ.]

معلم: اوس به د څو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره ويلي دي. پام موي چې تکراري خبرې به خلاصه کوي يا به يې له پامه غورځوي.

[د دريو نويو ډلو استازي وغړوي. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، تېروتنې يې سمې کړئ.]

معلم: [د ټول بحث خلاصه په څو جملو کې وايي]: نن مو د احسان په اړه بحث وکړ. مور او تاسو وويل چې: ۱. دغه کارونه احسان بللی شو:

۲. له بدو خلکو سره احسان دا دی چې:

۳. او د احسان نتیجه دا ده چې:

[که د بحثونو په بهیر کې مو کومه بې نظمي یا بل څه نوټ کړي وي، هغه شاگردانو ته ورپاڼه کړئ، مثلاً: ما ولیدل چې ځینو شاگردانو په بحث کې هېڅ خبرې ونه کړې. هر یو باید خپل نظر ووايو. حتمي نه ده چې نظر مو سم وي. که مو نظر سم نه وي، د ډلې غړي به یې اصلاح کړي، خو هر څوک به خپله خبره کوي.]

۲. گرامر (د لیکنښو کارول) (۱۰ دقیقې)

معلم: د کتاب په — مخ کې پنځه جملې لیکل شوې دي چې لیکنښې نه لري. تاسې به جملې په کتابچو کې لیکئ او د [! . : « »] لیکنښې به په مناسبو ځایونو کې وکاروئ. لومړۍ جمله به یې په گډه کار کړو. څوک به یې ولولي؟ [شاگردان لاس جگوي. یوه شاگرد ته وایئ چې جمله په لوړ غږ ولولي. څنگه چې هغه جمله لولي، تاسې یې پر تختې ولیکئ.]

معلم: ډېر ښه. جمله مو ده:

پر شگو باندې یې ولیکل نن خپل ډېر خواږه ملگري په مخ خپېره راږه

معلم: څوک به په دې جمله کې لیکنښې وکاروي؟

[یو شاگرد راوبولی چې پر تختې لیکل شوې جمله کې لیکنښې وکاروي]

معلم: مننه! پاتې جملې په پخپلو کتابچو کې ولیکئ او هرې جملې ته مناسبې لیکنښې وکاروئ.

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقیقې)

معلم: گرانو شاگردانو! اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځینې کلمې به ولیکئ. د دې لپاره چې د کلمو لیکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «مانېجن» دوی برخې لري «مانې» او «جن».

معلم: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به یې په خپلو کتابچو پر برخو وپوشئ او بیا به یې یو ځای ولیکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايئ «مانېجن، خوابدی، ژغورېدلی، غمجن، ورورساوه». په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: د کتاب په — مخ کې د کیسې په اړه څو پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان گوتې جگوي. یو تن ته ووايئ چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. کله چې وهل شوی ملگری پر تیرې جمله وکیندله، ولې یې خپل ملگری ته په موسکه خوله وروکتل؟

معلم: د دې پوښتنې ځواب په کیسه کې شته؟

شاگردان: نه.

معلم: ډېر ښه. داسې پوښتنې چې ځواب یې په متن کې نه وي، څه بولو؟

شاگردان: استنباطي پوښتنې.

معلم: اوس نو له ځنګلوريو ټولګیوالو سره مو بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پیدا کړئ. بیا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

[کله چې شاگردان ځواب لیکي، تاسې په ټولګي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

معلم: ښه نو. دوهمه پوښتنه به څوک ولولي؟ [یوه بل شاگرد ته اجازه ورکړئ چې پوښتنه په لوړ غږ ولولي.]

معلم: مننه جانه/ جانې! اوس نو له خپلو ځنګلوريو ټولګیوالو سره بحث وکړئ چې: «وهل شوي ملګري چې د خپل ملګري ناسم چلند وباڅښه، چا گټه وکړه او ولې؟

[دوه دقیقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولګي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.]

معلم: دریمه پوښتنه څوک لولي؟ [یو شاگرد دې پوښتنه ولولي]

معلم: مننه گله/ گلې! اوس له ځنګلوريو ټولګیوالو سره مو بحث وکړئ چې: «د بل د احسان نه هېرول څه گټې لري؟»

[دوه دقیقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب شریک کړي.]

معلم: ډېر ښه. د دې دوو پوښتنو ځوابونه به په کور کې په خپلو کتابچو ولیکئ.

۳. د کرکټرونو د اعمالو لیکنې ارزونه (۱۰ دقیقې)

معلم: د دې اونۍ په دوهم درسي ساعت کې مو د کرکټرونه کارونه ورازول او ومو ویل چې د هغوی کارونه منطقي او سم و که نه. نن به د کرکټرونو په اړه خپله ارزونه ولیکئ. ستاسو د کتاب په — مخ کې دوی پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه

به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او یو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړئ]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. هغه کس چې خپل ملګری یې په خپره ووايه، څنګه انسان و؟

معلم: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپل ځنګلوري ټولګیوال سره بحث وکړئ.

[شاگردان دې دوه دقیقې بحث وکړي او تاسې په ټولګي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل

نظر شریک کړي.]

معلم: ډېر ښه. څوک به دوهمه پوښتنه ولولي؟ [بل شاگرد ته اجازه ورکړئ]

شاگرد: ۲. د وهل شوي ملگري چلند ستاسو په نظر څنگه و؟

معلم: مننه! اوس بيا له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره د دې پوښتنې په اړه بحث وکړئ.

[شاگردان دې دوه دقيقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل

نظر شريک کړي.]

معلم: ډېر ښه. اوس نو خپل ځوابونه په کتابچو کې مو وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې ځوابونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده،

ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې

ولیکئ.]

۴. د کيسې په اړه خپل نظر ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: اوس به د کيسې په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې کيسه څنگه وه؟ خوښه مو شوه که نه؟ د

کيسې کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې کيسې مو څه زده کړل؟ له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره

بحث وکړئ او په وار سره د کيسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅاري]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «احسان» کيسې په اړه خپل نظرونه وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا

درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې

پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

فصل ۱ اونى ۳

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغبر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

معلم: کتابونه مو پرانيښي. د کتاب د لومړۍ اونۍ د لومړي درس په سر کې شپږ کلمې ويني. مور به د کلمو د لوستلو لپاره، د کلمو هره څپه ولولو.

معلم: راځئ چې لومړۍ کلمه په گډه ولولو. [پر تختې وليکئ: کي - ش - په] گورئ! د کلمې هرې برخې ته چې زه اشاره کوم، هماغه برخه به يې وايو. بيا به ټوله کلمه يو ځای ووايو. [شاگردان او معلم: کي - ش - په (د کلمې هره برخه چې لولئ، گوته پرې تېره کړئ). بيا يې يو ځای ولولئ: کيشپه.]

معلم: معلم: اوس به تاسې له ځنگلوري ټولگيوال / ټولگيوالي سره مو په گډه کار وکړئ. په خپل کتاب کې د لومړۍ اونۍ لومړي درس ته وگورئ. په وار سره لومړۍ د کلمو څپې ولولئ او بيا ټوله کلمه يو ځای ولولئ.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

زه يې ترسره کوم

معلم: ستاسو د کتاب په متن کې يوه جمله وايي: « کيشپه ډېره کرته وه. » دلته «کرته» نوې کلمه ده. [دا کلمه پر تختې وليکئ]. راځئ چې دا کلمه درې ځله په لور غږ تکرار کړو. [معلم او شاگردان درې ځله په گډه په لور غږ وايي: کرته]

معلم: اوس به د دې کلمې معنا وگورو. تر دې ووسته جمله وايي چې: « هر وخت به يې خوله خبرو ته خلاصه وه او هر وخت به يې خبرې کولې. » نو څه فکر کوئ چې «کرته» به څه ته وايي؟

شاگردان: «چا ته چې ډېرې خبرې کوي»

معلم: آفرين!

معلم: بله جمله وايي: « کيشپې مشوره ورکړه چې پتکې دې والوخي او چېرته بل ډنډ دې پيدا کړي. » په دې جمله کې «مشوره» نوې کلمه ده [پر تختې يې وليکئ او له شاگردانو سره يې درې ځله تکرار کړئ] څوک پوهېږي چې «مشوره» څه شي ته وايي؟

[که به شاگردانو کې چا گوته جگه کړه، اجازه ورکړئ چې معنا يې ووايي. که هېڅوک نه پوهېدل، تاسې يې پخپله معنا کړئ. مشوره = د يوې ستونزې د حل لپاره چا ته خپل نظر ويل.]

معلم: څوک به مشوره په جمله کې وکاروي؟

[دوو شاگردانو ته اجازه ورکړئ چې جمله جوړه کړي.]

معلم: بله جمله ده: «ستونزه دا وه چې ډنډ خورا لري و.» [پر تختې وليکئ «خورا» او له شاگردانو سره يې درې ځله تکرار کړئ.] د «خورا» په معنا خو به پوهېږئ؟

[که شاگردان پوهېدل، دوو تنو ته يې اجازه ورکړئ چې معنا يې کړي او په جملو کې يې وکاروي. خورا = ډېر، زيات] معلم: دې جملې ته غور شئ: «يوه کيشپه او يوه جوړه پتکې سره ملگرې وې.» [پر تختې وليکئ «پتکه» او له شاگردانو سره يې درې ځله تکرار کړئ.] که په شاگردانو کې د پتکې معنا د چا زده وه، ورنه وغواړئ چې معنا يې ووايي او په جمله کې يې وکاروي. که د چا نه وه زده، تاسې معنا کړئ. [پتکه = يو مارغه چې رنگ يې سپين او غاړه يې اوږده ده، او په جهيلونو او ډنډونو کې اوسېږي.]

۴. لوستل (۱۵ دقيقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۲ دقيقې)

معلم: د نن د درس عنوان څه دی؟

شاگردان: ملگرتيا.

معلم: آفرين! اوس نو د دې درس تصوير ته ځير شئ.

[نيمه دقيقه وروسته] معلم: ښه نو، تاسو د درس عنوان او تصوير وکتل. څه فکر کوئ چې د درس موضوع به څه وي؟

شاگردان: د کيشپې او پتکو ملگرتيا.

معلم: ډېر ښه. څه فکر کوئ چې په دې کيسه کې به د پتکو او کيشپې ملگرتيا څنگه وي؟

شاگردان: ملگرتيا به يې ښه وي ځکه چې پتکې کيشپې ته په هوا کې چکر ورکوي.

معلم: ډېر ښه. راځئ چې وگورو چې خبره همداسې ده، که نه.

ب. د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

معلم: اوس به تاسې په ټيټ غږ د کتاب متن تر هغه ځايه پورې ولولئ چې له تصوير څخه مخکې دی. [شاگردانو ته ۳

دقيقې وخت ورکړئ چې متن ولولي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

[تر ۳ دقيقو وروسته] معلم: ښه نو، اوس لوستل بس کړئ. څه مو چې لوستلي دي، په ذهن کې به يې مجسم کړو.

څوک به ووايي چې په ذهن کې يې څه تېر شول؟

[دوو شاگردانو ته اجازه ورکړئ چې خپل حال ووايي.]

معلم: اوس نو د کيسې پاتې برخه په ټيټ غږ ولولئ. [شاگردانو ته ۲ دقيقې وخت ورکړئ چې متن ولولي.]

معلم: اوس به د کيسې پاتې برخه په ذهن کې مجسم کړئ. آفرين! سترگې مو پټې کړئ او څه مو چې ولوستل خپلو

سترگو ته يې ودورئ. هر څوک دې خپل ځنگلوري ټولگيوال / ټولگيوالي ته ووايي چې څه يې په ذهن کې تېر شول؟ [۲

دقیقې وخت ورکړئ. یوه دقیقه چې تېره شوه، د شاگردانو نقش بدل کړئ. چا چې تر اوسه پورې خبرې کولې، هغه دې غوږ ونیسي او چا چې تر اوسه پورې غوږ نیولی و، هغه دې خبرې وکړي.

معلم: اوس به زه دا کیسه یو ځل بیا درته ولولم. [کیسه په لوړ غږ او مناسب لحن او تلفظ سره ولولئ]

ج. تر لوستلو وروسته (۳ دقیقې)

معلم: ښه نو. د متن تر لوستلو مخکې تاسو وویل چې د پتکو او کیشپې ملگرتیا ښه وه. اوس به څه ووايئ؟

[دوو شاگردانو ته وخت ورکړئ چې خپل نظر ووايي.]

کورنۍ دنده: ستاسو ښه ملگری څوک دی یا ښه ملگری مو څوک ده. په اړه یې څلور جملې ولیکئ.

دوهم درسي ساعت

۱. پر رېښې او وروستاړي د کلمو وپشل (۱۰ دقیقې)

معلم: په متن کې یوه کلمه ده «ملگرتیا». [دا کلمه له شاگردانو سره درې ځله تکرار کړئ]

معلم: د دې کلمې اصلي برخه یعنې معنا داره برخه ده «ملگر» او دا د «ملگری» لنډه بڼه ده. ملگری څه معنا؟ [اجازه ورکړئ چې شاگردان یې معنا په لوړ غږ ووايي]

معلم: ډېر ښه. د کلمې بله برخه څه ده؟

شاگردان: «تیا».

معلم: «تیا» د کلمې اصلي برخه ده که غیر اصلي برخه؟

شاگردان: غیر اصلي.

معلم: آفرین! «تیا» وروستاړی دی او د هرې کلمې په آخر کې چې راشي، حالت ښيي. نو «ملگرتیا» یعنې هغه حالت چې څوک سره ملگری یا ملگری وي.

معلم: اوس نو د چوکاټ پاتې کلمې تاسې له خپلو څنگلوریو ټولگیوالو سره پر برخوو ووېشئ او معناگانې به یې ولیکئ. [بلدتیا = هغه حالت چې څوک بلد وي - خبرتیا = د خبرېدو حالت - ژمنتیا = د ژمنې کولو حالت - وینبنتیا = د

وینبوالي حالت]

۲. د کیسې نقشه (۲۰ دقیقې)

محترمو ښوونکو! لاندې چارټ پر تختې رسم کړئ او لکه څنگه چې دلته يې وینئ او لاندې يې تشریح لولئ، هره برخه يې په ترتيب سره ډکه کړئ.

پیل		منځ (د کیسې څوکه)	پای
کرکترونه	کیشپه او یوه جوړه پتکې	که کیشپه په هوا کې خبرې وکړي، وبه لوېږي.	حل او نتیجه
ځای - زمان	ځای: ډنډ وخت: یو کال		کیشپې تر آخره حوصله ونه کړه او خوله یې خبرو ته خلاصه کړه، هماغه وه چې ولوېده او مړه شوه.
ستونزه	د ډنډ وچېدل نوي ډنډ ته د کیشپې بیول		سابق / پیغام باید فکر وکړو چې کوم کار زموږ د ملگرو لپاره ښه او بې خطرې دي.

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

معلم: اوس به کیسې جوړښت راوسپړو. کیسې څو برخې لري.

شاگردان: درې برخې: پیل، منځ، پای [پر تختې د پورتنی چارټ غوندې درې ستنې وکارئ او په سر کې يې پیل، منځ او پای ولیکئ]

معلم: د کیسې د پیل په برخه کې به څه شی معلومو؟

شاگردان: کرکترونه، ځای - زمان، ستونزه.

معلم: آفرین! [پر تختې د پیل برخې لاندې ولیکئ: کرکترونه، ځای زمان، ستونزه/ مسأله]

[پر یوه شاگرد د کیسې پیل ولولئ] یوه کیشپه او یوه جوړه پتکې سره ملگرې وې. دوی په یوه ډنډ کې اوسېدلې. دوی به هر وخت سره کیسې کولې. کیشپه ډېره کړتنه وه. هر وخت به یې خوله خبرو ته خلاصه وه او هر وخت به یې خبرې کولې. یو کال بارانونه کم وو او وچکالي راغله. د ډنډ اوبه په وچېدو وې. پتکو فکر وکړ چې که ډنډ بېخي وچ شي، دوی به څه کوي.

معلم: ښه نو د دې کیسې کرکترونه څوک دي؟

شاگردان: کیشپه او یوه جوړه پتکې.

معلم [پر تختې، د کرکترونو مخې ته ولیکئ: دوه خواړه ملگري] آفرین او ځای زمان يې؟

شاگردان: ځای يې ډنډ دی او وخت يې یو کال.

معلم: آفرین! په دې کیسه کې وخت دقیق نه دی بیان شوی. [پر تختې د ځای زمان مخې ته همدا کلمې ولیکئ]

معلم: او ستونزه؟

شاگردان: دا چې د ډنډ اوبه په وچېدو وې.

معلم: ډېر ښه. نو ستونزه دا ده چې ډنډ وچېرې او پتکې بې اوبو ژوند نه شي کولی. اوس نو دا د چوکاټ په شان يو بل جدول په خپلو کتابچو کې وکارئ او د کيسې د پيل برخه په کې ډکه کړئ. [شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې چوکاټ رسم او لومړۍ برخه يې ډکه کړي.]
معلم: اوس به د کيسې بله برخه ولولو چې د کيسې څوکې ته ورسېږو. د کيسې څوکه څه ته وايي؟ شاگردان: د کيسې تر ټولو مهمه برخه چې ستونزه په کې خورا زياته شوې وي.
معلم: آفرين!

[يو بل شاگرد راوبولئ چې د کيسې دغه برخه ولولي: کيشيې مشوره ورکړه چې پتکې دې والوخي او چېرته بل ډنډ دې پيدا کړي. بيا به درې واړه هلته ولاړې شي. پتکې والوتلې. ډېرې وگرځېدې او بيا راستنې شوې. دوی يو ښايسته ډنډ موندلی و، خو ستونزه دا وه چې ډنډ خورا لرې و. کيشيې ته خورا سخته وه چې تر هغه ځايه پورې لاړه شي. درې واړه غمجنې وې چې دا به څنگه شي؟

خو کيشيې بيا هم مشوره درلوده: «گورئ! يوه کلکه لښته به راواخلو. دواړه سرونه يې تاسې په مښوکه کې ونيسئ او زه به د لښتې منځ په خوله ټينگ ونيسم. تاسې به والوخي او ما به هم په هوا کړئ.»
يوې پتکې له خوشحالي ناره کړه: «واه! څومره ښه مشوره!»

بلي پتکې وويل: «مشوره خو ښه ده، خو گوره ملگري! ستا عادت دی چې خبرې ډېرې کوي. که ته په هوا کې خبرو ته خوله خلاصه کړې، نو بيا؟»

معلم: مننه گرانه/ گرانې! اوس له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د کيسې څوکه معلومه کړئ.
[شاگردانو ته د بحث لپاره ۲ دقيقې وخت ورکړئ. بيا يو دوه شاگردان راوبولئ چې د کيسې د څوکې په اړه خپل نظر ووايي]

معلم: اوس به تاسې د چوکاټ بله برخه ډکه کړئ. د کيسې منځ يا څوکه.
[شاگردانو ته ۳ دقيقې وخت ورکړئ چې د چوکاټ بله برخه ډکه کړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا ستونزه درلوده، ورسره مرسته وکړئ]

معلم: تر دې وروسته د کيسې پای ته نژدې کېږو. څوک به د کيسې پاتې برخه ولولي؟
[يو بل شاگرد ته د لوستلو ووايي: کيشيې وويل: «بې غمه شه. زه به تر هغې پورې خبرې نه کوم چې ډنډ ته نه يو رسېدلې.» پتکو لښته په مښوکه کې ونيوه او کيشيې د لښتې منځ په خوله ټينگ کړ. درې واړه په هوا شوې. واه! له پاسه هر څه څومره بدل ښکاري! کيشيې ته دا پېښه ډېره په زړه پورې وه. څو واړې يې زړه وشو چې څه ووايي، خو دا خبره به يې ور په زړه شوه چې خوله بايد خلاصه نه کړي.

له ډېر مزل وروسته، ډنډ ته ورسېدل. لوی بڼکلی ډنډ چې اوبه يې د آسمان په رنگ نیلي وې. کیشپې د ډنډ په لیدو سره ناره کړه: «واه! خومره بڼکلی ډنډ!» له دې خبرې سره له پاسه راخطا شوه او د ډنډ په غاړه کې پر تیرو ولوېده. خواره کې کیشپه ځکه مړه شوه چې بې وخته يې خبرې وکړې. [

معلم: مننه! اوس نو تاسې له ځنگلوریو ټولگیوالو سره مو بحث وکړئ چې د کیسې پای او نتیجه څه شوه او تاسو ورنه څه زده کړل.

[شاگردانو ته ۲ دقیقې د بحث لپاره وخت ورکړئ. بیا یو دوه تنه راوبولئ چې خپل نظر ووايي.]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د کیسې د چوکاټ وروستی برخه ډکه کړئ.

[کله چې شاگردان خپله دنده ترسره کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۳. د کرکټر د اعمالو ارزونه (۵ دقیقې)

معلم: اوس به د کیسې د کرکټرونو اعمال یا کارونه وارزوو. د کیسې کرکټرونه څوک و؟

شاگردان: پتکې او کیشپه.

معلم: آفرین! اوس به له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره د هر کرکټر پر اعمالو خبرې وکړئ. چا څه وکړل؟ ولې یې وکړل؟ کار یې سم و که ناسم؟ ستاسو په نظر د چا کارونه منطقي وو؟

[شاگردانو ته درې دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا څو تن راوبولئ چې د خپل بحث نتیجه شریکه کړي.]

دریم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقیقې)

موږ يې ترسره کوو/ تاسې يې ترسره کوئ

معلم: نن به بیا ډله ییز بحث وکړئ. شپږ شپږ کسان به یوه ډله شي. هر څوک به په خپله ډله کې بحث کوي. د بحث په پای کې به د هرې ډلې یو کس د خپلې ډلې د خبرو مهم ټکي راسره شریکوي.

معلم: نن به د «بڼه ملگري/ ملگري» په اړه خبرې وکړو. ها بله ورځ مو د پتکو او کیشپې کیسه ولوسته. کیشپه ولې مړه شوه؟

شاگردان: ځکه چې پتکو په هوا کې وه او دا راولوېده.

معلم: پتکو ولې کیشپه په هوا کې وه؟

شاگردان: ځکه چې نه یې غوښتل چې کیشپه ملگرې یې یوازې پاتې شي او خپه شي.

معلم: ښه نو، مور ولیدل چې پتکو غوښتل له خپلې ملگرې سره ښه وکړي، خو دې ته یې فکر نه و کړی چې دا کار به په رښتیا د کیشپې په خیر وي که نه. اوس به همدا موضوع راواخلو. لومړۍ پوښتنه ده: «ښه ملگرې یا ښه ملگرې څه رقم باید وي؟» [پوښتنه پر تختې ولیکئ]

معلم: گورئ! کله چې بحث کوو، کېدای شي نظرونه مو سره توپیر ولري. دا طبیعي ده. حتمي نه ده چې ټول به راسره هم نظره وي. مثلاً که زه ووايم چې: «ښه ملگرې هغه ده چې هر وخت ورته ووايم، له ما سره لوبې وکړي.» خو جمیله به وایي: «دا سمه ده چې ښه ملگرې ستا خوښې ته گوري خو ته به هم د هغې خوښې ته وگورې. که هغه بل کار ولري یا یې لوبو ته زړه نه شي، نو ته به نه خپه کېږې.» دلته وینم چې د جمیلې نظر منطقي دی، نو زه به یې ورسره ومنم چې همداسې ده.

معلم: ښه نو، اوس به هر څوک په خپله ډله کې وایي چې «ښه ملگرې/ښه ملگرې څه رقم وي؟» پام مو وي چې د یو بل ښه نظرونه به منئ. اوس نو تاسې پنځه دقیقې په خپلو ډلو کې خبرې وکړئ. په آخر کې به د هرې ډلې استازی د خپلې ډلې د خبرو خلاصه مور ته ووايي.

[شاگردان به پنځه دقیقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې د یو بل منطقي نظرونه څنګه مني.]
معلم: اوس به د هرې ډلې استازی د خپلو ملگرو د خبرو لنډیز ووايي. ښه نو، د هرې ډلې استازی دې لاس پورته کړي.
[شاگردان لاسونه جگوي. تاسې به د هغو دريو ډلو استازو ته د خبرو وخت ورکوئ چې په تېره اونۍ کې ورته وار نه و رسېدلی. که ټولو ډلو ته وار رسېدلی وي، له سره یې پیل کړئ.]

[کله چې دوی خبرې کوي، ورته څیر شئ. تېروتنې یې نوټ او په پای کې یې اصلاح کړئ. مثبت ټکي یې هم یاد کړئ، مثلاً: گلالۍ چې خبرې کولې، مور او تاسو ته به یې کتل. دا ښه خبره چې څوک خبرې کوي له اورېدونکو سره د سترگو تماس وساتي.]

معلم: بله پوښتنه ده: «مور د ځان ملگرې/ملگرې کېدای شو؟» [پوښتنه پر تختې ولیکئ]
معلم: گورئ! مخکې مو وویل چې ښه ملگرې د خپل ملگرې ښه غواړي او تېروتنې یې ورته ښيي چې اصلاح یې کړي. مور انسانان یو او کله کله تېر وځو. نو که د ځان ښه ملگرې و، ځان ته به وایو چې دغه کار دې ښه نه و. دا کار دې باید سم کړې. تاسې به پر همدې موضوع بحث کوئ چې څنګه د ځان ښه ملگرې/ملگرې کېدای شو. د هرې ډلې استازی به د خپلې ډلې خبرې په یاد ساتي او په پای کې به یې له مور سره شریکوي.

[شاگردانو ته پنځه دقیقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې څنګه استدلال کوي.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازی د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي.

[د درېو نورو ډلو استازي خبرو ته راوبولئ. که د دوی کومه خبره منطقي نه وي، تاسې يې اصلاح کړئ.]

معلم: اوس نو بله خبره. مور او تاسو وويل چې ښه ملگری له خپل ملگری سره مرسته کوي. که د چا ملگری غل وي او دی هم په غلا کې ورسره مرسته وکړي، دا به څنگه وي؟ دې ته ښه ملگری ويلي شو؟ شاگردان: نه.

معلم: ډېر ښه. دا ښه ملگری نه ده ځکه چې په ښه ملگری کې چا ته بايد تاوان ونه رسېږي. اوس به دا پوښتنه وڅېړو چې: «سمه ملگری څنگه وي؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

معلم: دا به د نن د بحث وروستۍ پوښتنه وي. د بحث په آخر کې به د هرې ډلې استازی د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي. [شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او د شاگردانو کره وړه وڅارئ.]

معلم: اوس به د څو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره ويلي دي. پام مو وي چې تکراري خبرې به په لنډو کوي.

[د درېو نويو ډلو استازي وغږوئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، تېروتنې يې سمې کړئ.]

معلم: [د ټول بحث خلاصه په څو جملو کې وايي]: نن مو د «ملگری» په اړه بحث وکړ. مور او تاسو وويل چې: ۱. ښه ملگری / ملگری داسې وي:

۲. هر څوک د ځان ملگری / ملگری کېدای شي، داسې چې:

۳. او سمه ملگری داسې وي چې:

[که د بحثونو په بهير کې مو کومه بې نظمي يا بل څه نوټ کړي وي، هغه شاگردانو ته ورياده کړئ، مثلاً: ما وليدل چې ځينو شاگردانو په بحث کې دې خوا ها خوا کتل. کله چې څوک خبرې کوي، مور بايد ورته غوږ ونيسو، بايد ورته وگورو.]

۲. گرامر (مفرد او جمع کلمې) (۱۰ دقيقې)

معلم: د کتاب په — مخ کې جدول ته وگورئ. په دريو کرښو کې کلمې په کې ليکل شوې دي. د هرې کرښې کلمې سره يو شان جمع کېږي. تاسې به د هرې کرښې په سر کې نمونې ته وگورئ او بيا به پاتې کلمې په خپلو کتابچو کې وليکئ او د هرې کلمې مخې ته به د هماغه کلمې جمع ښه وليکئ.

ملگری - ملگری	سړی -	بريالی -	ښکلی -	ژوندی -
خوښي - خوښی	وچکالي -	خوشحالي -	وروري -	ښادي -
مل - مله؛	غل -	خر -	مړ -	شین -

۳. گرامر (اوس او تېر مهال) (۱۰ دقيقې)

معلم: د کتاب په — مخ کې جدول ته وگورئ. په لومړي کتار کې د اوس مهال جملې دي، تاسې به دا جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او له نمونې سره سم، هره جمله په تېر مطلق او تېر جاري مهال واړوئ. څوک به نمونه جمله ولولي؟

[يو شاگرد راوبولي چې جمله ولولي.]

معلم: مننه. گورئ! په مطلق تېر مهال کې کار ختم شوی وي. کله چې وايو «کيشپې کميس واغوست»، معنا يې دا ده چې کميس يې اغوستی دی. خو کله چې وايو «کيشپې کميس اغوسته»، په دې معنا چې کيشپه لا د کميس په اغوستلو لگيا وه. اوس به تاسې پاتې جملې په مطلق او جاري تېر مهال واړوئ.

اوس مهال	مطلق تېر مهال	جاري تېر مهال
کيشپه کميس اغوندي.	کيشپې کميس واغوست.	کيشپې کميس اغوسته.
کيشپه لښته په خوله نيسي.		
پتکه ډوډۍ خوري.		
د ډنډ اوبه وچېري.		
کيشپه پر تيرو لوېري.		

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقيقې)

معلم: گرانو شاگردانو! اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځينې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو ليکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «وچکالي» دوې برخې لري «وچ» او «کالي».

معلم: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به يې په خپلو کتابچو پر برخو وېشئ او بيا به يې يو ځای وليکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايئ «وچکالي، خوشحالي، خواره کۍ، غمجني، ملگرتيا» په ټولگي کې وگرځئ او شاگردن وڅارئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: د کتاب په ——— مخ کې د کیسې په اړه خو استنباطي پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟
[شاگردان گوتې جگوي. یو تن ته ووايي چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. کومه پتکه مشره وه؟

معلم: مننه! اوس نو له ځنگلوريو ټولگيوالو سره مو بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پیدا کړئ. بیا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ. په یاد مو وي چې کله د استنباطي پوښتنې ځواب لیکو، باید د پوښتنې یوه برخه تکرار کړو او بیا خپل دلیل وليکو، مثلاً داسې: «... پتکه مشره وه ځکه چې ...»

[کله چې شاگردان ځواب لیکي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

معلم: ښه نو. دوهمه پوښتنه به څوک ولولي؟ [یوه بل شاگرد ته اجازه ورکړئ چې پوښتنه په لور غږ ولولي.]

معلم: مننه جانه/ جانې! اوس نو له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ چې: « په کیسه کې ولې هر ځل کیشپه مشوره ورکوي؟ »

[دوه دقیقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.]

معلم: دریمه پوښتنه څوک لولي؟ [یو شاگرد دې پوښتنه ولولي]

معلم: مننه گله/ گلې! اوس له ځنگلوريو ټولگيوالو سره مو بحث وکړئ چې: « پتکو ولې نه غوښتل چې کیشپه یوازې پرېږدي؟ »

[دوه دقیقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب شریک کړي.]

معلم: ډېر ښه. د دې دوو پوښتنو ځوابونه به په کور کې په خپلو کتابچو وليکئ.

۳. د کرکټرونو د اعمالو لیکنۍ ارزونه (۱۰ دقیقې)

معلم: د دې اونۍ په دوهم درسي ساعت کې مو د کرکټرونه کارونه ورازول او ومو ویل چې د هغوی کارونه منطقي او سم و که نه. نن به د کرکټرونو په اړه خپله ارزونه وليکئ. ستاسو د کتاب په — مخ کې دوې پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او یو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړئ]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. د پتکو کار درته څنگه ښکاري؟

معلم: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپل ځنگلوري ټولگيوالو سره بحث وکړئ.

[شاگردان دې دوه دقیقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شریک کړي.]

معلم: ډېر ښه. څوک به دوهمه پوښتنه ولولي؟ [بل شاگرد ته اجازه ورکړئ]

شاگرد: ۲. د کيشپې مشورې څنگه وي؟

معلم: مننه! اوس بيا له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره د دې پوښتنې په اړه بحث وکړئ.

[شاگردان دې دوه دقيقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شريک کړي.]

معلم: ډېر ښه. اوس نو خپل ځوابونه په کتابچو کې مو وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې ځوابونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نو پې کې او بيا يې پر تختې وليکئ.]

فصل ۲ اونی ۱

د لومړي فصل د تشریح غونډې، د دې فصل د موضوع او ژانر، سترو مفکورو او اساسي پوښتنو په اړه له شاگردانو سره بحث وکړئ. د ژانر په باره کې ووايئ چې په معلوماتي ژانر کې د لیکوال اصلي هدف دا وي چې موږ ته معلومات راکړي البته معلوماتي متنونه هم خوندور وي خو اصلي هدف یې خوند نه وي. معلوماتي ژانر خو ډوله لري لکه توضیحي چې یوه موضوع راته تشریح کوي، مقایسي چې دوه شیان سره مقایسه یا پرتله کوي، لارښودیز چې د یوه کار د کولو یا د یوه شي د کارولو په باره کې راته لارښوونه کوي او خو نور ډولونه. د دې فصل ژانر معلوماتي مقایسي- دی یعنې معلومات د دوو شیانو د مقایسه کولو له لارې راته راکوي. کله چې دوه شیان سره مقایسه کوو، گورو چې په څه کې سره ورته دي او کوم شیان په کې متفاوت دي.

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

د تېرو اونیو په شان، له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پیل کې په چوکاټ کې راغلې کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نویو لغاتو فعالیتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره یو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعالیتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې ولیکئ او په شاگردانو یې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سوبه، په واضحو او آسانو کلمو بیان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [اقلیم = د یوې سیمې د هوا د گرموالي - سوږوالي، لنډه بل، باد، باران، او واورې څرنگوالی؛

طبیعت = هر څه چې په خپل شاوخوا کې یې وینو او انسان نه وي جوړ کړي؛ تورغوری = د پیشوگانو د ذات یو ډول

وحشي حیوان چې د غوړونو په څوکو کې یې د تورو وینستانو یوه غونچه د ځونډي غونډې ښکاري او نور بدن یې معمولاً

ژېړبخون وي؛ تورلمی = یو وحشي ډارونکی ځناور چې لکی او پښې یې تورې او نور بدن یې ژېړبخون وي.]

۴. لوستل (۲۰ دقيقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۱۰ دقيقې)

زه یې ترسره کوم

معلم: ستاسو په کتابونو کې تر درسي متن وړاندې شپږ جملې راغلي دي. دا جملې به لولئ او وایئ به چې سمې دي

که ناسمې. بیا متن لولئ او گورئ چې ستاسو خبره سمه وه که نه. دا فعالیت معلوموي چې د متن تر لوستلو مخکې د

دې موضوع په اړه څومره پوهېږئ. نو کله چې متن ولولئ پوه به شئ چې څومره شيان مو زده وو او څومره نوي مو زده کړل.

معلم: [دا جمله پر تختې وليکئ] (نورستان او هلمند دواړه د افغانستان مرکزي ولايتونه دي). زه واييم نه، ځکه چې ما د افغانستان په نقشه کې ليدلي دي چې نورستان او هلمند د افغانستان په مرکزي برخه کې نه دي. زما يادېږي چې هلمند د کندهار په څنگ کې دی چې د افغانستان په جنوب کې راځي.

معلم: اوس د متن لومړی پراگراف لولو چې زما خبره سمه ده که نه: "نورستان او هلمند دواړه د افغانستان سرحدي ولايتونه دي. دواړه له پاکستان سره سرحد لري، خو نورستان د هېواد په ختيځ او هلمند په جنوب کې پروت دی." نو زما خبره سمه وختله.

موږ يې ترسره کوو

اوس به په گډه بله جمله وگورو. څوک به يې ولولي؟

[يوه شاگرد نه وغواړئ چې جمله ولولي او تاسې يې پر تختې باندې وليکئ] (دواړه گڼ ځنگلونه لري).

معلم: څوک فکر کوي دا خبره سمه ده که غلطه؟ [د اکثريت پرېکړه پر تختې وليکئ].

معلم: اوس به دوهم پراگراف ولولو او وبه وينو چې دغه خبره سمه ده که ناسمه.

[له يوه شاگرد څخه وغواړئ چې دوهم پراگراف ولولي: نورستان او هلمند دواړه بنکلی طبيعت لري. نورستان غرنی سيمه ده او غرونه يې په طبيعي ځنگلونو پوښلي دي. د نورستان په ځنگلونو کې د نېستر، لمنځې، خپړی، ښوون (زیتون)، جلعوزيو، بادام، انځر او نورې ونې دي. د هلمند ډېره برخه هواره ده، غرونه په کې کم او ډاگونه زيات دي. په هلمند کې طبيعي ځنگلونه خورا کم دي، خو د انگورو، انارو او بادامو باغونه په کې ډېر دي].

معلم: ښه نو، ستاسو وړاندوينه سمه وه که ناسمه؟

شاگردان: ...

تاسو يې ترسره کوئ

معلم: اوس به پاتې جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ. د سمو جملو مخې ته «ص» او د غلطو جملو مخې ته د «غ» توری وليکئ. بيا به متن ولولئ او درته معلومه به شي چې د هلمند او نورستان په اړه څومره پوهېدلئ.

ب. د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

معلم: اوس به تاسې د کتاب متن تر پايه پورې په ټيټ غږ ولولئ. د هر پراگراف تر لوستلو وروسته، يو ځل د هماغه پراگراف په اړه د وړاندوينې جمله وگورئ. که مو د جملې خبره سمه بللې وي او اوس ناسمه ختلې وي، مخې ته يې چلپيا وکارئ او که ستاسو خبره سمه ختلې وي، د جملې مخې ته دغه نښه (✓) وليکئ.

کورنی دنده: د کتاب او کتابچې په اړه فکر وکړئ. د دواړو توپيرونه او ورتهوالي پيدا کړئ. بيا د خپلې کتابچې يوه صفحه په يوه عمودي کرښه نيمايي کړئ. د صفحې په ښي خوا کې د کتاب او کتابچې توپيرونه او په بله خوا کې يې ورتهوالي وليکئ.

دوهم درسي ساعت

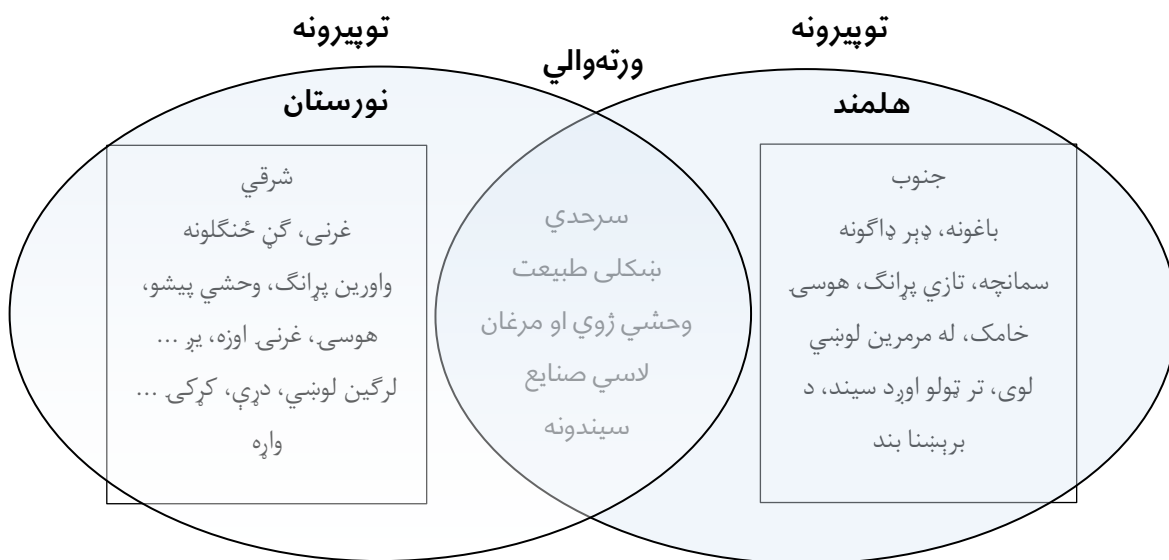
۱. پر رېښې او وروستاري د کلمو وېشل (۱۰ دقيقې)

د تېرو اونيو په شان، لاندې کلمې له شاگردانو سره په گډه پر برخو (رېښې او وروستاي) ووېشلئ او معنا يې کړئ.

[واورين = له واورو جوړ شوی يا د واورې غونډې - خاورين = له خاورې جوړ شوی يا د خاورې په شان - ډبرين = له ډبرې څخه جوړ شوی، ډبر وزمه - لرگين = له لرگيو څخه جوړ شوی - زرین = له زرو څخه جوړ شوی، د زر په شان قيمتي، د سرو زرو په رنگ]

۲. د مقایسې ډیاگرام (۲۰ دقيقې)

محترمو ښوونکو! لومړی لاندې ډیاگرام پر تختې رسم کړئ او لکه څنګه چې دلته يې وینئ او لاندې يې تشریح لولئ، هره برخه يې په ترتيب سره ډکه کړئ.

زه يې ترسره کوم / موږ يې ترسره کوو

معلم: د دې لپاره چې د دوو شیانو توپيرونه او ورته‌والي بهتره وگورو، د مقایسې ډیاگرام کاروو. [ډیاگرام پر تختې رسم کړئ] تاسې وینئ چې دا ډیاگرام له دوو دایرو څخه رغېدلی دی چې په یوه ځای کې سره تېرې بېرې دي او یوه دایره د بلې پر سر راغلې ده، پاتې برخې یې آزادې دي. موږ د دوو شیانو ورته‌والي په سره تېره بېره برخه کې لیکو او توپيرونه یې د دایرو په آزادو برخو کې. نن به د هلمند او نورستان مقایسه وکړو. څه چې دواړه ولایتونه په کې ورته دي، هغه به د دایرو په تېره بېره برخه کې ولیکو. د ښې دایرې په آزاده برخه کې به هلمند او د چپې دایرې په آزاره برخه کې به نورستان توپيرونه ولیکو.

معلم: ښه نو، د متن لومړی پراگراف به څوک ولولي؟

[له یوه شاگرد څخه غواړئ چې د متن پیل ولولي: نورستان او هلمند دواړه د افغانستان سرحدي ولایتونه دي. دواړه له پاکستان سره سرحدي لري، خو نورستان د هېواد په ختیځ او هلمند په جنوب کې پروت دی. نورستان کوچنی دی خو هلمند د هېواد خورا لوی ولایت دی. د هلمند مساحت (۶۱۸۲۹) مربع کیلومتره دی خو د نورستان خاوره (۹۹۴۲) مربع کیلومتره دی. د هلمند اکثره اوسېدونکي پښتانه دي، خو د نورستان ډېر خلک په قوم نورستانیان دي او ژبه یې نورستاني ده.]

معلم: مننه. په دې پراگراف کې کوم شی دی چې نورستان او هلمند په کې سره ورته وي؟
شاگردان: دواړه سرحدي ولایتونه دي.

معلم: آفرین! هر کله چې د دوو شیانو ورته‌والي بیانوو، نو د «دواړه» کلمه کاروو. هر چېرته چې مو «دواړه» ولیده، پوه شئ چې دا ورته‌والی ښيي. مخکې مو وویل چې ورته‌والي د ډیاگرام په کومه برخه کې لیکو؟
شاگردان: په تېره بېره برخه کې.

معلم: ډېر ښه. زه به دلته ولیکم «سرحدي ولایتونه» [پر تختې د ډیاگرام په منځنۍ برخه کې ولیکئ «سرحدي»] ښه، د نورستان او هلمند تر منځ بل گډ ټکی څه شی دی؟
شاگردان: دواړه له پاکستان سره سرحدي لري.

معلم: آفرین! دلته د سرحدي کلمې په څنگ کې به ولیکم «له پاکستان سره سرحدي». او توپيرونه یې؟
شاگردان: هلمند په جنوب کې دی خو نورستان په ختیځ کې.

معلم: همداسې ده. گورئ په دې جمله کې د «خو» کلمه لرو. په هر ځای کې چې «خو» وي، هلته د توپیر خبره شوې وي. توپيرونه به د دایرو په کومه برخه کې لیکو؟
شاگردان: په آزاده برخه کې یې.

معلم: آفرین! [په ښې دایره کې «جنوب» او په چپه دایره کې «ختیځ» ولیکئ.]
دا فعالیت همداسې دپراگراف تر پایه پورې ترسره او ډیاگرام ډک کړئ.

معلم: اوس نو تاسې وپوهېدئ چې دا ډياگرام څنگه ډکوو. تاسې ډياگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ. بيا د متن پاتې پراگرافونه يو په يو له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره ولولئ او د د هلمند او نورستان ورته والي د ډياگرام په منځنۍ او توپيرونه يې د دايرو په آزادو برخو کې وليکئ.

[کله چې شاگردان فعاليت ترسره کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

۳. د متن شفاهي ارزونه (۵ دقيقې)

معلم: اوس به دا متن په دې لحاظ وارزوو چې پوهېدل پرې سخته وو، که آسانه؟ معلومات يې په زړه پورې وو که زړه مو ورسره تنگ شو؟ ليکوال د خپلې دعوي لپاره دليل او ثبوت راوړی و که نه؟ ښه نو، لومړۍ پوښتنه دا ده چې د متن کومې کلمې درته سختې يا نا آشنا وې؟

شاگردان: [کېدای شي دغه کلمې يادې کړي: تورغوري، تورلمی، خانی، خرلمی ...]

معلم: پوهېدئ چې ولئ؟

شاگردان: مختلف ځوابونه

معلم: آفرين! دا کلمې ځکه درته نا آشنا وې چې داسې ژوي په هر ځای کې نشته او تاسو نه پېژندل. او بله پوښتنه دا ده چې معلومات يې ستاسو په نظر څنگه وو، په زړه پورې وو که زړه مو ورسره تنگ شو؟ يوه دقيقه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره په دې اړه خبرې وکړئ.

[شاگردانو ته يوه دقيقه وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بيا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتيجه شريکه کړي.]

معلم: او وروستۍ پوښتنه «په متن کې کومه دعوا شوې وه او د اثبات لپاره يې کوم دليل يا ثبوت وړاندې شوی و؟ مثلاً په يو ځای کې ليکل شوي وو چې هلمند خورا لوی ولايت دی خو نورستان کوچنی دی. وروسته بيا د دواړو د مساحتونو اندازې راغلې وې او موږ وليدل چې نورستان څه باندې ۹ زره مربع كيلومتره دی حال دا چې هلمند څه باندې ۶۱ زره مربع كيلومتره دی نو د ليکوال ثبوت سم دی. اوس به تاسې له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره پر دې بحث وکړئ چې په متن کې بله داسې دعوا شوې ده چې ثبوت يې هم وړاندې شوی وي.

[شاگردانو ته دوه دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي او بيا دوو تنو نه وغواړئ چې خپل نظر شريک کړي. کله چې

شاگردان بحث کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ.]

کورنۍ دنده: د مقاييسې ډياگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او بيا غوا له مېرې سره مقايسه کړئ. په ياد مو وي چې د دواړو ورته شيان د دايرو په تېره بېره برخه کې او توپيرونه يې د دايرو په آزادو برخو کې وليکئ.

درېم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقيقې)

مور يې ترسره کوو/ تاسې يې ترسره کوئ

معلم: نن به بيا ډله ييز بحث وکړئ. شپږ شپږ کسان به يوه ډله شي. هر څوک به په خپله ډله کې بحث کوي. د بحث په پای کې به د هرې ډلې يو کس د خپلې ډلې د خبرو مهم ټکي راسره شريکوي.

معلم: تېره اونۍ مو د «ښه ملگري/ ملگري» په اړه خبرې وکړې. نن به ښه ملگري/ ملگري له بد ملگري/ ملگري سره مقايسه کړو. تاسو په تېر درس کې وکتل چې کله دوه شيان سره مقايسه کوو، په دې باندې فکر کوو چې په څه شي کې سره ورته دي او کوم توپيرونه لري. مثلاً: ښه ملگري هم راسره مرسته کوي او بد ملگري هم. ښه ملگري هم راسره لوبه کوي، بده ملگري هم.

معلم: ښه نو، لومړۍ پوښتنه ده چې: «ښه او بد ملگري/ ملگري په څه شي کې سره ورته وي؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

معلم: ښه نو، اوس به هر څوک په خپله ډله کې بحث کوي. پام مو وي چې د يو بل ښه نظرونه به منئ. تاسې پنځه دقيقې په خپلو ډلو کې خبرې وکړئ. په آخر کې به د هرې ډلې استازي د خپلې ډلې د خبرو خلاصه مور ته ووايي.

[شاگردان به پنځه دقيقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې هر شاگرد په بحث کې برخه اخلي که نه.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلو ملگرو د خبرو لنډيز ووايي.

[د دريو نويو ډلو استازي راوبولئ. کله چې دوی خبرې کوي، ورته ځير شئ. وگورئ چې د غږ لوړوالی، لحن، او تلفظ يې څنگه دی. د دوی خبرې چې خلاصې شوې، د ښه والي لپاره يې مشورې ورکړئ. مثلاً: کله چې خبرې کوو، سر بايد جگ ونيسو، غږ مو دومره لوړ وي چې ټول يې واورې. چېرته چې په کار وي، لاسونه وخوځوو.]

معلم: بله پوښتنه ده: «ښه او بد ملگري/ ملگري کوم توپيرونه لري؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

معلم: گورئ! مخکې مو وويل چې ښه او بد ملگري/ ملگري دواړه راسره لوبې کوي او راسره مرسته کوي. په دې کې دواړه سره يو شان وو خو په ځينو شيانو کې سره توپير لري، مثلاً: يو ملگري مې وايي راځه چې لوبه وکړو. زه ورته واييم اوس خو گرمي ده او زه بايد خپله کورنۍ دنده ترسره کړم. مازديگر به لوبه وکړو. که هغه ښه ملگري وي، وايي «سمه ده. ته ښه وايي.» خو که بد ملگري وي، وايي چې: «په کورنۍ دندې پسې مه گرځه، سبا بيا معلم ته ووايه چې کتابچه مې په کور پاتې ده. راځه چې ساعت تېر کړو.» دی بد ملگري دی ځکه چې ما د کورنۍ دندې له ترسره کولو منع کوي او غواړي دروغ راباندې ووايي. اوس به تاسې د ښه او بد ملگري/ ملگري نور توپيرونه پيدا کړئ.

[شاگردانو ته پنځه دقيقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او د خبرو او استدلال طريقه يې وڅارئ.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي.

[د درېو نورو ډلو استازي خبرو ته راوبولي. ښه نظرونه يې په آفرين، شاباس، ډېر ښه، په ويلو وستايي. که د دوی کومه خبره منطقي نه وي، تاسې يې اصلاح کړئ.]

معلم: اوس به پر دې پوښتنې خبرې وکړو چې: «بد ملگری / ملگری په ښه ملگری / ملگری څنگه اړولی شو؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

معلم: مور او تاسو په تېره اوونۍ کې وويل چې ښه ملگری / ملگری د خپل ملگری / ملگری ښه غواړي. نو که زموږ کوم ملگری / ملگری بد عادتونه لري، مور يې بايد اصلاح کړو. هماغه مثال به بيا راواخلو. يو ملگری مې وايي راځه چې لوبه وکړو. زه ورته وایم اوس خو گرمي ده او زه بايد خپله کورنۍ دنده ترسره کړم. مازديگر به لوبه وکړو. هغه که بد ملگری وي، وايي چې: «په کورنۍ دندې پسې مه گرځه، سبا بيا معلم ته ووايه چې کتابچه مې په کور پاتې ده. راځه چې ساعت تېر کړو.» زه به هڅه وکړم چې وپوهوم چې دا ښه کار نه دی. نو زه به ووايم: «گوره! ته مه خپه کېره خو انسان بايد دروغ ونه وايي. ملگری بايد يو بل ښو کارونو ته وهڅوي. راځه چې دواړه خپلې کورنۍ دندې ترسره کړو، بيا به لوبې وکړو. څنگه دې خوښه ده؟» اوس نو تاسې دا پوښتنه وڅېړئ چې «خپل بد ملگری څنگه ښه کړو؟»

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې شاگردان د بحث ادبونه څنگه مراعاتوي.]

معلم: اوس به د څو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره ويلي دي. پام مو وي چې تکراري خبرې به خلاصه کوي.

[د درېو نويو ډلو استازي وغږوي. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، تېروتنې يې سمې کړئ.]

معلم: [د ټول بحث خلاصه په څو جملو کې وايي]: نن مو د «ښه او بد ملگری / ملگری» په اړه بحث وکړ. مور او تاسو وويل چې:

۱. ښه او بد ملگری / ملگری په دغو شيانو کې سره ورته وي:

۲. ښه او بد ملگری / ملگری دغه توپيرونه لري:

۳. او په دغو لارو بد ملگری ښه کولی شو:

[که د بحثونو په بهير کې مو مثبت ټکي نوټ کړي وي، هغه شاگردانو ته ورياد کړئ، مثلاً: ما وليدل چې گل غوتۍ د بحث په وخت کې د خپلې ډلې د ملگرو خبرې نوټ کولې. دا د ډلې استازي وه او دا کار يې زما خوښ شو ځکه که د خبرو مهم ټکي نوټ کړو، بيا يې په آسانۍ سره رايادولی شو.]

۲. گرامر (د ليکنينو کارول) (۱۰ دقيقې)

معلم: د کتاب په — مخ کې پنځه جملې لیکل شوې دي چې لیکنښې نه لري. تاسې به جملې په کتابچو کې لیکئ او (۱) لیکنښه به په مناسبو ځایونو کې وکاروئ. لومړۍ جمله به یې په گډه کار کړو. څوک به یې ولولي؟ [شاگردان لاس جگوي. یوه شاگرد ته وایئ چې جمله په لوړ غږ ولولي. څنگه چې هغه جمله لولي، تاسې یې پر تختې ولیکئ.]
معلم: ډېر ښه. جمله مو ده:

د هلمند ډېره برخه هواره ده غرونه په کې کم او ډاگونه زیات دي.

معلم: په دې جمله کې دوې جملې دي نو کله چې یوه جمله ختمېږي، کامه به ورکوو چې له بلې جملې جلا شي. د لومړۍ جملې پای کوم دی؟
شاگردان: هواره ده. په «ده» سره جمله ختمه شوې ده.

معلم: آفرین! [تر «ده» وروسته کامه کېږدئ] اوس به پاتې جملې په کتابچو کې ولیکئ او (۱) په کې وکاروئ.
کورنۍ دنده: د مقایسې ډیاگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او بیا خپل دوه ملگري سره مقایسه کړئ. په یاد مو وي چې د دواړو ورته شیان د دایرو په تېره بېره برخه کې او توپيرونه یې د دایرو په آزادو برخو کې ولیکئ.

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقیقې)

معلم: گرانو شاگردانو! اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځینې کلمې به ولیکئ. د دې لپاره چې د کلمو لیکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «واورین» دوې برخې لري «واور» او «ین».
معلم: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به یې په خپلو کتابچو پر برخو ووبشئ او بیا به یې یو ځای ولیکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايئ «زین، زینتی، تورلمی، تورغوری». په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: د کتاب په — مخ کې د کیسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟
[شاگردان گوتې جگوي. یو تن ته ووايئ چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]
شاگرد پوښتنه لولي: ۱. په نورستان کې وحشي ژوي ولې ډېر دي؟
معلم: اوس نو له څنگلوریو ټولگیوالو سره مو بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پیدا کړئ. بیا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

[کله چې د شاگردانو بحث تمام شو، له دوو تنو وغواړئ چې خپل ځواب له نورو سره شریک کړي. کله چې شاگردان ځواب لیکي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

دا فعالیت د دوو نورو پوښتنو لپاره هم ترسره کړی. پاتې پوښتنې دا دي:

۲. باران په هلمند کې ډېر اوري که په نورستان کې، ولې؟

۳. سفر او تگ راتگ په هلمند او نورستان کې څه توپيرونه لري؟

۳. د متن ارزونه (۱۰ دقیقې)

معلم: ستاسو د کتاب په — مخ کې دوی پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او یو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړی]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. د متن جملې د وضاحت په لحاظ څنگه وي؟

معلم: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړی. پر دې وغږېږی چې د متن جملې واضحې وي او پوهېدل ورباندې آسانه وو، که نه.

[شاگردان دې دوه دقیقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځی. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړی چې خپل نظر شریک کړي.]

همدا فعالیت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړی.

۲. د متن کومې جملې روانې لوستل کېدې او د کومو جملو لوستل گران وو؟

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړی چې ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځی. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړی. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نو پټ یې کړی او بیا یې پر تختې وليکي.]

۴. د متن په اړه خپل نظر لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: اوس به د متن په اړه خپل نظر وليکي. پر دې باندې فکر وکړی چې متن څنگه و؟ خوښ مو شو که نه؟ د متن کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې متن څخه مو څه زده کړل؟ له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړی او په وار سره د کیسې په اړه خپل نظر ورته ووايي.

[شاگردانو ته ۴ دقیقې وخت ورکړی چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځی او شاگردان وڅاری]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «هلمند او نورستان» متن په اړه خپل نظرونه وليکي.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نو تې يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

فصل ۲ اونۍ ۲

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغبر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

د تېرو اونيو په شان، له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلې کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضح او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [ژوندي ساري = ژوندي موجودات؛ چاپيريال = د ژوندي سارو شاوخوا ته طبيعت لکه خاوره،

اوبه، هوا؛ د کمر گل = يو ډول بوټي چې د تېرو او کمرونو پر سر شنه کېږي او کلک ورپورې نښتي وي، همدارنگه د ونو

پر ښاخونو هم وده کوي؛ بندوکۍ = يو ډول بوټی چې بندونه لري او ځينې خلک يې بندکۍ هم بولي.]

۴. لوستل (۲۰ دقيقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۱۰ دقيقې)

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

معلم: ستاسو په کتابونو کې تر درسي متن وړاندې شپږ جملې راغلي دي. دا جملې به لولئ او وايئ به چې سمې دي

که ناسمې. بيا متن لولئ او گورئ چې ستاسو خبره سمه وه که نه. دا فعاليت معلوموي چې د متن تر لوستلو مخکې د

دې موضوع په اړه څومره پوهېږئ. نو کله چې متن ولولئ پوه به شئ چې څومره شيان موزده وو او څومره موزده

کړل.

معلم: [دا جمله پر تختې وليکئ] (ونې او بوټي دواړه يو شان ريښې، ساقې او پانې لري.)

معلم: تاسو خو ونې او بوټي دواړه ليدلي دي، نو دا جمله درته څنگه ښکاري؟

شاگردان: دا غلطه ده ځکه چې د بوټو ريښې نرۍ وي او د ونو پېرې وي.

[پر تختې د دې جملې مخې ته (غ) وليکئ]

معلم: اوس د متن لومړۍ پراگراف لولو چې ستاسو خبره سمه ده که نه: " ونې او بوټي دواړه ژوندي ساري او دواړه نباتات

دي. ونې او بوټي دواړه ريښې، سټه (ساقه) او پانې لري. د ونو ريښې غټې او اوږدې وي، خو د بوټو ريښې نرۍ او لنډې

دي. د ونو سټې کلکې او پېرې دي، خو د بوټو ساقي نرمې او نرۍ وي. د ونو پاڼې ډېرې دي او يوه ونه شاوخوا ۳۵۰۰۰ پاڼې لري، خو د بوټو پاڼې کمې وي.» نو ستاسو خبره سمه وختله.

تاسو يې ترسره کوئ

معلم: اوس به پاتې جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ. د سمو جملو مخې ته «ص» او د غلطو جملو مخې ته د «غ» توری وليکئ. بيا به متن ولولئ او درته معلومه به شي چې د ونو او بوټو په اړه خومره پوهېدلئ.

ب. د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

معلم: اوس به تاسې د کتاب متن تر پایه پورې په ټيټ غږ ولولئ. د هر پراگراف تر لوستلو وروسته، يو ځل د هماغه پراگراف په اړه د وړاندوينې جمله وگورئ. که مو د جملې خبره سمه بللې وي او اوس ناسمه ختلې وي، مخې ته يې چلپيا وکارئ او که ستاسو خبره سمه ختلې وي، د جملې مخې ته دغه نښه (✓) وکارئ.

کورنۍ دنده: په خپل کور يا سيمه کې دوه مختلف بوټي پيدا کړئ. دواړو ته څير شئ او د دواړو توپيرونه او ورتهوالي پيدا کړئ. بيا په خپله کتابچه کې د مقاييسې ډياگرام رسم او د دوو بوټو ورتهوالي او توپيرونه په کې وليکئ.

دوهم درسي ساعت

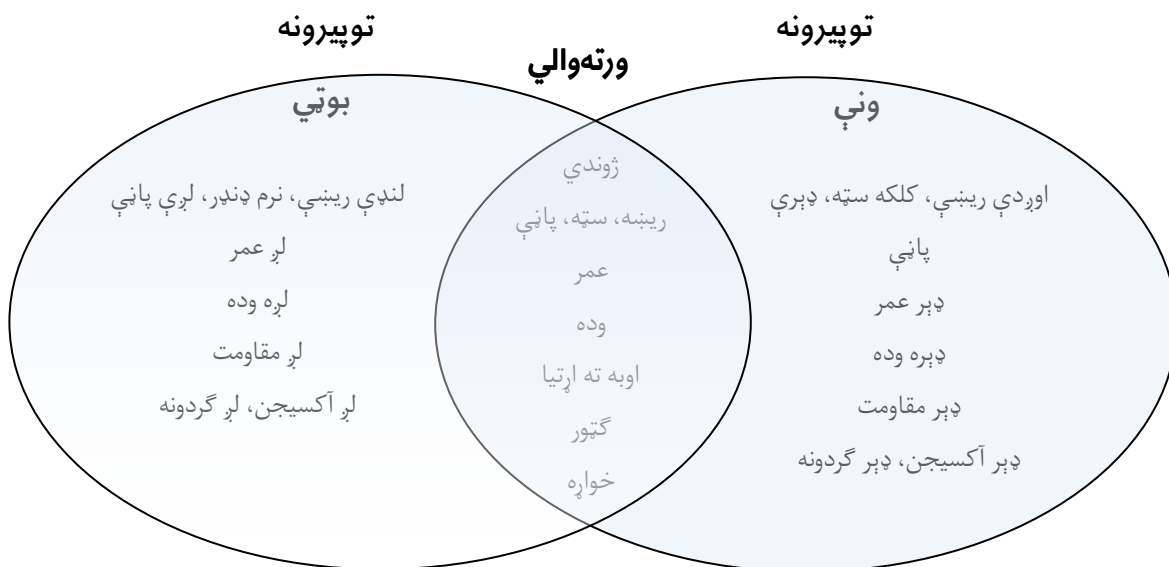
۱. پر رېښې او وروستاړي د کلمو وېشل (۱۰ دقيقې)

د تېرو اونيو په شان، لاندې کلمې له شاگردانو سره په گډه پر برخو (رېښې او وروستاړي) ووېشلئ او معنا يې کړئ.

کلمه	د کلمې برخې	د کلمې معنا
همدارنگه	هم — دا رنگه	هم = گډ، سره يو شان، دا رنگه = را رقم، دا ډول همدارنگه = هغه مهال کاروو چې دوه شيان سره يو ډول وي
همغږی	هم — غږ — ی	څوک چې له چا سره خپل غږ يو ځای کوي، يعنې يو نظر لري او يوه خبره کوي.
همفکر	هم — فکر	څوک چې له چا سره يو شان فکر کوي.
همکار	هم — کار	څوک چې له چا سره په گډه يا په يوه ځای کې کار کوي.
همزولی	هم — زو — لی	څوک چې له چا سره هم عمره وي او د زوکړې وخت يې سره نژدې وي.

۲. د مقایسې ډیاگرام (۲۰ دقیقې)

محترمو ښوونکو! لاندې ډیاگرام پر تختې رسم کړئ او لکه څنګه چې دلته یې وینئ او لاندې یې تشریح لولئ، هره برخه یې په ترتیب سره ډکه کړئ.

زه یې ترسره کوم/ مور یې ترسره کوو

[ډیاگرام پر تختې رسم کړئ]

معلم: د مقایسې ډیاگرام د څه شي لپاره کاروو؟

شاگردان: د دې لپاره چې د دوو شیانو توپيرونه او ورتهوالي بهتره وګورو.

معلم: آفرین! د دوو شیانو ورته والي د ډیاگرام په کومه برخه کې لیکو؟

شاگردان: د دایرو په سره تېره بېره برخه کې.

معلم: او توپيرونه یې؟

شاگردان: د دایرو په آزاده برخه کې.

معلم: ښه نو، د متن لومړۍ پراګراف به څوک ولولي؟

[له یوه شاگرد څخه غواړئ چې د متن پیل ولولي: ونې او بوټي دواړه ژوندي ساري او دواړه نباتات دي. ونې او بوټي

دواړه رینډې، سټه (ساقه) او پانې لري. د ونو رینډې غټې او اوږدې وي، خو د بوټو رینډې نرۍ او لنډې دي. د ونو سټې

کلکې او پېرې دي، خو د بوټو ډنډر نرم او نری وي. د ونو پانې ډېرې دي او یوه ونه شاوخوا ۳۵۰۰۰ پانې لري، خو د بوټو

پانې کمې وي.]

معلم: مننه. په دې پراګراف کې ونې او بوټي په څه شي کې سره ورته دي؟

شاگردان: دواړه ژوندي ساري او نباتات دي.

معلم: آفرين! هر کله چې د دوو شيانو ورته والي بيانوو، نو د «دواړه» کلمه کاروو. هر چېرته چې مو «دواړه» وليده، پوه شئ چې دا ورته والی نښي.

معلم: ډېر نښه. زه به دلته وليکم «ژوندي ساري» [پر تختې د ډياگرام په منځنۍ برخه کې وليکئ «ژوندي ساري»] نښه، د ونو او بوټو تر منځ بل گډ ټکی څه شی دی؟

شاگردان: دواړه ريښې، سټې، او پانې لري.

معلم: آفرين! او توپيرونه يې؟

شاگردان: د ونې ريښې اوږدې دي، د بوټو لنډې.

معلم: همداسې ده. گورئ په دې جمله کې د «خو» کلمه لرو. په هر ځای کې چې «خو» وي، هلته د توپير خبره شوې وي. توپيرونه به د دايرو په کومه برخه کې لیکو؟

شاگردان: په آزاده برخه کې يې.

معلم: آفرين! [په نښۍ دايره کې «اوږدې ريښې، کلکه سټه، ډېرې پانې» او په چپه دايره کې «لنډې ريښې، نرم ډنډر، لږې پانې» وليکئ.]

معلم: اوس نو تاسې ډياگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ. بيا د متن پاتې پراگرافونه يو په يو له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره ولولئ او د د ونو او بوټو ورته والي د ډياگرام په منځنۍ او توپيرونه يې د دايرو په آزاده برخو کې وليکئ.

[کله چې شاگردان فعاليت ترسره کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

۳. د متن شفاهي ارزونه (۵ دقيقې)

معلم: اوس به دا متن په دې لحاظ وارزوو چې پوهېدل پرې سخته وو، که آسانه؟ معلومات يې په زړه پورې وو که زړه مو ورسره تنگ شو؟ ليکوال د خپلې دعوي لپاره دليل او ثبوت راوړی و که نه؟ نښه نو، لومړۍ پوښتنه دا ده چې د متن کومې کلمې درته سختې يا نا آشنا وي؟

شاگردان: [کېدای شي دغه کلمې يادې کړي: چاپېريال، ماموت، لمنځه ...]

معلم: بله پوښتنه دا ده چې معلومات يې ستاسو په نظر څنگه وو، په زړه پورې وو که زړه مو ورسره تنگ شو؟ يوه دقيقه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره په دې اړه خبرې وکړئ.

[شاگردانو ته يوه دقيقه وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بيا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتيجه شريکه کړي.]

معلم: او وروستۍ پوښتنه «په متن کې کومه دعوا شوې وه او د اثبات لپاره يې کوم دليل يا ثبوت وړاندې شوی و؟ مثلاً په يو ځای کې ليکل شوي وو چې ونې ډېرې پانې لري خو بوټي کمې پانې لري. بيا يې ليکلي وو چې د ونو پانې شاوخوا ۳۵۰۰۰ دانې وي. نو دا ثبوت مور قانع کوي چې په رښتيا هم د ونو پانې ډېرې دي. اوس به تاسې له خپلو

ځنگلوريو ټولگيوالو سره پر دې بحث وکړئ چې په متن کې بله کومه داسې دعوا شوې ده چې ثبوت يې هم وړاندې شوی وي.

[شاگردانو ته دوه دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي او بيا دوو تنو نه وغواړئ چې خپل نظر شريک کړي. کله چې شاگردان بحث کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ.]

کورنۍ دنده: د مقاييسې ډياگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او بيا وائنه له گلانو سره مقاييسه کړئ. په ياد مو وي چې د دواړو ورته شيان د دايرو په تېره بېره برخه کې او توپيرونه يې د دايرو په آزادو برخو کې وليکئ.

درېم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقيقې)

مور يې ترسره کوو/ تاسې يې ترسره کوئ

[شاگردان په شپږ کسيزو ډلو کې تنظيم کړئ.]

معلم: ها بله ورځ مو د ونو او بوټو متن ولوست. مور تاسې هر يو ځينې شيان خوښوو. د چا د سيند غاړه خوښېږي، د چا ځنگل. څوک د ونو بوټو ننداره ښه اېسوي، څوک د مرغانو سندرې. نن به په دې باندې خبرې وکړو چې ولې يو شی خوښوو. زما ځنگل خوښ دی ځکه چې په ځنگل کې ځان آرام احساسوم. د ډول ډول ونو ليدل خوند راکوي. په ځنگله کې چې وگرځم، تر پښو لاندې مې د تويو شويو وچو پاڼو شغها خېژي. د ځنگله په ونو کې د مختلفو مرغانو ځالي وي. د که ونې سر ته وخېژم، لرې ځايونه هم ليدلی شم. نو همدا وجه ده چې ځنگل مې خوښ دی.

معلم: ښه نو، لومړۍ پوښتنه ده چې: «مور ځينې شيان ولې خوښوو؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ.]

معلم: اوس به هر څوک په خپله ډله کې وايي چې په طبيعت کې يې څه شی خوښ دی او ولې؟

[شاگردان به پنځه دقيقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې د بحث ادبونه مراعاتوي که نه.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلو ملگرو د خبرو لنډيز ووايي.

[د دريو نويو ډلو استازي راوبولئ. کله چې دوی خبرې کوي، ورته ځير شئ. مثبت ټکي يې وستايئ، مثلاً: مور ولیدل چې ملالی د خبرو پر مهال هرې ټولگيوالې ته کتل. دا ښه خبره ده چې د وينا په وخت کې ټولو اورېدونکو ته په وار سره وگورو.]

معلم: بله خبره دا ده چې مثلاً زما د ټلويزيون خپرونې خوښېږي خو زه بايد نور کارونه هم وکړم. مثلاً ستاسو د درس لپاره بايد تياری ونيسم. نو کله کله چې ټلويزيون ته کېنم، له ځان سره وایم چې نور نو بس دی، بايد ټلويزيون بند کړم

او کتاب راواخلم، خو بیا هم ناست یم او ټلويزيون گورم. که زه ځان اداره نه کړم او خپلې خوښې ته وگورم نو ټول کارونه به مې پاتې وي. نو پوښتنه ده چې: «د خپلې خوښې له کارونو څخه ځان څنگه اداره کړو؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردانو ته پنځه دقیقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې بحث په سره سينه کوي، که احساساتي کېږي.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازی د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي.

[د درېو نورو ډلو استازي خبرو ته راوبولئ. مثبت ټکي يې وستايئ، مثلاً: مور وليدل چې ستاسو ټولگيوالو ښې روانې خبرې وکړې. دا ښه خبره ده چې تر وينا مخکې خپلې خبرې په خپل ذهن کې جوړې کړو، بيا چې کله خبرې کوو، د همدوی غوندې روانې خبرې کولی شو.]

معلم: اوس به پر دې پوښتنې خبرې وکړو چې کېدای شي زموږ د خوښې شيان بېل وي. مثلاً تاسې له خپلو همزولو سره لوبې ته تللي یئ. څو کسان وايي «راځئ چې کرېکټ وکړو»، څو نور وايي چې «نه، کرېکټ زموږ نه دی خوښ. فوټبال به کوو.» بل ملگری به مو وايي چې «پټ پټانی به وکړو.» پوښتنه دا ده چې: «که مو ملگري مختلفې لوبې خوښوي، څه وکړو چې ټول يوه لوبه خوښه کړي؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې شاگردان د بحث ادبونه څنگه مراعاتوي.]

معلم: اوس به د څو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره ويلي دي.

[د درېو نويو ډلو استازي وغږوئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، تېروتنې يې سمې کړئ.]

معلم: [د ټول بحث خلاصه په څو جملو کې وايي]: نن مو د «خپلو خوښو» اړه بحث وکړ. مور او تاسو وويل چې:

۱. مور ځينې شيان په دې خاطر خوښوو چې:

۲. د خپلې خوښې له کارونو څخه به ځان داسې اداره کوو:

۳. که مو ملگري مختلفې لوبې خوښوي داسې يې سره يوه خوله کولی شو:

[که د بحثونو په بهير کې مو مثبت ټکي نوټ کړي وي، هغه شاگردانو ته ورپاڼه کړئ، مثلاً: ما وليدل چې تاسو په بحث

کې ډېر په کراره خبرې کولې. دا ډېره ښه خبره ده چې خپلې خبرې په سره سينه وکړو او احساساتي نه شو.]

۲. گرامر (د لیکننبو کارول) (۱۰ دقیقې)

معلم: د کتاب په — مخ کې پنځه جملې لیکل شوې دي چې لیکننبې نه لري. تاسې به جملې په کتابچو کې لیکئ او (،) لیکننبه به په مناسبو ځایونو کې وکاروئ. لومړۍ جمله به یې په گډه کار کړو. څوک به یې ولولي؟ [شاگردان لاس جگوي. یوه شاگرد ته وایئ چې جمله په لوړ غږ ولولي. څنگه چې هغه جمله لولي، تاسې یې پر تختې ولیکئ.]
معلم: ډېر ښه. جمله مو ده:

د هلمند ډېره برخه هواره ده غرونه په کې کم او ډاگونه زیات دي.

معلم: په دې جمله کې دوې جملې دي نو کله چې یوه جمله ختمېږي، کامه به ورکوو چې له بلې جملې جلا شي. د لومړۍ جملې پای کوم دی؟

شاگردان: هواره ده. په «ده» سره جمله ختمه شوې ده.

معلم: آفرین! [تر «ده» وروسته کامه کېږدئ] اوس به پاتې جملې په کتابچو کې ولیکئ او (،) په کې وکاروئ.
کورنۍ دنده: د مقایسې ډیاگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او بیا خپل دوه ملگري سره مقایسه کړئ. په یاد مو وي چې د دواړو ورته شيان د دایرو په تېره بېره برخه کې او توپيرونه یې د دایرو په آزادو برخو کې ولیکئ.

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقیقې)

معلم: گرانو شاگردانو! اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځینې کلمې به ولیکئ. د دې لپاره چې د کلمو لیکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «واورین» دوې برخې لري «واور» او «ین».
معلم: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به یې په خپلو کتابچو پر برخو ووبشئ او بیا به یې یو ځای ولیکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايئ «زین، زینتی، تورلمی، تورغوری». په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: د کتاب په — مخ کې د کیسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟
[شاگردان گوتې جگوي. یو تن ته ووايئ چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]
شاگرد پوښتنه لولي: ۱. په نورستان کې وحشي ژوي ولې ډېر دي؟
معلم: اوس نو له ځنګلوریو ټولگیوالو سره مو بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پیدا کړئ. بیا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

[کله چې د شاگردانو بحث تمام شو، له دوو تنو وغواړئ چې خپل ځواب له نورو سره شریک کړي. کله چې شاگردان ځواب لیکي، تاسې په ټولګي کې وګرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]
دا فعالیت د دوو نورو پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ. پاتې پوښتنې دا دي:
۲. باران په هلمند کې ډېر اوري که په نورستان کې، ولې؟
۳. سفر او تګ راتګ په هلمند او نورستان کې څه توپيرونه لري؟

۳. د متن ارزونه (۱۰ دقیقې)

معلم: ستاسو د کتاب په — مخ کې دوی پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جګوي او یو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړئ]
شاگرد پوښتنه لولي: ۱. د متن جملې د وضاحت په لحاظ څنګه وي؟
معلم: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپلو څنګلوریو ټولګیوالو سره بحث وکړئ. پر دې وغږېږئ چې د متن جملې واضحې وي او پوهېدل ورباندې آسانه وو، که نه.
[شاگردان دې دوه دقیقې بحث وکړي او تاسې په ټولګي کې وګرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شریک کړي.]

همدا فعالیت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۲. د متن کومې جملې روانې لوستل کېدې او د کومو جملو لوستل ګران وو؟
[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکي. تاسې په ټولګي کې وګرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نو یې کړئ او بیا یې پر تختې ولیکئ.]

۴. د متن په اړه خپل نظر لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: اوس به د متن په اړه خپل نظر ولیکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې متن څنګه و؟ خوښ مو شو که نه؟ د متن کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې متن څخه مو څه زده کړل؟ له خپلو څنګلوریو ټولګیوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کیسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولګي کې وګرځئ او شاگردان وڅارئ]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «هلمند او نورستان» متن په اړه خپل نظرونه ولیکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

فصل ۲ اونۍ ۳

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقیقې)

۲. هجا (۳ دقیقې)

د تېرو اونيو په شان، له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلې کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقیقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضحو او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [طبيعي مواد = هغه مواد چې په طبيعت کې شته او انسان نه دي جوړ کړي؛ ذره = د موادو خورا وړې ټوټې؛ زينتي شيان = هغه شيان چې کورونو او دفترونو د بنايست لپاره کارول کېږي، لکه د رسامۍ تابلوگانې، مجسمې، بنايسته لوبښي او داسې نور؛ کانکرېټ = د شگو، جغلو او سمټو گډوله چې کېدای شي اوسپنيز سيخونه يې هم په منځ کې وي او د ودانيو، پلونو، سړکونو او برجونو په جوړولو کې کارول کېږي.]

۴. لوستل (۲۰ دقیقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۱۰ دقیقې)

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

معلم: ستاسو په کتابونو کې تر درسي متن وړاندې شپږ جملې راغلي دي. دا جملې به لولئ او وايئ به چې سمې دي که ناسمې. بيا متن لولئ او گورئ چې ستاسو خبره سمه وه که نه. دا فعاليت معلوموي چې د متن تر لوستلو مخکې د دې موضوع په اړه څومره پوهېږئ. نو کله چې متن ولولئ پوه به شئ چې څومره شيان مو زده وو او څومره مو نوي زده کړل.

معلم: [دا جمله پر تختې وليکئ] (خاوره او شگه له تېرو څخه جوړېږي).

معلم: دا جمله درته څنگه ښکاري؟

شاگردان: دا غلطه ده ځکه چې خاوره خو په هواره ځمکه کې وي.

[پر تختې د دې جملې مخې ته (غ) وليکئ]

معلم: اوس د متن لومړۍ پراگراف لولو چې ستاسو خبره سمه ده که نه: «خاوره او شگه دواړه طبيعي مواد دي. دواړه جامد دي او د پوډر بڼه لري. دواړه په زرگونو کلونو کې له تېرو څخه جوړېږي. په شگه کې يوازې د تېرو ذرې دي، خو په خاوره کې نور مواد هم گډو وي. خاورې د ځمکې د مخ ډېره برخه پوښلې ده، خو شگه يوازې د سمندر او سيندونو په غاړو او په ځينو ډاگونو کې وي.» نو ستاسو خبره غلطه وختله.

تاسو يې ترسره کوئ

معلم: اوس به پاتې جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ. د سمو جملو مخې ته «ص» او د غلطو جملو مخې ته د «غ» توري وليکئ. بيا به متن ولولئ او درته معلومه به شي چې د ونو او بوټو په اړه څومره پوهېدلئ.

ب. د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

معلم: اوس به تاسې د کتاب متن تر پايه پورې په ټيټ غږ ولولئ. د هر پراگراف تر لوستلو وروسته، يو ځل د هماغه پراگراف په اړه د وړاندوينې جمله وگورئ. که مو د جملې خبره سمه بللې وي او اوس ناسمه ختلې وي، مخې ته يې چلپيا وکارئ او که ستاسو خبره سمه ختلې وي، د جملې مخې ته دغه نښه (✓) وکارئ.

کورنۍ دنده: د تېرې او لوټې ټوټې پيدا کړئ. دواړو ته ځير شئ او د دواړو توپيرونه او ورتهوالي پيدا کړئ. بيا په خپله کتابچه کې د مقاييسې ډياگرام رسم او د تېرې او لوټې ورتهوالي او توپيرونه په کې وليکئ.

دوهم درسي ساعت

۱. پر رېښې او وروستاړي د کلمو وېشل (۱۰ دقيقې)

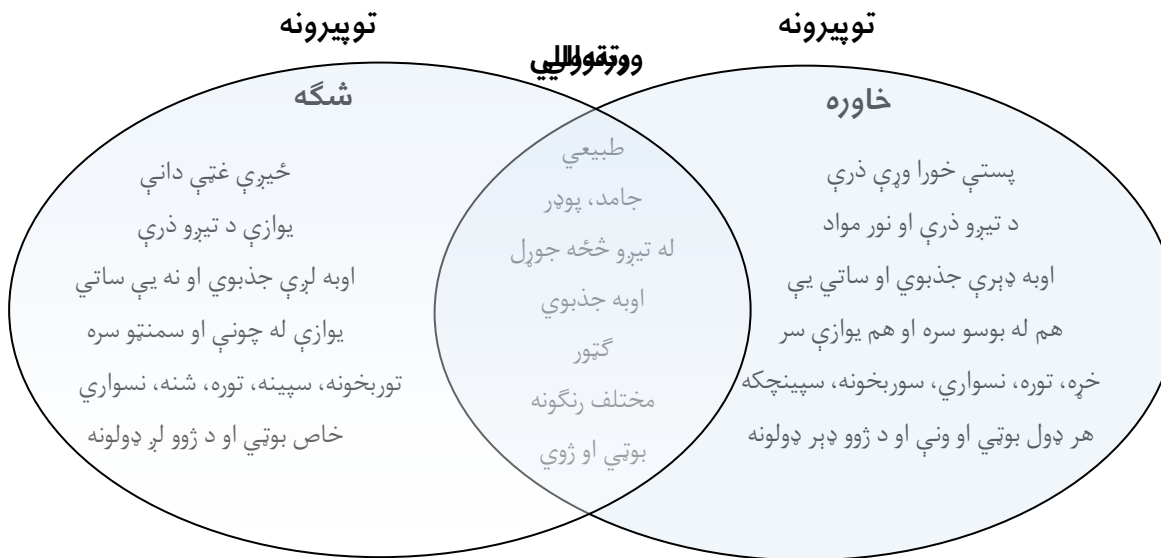
د تېرو اونيو په شان، لاندې کلمې له شاگردانو سره په گډه پر برخو (رېښې او وروستاړي) ووېشلئ او معنا يې کړئ.

کلمه	د کلمې برخې	د کلمې معنا
توربخونه	تور – بخون – ه	تور = د تيارې رنگ بخون = غونډې، په رنگ ه = د ښځينه نوم نښه توربخونه = هغه شې چې نوم يې ښځينه وي او رنگ يې تور وزمه وي، خو بېخي توره نه وي.
سوربخون	سور – بخون	سور = د وينې رنگ بخون = غونډې، په رنگ

ژېرېرخونې	ژېرې - بخون - ې	ژېرې = د تيارې رنگ بخون = غونډې، په رنگ ې = د جمع بنځينه نوم نېنه
سپينچک	سپين - چک	سپين = د واورې رنگ چک = غونډې، په رنگ
زرغونچک	زرغون - چک	زرغون = د پانې رنگ چک = غونډې، په رنگ

۲. د مقایسې ډیاگرام (۲۰ دقیقې)

محترمو ښوونکو! لاندې ډیاگرام پر تختې رسم کړئ او لکه څنګه چې دلته یې وینئ او لاندې یې تشریح لولئ، هره برخه یې په ترتیب سره ډکه کړئ.

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

ډیاگرام پر تختې رسم کړئ او شاگردان په شپږو ډلو ووېشئ چې هره ډله یو پراگراف ولولي او د خاورې او شگې ورته والي او توپيرونه پیدا کړي. بیا د هرې ډلې یو یو کس راوبولئ چې په ډیاگرام کې د خاورې او شگې یو یا دوه ورته والي او یو یا دوه توپيرونه وليکي.

بیا شاگردانو ته ووايي: اوس نو تاسې ډياگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ. بیا د متن پاتې پراگرافونه یو په یو له خپلو ځنګلوریو ټولگیوالو سره ولولئ او د د شگې او خاورې ورته والي د ډياگرام په منځنۍ او توپيرونه یې د دایرو په آزادو برخو کې ولیکئ.

[کله چې شاگردان فعالیت ترسره کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

۳. د متن شفاهي ارزونه (۵ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايي: اوس به دا متن په دې لحاظ وارزوي چې پوهېدل پرې سخته وو، که آسانه؟ معلومات یې په زړه پورې وو که زړه مو ورسره تنگ شو؟ لیکوال د خپلې دعوي لپاره دلیل او ثبوت راوړی و که نه؟ ښه نو، لومړۍ پوښتنه دا ده چې د متن کومې کلمې درته سختې یا نا آشنا وې؟

[شاگردانو ته یوه دقیقه وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتیجه شریکه کړي.]

۲. شاگردانو ته ووايي: بله پوښتنه دا ده چې معلومات یې ستاسو په نظر څنګه وو، په زړه پورې وو که زړه مو ورسره تنگ شو؟ یوه دقیقه له خپلو ځنګلوریو ټولگیوالو سره په دې اړه خبرې وکړئ.

[شاگردانو ته یوه دقیقه وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتیجه شریکه کړي.]

۳. شاگردانو ته ووايي: او وروستۍ پوښتنه «په متن کې کومه دعوا شوې وه او د اثبات لپاره یې کوم دلیل یا ثبوت وړاندې شوی و؟»

[شاگردانو ته دوه دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي او بیا دوو تنو نه وغواړئ چې خپل نظر شریک کړي. کله چې شاگردان بحث کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ.]

کورنۍ دنده: غره او غونډۍ ته ځیر شئ او سره مقایسه یې کړئ. بیا د مقایسې ډياگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ. په یاد مو وي چې د دواړو ورته شيان د دایرو په تېره بېره برخه کې او توپيرونه یې د دایرو په آزادو برخو کې ولیکئ.

دریم درسي ساعت

۱. خبرې اتري (۲۵ دقیقې)

موږ یې ترسره کوو/ تاسې یې ترسره کوئ

[شاگردان په شپږ کسيزو ډلو کې تنظیم کړئ]

معلم: ها بله ورځ مو د خاورې او شگې متن ولوست. ډېر واړه ماشومان به مو لیدلي وي چې غواړې په خټو کې لوبې وکړي. واړه ماشومان هر څه غواړي خو نه پوهېږي چې ولې یې غواړي. نن به مو د بحث موضوع «خپلې غوښتنې» وي.

معلم: ښه نو، لومړۍ پوښتنه ده چې: «ځینې شيان ولې غواړو؟» [پوښتنه پر تختې ولیکئ]

معلم: اوس به هر څوک په خپله ډله کې وايي چې څه شی غواړي او ولې یې غواړي؟

[شاگردان به پنځه دقيقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې ټول په بحث کې برخه اخلي، که نه.]
معلم: اوس به د هرې ډلې استازی د خپلو ملگرو د خبرو لنډيز ووايي.

[د دريو نويو ډلو استازي راوبولئ. کله چې دوی خبرې کوي، ورته ځير شئ. مثبت ټکي يې وستايئ، مثلاً: ومو ليدل چې مجيب الله مخکې تر دې چې د خبرو وار ورته ورسېږي، څو وارې لويه ساه واخيسته. دا ښه کار دی. که د ډلې په مخ کې د خبرو په وخت کې وېره ولرو، ښه به وي چې څو وارې لويه ساه واخلو. داسې به مو وېره کمه شي.]
معلم: بله خبره دا ده چې که فرضاً تاسو ته ډېر توتان اېښي وي او تاسو دومره توتان خوړلي وي چې ماږه وي. تاسې ښه پوهېږئ چې تر دې زيات خوراک به ستاسو نس وخوروي خو بيا هم غواړئ چې نور توتان وخورئ. نو تاسې پخپله ووايئ چې دا غوښتنه منطقي ده؟
شاگردان: نه.

معلم: آفرين! د بحث بله پوښتنه دا ده چې: «منطقي او غيرمنطقي غوښتنې څه توپيرونه لري؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردانو ته پنځه دقيقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې کله يو تن خبرې کوي، نور ورته څنگه غور نيسي.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازی د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي.

[د دريو نورو ډلو استازي خبرو ته راوبولئ. مثبت ټکي يې وستايئ، مثلاً: جميلې د خبرو پر مهال قلم په لاس کې نيولی و او کله کله يې ښوراوه او له يوه لاس بل لاس ته ورکاوه. دا کار مو پر ځان باور زياتوي.]
معلم: اوس به هماغه مثال بيا راواخلو چې ماږه يئ خو بيا هم غواړئ چې نور توتان وخورئ، له دې سره سره چې پوهېږئ دا کار به مو ناروغه کړي. نو که هغه وخت درياد کړئ چې نس مو خوړېده او هره گړۍ به مو تشناب ته ميندې وهلې، او له ډېره درده ژړا درغلې وه، بيا کېدای شي چې منطقي پرېکړه وکړئ او خوراک بس کړئ. پوښتنه دا ده چې: «له خپلو غير منطقي غوښتنو څنگه تېر شو؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې ټول شاگردان په بحث کې فعاله ونډه واخلي.]

معلم: اوس به د څو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره ويلي دي.

[د دريو نويو ډلو استازي وغږوئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، تېروتنې يې سمې کړئ.]

معلم: [د ټول بحث خلاصه په څو جملو کې وايي او د بحث بهير ارزوي]: نن مو ډېر ښه بحث وکړ. تاسو ډېر ښه نظرونه ورکړل. موږ او تاسو وويل چې:

۱. موږ ځينې شيان په دې خاطر غواړو چې:

۲. منطقي او غير منطقي غوښتنې دغه توپيرونه لري:

۳. له خپلو غير منطقي غوښتنو څخه داسې تېرېدای شو چې:

۲. گرامر (د ليکنښو کارول) (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: د کتاب په — مخ کې ۸ جملې ليکل شوې دي چې تش ځايونه لري. د هرې جملې مخې ته يوه کلمه په لينديو کې راغلې ده. تاسې به د جملې په تش ځای کې د هماغه کلمې اوښتې ښه وليکئ. تاسې پوهېږئ چې ځينې کلمې کله چې له «د، له، په، ته» سره راشي ښه يې اوږي.

۲. لومړۍ جمله په يوه شاگرد ولولئ او تاسې يې پر تختې وليکئ.

ميري په کې اوسېږي. (ميرتون)

شاگردانو ته ووايئ: د ميرتون اوښتې ښه «ميرتانه» ده. نو دلته به وليکو «ميرتانه»

۳. شاگردانو ته ووايئ: اوس به تاسې له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د پاتې جملو تش ځايونه په مناسبو کلمو سره ډک کړي.

کله چې شاگردان کار کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.

کورنۍ دنده: د مقاييسې ډياگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او بيا څښته او تيره سره مقايسه کړئ. په ياد مو وي چې د دواړو ورته شيان د دايرو په تيره بېره برخه کې او توپيرونه يې د دايرو په آزادو برخو کې وليکئ.

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقيقې)

معلم: گرانو شاگردانو! اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځينې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو ليکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «لاسونو» دوي برخې لري «لاس» او «ونو».

معلم: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به يې په خپلو کتابچو پر برخو ووبشئ او بيا به يې يو ځای وليکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايئ «ډولونه، رنگونو، دېوالونه، ډاگونو». په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅاري. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: د کتاب په — مخ کې د کيسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟
[شاگردان گوتې جگوي. يو تن ته ووايې چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. تيرې ولې په شگو او خاورو اوږي؟

معلم: اوس نو له ځنگلوريو ټولگيوالو سره مو بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پيدا کړئ. بيا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

[کله چې د شاگردانو بحث تمام شو، له دوو تنو وغواړئ چې خپل ځواب له نورو سره شريک کړي. کله چې شاگردان ځواب ليکي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]
دا فعاليت د دوو نورو پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ. پاتې پوښتنې دا دي:

۲. ټولې خاورې يو رقم دي که سره توپير لري؟

۳. په خاوره کې ولې د ژوو ډېر ډولونه اوسېږي؟

۳. د متن ارزونه (۱۰ دقيقې)

معلم: ستاسو د کتاب په — مخ کې دوې پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او يو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړئ.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. د متن جملې د وضاحت په لحاظ څنگه وي؟

معلم: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ. پر دې وغږېږئ چې د متن جملې واضحې وي او پوهېدل ورباندې آسانه وو، که نه.

[شاگردان دې دوه دقيقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شريک کړي.]

همدا فعاليت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۲. د متن کومې جملې روانې لوستل کېدې او د کومو جملو لوستل گران وو؟

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نو يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ.]

۴. د متن په اړه خپل نظر لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: اوس به د متن په اړه خپل نظر ولیکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې متن څنگه و؟ خوښ مو شو که نه؟ د متن کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې متن څخه مو څه زده کړل؟ له خپلو څنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کیسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «هلمند او نورستان» متن په اړه خپل نظرونه ولیکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه ولیکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ یې کړئ او بیا یې پر تختې ولیکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې یو یا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله لیکنه ولولي.]

کورنۍ دنده:

شاگردانو ته ووايئ: تاسو د مختلفو شیانو مقایسه کول زده کړل. کورنۍ دنده مو دا ده چې دوه شیان پخپله انتخاب او مقایسه یې کړئ. د مقایسې د ډیاگرام په کارولو سره د دواړو ورتهوالي او توپیرونه ولیکئ. بیا یوه مقاله ولیکئ چې په یوه پراگراف کې یې د هغو شیانو ورته ځانگړنې یادې شوې وي او په بل پراگراف کې یې توپیرونه بیان شوي وي.

فصل ۳ اونۍ ۱

د فصل د موضوع، ژانر، سترو مفکورو او اساسي پوښتنو په باره کې له شاگردانو سره بحث وکړئ.

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

د چوکاټ کلمې پر تختې وليکئ او له شاگردانو سره په گډه يې هجا کړئ. هره کلمه په شاگردانو درې ځله ولولئ.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضحو او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [حکيم = پوه، عالم، هونبیار، مُلک = هېواد، وطن؛ معمولي = عادي، نورو غوندي؛ طريقه

= لاره، د يوه کار د ترسره کولو لاره]

۴. لوستل (۱۵ دقيقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۲ دقيقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د کيسې د عنوان او انځور له مخې وړاندوينه وکړي چې په کيسه کې به څه پېښ شوي

وي.

ب. د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ چې په ټيټ غږ د کتاب متن تر هغه ځايه پورې ولولئ چې له تصوير څخه مخکې دی.

۲. شاگردانو ته ۳ دقيقې وخت ورکړئ چې متن ولولي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده،

ورسره مرسته وکړئ.

۳. [تر ۳ دقيقو وروسته] شاگردانو ته ووايئ: اوس لوستل بس کړئ او څه مو چې لوستي دي، په ذهن کې يې مجسم

کړئ.

۴. دوو شاگردانو ته اجازه ورکړئ چې په خپل ذهن کې مجسم کړي تصوير تشریح کړي.

۵. شاگردانو ته ووايئ: اوس نو د کيسې پاتې برخه په ټيټ غږ ولولئ. [شاگردانو ته ۲ دقيقې وخت ورکړئ چې متن

ولولي.]

۶. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کيسې پاتې برخه په ذهن کې مجسم کړئ. آفرين! سترگې مو پټې کړئ او څه مو چې ولوستل خپلو سترگو ته يې ودورئ. [يوه دقيقه وخت ورکړئ]

۷. شاگردانو ته ووايئ: اوس دې هر څوک خپل ځنگلوري ټولگيوال / ټولگيوالې ته ووايي چې څه يې په ذهن کې تېر شول؟ [۲ دقيقې وخت ورکړئ. يوه دقيقه چې تېره شوه، د شاگردانو نقش بدل کړئ. چا چې تر اوسه پورې خبرې کولې، هغه دې غوږ ونيسي او چا چې تر اوسه پورې غوږ نيولی و، هغه دې خبرې وکړي].

۸. کيسه په لوړ غږ او مناسب لحن او تلفظ سره ولولئ او له شاگردانو څخه وغواړئ چې کله تاسې کيسه لولئ، هغوی دې پر لوستل شويو کلمو گوتې تېرې کړي.

ج. تر لوستلو وروسته (۳ دقيقې)

۱. له شاگردانو څخه پوښتنه وکړئ چې د دوی وړاندوينه څنگه وه. د چا اټکل سم وخوت او د چا ناسم.

۲. دوو شاگردانو ته وخت ورکړئ چې خپل نظر ووايي.

کورنۍ دنده: تاسو به هم ځينې ستونزې حل کړې وي. کورنۍ دنده مو دا ده چې په دې اړه خپله کيسه وليکئ چې کومه ستونزه مو څنگه حل کړې ده.

دوهم درسي ساعت

۱. پر رېښې او وروستاړي د کلمو وېشل (۱۰ دقيقې)

۱. د چوکاټ لومړۍ کلمه پخپله پر برخو ووېشئ او معنا يې کړئ.

۲. پاتې کلمې په شاگردانو پر برخو ووېشئ. کله چې شاگردان کار کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. له څلورو شاگردانو څخه وغواړئ چې يوه يوه کلمه تجزيه او معنا کړي.

کلمه	د کلمې برخې	د کلمې معنا
غير معمولي	غير — معمولي	غير = نا، سيوا معمولي = عادي، د نورو غوندې غيرمعمولي = هغه څه چې له نورو سيوا وي، د نورو غوندې نه وي.
غير واقعي	غير — واقعي	غير = نا، سيوا واقعي = رښتياڼي غير واقعي = هغه څه رښتيا نه وي.
غير قانوني	غير — قانوني	غير = نا، سيوا قانوني = له قانون سره سم، په قانون برابر غيرقانوني = هغه کار چې په قانون برابر نه وي.

غیر ارادي	غیر — ارادي	غیر = نا، سیوا ارادي = په واک، په خپل اختیار غیر ارادي = هغه کار چې په خپل اختیار یې نه کوو، بلکې پخپله کېږي.
غیر حاضر	غیر — حاضر	غیر = نا، سیوا حاضر = شته، موجود غیر حاضر = څوک چې نه وي.

۲. د کیسې نقشه (۲۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ چې د کتاب له مخې دې د کیسې چارټ په کتابچو کې رسم کړي.
۲. د لومړي فصل غونډې د کیسې پیل په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د پیل برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړي.
۳. د کیسې منځ په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د منځ برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړي.
۴. د کیسې پای په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د پای برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړي.
۵. کله چې شاگردان فعالیت کوي، تاسې په ټولګي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.
۶. دوه شاگردان تختې ته راوبولي چې د کیسې پیل، منځ او پای تشریح کړي.
لاندې ډک شوی چارټ به د شاگردانو د کار په ارزولو کې د سره مرسته وکړي.

پیل	منځ (د کیسې څوکه)	پای
کرکټرونه	درې حکیمان په حساب لګیا دې چې د کولپ د خلاصولو لاره پیدا کړي او یو حکیم وزگار ناست دی.	حل او نتیجه
ځای - زمان		څلورم حکیم فکر وکړ چې باید کولپ وگوري چې په رښتیا بند دی او په رښتیا غیر معمولي دی، که نه.
ستونزه	د غیر معمولي کولپ خلاصول	سبق / پیغام
		د ستونزې رښتیا او درواغ معلومات، د ستونزې په حل کې راسره مرسته کوي.

۳. د کرکټر د اعمالو ارزونه (۵ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کيسې د کرکټرونو اعمال يا کارونه وارزوو. له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره د هر کرکټر پر اعمالو خبرې وکړئ. چا څه وکړل؟ ولې يې وکړل؟ کار يې سم و که ناسم؟ ستاسو په نظر د چا کارونه منطقي وو؟
۲. شاگردانو ته درې دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بيا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتيجه شريکه کړي.

درېم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقيقې)

موږ يې ترسره کوو/ تاسې يې ترسره کوئ

[شاگردان په شپږ کسيزو ډلو کې تنظيم کړئ او د لاندې سناريو له مخې د مباحثې فعاليت ورباندې اجرا کړئ]
معلم: نن به مو د بحث موضوع «علم او پوهه» وي. تاسو به اورېدلي يا لوستلي وي چې وايي «پوهه رڼا ده» يا دا چې «ناپوهه انسانان لکه رانده وي». وايي يو ساده سپري ته چا ويلې وو چې ته خو بېخي پوهه نه لرې. هغه بله ورځ دوکان ته تللی و، دوکاندار ته يې ويلې وو: ماما! د سلو روپو پوهه خو راته وتله. د بحث لومړۍ پوښتنه مو دا ده چې: «پوهه څه ده؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردان به پنځه دقيقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او ويې هڅوئ]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلو ملگرو د خبرو خلاصه ووايي.

[د دريو نويو ډلو استازي راوبولئ. کله چې دوی خبرې کوي، ورته ځير شئ. مثبت ټکي يې وستايئ.]

معلم: بله پوښتنه دا ده چې: «پوهه څنگه ترلاسه کولی شو؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردانو ته پنځه دقيقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي.

[د دريو نورو ډلو استازي خبرو ته راوبولئ. مثبت ټکي يې وستايئ.]

معلم: هغه ټوکه به مو اورېدلې وي چې وايي يو سپری ونې ته ختلی و، بيا کوزېدای نه شو. بل چا غوښتل ورسره مرسته وکړي. پری يې وراچولی و چې دا دې په ملا پورې وټړه. بيا يې هغه راکش کړی و. سپری پر ځمکه لوېدلې او مړ شوی و. خلکو چې ورته وويل: ولې دې داسې وکړل: ده ځواب ورکړی و چې: ما په همدې پرې ډېر کسان له کوهي نه روغ رمت را ايستلي وو. نو بله پوښتنه دا ده چې: «خپله پوهه څنگه په مناسب ځای کې کارولی شو؟»

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې ټول شاگردان په بحث کې فعاله ونډه واخلي.]

معلم: اوس به د دريو نورو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره وييلي دي.

[د دريو نويو ډلو استازي وغږوي. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، ويې هڅوي.]

معلم: څوک به د ټولو خبرو خلاصه او نتيجه ووايي؟

[شاگردان لاسونه جگوي. يو تن په کې انتخاب کړئ او د تختې سر ته يې دروغواړئ.]

معلم: آفرين! د ټول بحث خلاصه څه ده؟

[يو شاگرد تختې ته راوبولي چې د بحث نتيجه ووايي. که کوم ټکی ورنه پاتې و، هغه تاسې ورياد کړئ.]

۲. گرامر (د ذات او معنا نومونه) (۱۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايي: د کتاب په — مخ کې جدول ته وگورئ. په جدول کې ځينې کلمې ليکل شوې دي چې يا به د ذات نومونه وي، يا د معنا. د خبرو اترو په فعاليت کې مو د پوهې او علم په باره کې بحث وکړ. پوهه په سترگو معلومېږي؟ پوهه لمس کولی شو؟ پوهه بويولی شو؟ نه، ځکه چې پوهه ماده نه ده. داسې شيان چې مادي نه دي، نومونه يې د معنا نومونه بلل کېږي خو مېز، قلم، اوبه، هوا ... چې مادي دي، نومونه يې د ذات نومونه بلل کېږي. تاسې به د چوکاټ نومونه لولئ او له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره به خبرې کوئ چې کومه کلمه د ذات نوم دی، کومه د معنا. بيا به په خپلو کتابچو کې د ذات نومونه جلا او د معنا نومونه جلا وليکئ.

اوسپنه	هونښياري	لرگی	مشکل	ذهن	مُلك
ستوری	کتابچه	علم	کولپ	سيالي	وزیر
عقل	تجربه	کوټره	طریقه	کاغذ	خوښي

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقيقې)

شاگردانو ته ووايي: اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځينې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو ليکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «خلاصولو» دوي برخې لري «خلاص» او «ولو». [نورې کلمې دي: پرانيستلو، اورېدلو، پيلاوه، بېلاوه]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: د کتاب په _____ مخ کې د کيسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. تاسې به د هرې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او ځواب به يې پيدا او بيا وليکئ.
۲. لومړۍ پوښتنه په يوه شاگرد ولولئ.
۳. دوه دقيقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.
۴. عين فعاليت د دوهمې او دريمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.
۵. شاگردانو ته ووايئ: اوس نو د هرې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۳. د کرکټرونو د اعمالو ليکنۍ ارزونه (۱۰ دقيقې)

- معلم: د دې اونۍ په دوهم درسي ساعت کې مو د کرکټرونه کارونه ورازول او ومو ويل چې د هغوی کارونه منطقي او سم و که نه. نن به د کرکټرونو په اړه خپله ارزونه وليکئ. ستاسو د کتاب په _____ مخ کې دوي پوښتنې دي. تاسې به د هرې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او ځواب به يې پيدا او بيا وليکئ.
۲. لومړۍ پوښتنه په يوه شاگرد ولولئ.
 ۳. دوه دقيقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.
 ۴. عين فعاليت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.
 ۵. شاگردانو ته ووايئ: ډېر ښه. اوس نو خپل ځوابونه په کتابچو کې مو وليکئ.
- [شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې ځوابونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نو يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ.]

۴. د کيسې په اړه خپل نظر ليکل (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کيسې په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې کيسه څنگه وه؟ خوښه مو شوه که نه؟ د کيسې کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې کيسې مو څه زده کړل؟ له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کيسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.
- [شاگردانو ته ۴ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ]

۲. شاگردانو ته ووايي: اوس به په خپلو کتابچو کې د «څلورم حکيم» کيسې په اړه خپل نظرونه وليکئ. [شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې يا عبارت په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

فصل ۳ اونۍ ۲

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

د چوکاټ کلمې پر تختې وليکئ او له شاگردانو سره په گډه يې هجا کړئ. هره کلمه په شاگردانو درې ځله ولولئ.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضحو او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [حضور = د چا مخ ته، د چا وړاندې؛ ځنگلوري = گاوندې؛ دربار = د پاچايانو د ناستې ځای؛

افسوس = درېغه، حيف]

۴. لوستل (۱۵ دقيقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۲ دقيقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د کيسې د عنوان او انځور له مخې وړاندوينه وکړي چې په کيسه کې به څه پېښ شوي وي.

ب. د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايي چې په ټيټ غږ د کتاب متن تر هغه ځايه پورې ولولئ چې له تصوير څخه مخکې دی.

۲. شاگردانو ته ۳ دقيقې وخت ورکړئ چې متن ولولي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده،

ورسره مرسته وکړئ.

۳. [تر ۳ دقیقو وروسته] شاگردانو ته ووايئ: اوس لوستل بس کړئ او څه مو چې لوستي دي، په ذهن کې يې مجسم کړئ.

۴. دوو شاگردانو ته اجازه ورکړئ چې په خپل ذهن کې مجسم کړی تصویر تشریح کړي.

۵. شاگردانو ته ووايئ: اوس نو د کيسې پاتې برخه په ټيټ غږ ولولئ. [شاگردانو ته ۲ دقيقې وخت ورکړئ چې متن ولولي].

۶. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کيسې پاتې برخه په ذهن کې مجسم کړئ. آفرين! سترگې مو پټې کړئ او څه مو چې ولوستل خپلو سترگو ته يې ودورئ. [يوه دقيقه وخت ورکړئ].

۷. شاگردانو ته ووايئ: اوس دې هر څوک خپل ځنگلوري ټولگيوال / ټولگيوالي ته ووايي چې څه يې په ذهن کې تېر شول؟ [۲ دقيقې وخت ورکړئ. يوه دقيقه چې تېره شوه، د شاگردانو نقش بدل کړئ. چا چې تر اوسه پورې خبرې کولې، هغه دې غوږ ونيسي او چا چې تر اوسه پورې غوږ نيولی و، هغه دې خبرې وکړي].

۸. کيسه په لوړ غږ او مناسب لحن او تلفظ سره ولولئ او له شاگردانو څخه وغواړئ چې کله تاسې کيسه لولئ، هغوی دې پر لوستل شويو کلمو گوتې تېرې کړي.

ج. تر لوستلو وروسته (۳ دقيقې)

۱. له شاگردانو څخه پوښتنه وکړئ چې د دوی وړاندوينه څنگه وه. د چا اټکل سم وخت او د چا ناسم.

۲. دوو شاگردانو ته وخت ورکړئ چې خپل نظر ووايي.

کورنۍ دنده: تاسې په دې اړه خپله کيسه وليکئ چې څنگه مو کومه ستونزه په هوبنياري سره حل کړې ده.

دوهم درسي ساعت

۱. پر رېښې او وروستاړي د کلمو وېشل (۱۰ دقيقې)

۱. د چوکاټ لومړۍ کلمه پخپله پر برخو ووېشئ او معنا يې کړئ.

۲. پاتې کلمې په شاگردانو پر برخو ووېشئ. کله چې شاگردان کار کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. له څلورو شاگردانو څخه وغواړئ چې يوه يوه کلمه تجزيه او معنا کړي.

کلمه	د کلمې برخې	د کلمې معنا
خوشحالي	خوش – حال – ي	خوش = خوښ حال = مزاج ي = د حالت وروستاړی خوشحالي = د خوښۍ حالت
هوبنياري	هوبنډ – يار – ي	هوبنډ = فکر يار = ملگری ي = د حالت وروستاړی هوبنياري = هغه حالت چې څوک د فکر ملگرتيا کوی، ځيرکي

همکار - کار - ي	هم = يوځای کار = کار، چار ي = د حالت وروستاری همکاری = په گډه کار کول	همکاری
بې - کار - ي	بې = پرته، نه شتون کار = کار، چار ي = د حالت وروستاری بې کاري = نه کار کول، وزگارتيا	بې کاري
بیمار - ي	بیمار = ناروغ، رنځور ي = د حالت وروستاری بیماري = ناروغي، ناجوړي	بیماري

۲. د کیسې نقشه (۲۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ چې د کتاب له مخې دې د کیسې چارټ په کتابچو کې رسم کړي.
۲. د لومړي فصل غونډې د کیسې پیل په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د پیل برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو څنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړي.
۳. د کیسې منځ په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د منځ برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو څنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړي.
۴. د کیسې پای په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د پای برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو څنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړي.
۵. کله چې شاگردان فعالیت کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.
۶. دوه شاگردان تختې ته راوبولې چې د کیسې پیل، منځ او پای تشریح کړي.
لاندې ډک شوی چارټ به د شاگردانو د کار په ارزولو کې د سره مرسته وکړي.

پیل	منځ (د کیسې څوکه)	پای
کرکترونه	ټوکي له حکیم سره سیالي پیلوي.	حل او نتیجه
ځای - زمان	یو پوه او مغرور انسان، پاچا او حکمیان یې، ټوکي ځای: د بلې پاچاهۍ دربار وخت: یو وخت (نامعلوم)	
ستونزه	له حکیم سره سیالی ته څوک نه حاضرېږي.	سبق / پیغام
		غرور مو ماتوي او هوښیاري دا رازده کوي چې څنگه سیالي وگټو.

۳. د کرکتور د اعمالو ارزونه (۵ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايي: اوس به د کيسې د کرکټرونو اعمال يا کارونه وارزوو. له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره د هر کرکټر پر اعمالو خبرې وکړئ. چا څه وکړل؟ ولې يې وکړل؟ کار يې سم و که ناسم؟ ستاسو په نظر د چا کارونه منطقي وو؟
۲. شاگردانو ته درې دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بيا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتيجه شريکه کړي.

درېم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقيقې)

موږ يې ترسره کوو/ تاسې يې ترسره کوئ

[شاگردان په شپږ کسيزو ډلو کې تنظيم کړئ او د لاندې سناريو له مخې د مباحثې فعاليت ورباندې اجرا کړئ]
معلم: نن به مو د بحث موضوع «تفکر او تدبر» وي. تاسو په قرآن شريف کې د «تفکرون» او «تدبرون» کلمې لوستلې وي. په ورځني ژوند کې هم ډېر ځله د فکر کلمه اورئ. کله مو له ځانه پوښتنه کړې ده چې فکر څه شی دی؟ نن به لومړی همدا پوښتنه وڅېړو چې: «فکر څه شی دی؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]
[شاگردان به پنځه دقيقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وبې هڅوئ]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلو ملگرو د خبرو خلاصه ووايي.

[د دريو نويو ډلو استازي راوبولئ. کله چې دوی خبرې کوي، ورته ځير شئ. مثبت ټکي يې وستايئ.]

معلم: دې ته به مو پام شوی وي چې کله کله د درس ويلو په وخت کې مو فکر بلې خوا ته لاړ شي. يو وخت مو پام شي چې د متن يوه برخه مو لوستلې ده خو هېڅ مو نه وي په ياد چې څه يې په کې ويلې وو. نو بله پوښتنه دا ده چې: «د لوستلو په وخت کې خپل فکر متن ته څنگه ورواړوو؟»

[پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردانو ته پنځه دقيقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي.

[د دريو نورو ډلو استازي خبرو ته راوبولئ. مثبت ټکي يې وستايئ.]

معلم: که مو پام کړی وی، موږ او تاسې تر هر کار مخکې لومړی فکر کوو. مثلاً مخکې له دې چې زه يو څه ووايم، د هغې په اړه فکر کوم. مخکې له دې چې يوه جمله پر تختې وليکم، اول فکر کوم. همداسې که ناسم کارونه هم کوو، اول مو د هماغه کار د کولو فکر په ذهن کې تېرېږي، مثلاً: اول مو به ذهن کې دا فکر پيدا کېږي چې راځه ملگري/ ملگرې

دې وځوروه. بيا هغه ځوروو. نو که بد فکرونه وکړو، کېدای شي بد کارونه هم وکړو. بله پوښتنه دا ده چې: «بد فکرونه له خپل ذهن څخه څنگه وباسو؟»

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې ټول شاگردان په بحث کې فعاله ونډه واخلي.]

معلم: اوس به د دريو نورو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره ويلي دي.

[د دريو نويو ډلو استازي وغږوئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، ويې هڅوئ.]

معلم: څوک به د ټولو خبرو خلاصه او نتيجه ووايي؟

[شاگردان لاسونه جگوي. يو تن په کې انتخاب کړئ او د تختې سر ته يې دروغواړئ.]

معلم: آفرين! د ټول بحث خلاصه څه ده؟

[شاگرد د بحث نتيجه وايي. که کوم ټکی ورنه پاتې و، هغه تاسې ورياد کړئ.]

۲. گرامر (د ذات او معنا نومونه) (۱۰ دقیقې)

شاگردانو ته ووايي: د کتاب په — مخ کې جدول ته وگورئ. په جدول کې ځينې کلمې ليکل شوې دي چې يا به د ذات نومونه وي، يا د معنا. د خبرو اترو په فعاليت کې مو د پوهې او علم په باره کې بحث وکړ. پوهه په سترگو معلومېږي؟ پوهه لمس کولی شو؟ پوهه بويولی شو؟ نه، ځکه چې پوهه ماده نه ده. داسې شيان چې مادي نه دي، نومونه يې د معنا نومونه بلل کېږي خو مېز، قلم، اوبه، هوا ... چې مادي دي، نومونه يې د ذات نومونه بلل کېږي. تاسې به د چوکاټ نومونه لولئ او له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره به خبرې کوئ چې کومه کلمه د ذات نوم دی، کومه د معنا. بيا به په خپلو کتابچو کې د ذات نومونه جلا او د معنا نومونه جلا وليکئ.

دربار	خوشحالي	ماته	مُلک	خواب	رښتيا
غرور	غاړه کی	غاړه	پوښتنه	لاس	پاچا
کبر	سره زر	ټوکي	بحث	بيغام	فکر

۳. گرامر (د ،) او (.) کارول) (۵ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: د کتاب په — مخ کې جملو ته وگورئ. له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره په هره جمله کې د (،) او (.) د کارولو مناسب ځای پيدا او په کتابچو کې يې وليکئ.
۲. کله چې شاگردان فعاليت ترسره کوي، تاسې جملې پر تختې وليکئ. د دوی فعاليت چې تمام شو، له څو تنو شاگردانو څخه وغواړئ چې تختې ته راشي او په جملو کې (،) او (.) وکاروي. نوټ: (،) تر هو او نه وروسته راځي او (.) د جملو په پای کې.

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځينې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو ليکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «څنگلوري» دوی برخې لري «څنگ» او «لوري». [نورې کلمې دي: کبرجن، خوشحالي، سره زر، غاړه کې.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: د کتاب په — مخ کې د کيسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. تاسې به د هرې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او ځواب به يې پيدا او بيا وليکئ.
۲. لومړۍ پوښتنه په يوه شاگرد ولولئ.
۳. دوه دقيقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.
۴. عين فعاليت د دوهمې او دريمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.
۵. شاگردانو ته ووايئ: اوس نو د هرې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۳. د کرکټرونو د اعمالو ليکنې ارزونه (۱۰ دقيقې)

- معلم: د دې اونۍ په دوهم درسي ساعت کې مو د کرکټرونه کارونه ورازول او ومو ويل چې د هغوی کارونه منطقي او سم و که نه. نن به د کرکټرونو په اړه خپله ارزونه وليکئ. ستاسو د کتاب په — مخ کې دوی پوښتنې دي. تاسې به د هرې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او ځواب به يې پيدا او بيا وليکئ.
۲. لومړۍ پوښتنه په يوه شاگرد ولولئ.
 ۳. دوه دقيقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.

۴. عین فعالیت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۵. شاگردانو ته ووايئ: ډېر ښه. اوس نو خپل ځوابونه په کتابچو کې مو وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې ځوابونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ.]

۴. د کيسې په اړه خپل نظر ليکل (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کيسې په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې کيسه څنگه وه؟ خوښه مو شوه که نه؟ د کيسې کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې کيسې مو څه زده کړل؟ له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کيسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅاري]

۲. شاگردانو ته ووايئ: اوس به په خپلو کتابچو کې د «څلورم حکيم» کيسې په اړه خپل نظرونه وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې يا عبارت په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

فصل ۳ اونۍ ۳

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

د چوکاټ کلمې پر تختې وليکئ او له شاگردانو سره په گډه يې هجا کړئ. هره کلمه په شاگردانو درې ځله ولولئ.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضح او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [پلټونکې = څوک چې لټه او لټون کوي؛ لاحول = د لاحول و لا قوه الا بالله يعني له الله پرته بل څوک قوت او ځواک نه لري. دا خبره هله کېږي چې شيطان انسان غوسې او وارخطايې ته هڅوي؛ کاهدانه = د پروړو او بوسو د زېرمه کولو کوټنۍ؛ ذهن = فکر، اعصاب]

۴. لوستل (۱۵ دقيقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۲ دقيقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د کيسې د عنوان او انځور له مخې وړاندوينه وکړي چې په کيسه کې به څه پېښ شوي وي.

ب. د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ چې په ټيټ غږ د کتاب متن تر هغه ځايه پورې ولولئ چې له تصوير څخه مخکې دي.
۲. شاگردانو ته ۳ دقيقې وخت ورکړئ چې متن ولولي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. [تر ۳ دقيقو وروسته] شاگردانو ته ووايئ: اوس لوستل بس کړئ او څه مو چې لوستي دي، په ذهن کې يې مجسم کړئ.

۴. دوو شاگردانو ته اجازه ورکړئ چې په خپل ذهن کې مجسم کړي تصوير تشریح کړي.

۵. شاگردانو ته ووايئ: اوس نو د کيسې پاتې برخه په ټيټ غږ ولولئ. [شاگردانو ته ۲ دقيقې وخت ورکړئ چې متن ولولي].

۶. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کيسې پاتې برخه په ذهن کې مجسم کړئ. آفرين! سترگې مو پټې کړئ او څه مو چې ولوستل خپلو سترگو ته يې ودورئ. [يوه دقيقه وخت ورکړئ]

۷. شاگردانو ته ووايئ: اوس دې هر څوک خپل ځنگلوري ټولگيوال/ ټولگيوالې ته ووايي چې څه يې په ذهن کې تېر شول؟ [۲ دقيقې وخت ورکړئ. يوه دقيقه چې تېره شوه، د شاگردانو نقش بدل کړئ. چا چې تر اوسه پورې خبرې کولې، هغه دې غوږ ونيسي او چا چې تر اوسه پورې غوږ نيولی و، هغه دې خبرې وکړي].

۸. کيسه په لوړ غږ او مناسب لحن او تلفظ سره ولولئ او له شاگردانو څخه وغواړئ چې کله تاسې کيسه لولئ، هغوی دې پر لوستل شويو کلمو گوټې تېرې کړي.

ج. تر لوستلو وروسته (۳ دقيقې)

۱. له شاگردانو څخه پوښتنه وکړئ چې د دوی وړاندوينه څنگه وه. د چا اټکل سم وخت او د چا ناسم.

۲. دوو شاگردانو ته وخت ورکړئ چې خپل نظر ووايي.

کورنی دنده: تاسې په دې اړه خپله کیسه ولیکئ چې څنگه مو کومه ستونزه په آرام ذهن او په هوښیاری سره حل کړې

ه.د

دوهم درسي ساعت

۱. پر رېښې او وروستاړي د کلمو وېشل (۱۰ دقیقې)

۱. د چوکاټ لومړۍ کلمه پخپله پر برخو ووېشئ او معنا یې کړئ.

۲. پاتې کلمې په شاگردانو پر برخو ووېشئ. کله چې شاگردان کار کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. له څلورو شاگردانو څخه وغواړئ چې یوه یوه کلمه تجزیه او معنا کړي.

کلمه	د کلمې برخې	د کلمې معنا
پلټونکې	پلټل – ونکې	پلټل = لټون، لټول = ونکې = فاعلي وروستاړی، ترسره کوونکې پلټونکې = څوک چې څه شی لټوي او په څه شي پسې گرځي.
زده کوونکې	زده – کوونکې	زده = یادول = کوونکې = فاعلي وروستاړی، ترسره کوونکې زده کوونکې = څوک چې څه شی زده کوي.
جوړوونکې	جوړ – وونکې	جوړ = ساز، رغول = وونکې = فاعلي وروستاړی، ترسره کوونکې جوړوونکې = څوک چې څه شی جوړوي/رغوي.
لوستونکې	لوست – ونکې	لوست = ویل، لوستل = ونکې = فاعلي وروستاړی، ترسره کوونکې لوستونکې = څوک چې څه شی لولي.
لیکونکې	لیک – ونکې	لیک = خط، لیکل = ونکې = فاعلي وروستاړی، ترسره کوونکې لیکونکې = څوک چې څه شی لیکي.

۲. د کیسې نقشه (۲۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ چې د کتاب له مخې دې د کيسې چارټ په کتابچو کې رسم کړي.
۲. د لومړي فصل غونډې د کيسې پيل په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د پيل برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړي.
۳. د کيسې منځ په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د منځ برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړي.
۴. د کيسې پای په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د پای برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړي.
۵. کله چې شاگردان فعاليت کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.
۶. دوه شاگردان تختې ته راوبولې چې د کيسې پيل، منځ او پای تشریح کړي.
لاندې ډک شوی چارټ به د شاگردانو د کار په ارزولو کې د سره مرسته وکړي.

پیل		منځ (د کيسې څوکه)	پای
کرکترونه	بزگر، هلکان	د بزگر لور راځي او وايي چې ساعت به پيدا کړي.	حل او نتیجه پلټونکې نجلۍ په هوښيارۍ او په آرام ذهن سره ساعت د ټک ټک له آواز څخه پيدا کوي.
ځای - زمان	ځای: کلی وخت: ماښام ته نژدې وخت		
ستونزه	د بزگر ساعت په کاډانه کې ورک دی.		سبق / پیغام په آرام ذهن سره کارونه ښه کېږي.

۳. د کرکترونو د اعمالو ارزونه (۵ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کيسې د کرکترونو اعمال يا کارونه وارزوو. له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره د هر کرکترونو پر اعمالو خبرې وکړئ. چا څه وکړل؟ ولې يې وکړل؟ کار يې سم و که ناسم؟ ستاسو په نظر د چا کارونه منطقي وو؟
۲. شاگردانو ته درې دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بيا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتیجه شريکه کړي.

دریم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقیقې)

موږ يې ترسره کوو/ تاسې يې ترسره کوئ

[شاگردان په شپږ کسيزو ډلو کې تنظيم کړئ او د لاندې سناريو له مخې د مباحثې فعاليت ورباندې اجرا کړئ]

[شاگردان په شپږ کسيزو ډلو کې تنظيم کړئ]

معلم: نن به مو د بحث موضوع «پلټنه» وي. تاسو په کور کې واړه وروڼه او وږې خویندې لرئ؟

[شاگردان: مختلف ځوابونه]

معلم: ډېر ښه. هغوی پوښتنې ډېرې کوي که کمې؟

شاگردان: ډېرې پوښتنې کوي.

معلم: همداسې ده. څه فکر کوئ چې ماشومان ولې ډېرې پوښتنې کوي؟

شاگردان: ځکه چې په ډېرو شيانو نه پوهېږي.

معلم: هو، ماشومان غواړي په هر څه پوه شي، ځکه خو پوښتنې ډېرې کوي.

معلم: ښه نو، د بحث يوه پوښتنه مو دا ده چې: «مور پوښتنه ولې کوو؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردان به پنځه دقيقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او ويې هڅوئ]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلو ملگرو د خبرو خلاصه ووايي.

[د دريو نويو ډلو استازي راوبولئ. کله چې دوی خبرې کوي، ورته ځير شئ. مثبت ټکي يې وستايئ.]

معلم: د پوښتنې په اړه يوه ټوکه به ووايم.

[وايي سليم خپل ملگري کلیم ته تيليفون وکړ، پوښتنه يې وکړه: څه شی کوې؟

هغه وويل: کله؟

سليم وويل: همدا شپبه.

کلیم وويل: له تا سره په تيليفون خبرې کوم.

سليم وويل: نه، غير له دې؟

کلیم وويل: امممممم. ساه اخلم.

سليم وويل: ساه خو هر څوک اخلي، مطلب مې دا دی چې څه شی کوې؟

کلیم وويل: فکر کوم.

سليم وويل: ته ولې نه پوهېږې؟ پوښتنه کوم چې همدا اوس څه شی کوې؟

کلیم په خندا وويل: تا سره خبرې کوم.]

معلم: ښه نو، تاسې څه فکر کوئ چې د سليم مطلب به څه و؟

شاگردان: مطلب به يې دا و چې کلیم هغه وخت په کوم کار ليگا و چې سليم ورته زنگ وواهه.

معلم: ډېر ښه. نو بله پوښتنه دا ده چې: «خپله پوښتنه څنگه بايد وکړو؟»

[پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردانو ته پنځه دقيقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي.

[د درېو نورو ډلو استازي خبرو ته راوبولئ. مثبت ټکي يې وستايئ.]

معلم: وايي يو سړی گل ولي نومېده. چې څوک به نه وو، هغه به د نورو په پټي کې ودرېد، وبه يې ويل: دا سړی دی گل

ولي، نه يې پوله، نه پټي. نو د دې پټي نه دې لږ روميان يوسي که نه؟ بيا به يې پخپله ځواب ورکړ چې: ولې نه، يو دې

يې سي. بيا به يې څه روميان وشکول او په څادر کې به يې واچول، کور ته به يې يووړل.

معلم: نو، وروستۍ پوښتنه: «له ځان څخه پوښتنه کولی شو؟ څنگه؟»

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې ټول شاگردان په بحث کې فعاله ونډه

واخلي.]

معلم: اوس به د دريو نورو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره ويلي دي.

[د درېو نويو ډلو استازي وغږوئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، وبې هڅوئ.]

معلم: څوک به د ټولو خبرو خلاصه او نتيجه ووايي؟

[شاگردان لاسونه جگوي. يو تن په کې انتخاب کړئ او د تختې سر ته يې دروغوړئ.]

معلم: آفرين! د ټول بحث خلاصه څه ده؟

[شاگرد د بحث نتيجه وايي. که کوم ټکی ورنه پاتې و، هغه تاسې ورباد کړئ]

۲. گرامر (د ذات او معنا نومونه) (۱۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايي: د کتاب په — مخ کې جدول ته وگورئ. په جدول کې ځينې کلمې ليکل شوې دي چې يا به د

ذات نومونه وي، يا د معنا. هغه شيان چې زموږ په شاوخوا کې شته او ماده بلل کېږي، نومونه يې د ذات نومونه دي.

هغه شيان چې په طبيعت کې نشته او يوازې زموږ په ذهن کې معنا لري، نوم يې د معنا نوم دی. تاسې به د چوکاټ

نومونه لولئ او له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره به خبرې کوئ چې کومه کلمه د ذات نوم دی، کومه د معنا. بيا به په

خپلو کتابچو کې د ذات نومونه جلا او د معنا نومونه جلا وليکئ.

چوپتیا	خُمکه	بدنی	ستوماني	ساعت	غوسه
کاھدانه	گومان	بزرگ	شېبه	وخت	هلک
حوصله	تیاره	شیطاني	اودس	ستریا	نجلی

۳. گرامر (د ،) او (و) کارول (۵ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: د کتاب په — مخ کې جملو ته وگورئ.
۲. لومړۍ جمله يې پر تختې وليکئ او په تېر مطلق او تېر جاري مهال يې واوړئ.
۳. شاگردانو ته ووايئ: اوس به تاسې پاتې جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ. د خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د هرې جملې مطلق او جاري تېر مهال پيدا او ويې ليکئ.
۴. کله چې شاگردان فعاليت ترسره کوي، تاسې جملې پر تختې وليکئ. د دوی فعاليت چې تمام شو، له څو تنو شاگردانو څخه وغواړئ چې تختې ته راشي او يوه يوه جمله تېر مطلق او تېر جاري مهال ته واړوي.

اوس مهال	مطلق تېر مهال	جاري تېر مهال
لمر لوېږي.	لمر ولوېد.	لمر لوېده.
بزرگ غوسه دی.	بزرگ غوسه شو.	بزرگ غوسه کېده.
شیطان ته لاحول وايي.	شیطان ته يې لاحول وويل.	شیطان ته يې لاحول ويل.
ما پلټونکې نجلی بولي.	زه يې پلټونکې نجلی وبللم.	زه يې پلټونکې نجلی بللم.
په پوره چوپتیا غور نيسم.	په پوره چوپتیا مې غور ونيو.	په پوره چوپتیا مې غور نيوه.

خلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقیقې)

شاگردانو ته ووايي: اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځينې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو ليکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «شيطاني» دوي برخې لري «شيطان» او «سي». [نورې کلمې دي: ستوماني، ايماني، افغاني، مسلماني]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايي: د کتاب په _____ مخ کې د کيسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. تاسې به د هرې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او ځواب به يې پيدا او بيا وليکئ.
۲. لومړۍ پوښتنه په يوه شاگرد ولولئ.
۳. دوه دقيقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.
۴. عين فعاليت د دوهمې او دريمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.
۵. شاگردانو ته ووايي: اوس نو د هرې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۳. د کرکټرونو د اعمالو ليکنې ارزونه (۱۰ دقيقې)

- معلم: د دې اونۍ په دوهم درسي ساعت کې مو د کرکټرونه کارونه ورازول او ومو ويل چې د هغوی کارونه منطقي او سم و که نه. نن به د کرکټرونو په اړه خپله ارزونه وليکئ. ستاسو د کتاب په _____ مخ کې دوي پوښتنې دي. تاسې به د هرې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او ځواب به يې پيدا او بيا وليکئ.
۲. لومړۍ پوښتنه په يوه شاگرد ولولئ.
 ۳. دوه دقيقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.
 ۴. عين فعاليت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.
 ۵. شاگردانو ته ووايي: ډېر ښه. اوس نو خپل ځوابونه په کتابچو کې مو وليکئ.
- [شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې ځوابونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نو يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ.]

۴. د کيسې په اړه خپل نظر ليکل (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کيسې په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې کيسه څنگه وه؟ خوښه مو شوه که نه؟ د کيسې کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې کيسې مو څه زده کړل؟ له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کيسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ]

۲. شاگردانو ته ووايئ: اوس به په خپلو کتابچو کې د «څلورم حکيم» کيسې په اړه خپل نظرونه وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا

درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې يا عبارت په ليکلو کې ستونزه ولري، نو پټ يې کړئ

او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

فصل ۴ اونى ۱

د فصل پر موضوع، ژانر، سترو مفکورو او اساسي پوښتنو له شاگردانو سره بحث وکړئ.

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

د تېرو اونيو په شان، له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلې کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضحو او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [ټولنيز ژوند = په ټولنه کې يعنې په کورنۍ، قبيله، کلي، ښار کې له نورو سره گډ ژوند؛

شامپانزي = د بيزوگانو د ذات يو ډول چې په کړو وړو کې انسان ته نژدې دي؛ شاهي نظام = هغه دولت چې په سر

کې يې پاچا وي او واکمني په کې ميراثي وي؛ داره = د سپيو، شغالانو، او لېوانو ډله.]

۴. لوستل (۲۰ دقيقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۱۰ دقيقې)

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

معلم: ستاسو په کتابونو کې تر درسي متن وړاندې شپږ جملې راغلي دي. دا جملې به لولئ او وايئ به چې سمې دي

که ناسمې. بيا متن لولئ او گورئ چې ستاسو خبره سمه وه که نه. دا فعاليت معلوموي چې د متن تر لوستلو مخکې د

دې موضوع په اړه څومره پوهېږئ. نو کله چې متن ولولئ پوه به شئ چې څومره شيان مو زده وو او څومره مو نوي زده

کړل.

معلم: [دا جمله پر تختې وليکئ] (ژوي له يو بل سره مينه او خواخوږي کوي).

معلم: دا جمله درته څنگه ښکاري؟

شاگردان: دا سمه ده ځکه چې مور سپي ليدلي دي چې خپل کوترې نازوي.

[پر تختې د دې جملې مخې ته (ص) وليکئ]

معلم: اوس د متن لومړۍ پراگراف لولو چې ستاسو خبره سمه ده که نه: «ځينې خلک گومان کوي چې يوازې انسانان ټولنيز ژوند لري، خو ځينې ژوي هم د انسانانو غوندې کورنۍ لري. انسانان په کورنيو کې ژوند کوي چې د يو بل خيال وساتي، د خپلو بچيو روزنه او پالنه وکړي، او له يو بل سره مينه وکړي. شامپانزي گانې چې د يو بل بدن گروي، يوازې د صفا کولو لپاره نه وي، بلکې يو بل ته مينه هم ورکوي. همدارنگه زمري. يو بل په خټلو نازوي او زمري خپل سرونه سره موبسي. په ۲۰۱۳ کال کې خلکو پنځه ډولفينان وليدل چې لکه جاله سره جوخت روان وو. دوی پر خپل سر باندې يو بل زخمي ډولفين نيولی و چې ډوب نه شي.» نو ستاسو خبره سمه وختله.

تاسو يې ترسره کوئ

معلم: اوس به پاتې جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ. د سمو جملو مخې ته «ص» او د غلطو جملو مخې ته د «غ» توری وليکئ. بيا به متن ولولئ او درته معلومه به شي چې د ونو او بوټو په اړه څومره پوهېدلئ.

ب. د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

معلم: اوس به تاسې د کتاب متن تر پايه پورې په ټيټ غږ ولولئ. د هر پراگراف تر لوستلو وروسته، يو ځل د هماغه پراگراف په اړه د وړاندوينې جمله وگورئ. که مو وړاندوينه ناسمه ختلې وي، مخې ته يې چليپا وکارئ او که ستاسو خبره سمه ختلې وي، د جملې مخې ته دغه نښه (✓) وکارئ.

کورنۍ دنده: په خپل چم گاونډ کې د ميريو، مچيو، مرغيو، چرگانو، مرغانو يا نورو ژوو ژوند ته ځير شئ. وگورئ چې دوی ډله ييز او ټولنيز ژوند لري، که جلا جلا اوسېږي. بيا د دوو يا دريو ژوو د ژوندانه توپيرونه او ورته والي پيدا کړئ او په کتابچو کې يې وليکئ.

دوهم درسي ساعت

۱. پر رېښې او وروستاري د کلمو وېشل (۱۰ دقيقې)

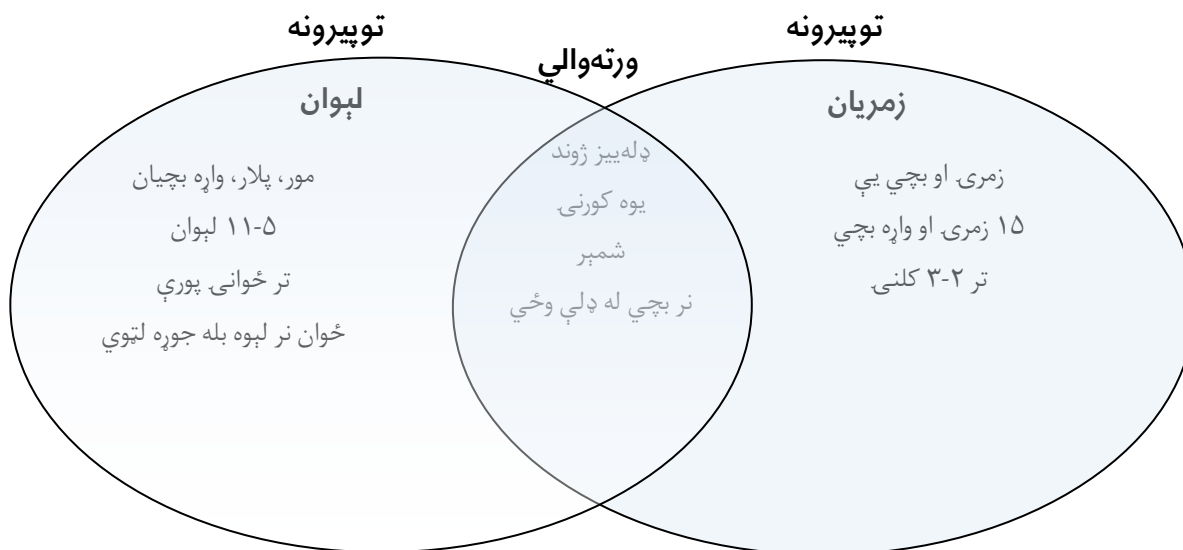
د تېرو اونيو په شان، لاندې کلمې له شاگردانو سره په گډه پر برخو (رېښې او وروستاي) ووېشئ او معنا يې کړئ.

کلمه	د کلمې برخې	د کلمې معنا
ټولنيز	ټولند – يز	ټولنه = اجتماع، ډله، سره يو ځای اوسېدونکي کسان يز = صفتي وروستاری ټولنيز = څه چې د ټولنې او ډلې په بڼه وي، يا په ټولنې پورې تړلی وي.
ډله ييز	ډله – ييز	ډله = څو کسان چې سره يو ځای وي ييز = صفتي وروستاری ډله ييز = څه چې د ډلې په بڼه وي، په ډلې پورې تړلی.
وسپنيز	وسپن – يز	وسپنه = هغه کلک توربخون شی چې تبر، خټک، يوم، گاډر، سيخان او نور شیان ورته جوړېږي. يز = صفتي وروستاری

وسپنيز = څه چې د وسپنې غونډې کلک وي، له وسپنې څخه جوړ.		
غږ = آواز. يز = صفتي وروستاړی غږيز = څه چې غږ ولري، په غږ پورې تړلی.	غږ – يز	غږيز
لنډ = څه چې په اوږدو کې کم وي. يز = صفتي وروستاړی لنډيز = څه چې لنډ شوي وي، خلاصه، په لنډو ټکو د يو څه ليکل يا ويل	لنډ – يز	لنډيز

۲. د مقایسې ډیاگرام (۲۰ دقیقې)

محترمو ښوونکو! لاندې ډیاگرام پر تختې رسم کړئ او لکه څنګه چې دلته یې وینئ او لاندې یې تشریح لولئ، هره برخه یې په ترتیب سره ډکه کړئ.

زه یې ترسره کوم/ مور یې ترسره کوو

ډیاگرام پر تختې رسم کړئ او شاگردان په دريو ډلو ووېشئ. یوه ډله دې له خپلو څنګلوريو ټولګیوالو سره د فیل او انسان ټولنیز ژوند سره پرتله کړه، د بلې ټولې شاگردان دې د نهنګانو او لېوانو او د دریمې ډلې شاگردان دې د شامپانزي گانو او انسانانو ټولنیز ژوند سره پرتله کړي. بیا د هرې ډلې یو یو کس راوبولئ چې پر تختې د مقایسه کړیو ژوو ورته والي او توپيرونه په ډیاگرام کې ولیکي.

بیا شاگردانو ته ووايي: اوس نو تاسې ډياگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ. بیا د متن پاتې پراگرافونه یو په یو له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره ولولئ او د د ونو او بوټو ورته والي د ډياگرام په منځنۍ او توپيرونه یې د دایرو په آزادو برخو کې ولیکئ.

[کله چې شاگردان فعالیت ترسره کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

۳. د متن شفاهي ارزونه (۵ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايي: اوس به دا متن په دې لحاظ وارزوي چې پوهېدل پرې سخته وو، که آسانه؟ معلومات یې په زړه پورې وو که زړه مو ورسره تنگ شو؟ لیکوال د خپلې دعوي لپاره دلیل او ثبوت راوړی و که نه؟ ښه نو، لومړۍ پوښتنه دا ده چې د متن کومې کلمې درته سختې یا نا آشنا وې؟

[شاگردانو ته یوه دقیقه وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتیجه شریکه کړي.]

۲. شاگردانو ته ووايي: بله پوښتنه دا ده چې معلومات یې ستاسو په نظر څنگه وو، په زړه پورې وو که زړه مو ورسره تنگ شو؟ یوه دقیقه له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره په دې اړه خبرې وکړئ.

[شاگردانو ته یوه دقیقه وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتیجه شریکه کړي.]

۳. شاگردانو ته ووايي: او وروستۍ پوښتنه «په متن کې کومه دعوا شوې وه او د اثبات لپاره یې کوم دلیل یا ثبوت وړاندې شوی و؟»

[شاگردانو ته دوه دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي او بیا دوو تنو نه وغواړئ چې خپل نظر شریک کړي. کله چې شاگردان بحث کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ.]

کورنۍ دنده: د انسانانو کورنۍ د کورو له سېل سره مقایسه کړئ. بیا د مقایسې ډياگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ. په یاد مو وي چې د دواړو ورته شيان د دایرو په تېره بېره برخه کې او توپيرونه یې د دایرو په آزادو برخو کې ولیکئ.

دریم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقیقې)

موږ یې ترسره کوو/ تاسې یې ترسره کوئ

[شاگردان په شپږ کسيزو ډلو کې تنظیم کړئ]

معلم: نن به مو د بحث موضوع «ټولنيز ژوند» وي. تاسو به ډېر ژوي او مرغان لیدلي وي. دوی څنگه اوسېږي؟ په ټولنه کې په گډه، که هر یو بېل بېل؟

شاگردان: مرغان معمولاً جوړه جوړه وي، پيشوگانې او سپي جلا جلا اوسېږي ...

معلم: آفرين! او انسانان څنگه؟

شاگردان: انسانان يو ځای سره اوسېږي. انسان کورنۍ لري، کلي لري، ښارونه لري.

معلم: ډېر ښه. همدې ته ټولنيز ژوند وايي. ښه نو، لومړۍ پوښتنه دا ده چې: « انسانان ولې په ټولنو کې ژوند کوي؟ »

[پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردان به پنځه دقيقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې ټول په بحث کې برخه اخلي، که نه.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلو ملگرو د خبرو لنډيز ووايي.

[د دريو نويو ډلو استازي راوبولئ. کله چې دوی خبرې کوي، ورته ځير شئ. مثبت ټکي يې وستايئ.]

معلم: بله خبره دا ده چې که فرضاً يو څوک په ځنگله کې يوازې سر اوسېږي، نه کورنۍ لري، نه خپلوان، نه ملگري، نه

دوستان. نو د هغه ژوند به څنگه وي؟

[پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردانو ته پنځه دقيقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي.

[د دريو نورو ډلو استازي خبرو ته راوبولئ. مثبت ټکي يې وستايئ.]

معلم: اوس به د همدغه انسان ژوند چې په ځنگل کې يوازې سر اوسېږي، د هغو انسانانو له ژوند سره مقايسه کړو چې

په ټولنه کې ژوند کوي، کورنۍ، کور، کلی، خپلوان او دوستان لري.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې ټول شاگردان په بحث کې فعاله ونډه

واخلي.]

معلم: اوس به د دريو نورو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره ويلې دي.

[د دريو نويو ډلو استازي وغږوئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، ويې هڅوئ.]

معلم: اوس ستاسو وار دی چې د ټولو خبرو خلاصه او نتيجه ووايي. څوک به دا کار وکړي؟

[شاگردان لاسونه جگوي. يو تن په کې انتخاب کړئ او د تختې سر ته يې دروغوړئ.]

معلم: دا دی، سپورمۍ به د بحث خلاصه راته ووايي. سپورمۍ جانې! ستا ټولگيوالو دې پوښتنې ته کوم ځوابونه ورکړل

چې « انسانان ولې په ټولنو کې ژوند کوي؟ »

[شاگرد د بحث نتیجه وایي. که کوم ټکی ورنه پاتې و، هغه تاسې وریاد کړئ]

معلم: آفرین! ښه نو بله پوښتنه د هغه کس په اړه وه چې په ځنگله کې یوازې سر اوسپړي او مور او تاسو څه وویل؟

[شاگرد د ټولگیوالو د خبرو خلاصه وایي.]

معلم: ډېر عالی! او درېمه پوښتنه څه وه؟

شاگرد: د هغه ځنگلي انسان او د هغو کسانو د ژوند مقایسه چې په ټولنه کې اوسپړي.

معلم: آفرین! او زموږ د خبرو نتیجه؟

[شاگرد د ټولگیوالو د خبرو خلاصه وایي.]

۲. گرامر (د لیکنښو کارول) (۱۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايي: د کتاب په — مخ کې په پنځو کتارونو کې نومونه لیکل شوي دي او د هر کتار په آخر کې یو

صنف په لینډیو کې راغلی دی. تاسې به د مثال په شان د هر نوم لپاره د ورکړل شوي صفت مناسبه بڼه لیکئ.

..... زمری زمري زمری کرښې (سور)
..... نهنگ نهنگان پانه پانې (شین)
..... خټکی خټکي هندواڼه هندواڼې (اوم)
..... انار انارونه مالټه مالټې (خور)
..... ناک توتان مڼه مڼې (پوخ)

۲. کار شوی مثال له شاگردانو سره یو ځال ولولئ او ورته تشریح یې کړئ چې ولې «سور زمری» وایو او «سره زمري».

۳. شاگردانو ته ووايي: اوس به تاسې له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړئ او د پاتې جملو تش ځایونه په مناسبو

کلمو سره ډک کړي.

کله چې شاگردان کار کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.

کورنۍ دنده: د مقایسې ډیاگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او بیا د متن د معلوماتو له مخې د فیلاتو او شامپانزي گانو ژوند سره مقایسه کړئ. په یاد مو وي چې د دواړو ورته ځانگړنې د دایرو په تېره بېره برخه کې او توپيرونه یې د دایرو په آزادو برخو کې وليکئ.

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقیقې)

معلم: گرانو شاگردانو! اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځینې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو لیکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «ټولگی» دوی برخې لري «ټول» او «گی».

معلم: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به یې په خپلو کتابچو پر برخو وپېشئ او بیا به یې یو ځای وليکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايئ «ټولنه = ټول + نه، ټولنيز = ټولنه + یز، ټولی = ټول + ی، ټولنپوه = ټولنه + پوه». په ټولگی کې وگرځئ او شاگردن وڅارئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: د کتاب په ——— مخ کې د کیسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان گوتې جگوي. یو تن ته ووايئ چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. فیلان او شامپانزي گانې ولې د خپلې ډلې لپاره مشر/ مشره لري؟

معلم: اوس نو له ځنگلوريو ټولگیوالو سره مو بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پیدا کړئ. بیا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

[کله چې د شاگردانو بحث تمام شو، له دوو تنو وغواړئ چې خپل ځواب له نورو سره شریک کړي. کله چې شاگردان

ځواب لیکي، تاسې په ټولگی کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

دا فعالیت د دوو نورو پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ. پاتې پوښتنې دا دي:

۲. نهنگان له څو ساعته جلا سفر څخه وروسته، څنگه خپله کورنۍ بېرته پیدا کوي؟

۳. د زمريانو نر بچي چې ۲-۳ کلن شي او له گلې څخه وځي، بیا چېرته ځي؟

۳. د متن ارزونه (۱۰ دقیقې)

معلم: ستاسو د کتاب په ——— مخ کې دوی پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او یو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړئ]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. د متن جملې د وضاحت په لحاظ څنگه وي؟

معلم: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ. پر دې وغږېږئ چې د متن جملې واضحې وي او پوهېدل ورباندې آسانه وو، که نه.

[شاگردان دې دوه دقيقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شريک کړي.]

همدا فعاليت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۲. د متن کومې جملې روانې لوستل کېدې او د کومو جملو لوستل گران وو؟

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نو پدې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ.]

۴. د متن په اړه خپل نظر ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: اوس به د متن په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې متن څنگه و؟ خوښ مو شو که نه؟ د متن کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې متن څخه مو څه زده کړل؟ له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کيسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «هلمند او نورستان» متن په اړه خپل نظرونه وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نو پدې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

کورنۍ دنده:

شاگردانو ته ووايئ: د خپلې کورنۍ په باره کې څو جملې وليکئ. دا وليکئ چې په کورنۍ کې مو څوک څوک دي، په کورنۍ کې اوسېدل ولې درته مهم دي، که خدای مه کړه له خپلې کورنۍ څخه لرې شئ، څه به وشي.

فصل ۴ اونۍ ۲

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغبر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

د تېرو اونيو په شان، له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلي کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلي وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضح او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [بانډار = مجلس، د ملگرو او دوستانو خبرې اترې او گپ شپ؛ مقاومت = ستونزو ته ټينگېدل،

د ستونزو مخه کول، د ستونزو په وړاندې درېدل؛ معمولي = عادي، هغه څه چې خاص نه وي او هر وخت کېږي؛

جهيل = د اوبو ډبر لوی ډنډ، د اوبو داسې لوی ډنډ چې چارچاپېره يې وچه وي.]

۴. لوستل (۲۰ دقيقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۱۰ دقيقې)

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

شاگردانو ته ووايئ: ستاسو په کتابونو کې تر درسي متن وړاندې شپږ جملې راغلي دي. دا جملې ولولئ او فکر وکړئ

چې سمې دي که ناسمې. که فکر کوئ چې د جملې خبره سمه ده، مخې ته يې (ص) وليکئ او که فکر کوئ چې غلطه

ده، مخې ته يې (غ) وليکئ. بيا د کتاب متن ولولئ او گورئ چې ستاسو خبره سمه وه که نه. دا فعاليت معلوموي چې د

متن تر لوستلو مخکې د دې موضوع په اړه څومره پوهېږئ. نو کله چې متن ولولئ پوه به شئ چې څومره شيان موزده

وو او څومره مو نوي زده کړل.

دا جمله پر تختې وليکئ: مېله او چکر يوازې د ساعت تېرۍ لپاره دي او بله گټه نه لري.

له شاگردانو څخه پوښتنه وکړئ چې دا جمله سمه بولي که غلطه. بيا د هغوی د اکثرو نظر وگورئ، که ډېرو شاگردانو

جمله سمه ولبلله، مخې ته يې (ص) وليکئ او که ډېرو غلطه وبلل، د جملې مخې ته (غ) وليکئ.

بیا د متن لومړی پراگراف پر یوه شاگرد ولولئ: « مېله او چکر د انسان ذهن او بدن دواړو ته گټه لري. په مېله او چکر کې د انسان پام غلطېږي، ذهن یې آرامېږي او ستوماني یې لري کېږي. همدارنگه په مېله کې خلک ډېر گرځي راگرځي، لوبې کوي، او نور فیزیکی فعالیتونه کوي چې د ورزش غوندې بدن ته گټه لري. په مېلو او چکرونو کې ټوکې ټکالي، بانډار او گپ شپ وي چې دا د انسان زړه خوشحاليوي. فیزیکی فعالیت، خندا او خوشحالي د ناروغيو په وړاندې د بدن مقاومت زیاتوي. همدارنگه د مېله ځایونو تازه هوا سپرو، زړه، مغزو او د بدن نورو برخو ته گټوره ده.»

له شاگردانو سره بحث وکړئ چې د دوی اټکل سم نه که ناسم.

تاسو یې ترسره کوئ

شاگردانو ته ووايئ: اوس به پاتې جملې په خپلو کتابچو کې ولیکئ. د سمو جملو مخې ته «ص» او د غلطو جملو مخې ته د «غ» توری ولیکئ. بیا به متن ولولئ او وگورئ چې اټکل مو سم و، که نه.

ب. د لوستلو په بهیر کې (۱۰ دقیقې)

شاگردانو ته ووايئ: اوس به تاسې د کتاب متن تر پایه پورې په ټیټ غږ ولولئ. د هر پراگراف تر لوستلو وروسته، یو ځل د هماغه پراگراف په اړه د وړاندوینې جمله وگورئ. که مو وړاندوینه ناسمه ختلې وي، مخې ته یې چلیپا وکارئ او که ستاسو خبره سمه ختلې وي، د جملې مخې ته دغه نښه (✓) وکارئ.

کله چې شاگردان دغه فعالیت ترسره کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

د فعالیت په پای کې دوه یا درې شاگردان وغږوئ چې کومه وړاندوینه یې سمه وه او کومه یې ناسمه.

کورنۍ دنده: مېله او چکر مو له خپلې کورنۍ سره خوبېږي که له خپلو ملگرو او همزولو سره؟ د مېلې دا دوه ډولونه سره مقایسه کړئ. په خپلو کتابچو کې د مقایسې ډیاگرام رسم کړئ او د دې مېلو ورته والي او توپيرونه وښیئ.

دوهم درسي ساعت

۱. پر ریښې او وروستاږي د کلمو وېشل (۱۰ دقیقې)

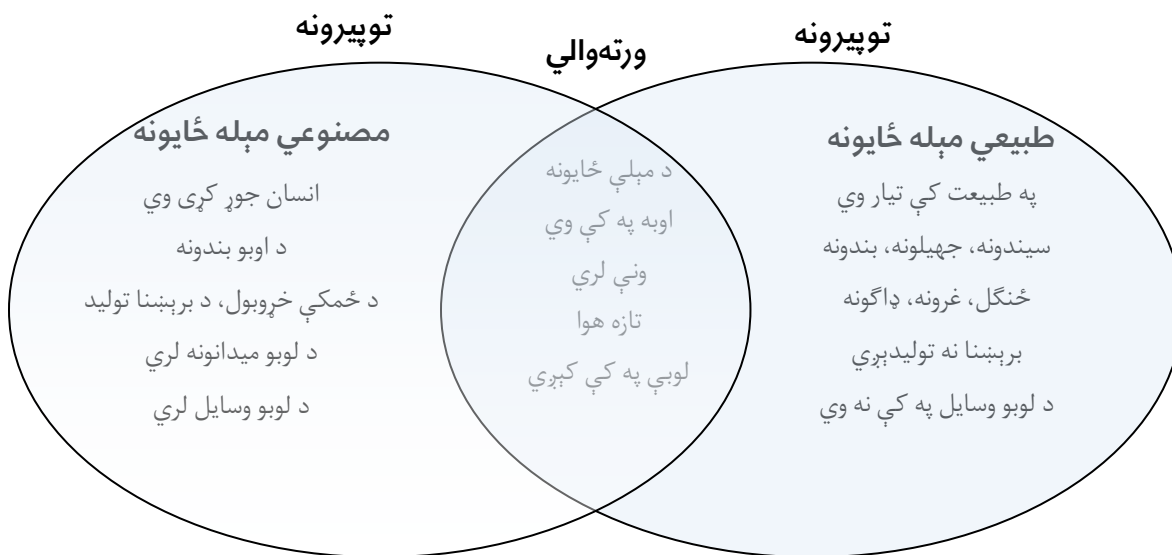
د تېرو اونیو په شان، لاندې کلمې له شاگردانو سره په گډه پر برخو (ریښې او وروستاږي) ووېشئ او معنا یې کړئ.

کلمه	د کلمې برخې	د کلمې معنا
مېله ځای	مېله — ځای	مېله = د تفریح او چکر لپاره له خپلې کورنۍ یا ملگرو سره له کوره وتل ځای = مکاني وروستاږی

مېله ځای = هغه ځای چې خلک د مېلې لپاره ورځي		
مېله = درېدل، انتظار، صبر ځای = مکاني وروستاری	تم ځای	تمځای
تمځای = هغه ځای چې موټرونه تم کېږي چې سپرلی ور وڅېږي یا ورنه کښته شي		
څر = څر، څرېدل، هغه حالت چې څاروي په ورشوگانو کې واښه خوري ځای = مکاني وروستاری	څر ځای	څرځای
څرځای = هغه ځای چې څاروي په کې څري، ورشو		
پناه = خوندي، امن ځای = مکاني وروستاری	پناه ځای	پناه ځای
پناه ځای = هغه ځای چې خلک له خطر څخه خوندي کېږي		
پټېدن = پټېدنه، پټېدل ځای = مکاني وروستاری	پټېدن ځای	پټېدنځای
پټېدنځای = هغه ځای چې خلک ځان په کې پټوي		

۲. د مقایسې ډیاگرام (۲۰ دقیقې)

محترمو ښوونکو! لاندې ډیاگرام پر تختې رسم کړئ او شاگردانو ته ووايئ چې د کتاب متن ولولي او ډیاگرام هره برخه په ترتیب سره ډکه کړئ.

موږ يې ترسره کوو/ تاسې يې ترسره کوئ

ډیاگرام پر تختې رسم کړئ بیا شاگردانو ته ووايئ: اوس نو تاسې ډیاگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ. بیا له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره په متن کې طبيعي او مصنوعي مېله ځايونو معلومات ولولئ. بیا د دواړو مېله ځايونو ورته والي د ډیاگرام په منځنۍ برخه او توپيرونه يې د دايرو په آزادو برخو کې وليکئ.

[کله چې شاگردان فعالیت ترسره کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ] د فعالیت په پای کې دوه یا درې شاگردان راوبولئ چې خپل ډک کړی ډیاگرام تشریح کړي.

۳. د متن شفاهي ارزونه (۵ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: اوس به دا متن په دې لحاظ وارزوي چې پوهېدل پرې سخته وو، که آسانه؟ معلومات یې په زړه پورې وو که زړه مو ورسره تنگ شو؟ لیکوال د خپلې دعوې لپاره دلیل او ثبوت راوړی و که نه؟ ښه نو، لومړۍ پوښتنه دا ده چې د متن کومې کلمې درته سختې یا نا آشنا وې؟

[شاگردانو ته یوه دقیقه وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتیجه شریکه کړي.]

۲. شاگردانو ته ووايئ: بله پوښتنه دا ده چې معلومات یې ستاسو په نظر څنگه وو، په زړه پورې وو که زړه مو ورسره تنگ شو؟ یوه دقیقه له خپلو څنګلوریو ټولګیوالو سره په دې اړه خبرې وکړئ.

[شاگردانو ته یوه دقیقه وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتیجه شریکه کړي.]

۳. شاگردانو ته ووايئ: او وروستۍ پوښتنه «په متن کې کومه دعوا شوې وه او د اثبات لپاره یې کوم دلیل یا ثبوت وړاندې شوی و؟

[شاگردانو ته دوه دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي او بیا دوو تنو نه وغواړئ چې خپل نظر شریک کړي. کله چې شاگردان بحث کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ.]

کورنۍ دنده: ستاسو کومې لوبې خونېږي چې په مېلو کې یې وکړئ. د مقایسې د ډیاگرام په کارولو سره، دوی هغه لوبې چې ماشومان یې په مېلو کې کوي، سره مقایسه کړئ. په یاد مو وي چې د دواړو ورته شیان د دایرو په تېره بېره برخه کې او توپيرونه یې د دایرو په آزادو برخو کې ولیکئ.

دریم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقیقې)

موږ یې ترسره کوو/ تاسې یې ترسره کوئ

[شاگردان په شپږ کسيزو ډلو کې تنظیم کړئ]

معلم: نن به مو د بحث موضوع «مېله او چکر» وي. تاسې د تفریح لپاره په کومو ځایونو کې ګرځېدلي یاست؟

[شاگردان: مختلف ځوابونه]

معلم: او خوند مو اخیستی دی؟

شاگردان: ډېر.

معلم: ډېر ښه. «له مېلې او چکر څخه ولې خوند اخلو؟» لومړۍ پوښتنه همدا ده. مثلاً زه ځکه له چکر څخه خوند اخلم چې ذهن مې آراموي. اوس به تاسې په خپلو ډلو کې ورباندې بحث وکړئ چې: «له مېلې او چکر څخه ولې خوند اخلو؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردان به پنځه دقيقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وبې هڅوئ]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلو ملگرو د خبرو خلاصه ووايي.

[د دريو نويو ډلو استازي راوبولئ. کله چې دوی خبرې کوي، ورته ځير شئ. مثبت ټکي يې وستايئ.]

معلم: بله خبره دا ده چې کله مېله کوو، ښايي په خپله باغچه، پټي يا انگر کې يې وکړو چې دا زموږ شخصي ځايونه دي خو ځينې ځايونه عمومي وي او هر څوک ورځي لکه پارک، ځنگل، د سيند غاړه، عمومي باغونه، او نور مېله ځايونه. تاسې به دا دوه رقم ځايونه سره مقايسه کړئ. پوښتنه دا ده چې: «عمومي مېله ځايونه له شخصي مېله ځايونو څخه څه توپيرونه لري او په څه شي کې سره ورته دي؟»

[پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردانو ته پنځه دقيقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي.

[د دريو نورو ډلو استازي خبرو ته راوبولئ. مثبت ټکي يې وستايئ.]

معلم: موږ په ټولنه کې ژوند کوو نو بايد د نورو خيال هم وساتو. موږ غواړو له خپلې مېلې او چکر څخه خوند واخلو او نور خلک هم غواړي چې خوند واخلي. نو په عمومي ځايونو کې داسې کارونه بايد ونه کړو چې نور په عذاب کې اوس به تاسې پر دې بحث وکړئ چې «په عمومي مېله ځايونو کې کوم کارونه مناسب نه دي؟»

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې ټول شاگردان په بحث کې فعاله ونډه واخلي.]

معلم: اوس به د دريو نورو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره ويلي دي.

[د دريو نويو ډلو استازي وغږوئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، وبې هڅوئ.]

معلم: اوس ستاسو وار دی چې د ټولو خبرو خلاصه او نتيجه ووايي. څوک به دا کار وکړي؟

[شاگردان لاسونه جگوي. يو تن په کې انتخاب کړئ او د تختې سر ته يې دروغواړئ.]

معلم: آفرین! د تختې پر سر درې پوښتنې لیکل شوې دي. اوس به هرې پوښتنې ته گورې او د هماغه پوښتنې په اړه د خپلو ملگرو د خبرو خلاصه به وایې.

[شاگرد د بحث نتیجه وایې. که کوم ټکی ورنه پاتې و، هغه تاسې وریاد کړئ]

۲. گرامر (د لیکنښو کارول) (۱۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: د کتاب په — مخ کې په پنځو کتارونو کې نومونه لیکل شوي دي او د هر کتار په آخر کې یو صنف په لینډیو کې راغلی دی. تاسې به د مثال په شان د هر نوم لپاره د ورکړل شوي صفت مناسبه بڼه لیکئ.

..... بوټی بوټي پانه پانې (تريخ)
..... تندي تندي ټنډه ټنډې (تريو)
..... کميس کميسونه لمن لمنې (اورد)
..... پیتاوی پیتاوي هوا برستنې (تود)
..... وینبته وینبتان شړۍ جامې (خیر)

۲. کار شوی مثال له شاگردانو سره یو ځال ولولئ او ورته تشریح یې کړئ چې ولې «سور زمری» وایو او «سره زمری».

۳. شاگردانو ته ووايئ: اوس به تاسې له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړئ او د پاتې جملو تش ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړي.

کله چې شاگردان کار کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.

کورنۍ دنده: د مقایسې ډیاگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او بیا هغه کارونه چې په عمومي او شخصي-مېله ځایونو کې کولی شو، سره مقایسه کړئ. په یاد مو وي چې د دواړو ورته ځانگړنې د دایرو په تېره بېره برخه کې او توپيرونه یې د دایرو په آزادو برخو کې ولیکئ.

خلورم درسي ساعت

۱. املأ (۵ دقیقې)

معلم: گرانو شاگردانو! اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځینې کلمې به ولیکئ. د دې لپاره چې د کلمو لیکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «غلطېږي» دوی برخې لري «غلط» او «ېږي».

معلم: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به یې په خپلو کتابچو پر برخو وېشئ او بیا به یې یو ځای ولیکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايئ «آرامېږي، کرارېږي، تولیدېږي، لرې کېږي». په ټولگي کې وگرځئ او شاگردن وڅارئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: د کتاب په ——— مخ کې د کیسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان گوتې جگوي. یو تن ته ووايئ چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. د ښارونو خلک د مېلې لپاره ولې کلیوالو سیمو ته ځي؟

معلم: اوس نو له ځنگلوریو ټولگیوالو سره مو بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پیدا کړئ. بیا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

[کله چې د شاگردانو بحث تمام شو، له دوو تنو وغواړئ چې خپل ځواب له نورو سره شریک کړي. کله چې شاگردان ځواب لیکي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

دا فعالیت د دوو نورو پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ. پاتې پوښتنې دا دي:

۲. په مېلو کې کوم خطرونه وي چې ځان باید ترې وساتو؟

۳. مېلې ته چې څو، کوم شیان باید راسره واخلو؟

۳. د متن ارزونه (۱۰ دقیقې)

معلم: ستاسو د کتاب په ——— مخ کې دوی پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او یو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړئ.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. د متن جملې د وضاحت په لحاظ څنگه وي؟

معلم: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړئ. پر دې وغږېږئ چې د متن جملې واضحې وې او پوهېدل ورباندې آسانه وو، که نه.

[شاگردان دې دوه دقیقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شریک کړي.]

همدا فعالیت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۲. د متن کومې جملې روانې لوستل کېدې او د کومو جملو لوستل گران وو؟

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ.]

۴. د متن په اړه خپل نظر ليکل (۱۰ دقیقې)

معلم: اوس به د متن په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې متن څنگه و؟ خوښ مو شو که نه؟ د متن کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې متن څخه مو څه زده کړل؟ له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کيسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «هلمند او نورستان» متن په اړه خپل نظرونه وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

کورنۍ دنده:

شاگردانو ته ووايئ: د مقاييسې د ډياگرام په کارولو سره د سيند په غاړه کې مېله او په ځنگله کې مېله سره پرتله کړئ. بيا په يوه پراگراف د دواړو مېلو ورتهوالي او په بل پراگراف کې د دې دوو مېلو توپيرونه وليکئ.

فصل ۴ اونۍ ۳

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغبر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

د تېرو اونيو په شان، له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلي کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلي وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضح او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [استوگنه = اوسېدل؛ معمولاً = هغه څه يا هغه حالت چې عام او زيات وي؛ ککړتيا = ناپاکي،

ناولتوب، د ناولتوب حالت؛ هوتل = هغه ځای چې مسافرو ته په کې د خوب او اوسېدلو لپاره کوټه ورکول کېږي].

۴. لوستل (۲۰ دقيقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۱۰ دقيقې)

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

شاگردانو ته ووايئ: ستاسو په کتابونو کې تر درسي متن وړاندې شپږ جملې راغلي دي. دا جملې ولولئ او فکر وکړئ چې سمې دي که ناسمې. که فکر کوئ چې د جملې خبره سمه ده، مخې ته يې (ص) وليکئ او که فکر کوئ چې غلطه ده، مخې ته يې (غ) وليکئ. بيا د کتاب متن ولولئ او گورئ چې ستاسو خبره سمه وه که نه. دا فعاليت معلوموي چې د متن تر لوستلو مخکې د دې موضوع په اړه څومره پوهېږئ. نو کله چې متن ولولئ پوه به شئ چې څومره شيان مو زده وو او څومره مو نوي زده کړل.

دا جمله پر تختې وليکئ: په ښارونو کې د هرې کوڅې ټول اوسېدونکي سره خپلوان وي.

له شاگردانو څخه پوښتنه وکړئ چې دا جمله سمه بولي که غلطه. بيا د هغوی د اکثرو نظر وگورئ، که ډېرو شاگردانو جمله سمه وبلله، مخې ته يې (ص) وليکئ او که ډېرو غلطه وبلل، د جملې مخې ته (غ) وليکئ.

بيا د متن لومړۍ پراگراف پر يوه شاگرد ولولئ: « ښار او کلی دواړه د انسانانو د استوگنې سيمې دي. په دواړو کې وگړي له نورو انسانانو سره گډ ژوند کوي. په ښارونو کې ډېر زيات خلک اوسېږي او کورونه په کې واړه خو ډېر دي، خو په کليو

کې خلک او کورونه کم وي. د کلي کورونه د ښار تر کورونو لوی وي. د يوه کلي خلک معمولاً سره خپل وي خو په ښارونو کې پردي خلک سره گاونډيان وي.»

له شاگردانو سره بحث وکړئ چې د دوی اټکل سم نه که ناسم.

تاسو يې ترسره کوئ

شاگردانو ته ووايئ: اوس به پاتې جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ. د سمو جملو مخې ته «ص» او د غلطو جملو مخې ته د «غ» توری وليکئ. بيا به متن ولولئ او وگورئ چې اټکل مو سم و، که نه.

ب. د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: اوس به تاسې د کتاب متن تر پایه پورې په ټيټ غږ ولولئ. د هر پراگراف تر لوستلو وروسته، يو ځل د هماغه پراگراف په اړه د وړاندوينې جمله وگورئ. که مو وړاندوينه ناسمه ختلې وي، مخې ته يې چليپا وکارئ او که ستاسو خبره سمه ختلې وي، د جملې مخې ته دغه نښه (✓) وکارئ.

کله چې شاگردان دغه فعاليت ترسره کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

د فعاليت په پای کې دوه يا درې شاگردان وغږوئ چې کومه وړاندوينه يې سمه وه او کومه يې ناسمه.

کورنۍ دنده: که تاسې په کلي کې اوسېږئ، خپل کلی د خپلو ماماخېلو له کلي سره مقايسه کړئ. که په ښار کې اوسېږئ، خپله کوڅه له يوې بلې کوڅې سره مقايسه کړئ. بيا په خپلو کتابچو کې د مقايسې ډياگرام رسم او ډک يې کړئ.

دوهم درسي ساعت

۱. پر رېښې او وروستاړي د کلمو وېشل (۱۰ دقيقې)

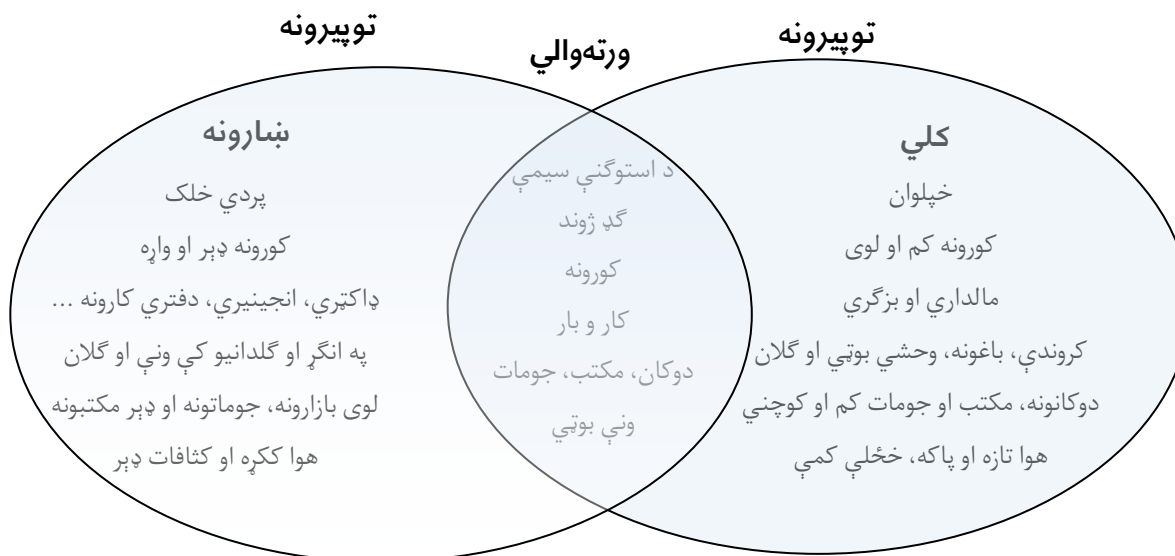
د تېرو اونيو په شان، لاندې کلمې له شاگردانو سره په گډه پر برخو (رېښې او وروستاړي) ووېشئ او معنا يې کړئ.

کلمه	د کلمې برخې	د کلمې معنا
روغتون	روغ – تون	روغ = جوړ، تون = ځای، مکاني وروستاړی روغتون = هغه ځای چې ناروغان په کې رغېږي.
پوهنتون	پوهن – تون	پوهن = پوهنه، علم تون = ځای، مکاني وروستاړی پوهنتون = هغه ځای چې پوهه او علم په کې حاصلېږي.
ميرتون	مير – تون	مير = مېړی تون = ځای، مکاني وروستاړی

میرتون = هغه ځای چې میري په کې اوسېږي، د میریو کور.		
وسله = توره، ټوپک او د جنگ نورې وسیلې تون = ځای، مکانی وروستاری وسله تون = هغه ځای چې وسلې په کې ساتل کېږي.	وسله – تون	وسله تون
کتاب = کتاب، تون = ځای، مکانی وروستاری کتابتون = هغه ځای چې کتابونه په کې اېښي دي او خلک یې لولي.	کتاب – تون	کتابتون

۲. د مقایسې ډیاگرام (۲۰ دقیقې)

محترمو ښوونکو! لاندې ډیاگرام پر تختې رسم کړئ او شاگردانو ته ووايئ چې د کتاب متن ولولي او ډیاگرام هره برخه په ترتیب سره ډکه کړئ.

موږ یې ترسره کوو/ تاسې یې ترسره کوئ

ډیاگرام پر تختې رسم کړئ بیا شاگردانو ته ووايئ: اوس نو تاسې ډیاگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ. بیا له خپلو څنګلوریو ټولګیوالو سره په متن کې طبیعي او مصنوعي مېله ځایونو معلومات ولولئ. بیا د دواړو مېله ځایونو ورته والي د ډیاگرام په منځنۍ برخه او توپرونه یې د دایرو په آزادو برخو کې ولیکئ.

[کله چې شاگردان فعالیت ترسره کوي، تاسې په ټولګي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ]

د فعالیت په پای کې دوه یا درې شاگردان راوبولئ چې خپل ډک کړی ډیاگرام تشریح کړي.

۳. د متن شفاهي ارزونه (۵ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: اوس به دا متن په دې لحاظ وارزوي چې پوهېدل پرې سخته وو، که آسانه؟ معلومات يې په زړه پورې وو که زړه مو ورسره تنگ شو؟ ليکوال د خپلې دعوي لپاره دليل او ثبوت راوړي و که نه؟ ښه نو، لومړۍ پوښتنه دا ده چې د متن کومې کلمې درته سختې يا نا آشنا وې؟

[شاگردانو ته يوه دقيقه وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بيا څو تنه راوبولي چې د خپل بحث نتيجه شريکه کړي.]

۲. شاگردانو ته ووايئ: بله پوښتنه دا ده چې معلومات يې ستاسو په نظر څنگه وو، په زړه پورې وو که زړه مو ورسره تنگ شو؟ يوه دقيقه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره په دې اړه خبرې وکړئ.

[شاگردانو ته يوه دقيقه وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بيا څو تنه راوبولي چې د خپل بحث نتيجه شريکه کړي.]

۳. شاگردانو ته ووايئ: او وروستۍ پوښتنه «په متن کې کومه دعوا شوې وه او د اثبات لپاره يې کوم دليل يا ثبوت وړاندې شوی و؟

[شاگردانو ته دوه دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي او بيا دوو تنو نه وغواړئ چې خپل نظر شريک کړي. کله چې شاگردان بحث کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ.]

کورنۍ دنده: د خپلې کورنۍ د مشرانو په مرسته، د کلي او ښار دودونه سره مقايسه کړئ. د مقاييسې ډياگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ. د دواړو ورته دودونه د دايرو په تېره بېره برخه کې او توپيرونه يې د دايرو په آزادو برخو کې وليکئ.

درېم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقيقې)

موږ يې ترسره کوو/ تاسې يې ترسره کوئ

[شاگردان په شپږ کسيزو ډلو کې تنظيم کړئ]

معلم: نن به مو د بحث موضوع «ښار او کلی» وي. تاسو کوم کلي او کوم ښارونه ليدلي دي؟

[شاگردان: مختلف ځوابونه]

معلم: ډېر ښه، د بحث يوه پوښتنه مو دا ده چې: «ولې ځينې خلک په کليو کې ژوند کوي، ځينې په ښارونو کې؟»

[پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردان به پنځه دقيقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او ويې هڅوئ]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازی د خپلو ملگرو د خبرو خلاصه ووايي.

[د دريو نويو ډلو استازي راوبولئ. کله چې دوی خبرې کوي، ورته خیر شی. مثبت ټکي يې وستايئ.]
 معلم: بله پوښتنه دا ده چې: «که ټول خلک په کليو کې ژوند وکړي يا ټول خلک په ښارونو کې واوسېږي، نو څه به وشي؟»

[پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردانو ته پنځه دقيقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ.]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلې ډلې نظرونه راته ووايي.

[د دريو نورو ډلو استازي خبرو ته راوبولئ. مثبت ټکي يې وستايئ.]

معلم: اوس به کليوال ژوند له ښاري ژوند سره مقايسه کړئ. په خپلو ډلو کې پر دې بحث وکړئ چې «کليوال ژوند له ښاري ژوند سره کوم توپيرونه لري او څه شی په دواړه کې يو شان دی؟»

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې ټول شاگردان په بحث کې فعاله ونډه واخلي.]

معلم: اوس به د دريو نورو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره ويلي دي.

[د دريو نويو ډلو استازي وغږوئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، وېې هڅوئ.]

معلم: څوک به د ټولو خبرو خلاصه او نتيجه ووايي؟

[شاگردان لاسونه جگوي. يو تن په کې انتخاب کړئ او تختې ته يې دروغوړئ.]

معلم: آفرين! د ټول بحث خلاصه څه ده؟

[شاگرد د بحث نتيجه وايي. که کوم ټکی ورنه پاتې و، هغه تاسې ورباد کړئ]

۲. گرامر (د ليکنښو کارول) (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايي: د کتاب په — مخ کې په پنځو کتارونو کې نومونه ليکل شوي دي او د هر کتار په آخر کې يو صنف په لينډيو کې راغلی دی. تاسې به د مثال په شان د هر نوم لپاره د ورکړل شوي صفت مناسبه بڼه ليکئ.

..... کتاب کتابونه کتابچه کتابچې (خپور)
..... سپری سپري ښځه ښځې (سپور)
..... ټوکر لاسونه ډوډۍ گوتې (پوست)
..... لرگی لرگي دره درې (وروست)
..... بار بارونه پنډه پنډې (دروند)

۲. کار شوی مثال له شاگردانو سره یو ځال ولولئ او ورته تشریح یې کړئ چې ولې «سور زمري» وايو او «سره زمري».
۳. شاگردانو ته ووايئ: اوس به تاسې له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د پاتې جملو تش ځايونه په مناسبو کلمو سره ډک کړي.
- کله چې شاگردان کار کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.

کورنۍ دنده: د مقایسې ډیاگرام په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او بیا د خپلو کورنیو د مشرانو په مرسته د کلي او د ښار کورونه سره مقایسه کړئ. په یاد مو وي چې د دواړو ورته ځانگړنې د دایرو په تېره بېره برخه کې او توپيرونه یې د دایرو په آزادو برخو کې وليکئ.

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقیقې)

معلم: گرانو شاگردانو! اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځینې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو لیکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «نجاري» دوی برخې لري «نچار» او «ي».

معلم: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به یې په خپلو کتابچو پر برخو وېشئ او بیا به یې یو ځای وليکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايئ «ډرېوري، دفتری، ډاکټري، زرگري». په ټولگي کې وگرځئ او شاگردن وڅارئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: د کتاب په ——— مخ کې د کیسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟

[شاگردان گوتې جگوي. یو تن ته ووايئ چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. د کلي خلک په کومو کارونو کې تکره دي؟

معلم: اوس نو له ځنگلوريو ټولگيوالو سره مو بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پیدا کړئ. بیا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

[کله چې د شاگردانو بحث تمام شو، له دوو تنو وغواړئ چې خپل ځواب له نورو سره شریک کړي. کله چې شاگردان ځواب لیکي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

دا فعالیت د دوو نورو پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ. پاتې پوښتنې دا دي:

۲. په ښارونو کې خلک ولې په مختلفو دندو او کارونو بوخت دي؟

۳. خلک ولې ښارونو ته مخه کوي؟

۳. د متن ارزونه (۱۰ دقیقې)

معلم: ستاسو د کتاب په — مخ کې دوي پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او يو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړي]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. د متن جملې د وضاحت په لحاظ څنگه وي؟

معلم: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ. پر دې وغږېږئ چې د متن جملې واضحې وي او پوهېدل ورباندې آسانه وو، که نه.

[شاگردان دې دوه دقيقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شريک کړي.]

همدا فعاليت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۲. د متن کومې جملې روانې لوستل کېدې او د کومو جملو لوستل گران وو؟

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ.]

۴. د متن په اړه خپل نظر ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: اوس به د متن په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې متن څنگه و؟ خوښ مو شو که نه؟ د متن کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې متن څخه مو څه زده کړل؟ له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کيسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅاري]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «هلمند او نورستان» متن په اړه خپل نظرونه وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

کورنۍ دنده:

شاگردانو ته ووايئ: د مقاييسې د ډياگرام په کارولو سره د سيند په غاړه کې مېله او په څنگله کې مېله سره پرتله کړئ. بيا په يوه پراگراف د دواړو مېلو ورتهوالي او په بل پراگراف کې د دې دوو مېلو توپيرونه وليکئ.

فصل ۵ اونۍ ۱

د فصل پر ژانر، موضوع، سترو مفکورو او اساسي پوښتنو له شاگردانو سره بحث وکړئ. د دې فصل ژانر بيوگرافي ده. بيوگرافي يا ژوندليک د يو چا د ژوند کيسه راته کوي. هغه کس چې ژوندليک يې ليکل کېږي، بايد واقعي انسان وي. د خيالي کسانو بيوگرافي نه ليکل کېږي. په بيوگرافي کې د چا د ژوند مهمې پېښې لکه زوکړه، ماشومتوب، کورنۍ، تعليم او زده کړې، دندې او برياوو خبرې کېږي.

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېږ، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۵ دقيقې)

د تېرو اونيو په شان، له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلې کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضحو او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [ژباړونکې = هغه څوک چې د يوې ژبې ليکنې بلې ژبې ته اړوي؛ ليکواله = څوک چې کتابونه

او کيسې ليکي؛ ناهيلي = څوک چې هيله ونه لري او له هلو ځلو څخه لاس په سر شي؛ د کور مېرمن = هغه مېرمن

چې رسمي وظيفه نه لري او يوازې کور سمبالوي.]

۴. لوستل (۲۵ دقيقې)

زه يې ترسره کوم

شاگردانو ته ووايئ: مور هغه مهال يو څه ښه يادولی شو چې زموږ لپاره معنا ولري. کله کله يوه کيسه لولو چې د واقعي

ژوند غوندې وي او مور د کرکټر احساسات او هيلې خپلې گڼو. مور داسې خلک او ځايونه رايادوو چې د کيسې د

کرکټرونو او ځايونو غوندې دي. دغه رابطې راسره مرسته کوي چې کيسه په ياد وساتو ځکه چې د کيسې د کرکټرونو په

احساساتو او عملونو کې شريک کېږو. نن به هغه لاره زده کړو چې له متن سره د رابطې جوړولو چل رانسبي او بيا متن په

آساني سره يادولی شو. دا رابطه کېدای شي شخصي وي يعنې مور پخپله همداسې کسان، ځايونه يا پېښې ليدلي وي،

کېدای شي همداسې معلومات مو په نورو کتابونو کې پخوا لوستي وي، کېدای شي له بل چا څخه مو همداسې خبرې

اورېدلي وي يا مو په ټلويزيون کې ليدلي وي. راځئ چې يو مثال يې وگورو. لومړی به زه متن ولولم.

[د متن لومړی پراگراف ولولئ: اناهیتا روهي ۲۴ کاله له زده کړو لرې پاتې شوه، خو ناهیلې نه شوه. اناهیتا روهي تکړه شاعره، لیکواله او ژباړونکې ده. هغه د ۱۳۵۷ کال د ثور په ۲ نېټه په کابل کې زېږېدلې ده. پلرنی ټاټوبی یې د خوست ولایت د اسماعیل خېلو ولسوالي ده. پلار یې پوځي افسر و او مور یې د کور مېرمن.]

شاگردانو ته په دې اړه د خپلو معلوماتو له مخې یوه خاطره یا کیسه ووايي، مثلاً: دلته مو ولوستل چې اناهیتا روهي ۲۴ له تعلیم څخه لرې پاتې شوه، خو ناهیلې نه شوه. دا ما ته زموږ د سیمې یوه زړه ښځه را یادوي چې زوی یې مسافر و. پخوا وختونو کې موبایلونه او تېلفون نه وو. مسافرو به کله کله خپلې کورنۍ ته د چا په لاس لیک استاوه. دې مېرمنې به کله یو چا ته زاری کولې چې لیک ورته ولولي، کله بل ته. بیا د دوی کلي ته نژدې د سواد د زده کړې کورس جوړ شو. دا ورغله او په سپین سر یې لیک لوست زده کړل. بیا یې د خپل زوی لیکونه پخپله لوستلی شول.

مور یې ترسره کوو

شاگردان ته ووايي: ښه نو، تاسې به له دې کیسې سره څنگه رابطه جوړه کړئ؟ دا د کومې بلې کیسې غوندې ده چې پخوا مو لوستې ده، که دا درته یو بل څوک دریادوي؟

[مختلف شاگردان وپوښتئ او ځوابونو ته یې غوږ ونیسئ]

شاگردانو ته ووايي: عالی! زه مطمئن یم چې کله تاسې د اناهیتا روهي د ژوند په اړه فکر کوئ، تاسو ته به نور کسان دریاد شي چې د بريالي کېدو لپاره یې ډېره خواري کړې ده.

تاسې یې ترسره کوئ

شاگردانو ته ووايي: نو کله چې متن ولولئ، له خپلو پخوانیو معلوماتو سره یې رابطه جوړه کړئ چې دې ته ورته خبرې مو چېرې اورېدلې، لوستلې یا لیدلې وې. دا د لوستل شوي متن په یادولو کې درسره مرسته کوي. اوس نو پاتې متن پخپله ولولئ. د متن هر پراگراف چې ولولئ، له ځانه وپوښتنئ چې «دا ما ته څه شی را یادوي؟»

شاگردانو ته د هر پراگراف د لوستلو لپاره ۲ دقیقې وخت ورکړئ. د هر پراگراف تر لوستلو وروسته ۲ دقیقې وخت ورکړئ چې خپلو څنګلوریو ټولګیوالو ته ووايي چې د متن له دې برخې سره یې څنگه رابطه جوړه کړې ده.

کورنۍ دنده: د کورنۍ یوه مشر/ مشرې لکه بابا، انا، مور، یا پلار ته کښنئ او ورته ووايي چې د خپل ژوند کیسه درته وکړي. تاسې د هغه/ هغې د ژوند مهمې پېښې ولیکئ.

دوهم درسي ساعت

۱. د ژوندليک معلوماتي چارټ (۲۰ دقيقې)

زه يې ترسره کوم

شاگردانو ته ووايئ: نن به د يوه ادبي ژانر په اړه چې ژوندليک يا بيوگرافي نومېږي، خبرې وکړو. چا د بيوگرافي يا ژوندليک کلمه اورېدلې ده؟

[شاگردان به مختلف ځوابونه درکوي.]

شاگردانو ته ووايئ: ژوندليک يا بيوگرافي د يو چا د ژوند کيسه ده چې بل چا ليکلې وي. دا د چا د خپل ژوند کيسه نه ده. که څوک د خپل ژوند کيسه پخپله وليکي، هغې ته بيا اتوبيوگرافي يا خپل ژوندليک وايي. نو کله چې ستاسو کيسه بل څوک ليکي، هغه بيوگرافي ده.

کله چې يو متن لولم او گورم چې د چا د ژوند په اړه دی، نو ځينې عنصرونه په کې وينم چې ما پوهوي چې دا ژوندليک دی. تر هر څه مخکې دا کيسه بل چا ويلې وي نو په داسې جملو نه پيلېږي، لکه: «دا زما د ژوند کيسه ده» يا «زه په ... کال کې زېږېدلې يم.» د نورو کيسو په شان به دا هم پيل، منځ او پای ولري، خو دا خيالي کيسه نه ده. مور د يوه خيالي کس ژوندليک ليکلی شو؟

[شاگردان به وايي: نه]

تاسې ووايئ: همداسې ده. يوازې د واقعي کسانو ژوندليکونه ليکل کېږي. اکثره ژوندليکونه سره ورته عنصرونه لري. په ژوندليک کې عموماً نېټې وي، د زېږېدو نېټه، د ژوند د مهمو پېښو نېټې، او د مړينې نېټه (البته که د ژوندليک څښتن مړ وي، خو د ژونديو خلکو بيوگرافي هم ليکل کېږي). همدارنگه په ژوندليک کې د واقعي شخص د زېږېدو ځای او د هغه د ماشومتوب او د کورنۍ په اړه معلومات هم وي.

هغه متن چې مور او تاسو په تېر ساعت کې ولوست، د اناهيتا روحي په اړه يې ويلي وو: «**اناهيتا روحي ۲۴ کاله له زده کړو لرې پاتې شوه، خو ناهيلي نه شوه. اناهيتا روحي تکړه شاعره، ليکواله او ژباړونکې ده. هغه د ۱۳۵۷ کال د ثور په ۲ نېټه په کابل کې زېږېدلې ده. پلرنی ټاټوبی يې د خوست ولايت د اسماعيل خېلو ولسوالي ده. پلار يې پوځي افسر و او مور يې د کور مېرمن.**»

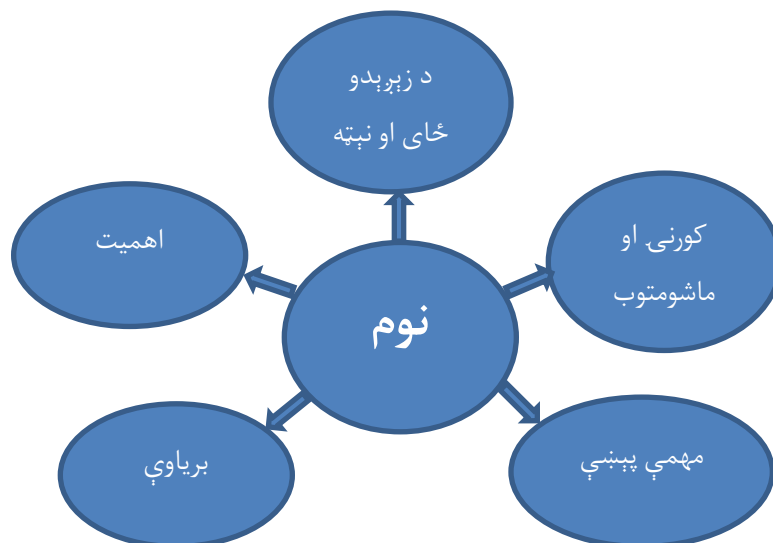
له شاگردانو پوښتنه وکړئ: څنگه، دا درته د ژوندليک غوندې ښکاري؟ [شاگردان به ووايي «هو»]

بیا شاگردانو ته ووايي: ژوندلیک معمولاً د یو چا د ژوند مهمې پېښې او شخصي بریاوې راته وايي. دلته یې یو مثال گورو: « اناهیتا روهي تر ۲۴ کاله ځنډ وروسته په ۳۹ کلنۍ کې بېرته تعلیم پیل کړ. هغه چې له ماشومانو سره ډېره مینه لري، د ماشومانو د ښوونې او روزنې په برخه کې یې مسلکي زده کړې وکړې. د اناهیتا روهي لسگونه کتابونه او ژباړې په پښتو ژبه چاپ شوي دي.»

د ژوندلیک بله ځانگړنه دا ده چې پېښې په کې په زماني ترتیب سره وړاندې کېږي ځکه چې کیسې همداسې ویل کېږي. اول، بیا، وروسته، ورپسې، او ځینې نورې کلمې د دې ډول متنونو نښې دي.

مور یې ترسره کوو/ تاسې یې ترسره کوئ

لاندې چارټ پر تختې رسم کړئ او شاگردانو ته ووايي: مور د ژوندلیک لپاره هم معلوماتي چارټ کارولی شو چې د وگړي د ژوند مختلفې برخې په کې تشریح کړو. راځئ چې د اناهیتا روهي د ژوندلیک معلومات په دې چارټ کې ولیکو.

تاسې یې ترسره کوئ

شاگردانو ته ووايي: اوس له تاسو غواړم چې د بیوگرافي معلوماتي چارټ په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او هر برخه یې ډکه کړئ.

[که وخت وي، مختلف شاگردان دې خپل کړی کار نورو ته ولولي او معلم دې هم پر تختې باندې د چارټ ډکولو ته دوام ورکړي.]

۲. د کیسې لوستل او مجسم کول (۲۰ دقیقې)

شاگردانو ته ووايي: په کتاب کې مو د اناهیتا روحي يوه کيسه راغلي ده چې عنوان يې دی «شنه پانه او سره ممانه». تاسې په ټيټ غږ کيسه ولولئ او د هرې برخې تر لوستلو وروسته، تم شی او څه مو چې لوستلي دي، هغه په ذهن کې داسې مجسم کړئ لکه په رښتيا چې يې ويني. کله چې شاگردانو لوستل تمام کړل، د کيسې د پيل، منځ او پای په اړه شاگردان وپوښتئ چې په ذهن کې يې څه تېر شوي وو.

کورنۍ دنده: شاگردانو ته ووايي: د خپلې کورنۍ د يوه مشر/ مشرې د ژوند په اړه معلومات په چارټ کې ترتيب کړئ. **نوټ:** پنځه شاگردان انتخاب کړئ چې په بل درسي ساعت کې د خپلې کورنۍ د يوه غړي ژوندليک واوروي. هغوی وپوهوئ چې په بل درسي ساعت کې به پنځه پنځه دقيقې د خپلې کورنۍ د يوه غړي د ژوند معلومات په زماني ترتيب سره وايي. داسې چې کله په کوم ځای کې زېږېدلی دی، ماشومتوب يې په کوم ځای کې او څنگه تېر شوی دی، په کوم عمر يې تعليم پيل کړی دی، څومره تعليم يې کړی دی، بيا يې کوم کارونه کړي دي.

درېم درسي ساعت

۱. وينا (۳۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايي: نن به ستاسو پنځه تنه ټولگيوال د خپلو کورنيو د يوه غړي ژوندليک راته ووايي. دوی به دغه معلومات په زماني ترتيب سره ووايي، يعنې اول څه وشول، بيا څه وشول، ورپسې، وروسته ... او د خپلې کورنۍ د غړو په اړه معلومات راکړي چې په کومه نېټه او په کوم ځای کې زېږېدلی، په ماشومتوب کې يې څه کړي دي، په کوم عمر مکتب کې شامل شوی او په کوم مکتب کې يې درس ويلي دي، کوم مضمون يې خوښ و، په درسونو کې څنگه و، له مکتبه وروسته يې څه وکړل، کوم کسب يا دنده لري او دغسې نور معلومات.

شاگردانو ته ووايي: کله چې چا ته وينا کوو، ځينې اصول بايد مراعات کړو، مثلاً:

- خپلې خبرې به په بسم الله الرحمن الرحيم پيلوو، د وينا په پيل کې به وايو: السلام عليكم و رحمت الله و بركاته. د محترم ښوونکي/ ښوونکې او گرانو ټولگيوالو په اجازه، غواړم نن د په اړه خبرې وکړم.
 - کله چې وينا کوو، مختلفو اورېدونکو ته وگورو.
 - غږ مو بايد دومره اوچت وي چې ټولو ته ورسېږي.
 - د وينا پر مهال که اړتيا وي، د لاس، اوږو او مخ له حرکتونو کار واخلو.
- بيا شاگردانو ته ووايي: اوس به تاسې د خپلو ټولگيوالو خبرو ته په ځير غور ونيسئ.

بیا انتخاب شوي شاگردان په وار سره د ټولگي مخې ته راوغواړئ چې وينا وكړي. كله چې دوى وينا كوي، تاسې يې وارزوى چې:

- خبرې يې روانې، منسجمې، واضحې دي كه نه.
 - غږ يې په كافي اندازه اوچت دى كه نه.
 - د خبرو په وخت كې د لاس او مخ له حركتونو څه كار اخلي كه نه.
 - له مخاطبانو سره د سترگو تماس ساتي كه نه.
- همدارنگه نور شاگردان په دې لحاظ وڅارئ چې:
- له ويناوال سره د سترگو تماس ساتي كه نه.
 - خپله علاقه او لېوالتيا د سر په خوځولو، موسكا، يا كلامي نښو لكه «ډېر ښه، امممم، وا، ...» نښي كه نه.
- كه د شاگردانو په چلند كې كومه ستونزه وي، د دوو ويناوو تر منځ وقفه كې يې ورياده كړئ، مثلاً كه ويناوال د خبرو پر مهال ځمكې ته گوري، بې له دې د هغه نوم ياد كړئ، ووايئ: كله چې وينا كوو، ښه به وي چې اورېدونكو ته وگورو. په دې توگه به هغوى زموږ خبرو ته لا په مينه غوږ ونيسي.

۲. گرامر: د شخصي ضميرونو اصلي او مغيره حالتونه (۱۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: په كتاب كې مو پنځه جملې راغلې دي. هره بياني جمله په سوالې جمله اوښتې ده. تاسې دا جملې ولولئ او له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وكړئ چې د نوم پر ځاى كوم ضمير بايد وليكل شي. بيا جملې په خپلو كتابچو كې وليكئ او د هرې جملې د نوم پر ځاى مناسب ضميرونه وکاروئ.

۱. د رڼا ښاپېرۍ ممانې ته وکتل.

چا ممانې ته وکتل؟

۲. ممانه ډېره خوشحاله شوه.

.....هغه... ډېره خوشحاله شوه؟

۳. ستورو به له يو بل سره پټ پټانى كاوه.

.....هغوى... به له يو بل سره پټ پټانى كاوه؟

۴. ټول پر ما ملنډې وهي.

.....هغوى... پر ما ملنډې وهي؟

۵. د سپورمۍ په منځ كې د رڼا ښاپېرۍ ناسته ده.

.....هغه... د سپورمۍ په منځ كې ناسته ده؟

کورنی دنده: شاگردانو ته ووايي: د ممانې د کيسې په اړه خپل نظر وليکئ چې د کيسې کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه.

خلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقيقې)

شاگردانو ته ووايي: اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځينې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو ليکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «ناهيلى» دوې برخې لري «نا» او «هيلى». «نا» د نشتوالي معنا لري او «هيلى» يعنې هيله مني نو ناهيلى يعنې هغه څوک چې هيله من نه دى.

شاگردانو ته ووايي: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به يې په خپلو کتابچو پر برخو ووېشئ او بيا به يې يو ځاى وليکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايي «ناروغ، ناکس، ناپوه، نالايق». په ټولگي کې وگرځئ او شاگردن وڅارئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: د کتاب په ——— مخ کې د کيسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان گوتې جگوي. يو تن ته ووايي چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. اناهيټا روحي به له کتابتون څخه کوم کتابونه د لوستلو لپاره راوړل؟

معلم: اوس نو له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پيدا کړئ. بيا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

[کله چې د شاگردانو بحث تمام شو، له دوو تنو وغواړئ چې خپل ځواب له نورو سره شريک کړي. کله چې شاگردان ځواب ليکي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]
دا فعاليت د دوو نورو پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ. پاتې پوښتنې دا دي:

۲. د دري مضمون معلمه ولې پر اناهيټا روحي ډېره گرانه وه؟

۳. د جنگ په کلونو کې به اناهيټا په څه شي پسې ډېره خپه وه؟

۳. د متن ارزونه (۱۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايي: ستاسو د کتاب په ——— مخ کې دوې پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او يو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړئ.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. په ژوند ليک کې راغلي معلومات څومره واضح او په زړه پورې وو؟

بیا ووايي: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړي. پر دې وغږېږي چې د متن معلومات واضح او په زړه پوري وو، که نه.

[شاگردان دې دوه دقيقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شريک کړي.]

همدا فعاليت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړي.

۲. په متن کې څه شی کم دی؟ ستاسو په نظر، نور کوم معلومات بايد په کې راغلي وای؟

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړي. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نو يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ.]

۴. د متن په اړه خپل نظر ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: اوس به د متن په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې متن څنگه و؟ خوښ مو شو که نه؟ د متن کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې متن څخه مو څه زده کړل؟ له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کيسې په اړه خپل نظر ورته ووايي.

[شاگردانو ته ۴ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅاري.]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «هلمند او نورستان» متن په اړه خپل نظرونه وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړي. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نو يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

کورنۍ دنده:

شاگردانو ته ووايي: د خپلې کورنۍ د يوه مشر/ مشرې لنډ ژوندليک وليکئ. په ژوندليک کې د هغه/ هغې د ماشومتوب، مور او پلار، تعليم، د ژوند ستونزې او برياوې په اړه معلومات وليکئ.

فصل ۵ اونۍ ۲

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغبر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۵ دقيقې)

د تېرو اونيو په شان، له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلې کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضح او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [روزونکی = استاد، څوک چې شاگردان روزي او يو خاص مهارت ورزده کوي؛ کېوال = څوک

چې له خپل وطن څخه وتلی وي او په بل وطن کې اوسي؛ پارا اولمپيک = هغه اولمپيکي لوبې چې لوبغاړي يې

معلولان دي؛ پناه غوښتونکی = څوک چې د جگړې يا نورو ستونزو له امله په بل وطن کې پناه غواړي.]

۴. لوستل (۲۵ دقيقې)

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

شاگردانو ته ووايئ: د لوستل شويو معلوماتو د يادولو يوه ښه لاره دا ده چې په ذهن کې مو ورسره رابطه جوړه کړو. دغه

رابطه کېدای شي شخصي وي، داسې څه چې ستاسو په تجربو، باورونو، خپلوی، احساساتو او عواطفو پورې اړه ولري.

دا کېدای شي ستاسو له شخصي تجربو سره نه، بلکې د واقعي نړۍ له ځينو نور شيانو سره رابطه وي يعنې همداسې

کسان يا پېښې مو ليدلي وي، يا مو د هغوی په اړه پخوا څه لوستي وي. ان کېدای شي موضوع يې هم يوه نه وي خو د

بل متن ځينې شيان به د همدې متن غوندې وي چې اوس يې ولولئ. نن به د يوه بې لاسو اتل ورزشکار ژوندليک ولولو.

تاسو ته بل داسې څوک يادېږي چې معلول وي خو په ژوند کې بريالی وي؟

[شاگردان به مختلف ځوابونه درکوي]

له شاگردانو څخه وپوښئ: ښه. له متن سره د رابطې جوړولو نورې لارې کومې دي؟

[کېدای شي شاگردان دغه ځوابونه درکړي: مور هغه وخت رايادولی شو چې د کرکټر په شان به مو فکر کاوه؛ مور نور

داسې کسان رايادولی شو چې د دې کرکټر غوندې په ژوند کې له همداسې وضعيت سره مخامخ شوي وو.]

تاسې ووايئ: هو. همدا د رابطې جوړولو لارې دي.

تاسې يې ترسره کوي

شاگردانو ته ووايئ: کله کله سخته وي چې له داسې شيانو سره رابطه جوړه کړو چې زموږ د تجربې له دايږې بهر وي، خو يوه لاره چې دا کار ورباندې کولى شو، دا ده چې ځان د کرکټر په ځاى تصور کړو. داسې وگڼې چې د عباس کریمي پر ځاى تاسې ياست، له کوره، له دوستانو او له خپلې کورنۍ څخه لرې ياست، په مسافري کې ژوند کوي او خداى مه کړه لاسونه مو هم نشته، هره ورځ بايد تمرين وکړئ چې په پارا اولمپيکي لوبو کې ښه وځلېږئ. کور ته چې ولاړئ، د عباس کریمي له خوا خپلې کورنۍ ته يو ليک وليکئ او خپلې ستونزې، خپلې هلې ځلې او خپل پلان ورسره شريک کړئ.

شاگردانو ته ووايئ: ښه نو، کله چې متن لولئ، له خپلو پخوانيو معلوماتو سره يې رابطه جوړه کړئ چې دې ته ورته خبرې مو چېرې اورېدلې، لوستلې يا ليدلې وې. دا د لوستل شوي متن په يادولو کې درسره مرسته کوي. اوس د عباس کریمي په اړه متن پخپله ولولئ. د متن هر پراگراف چې لولئ، له ځانه وپوښتنئ چې «دا ما ته څه شى را يادوي؟» شاگردانو ته د هر پراگراف د لوستلو لپاره ۲ دقيقې وخت ورکړئ. د هر پراگراف تر لوستلو وروسته ۲ دقيقې وخت ورکړئ چې خپلو څنگلوريو ټولگيوالو ته ووايي چې د متن له دې برخې سره يې څنگه رابطه جوړه کړې ده.

کورنۍ دنده

شاگردانو ته ووايئ: داسې وگڼې چې د عباس کریمي پر ځاى تاسې ياست. په مسافري کې ژوند کوي او له خپلې کورنۍ او دوستانو څخه لرې ياست او خداى مه کړه لاسونه مو هم نشته. هره ورځ بايد تمرين وکړئ چې په پارا اولمپيکي لوبو کې ښه وځلېږئ. له همداسې تصور سره خپلې کورنۍ ته يو ليک وليکئ او خپلې ستونزې، خپلې هلې ځلې او خپل پلان ورسره شريک کړئ.

دوهم درسي ساعت

۱. د ژوندليک معلوماتي چارټ (۲۰ دقيقې)

زه يې ترسره کوم/ موږ يې ترسره کوو

شاگردانو ته ووايئ: راځئ چې د ژوندليک ځانگړنو ته يو ځل بيا وگورو. اول به دا ووايو چې ژوندليک يا بيوگرافي څه ده؟ [شاگردان به ووايي: دا د يوه واقعي شخص د ژوند واقعي کيسه ده.]

تاسې ووايئ: آفرين! ښه نو، بيوگرافي يا ژوندليک د ليکوال د خپل ژوند کيسه وي؟ [د شاگردانو احتمالي ځواب: نه. دا د بل چا د ژوند کيسه وي.]

بيا ووايئ: که څوک د خپل ژوند کيسه وليکي، هغې ته بيا څه وايو؟ [شاگردان به ووايي: اتوبيوگرافي يا خپل ژوندليک] تاسې ووايئ: بالکل. د بيوگرافي يا ژوندليک عنصرونه د چا په ياد دي؟ [د شاگردانو احتمالي ځوابونه: دا د يو چا د ژوند پېښې لکه د زېږېدو ځای او نېټه، ماشومتوب، او مرگ بيانوي.]

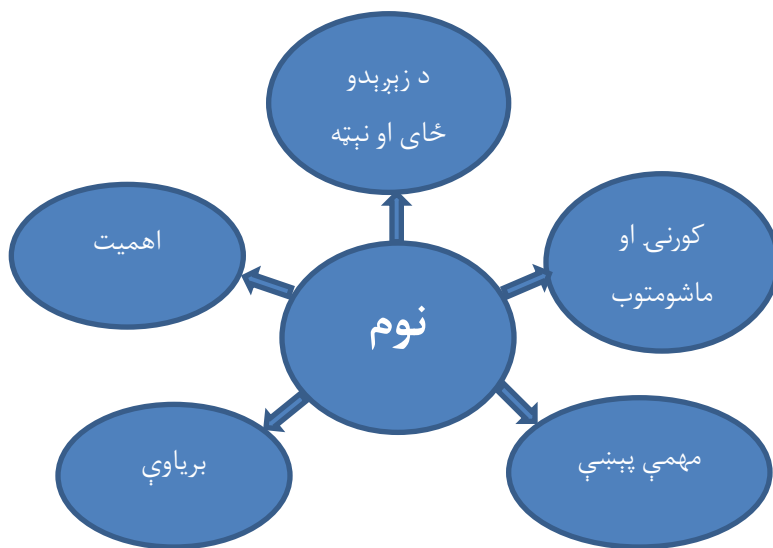
ورته ووايئ: همداسې ده. په ژوندليک کې پېښې معمولاً په کوم ترتيب ليکل کېږي؟ [د شاگردانو احتمالي ځواب: د بهير يا لړۍ په شان، په زماني ترتيب سره]

تاسې ووايئ: آفرين! اوس به د ژوندليک په چارټ باندې کار وکړو.

تاسې يې ترسره کوئ

شاگردانو ته ووايئ: زه درنه غواړم چې په کتاب کې مو راغلې بيوگرافي ولولئ او معلومات يې په گرافيکي چارټ کې وليکئ. چارټ له کتاب څخه خپلو کتابچو ته کاپي کړئ.

[که وخت وي، مختلف شاگردان دې خپل کړی کار نورو ته ولولي او معلم دې هم پر تختې باندې د چارټ ډکولو ته دوام ورکړي.]

شاگردانو ته ووايئ: اوس به د عباس کریمي کره وړه او اعمال وارزوي. ستاسو په کتاب کې دوی پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟

په یوه شاگرد پوښتنه ولولئ: عباس کریمي وايي: «هر څه په شوق کېږي. هر شی چې د زړه له تله وغواړي، تر لاسه به یې کړي.» تاسو ته د ده خبره څنګه ښکاري؟

ورته ووايئ: اوس نو تاسې له خپلو څنګلوریو ټولګیوالو سره بحث وکړئ او په دې اړه خپل نظرونه شریک کړئ. شاگردانو ته ۳ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا د مختلفو څوکیو دوه یا درې شاګران وغږوئ چې څه یې ویلي دي. که لازمه وه، تاسې هم خپله تبصره وکړئ.

بیا دوهمه پوښتنه په یوه بل شاگرد ولولئ: د عباس کریمي دواړه لاسونه نه وو خو بیا یې هم د لامبو د زده کولو نیت وکړ، دا کار یې منطقي و؟ دلیلونه مو ووايئ.

شاگردانو ته ۳ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا د مختلفو څوکیو دوه یا درې شاګران وغږوئ چې څه یې ویلي دي. که لازمه وه، تاسې هم خپله تبصره وکړئ.

کورنۍ دنده

شاگردانو ته ووايئ: خپلې کورنۍ ته د عباس کریمي کیسه وکړئ او پوښتنه وکړئ چې دوی کوم بل څوک پېژني چې معلول و، خو د ژوند په چارو کې بریالی شو. د هغه/ هغې په اړه معلومات ولیکئ.

نوټ: پنځه شاګردان انتخاب کړئ چې په بل درسي ساعت کې د خپلې کورنۍ د یوه غړي ژوندلیک واوروي. هغوی وپوهوئ چې په بل درسي ساعت کې به پنځه پنځه دقیقې د خپلې کورنۍ د یوه غړي د ژوند معلومات په زماني ترتیب سره وایي. داسې چې کله په کوم ځای کې زېږېدلی دی، ماشومتوب یې په کوم ځای کې او څنګه تېر شوی دی، په کوم عمر یې تعلیم پیل کړی دی، څومره تعلیم یې کړی دی، بیا یې کوم کارونه کړي دي.

دریم درسي ساعت

۱. وینا (۳۰ دقیقې)

شاگردانو ته ووايئ: نن به ستاسو پنځه تنه ټولګیوال د خپلو کورنیو د یوه غړي ژوندلیک راته ووايي. دوی به دغه معلومات په زماني ترتیب سره ووايي، یعنې اول څه وشول، بیا څه وشول، ورسپې، وروسته ... او د خپلې کورنۍ د غړو په اړه معلومات راکړي چې په کومه نېټه او په کوم ځای کې زېږېدلی، په ماشومتوب کې یې څه کړي دي، په کوم عمر مکتب

کې شامل شوی او په کوم مکتب کې یې درس ویلی دی، کوم مضمون یې خوښ و، په درسونو کې څنگه و، له مکتبه وروسته یې څه وکړل، کوم کسب یا دنده لري او دغسې نور معلومات. شاگردان وپوښتئ: کله چې چا ته وینا کوو، کوم اصول باید مراعات کړو؟ شاگردان ممکن دغه ټکي ووايي:

- د وینا په پیل کې به وایو: بسم الله الرحمن الرحيم. السلام عليكم و رحمت الله و بركاته.
- د محترم ښوونکي/ښوونکې او گرانو ټولگيوالو په اجازه، غواړم نن د ... په اړه خبرې وکړم.
- کله چې وینا کوو، مختلفو اورېدونکو ته وگورو.
- غږ مو باید دومره اوچت وي چې ټولو ته ورسېږي.
- د وینا پر مهال که اړتیا وي، د لاس، اوږو او مخ له حرکتونو کار واخلو.

که له شاگردانو څخه کومه خبره پاتې وه، هغه تاسې ووايي. بیا شاگردانو ته ووايي: اوس به تاسې د خپلو ټولگيوالو خبرو ته په ځیر غوږ ونیسئ، ځکه چې کورنۍ دنده به مو د دوی په خبرو پورې اړه ولري. سمه ده؟

بیا انتخاب شوي شاگردان په وار سره د ټولگي مخې ته راوغواړئ چې وینا وکړي. کله چې دوی وینا کوي، تاسې یې وارزوي چې:

- خبرې یې روانې، منسجمې، واضحې دي که نه.
- غږ یې په کافي اندازه اوچت دی که نه.
- د خبرو په وخت کې د لاس او مخ له حرکتونو څه کار اخلي که نه.
- له مخاطبانو سره د سترگو تماس ساتي که نه.

همدارنگه نور شاگردان په دې لحاظ وڅارئ چې:

- له ویناوال سره د سترگو تماس ساتي که نه.
 - خپله علاقه او لېوالتیا د سر په خوځولو، موسکا، یا کلامي نښو لکه «ډېر ښه، اممممم، وا، ...» نښي که نه.
- که د شاگردانو په چلند کې کومه ستونزه وینئ، د دوو ویناوو تر منځ وقفه کې یې ورپاڅو کړئ، مثلاً که ویناوال د خبرو پر مهال اضطراب لري او ژبه نښلي، بې له دې د هغه نوم یاد کړئ، ووايي: کله چې وینا کوو، ښه به وي چې زړور وغږېږو. که څوک د وینا په وخت کې وپره لري، باید د وینا له پیلولو مخکې څو وارې ژوره ساه واخلي، یا د وینا پر مهال، قلم په لاس کې ونیسي او په گوتو یې ټینگ کړي.

۲. گرامر: د شخصي ضمیرونو اصلي او مغیره حالتونه (۱۰ دقیقې)

شاگردانو ته ووايئ: په کتاب کې مو پنځه جملې راغلي دي. تاسې دا جملې ولولئ او له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ چې د نوم پر ځای کوم ضمير بايد وليکل شي. بيا جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ او د هرې جملې د نوم پر ځای مناسب ضميرونه وکاروئ.

۱. **عباس کریمي** اوس خپلې ټولې چارې پخپله ترسره کوي.

هغه اوس خپلې ټولې چارې پخپله ترسره کوي.

۲. **بناپېری** وويل: شپه په خیر!

..... **هنې**..... وويل: شپه په خیر!

۳. **ستورو** به له يو بل سره پټ پټانی کاوه.

..... **هنوی**..... به له يو بل سره پټ پټانی کاوه.

۴. **مور يې** ژړل.

..... **هنې**..... ژړل.

۵. **د عباس کریمي** او **محمد کریمي** مور ډېره خوشحاله ده.

د **هنوی**..... مور ډېره خوشحاله ده.

کورنۍ دنده

شاگردانو ته ووايئ: نن ستاسو ځينو ټولگيوالو د خپلې کورنۍ د غړو په اړه وينا وکړې. د چا د وينا کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه. په دې اړه څو جملې وليکئ.

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځينې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو ليکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «ناهيلى» دوې برخې لري «کډ» او «وال». «کډ» د کډې لنډه بڼه ده او «وال» يعنې مربوط، اړوند، ورپورې تړلی. نو کډوال يعنې هغه څوک چې کډه يې کړې وي، يعنې هغه څوک چې له خپل وطنه بل وطن ته د اوسېدلو لپاره تللی وي.

شاگردانو ته ووايي: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به يې په خپلو کتابچو پر برخو ووبشئ او بيا به يې يو ځای وليکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايي «نړۍ وال، بنوال، ټولگيوال، انديوال». په ټولگي کې وگرځئ او شاگردن وڅارئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: د کتاب په ——— مخ کې د کيسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان گوتې جگوي. يو تن ته ووايي چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. څه شی د عباس کریمي د بري سبب شو؟

معلم: اوس نو له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پيدا کړئ. بيا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

[کله چې د شاگردانو بحث تمام شو، له دوو تنو وغواړئ چې خپل ځواب له نورو سره شريک کړي. کله چې شاگردان ځواب ليکي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

دا فعاليت د دوو نورو پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ. پاتې پوښتنې دا دي:

۲. عباس کریمي څنگه پوه شو چې په لامبو وهلو کې تکړه کېدای شي؟

۳. د لامبو وهلو روزونکي څنگه په ډاډه زړه وويل چې له عباس کریمي څخه به اتل جوړوي؟

۳. د متن ارزونه (۱۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايي: ستاسو د کتاب په ——— مخ کې دوې پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او يو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړئ]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. په ژوند ليک کې راغلي معلومات څومره واضح او په زړه پورې وو؟

بيا ووايي: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ. پر دې وغږېږئ چې د متن معلومات واضح او په زړه پورې وو، که نه.

[شاگردان دې دوه دقيقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شريک کړي.]

همدا فعاليت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۲. په متن کې څه شی کم دی؟ ستاسو په نظر، نور کوم معلومات بايد په کې راغلي وای؟

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ.]

۴. د متن په اړه خپل نظر لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: اوس به د متن په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې متن څنگه و؟ خوښ مو شو که نه؟ د متن کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې متن څخه مو څه زده کړل؟ له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کيسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «هلمند او نورستان» متن په اړه خپل نظرونه وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

کورنۍ دنده:

شاگردانو ته ووايئ: د خپلې کورنۍ په مرسته د داسې کس لنډ ژوندليک وليکئ چې په خوارۍ او زحمت سره بريالی شوی وي. په ژوندليک کې د هغه/ هغې د ماشوماتوب، مور او پلار، تعليم، د ژوند ستونزې او برياوې په اړه معلومات وليکئ.

فصل ۵ اونۍ ۳

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغبر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۵ دقيقې)

د تېرو اونيو په شان، له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلې کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضح او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [لوړې زده کړې = د ښوونځي له تمامولو وروسته نور تعليم چې په پوهنتون يا تحصيلي موسسو

کې کېږي؛ پوهنځی = په پوهنتون کې د ځانگړي مسلک څانگه لکه طب، انجينيري، حقوق، ادبيات او هر بل مسلک

پوهنځی؛ پروگرام = هغه منظمې پلان شوې چارې چې د يوه مقصد د پوره کولو لپاره برابرېږي؛ ولسي جرگه = د هغو

وکیلانو جرگه چې د هر ولايت خلک يې په انتخاباتو کې ټاکي چې د خلکو په گټه قانونونه جوړ کړي او د حکومت

کارونه وڅاري.]

۴. لوستل (۲۵ دقيقې)

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

شاگردان وپوښتئ: د دې لپاره چې د متن معلومات ښه ياد کړو، څه بايد وکړو؟

[شاگردان به احتمالاً ووايي: بايد له خپلو تجربو او پخوانيو معلوماتو سره يې رابطه جوړه کړو]

تاسې ووايئ: ډېر ښه. له متن سره د رابطې جوړولو لارې کومې دي؟

[کېدای شي شاگردان دغه ځوابونه درک کړي: دا چې د متن د هرې برخې تر لوستلو وروسته له ځان سره فکر وکړو چې

همداسې خبرې مو پخوا چېرې اورېدلې، لوستې، يا ليدلې وې.]

تاسې ووايئ: آفرين!

تاسې يې ترسره کوئ

شاگردانو ته ووايئ: ښه نو، کله چې متن لولئ، له خپلو پخوانيو معلوماتو سره يې رابطه جوړه کړئ چې دې ته ورته خبرې مو چېرې اورېدلې، لوستلې يا ليدلې وې. دا د لوستل شوي متن په يادولو کې درسره مرسته کوي. اوس د مېرمن کبرا نورزی په اړه متن پخپله ولولئ. د متن هر پراگراف چې لولئ، له ځانه وپوښتنئ چې «دا ما ته څه شی را يادوي؟» شاگردانو ته د هر پراگراف د لوستلو لپاره ۲ دقيقې وخت ورکړئ. د هر پراگراف تر لوستلو وروسته ۲ دقيقې وخت ورکړئ چې خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو ته ووايي چې د متن له دې برخې سره يې څنگه رابطه جوړه کړې ده. [که وخت وي، يو څو شاگردان وغږوئ چې د کوم پراگراف په لوستلو سره څه شی ورياد شوی دی.]

کورنۍ دنده

شاگردانو ته ووايئ: د خپلې کورنۍ د يوې مشرې يا يوه مشر کيسه واورئ چې مکتب يې په څو کلنۍ کې پيل کړ، څومره تعليم يې وکړ، کوم مضمون يې خونښ و، او خپل درسونه به يې څنگه زده کول. بيا همدغه معلومات وليکئ.

دوهم درسي ساعت

۱. د ژوندليک معلوماتي چارټ (۲۰ دقيقې)

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

شاگردانو ته ووايئ: راځئ چې د ژوندليک ځانگړنو ته يو ځل بيا وگورو. اول به دا ووايو چې ژوندليک يا بيوگرافي څه ده؟ [شاگردان به ووايي: دا د يوه واقعي شخص د ژوند واقعي کيسه ده.] تاسې ووايئ: آفرين! ښه نو، بيوگرافي يا ژوندليک د ليکوال د خپل ژوند کيسه وي که د بل چا؟ [د شاگردانو احتمالي ځواب: نه. دا د بل چا د ژوند کيسه وي.]

بيا ووايئ: که څوک د خپل ژوند کيسه وليکي، هغې ته بيا څه وايو؟ [شاگردان به ووايي: اتوبيوگرافي يا خپل ژوندليک] تاسې ووايئ: بالکل. د بيوگرافي يا ژوندليک عنصرونه د چا په ياد دي؟ [د شاگردانو احتمالي ځوابونه: دا د يو چا د ژوند پېښې لکه د زېږېدو ځای او نېټه، ماشومتوب، او مرگ بيانوي.]

ورته ووايئ: همداسې ده. په ژوندليک کې پېښې معمولاً په کوم ترتيب ليکل کېږي؟ [د شاگردانو احتمالي ځواب: د بهير يا لړۍ په شان، په زماني ترتيب سره]

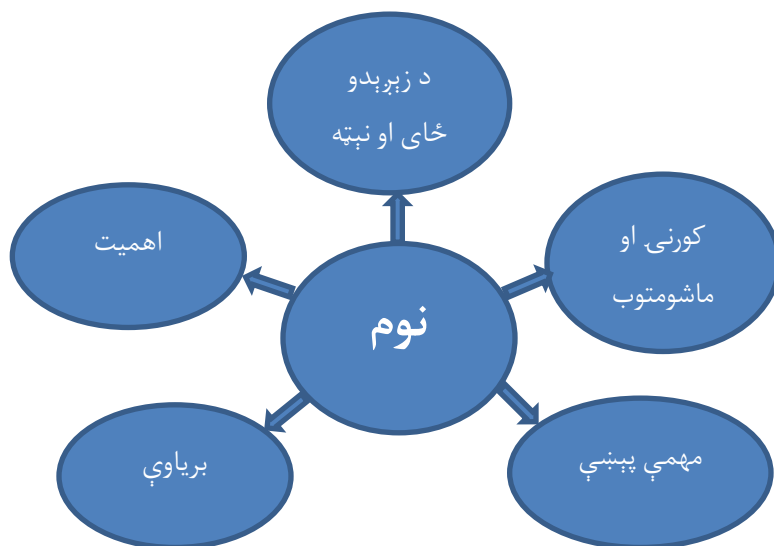
تاسې ووايئ: آفرين! په ژوندليک کې نورې کومې خبرې وي؟

[شاگردان ممکن ووايي: د يو چا برياوې او اهميت]

تاسې يې ترسره کوئ

شاگردانو ته ووايئ: ډېر ښه. اوس درنه غواړم چې په کتاب کې مو د مېرمن کبرا نورزی ژوندليک ولولئ او معلومات يې په گرافيکي چارټ کې وليکئ. چارټ له کتاب څخه خپلو کتابچو ته کاپي کړئ.

[که وخت وي، مختلف شاگردان دې خپل کړی کار نورو ته ولولي او معلم دې هم پر تختې باندې د چارټ ډکولو ته دوام ورکړي.]

۲. د کرکټر د کړنو ارزونه (۱۰ دقیقې)

شاگردانو ته ووايئ: اوس به د مېرمن کبرا نورزی کړه وړه او اعمال وارزوي. ستاسو په کتاب کې دوې پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟

په یوه شاگرد پوښتنه ولولئ: مېرمن کبرا نورزی په ملالی لیسې کې لابراتوارونه جوړ کړل او کتابتون ته یې نوي کتابونه راوړل، دا کار یې تاسو ته څنګه ښکاري؟

ورته ووايئ: اوس نو تاسې له خپلو څنګلوریو ټولګیوالو سره بحث وکړئ او په دې اړه خپل نظرونه شریک کړئ. شاگردانو ته ۳ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا د مختلفو څوکیو دوه یا درې شاګران وغږوي چې څه یې ویلي دي. که لازمه وه، تاسې هم خپله تبصره وکړئ.

بیا دوهمه پوښتنه په یوه بل شاگرد ولولئ: د جنگ په کلونو کې ډېر خلک له وطن څخه ولاړل، خو مېرمن نورزی په وطن کې پاتې شوه، دا کار یې څنګه ارزوي؟

شاگردانو ته ۳ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا د مختلفو څوکیو دوه یا درې شاګران وغږوي چې څه یې ویلي دي. که لازمه وه، تاسې هم خپله تبصره وکړئ.

کورنی دنده

شاگردانو ته ووايئ: خپلې کورنۍ ته د مېرمن کبرا نورزۍ کيسه وکړئ او پوښتنه وکړئ چې دوی کومه بله مېرمن پېژني چې خلکو ته يې ښه خدمت کړی وي. د هغې په اړه معلومات وليکئ.

نوټ: پنځه شاگردان انتخاب کړئ چې په بل درسي ساعت کې د خپلې کورنۍ د يوه غړي ژوندليک واوروي. هغوی وپوهوئ چې په بل درسي ساعت کې به پنځه پنځه دقيقې د خپلې کورنۍ د يوه غړي د ژوند معلومات په زماني ترتيب سره وايي. داسې چې کله په کوم ځای کې زېږېدلی دی، ماشومتوب يې په کوم ځای کې او څنگه تېر شوی دی، په کوم عمر يې تعليم پيل کړی دی، څومره تعليم يې کړی دی، بيا يې کوم کارونه کړي دي.

درېم درسي ساعت

۱. وينا (۳۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: نن به ستاسو پنځه تنه ټولگيوال د خپلو کورنيو د يوه غړي ژوندليک راته ووايي. دوی به دغه معلومات په زماني ترتيب سره ووايي.

شاگردان وپوښتئ: کله چې چا ته وينا کوو، کوم اصول بايد مراعات کړو؟

شاگردان ممکن دغه ټکي ووايي:

- د وينا په پيل کې به وايو: بسم الله الرحمن الرحيم. السلام عليكم و رحمت الله و بركاته.
- د محترم ښوونکي/ښوونکې او گرانو ټولگيوالو په اجازه، غواړم نن د په اړه خبرې وکړم.
- کله چې وينا کوو، مختلفو اورېدونکو ته وگورو.
- غږ مو بايد دومره اوچت وي چې ټولو ته ورسېږي.
- د وينا پر مهال که اړتيا وي، د لاس، اوږو او مخ له حرکتونو کار واخلو.

که له شاگردانو څخه کومه خبره پاتې وه، هغه تاسې ووايي.

بيا شاگردانو ته ووايئ: اوس به تاسې د خپلو ټولگيوالو خبرو ته په ځير غور ونيسئ، ځکه چې کورنۍ دنده به مو د دوی په خبرو پورې اړه ولري. سمه ده؟

بيا انتخاب شوي شاگردان په وار سره د ټولگي مخې ته راوغواړئ چې وينا وکړي. کله چې دوی وينا کوي، تاسې يې وارزوي چې:

- خبرې يې روانې، منسجمې، واضحې دي که نه.
- غږ يې په کافي اندازه اوچت دی که نه.

- د خبرو په وخت کې د لاس او مخ له حرکتونو څه کار اخلي که نه.
 - له مخاطبانو سره د سترگو تماس ساتي که نه.
- همدارنگه نور شاگردان په دې لحاظ وڅارئ چې:
- له ويناوال سره د سترگو تماس ساتي که نه.
 - خپله علاقه او لېوالتيا د سر په خوځولو، موسکا، يا کلامي نښو لکه «ډېر ښه، اممممم، وا، ...» نښي که نه.
- که د شاگردانو په چلند کې کومه ستونزه وي، د دوو ويناوو تر منځ وقفه کې يې ورياده کړئ، مثلاً که ويناوال د خبرو پر مهال بې ځايه خاندي، بې له دې د هغه نوم ياد کړئ، ووايي: کله چې وينا کوو، ښه به وي چې هسې بې ځايه ونه خاندو.

۲. گرامر: د شخصي ضميرونو اصلي او مغيره حالتونه (۱۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايي: په کتاب کې مو پنځه جملې راغلې دي. تاسې دا جملې ولولئ او له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ چې د نوم پر ځای کوم ضمير بايد وليکل شي. بيا جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ او د هرې جملې د نوم پر ځای مناسب ضميرونه وکاروئ.

۱. مېرمن کبرا نورزی کلينیکونه جوړ کړل.

هغې کلينیکونه جوړ کړل.

۲. کبرا په کابل کې وزېرېده.

.....هغه.... په کابل کې وزېرېده.

۳. مېرمنو ته يې د ليک لوست پروگرامونه زيات کړل.

.....هغوی.... ته يې د ليک لوست پروگرامونه زيات کړل.

۴. د کبرا پلار پوهېده چې تعليم هلکانو او نجونو دواړو ته گټور دي.

دهغې.... پلار پوهېده چې تعليم هلکانو او نجونو دواړو ته گټور دي.

۵. د کابل خلکو ته د مېرمن کبرا خدمتونه معلوم وو.

د کابل خلکو ته دهغې.... خدمتونه معلوم وو.

کورنۍ دنده

شاگردانو ته ووايي: نن ستاسو ځينو ټولگيوالو د خپلې کورنۍ د غړو په اړه وينا وکړې. د چا د وينا کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه. په دې اړه څو جملې وليکئ.

خلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځينې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو ليکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «نورزی» دوې برخې لري «نور» او «زی». «نور» نوم دی، د يوې قبيلې نوم او «زی» يعنې لور. نو نورزی هغه مېرمن چې د نورزیو له قبيلې څخه وي.

شاگردانو ته ووايئ: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به يې په خپلو کتابچو پر برخو ووېشئ او بيا به يې يو ځای وليکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايئ «بارکزی، احمدزی، پوپلزی، اخکزی». په ټولگي کې وگرځئ او شاگردن وڅارئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: د کتاب په ——— مخ کې د کيسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان گوتې جگوي. يو تن ته ووايئ چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. کله چې مېرمن کبرا نورزی د ملالی لیسې مدیره وه، دا لیسې ولې د نجونو بهترينه لیسې شوه؟ معلم: اوس نو له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پیدا کړئ. بيا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

[کله چې د شاگردانو بحث تمام شو، له دوو تنو وغواړئ چې خپل ځواب له نورو سره شریک کړي. کله چې شاگردان ځواب ليکي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

دا فعالیت د دوو نورو پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ. پاتې پوښتنې دا دي:

۲. مېرمن نورزی چې د روغتیا وزیره وه، ولې به يې ولایتونو ته سفرونه کول؟

۳. مېرمن نورزی ولې دوه وارې د مېرمنو ټولني ریيسه شوه؟

۳. د متن ارزونه (۱۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: ستاسو د کتاب په ——— مخ کې دوې پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او يو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړئ]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. په ژوند ليک کې راغلي معلومات څومره واضح او په زړه پورې وو؟

بيا ووايئ: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ. پر دې وغږېږئ چې د متن معلومات واضح او په زړه پورې وو، که نه.

[شاگردان دې دوه دقیقې بحث وکړي او تاسې په ټولګي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شریک کړي.]

همدا فعالیت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۲. په متن کې څه شی کم دی؟ ستاسو په نظر، نور کوم معلومات باید په کې راغلی وای؟

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکي. تاسې په ټولګي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ یې کړئ او بیا یې پر تختې ولیکئ.]

۴. د متن په اړه خپل نظر لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: اوس به د متن په اړه خپل نظر ولیکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې متن څنګه و؟ خوښ مو شو که نه؟ د متن کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې متن څخه مو څه زده کړل؟ له خپلو څنګلوریو ټولګیوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کیسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولګي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «هلمند او نورستان» متن په اړه خپل نظرونه ولیکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه ولیکي. تاسې په ټولګي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ یې کړئ او بیا یې پر تختې ولیکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې یو یا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله لیکنه ولولي.]

کورنۍ دنده

شاگردانو ته ووايئ: د خپلې کورنۍ په مرسته د خپلې سیمې د داسې نسخې یا سړي لنډ ژوندلیک ولیکئ چې مهم کارونه یې کړي وي او خلکو ته یې ډېر خدمت کړی وي.

فصل ۶ اونۍ ۱

د فصل پر ژانر، سترې مفکورې او اساسي پوښتنو بحث وکړئ. په دې فصل کې د شعر ژانر راغلی دی. په شعر کې انسان خپل احساسات او عواطف بیانوي. شعر له نورو لیکنو یعنې له نثري لیکنو سره ځینې توپيرونه لري. په شعر کې معمولاً جملې د څپو د شمېر په حساب سره برابرې وي چې دې ته وزن وايو. همدارنگه د شعر د هرې جملې یا کرښې په پای کې داسې هم قافیه کلمې راځي. هم قافیه کلمې هغه دي چې د پای غبرونه یې یو شان وي لکه تیار، سهار، کرار؛ آسمان، جهان، وران، ودان.

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۲ دقيقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پیل کې په چوکاټ کې راغلي کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغتونو فعالیتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره یو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعالیتونه ترسره کړئ:

۱. هغه بیت چې دا کلمه په کې راغلي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو یې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، واضح او آسان بیان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [راکښېنم = راوینس شم، له خوبه راپاڅم؛ ناشتا = سبناری، د سهار چای او خواړه؛ ترپا = په تریکو تگ کول؛ مدار = کرار، ورو].

۴. لوستل

الف. تر لوستلو مخکې او د لوستلو په بهیر کې (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: نن به تاسې یو ښکلی شعر ولولئ. په تېرو درسونو کې مو کیسې، معلوماتي متنونه او ژوندلیکونه

لوستي وو. دغه شعر چې لولئ، فکر وکړئ چې شعر له هغو نورو متنونو سره څه توپیر لري.

۲. شعر په لوړ غږ او په مناسب لحن او آهنگ سره ولولئ. بیا په دوو یا دريو شاگردانو شعر ولولئ.

ب. تر لوستلو وروسته (۲۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: ښه نو، اوس تاسې ووايست چې شعر له نثر سره کوم توپيرونه لري.

کېدای شي شاگردان د شعر او نثر ځینې توپيرونه ووايي. د هغوی د خبرو اورېدو ته ۳ دقيقې وخت ورکړئ.

بیا ورته ووايي: ډېر ښه. د شعر او نثر يو توپير دا دی چې نثر جملې او پراگرافونه لري، خو په شعر کې بيتونه او مسرې دي. چې راکښېنم سهار خپل کالي کرم تيار دا يو بيت دی او څنگه چې په نثر کې يوه جمله يوه خاصه خبره راته کوي، په شعر کې يو بيت لکه يوه جمله يوه بشپړه خبره کوي. هر بيت بيا دوي مسرې لري. مثلاً په دې بيت کې «چې راکښېنم سهار» يوه مسره ده او «خپل کالي کرم تيار» بله مسره. دا دواړه مسرې چې سره يوځای شي خبره تکميلېږي چې «سهار چې له خوبه راپاڅم، خپل کالي تياورم.»

دا د جملې غوندې پوره خبره ده؟ [شاگردان به ووايي: هو.]

تاسې ووايي: آفرين! اوس نو تاسې د شعر هر بيت جلا جلا وليکئ او د هر بيت مسرې په نښه کړئ.

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې شعر بيت په بيت وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۲. شاگردانو ته ووايي: د شعر او نثر بل توپير دا دی چې د نثر جملې ټولې يوه اندازه نه وي، کېدای شي يوه يې اوږده وي، بله لنډه. په شعر کې بيا هره مسره د څپو په حساب يوه اندازه وي، که يوه مسره ۵ څپې وي، بله به هم ۵ څپې وي. لکه د تلې دوه پلې چې سره برابري وي. دې ته وزن وايي. نو په شعر کې د ټولو مسرو وزن يوه شی وي. ښه نو، څوک به دې شعر د لومړۍ مسرې څپې وگني؟

يو يا دوو شاگردانو ته وخت ورکړئ چې د لومړۍ مسرې څپې حساب کړي. بيا يو يا دوه نور شاگردان راوبولئ چې د دوهمې مسرې څپې وگني.

بيا تاسې ووايي: آفرين! لکه څنگه چې وينئ، دا دواړه مسرې ۶-۶ څپې لري، يعنې وزن يې برابر دی. اوس نو تاسې د هر بيت هره مسره ولولئ او څپې يې حساب کړئ. په خپلو کتابچو کې د هرې مسرې د څپو شمېر وليکئ. شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې شعر بيت په بيت وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. شاگردانو ته ووايي: دې ته مو پام شوی دی چې د شعر د هر بيت په پای کې داسې کلمې راغلې دي چې د پای غرونه يې سره يو شان دي؟ لکه په دې شعر کې د لومړي بيت اوله مسره په «سهار» ختمېږي او دوهمه يې په «تيار». د «سهار» او «تيار» په پای کې کوم غږ يو شان دی؟

[کېدای شي شاگردان ووايي چې د دواړو په آخر کې «آر» يو شان دی.]

تاسې ووايي: آفرين! د سهار په آخر کې هم د /آر/ غږ لرو او د «تيار» په آخر کې هم د /آر/ غږ دی. داسې کلمو ته چې د مسرو په پای کې راځي او وروستي غرونه يې سره يو شان دي، هم قافيه ويل کېږي. اوس نو تاسې په دې شعر کې نورې داسې کلمې پيدا کړئ چې د مسرو په پای کې راغلې وي او د پای غرونه يې سره يو شان وي.

۴. **فعالیت:** شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې د شعر بیتونه جلا جلا وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۵. **شاگردانو ته ووايئ:** کورنۍ دنده مو دا ده چې د شعر مفهوم په خپله ژبه وليکئ، داسې چې د هر بیت پر ځای يې يوه جمله راغلي وي، لکه:

چې راکښېنم سهار خپل کالي کړم تيار
سهار چې له خوبه راپاڅم، خپلي کالي تياروم.

درسي ساعت ۲

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقیقې)

۲. هجا (۲ دقیقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پیل کې په چوکاټ کې راغلي کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نویو لغتونو فعالیتونه (۱۰ دقیقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره یو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعالیتونه ترسره کړئ:

۱. هغه بیت چې دا کلمه په کې راغلي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو یې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، واضح او آسان بیان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [تڼۍ = گروه، تکمه؛ پندوسکی = توپ، گبن، توپکي؛ چابکي = چالاکي، چټکي؛ جینۍ =

نجلی، جینکی].

۴. لوستل

الف. تر لوستلو مخکې او د لوستلو په بهیر کې (۱۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: نن به بیا یو شعر ولولو او بیا به د شعر او نثر پر توپيرونو بحث وکړو.

۲. شعر په لوړ غږ او په مناسب لحن او آهنگ سره ولولئ. بیا دوه یا درې شاگردان راوبولئ چې شعر ولولي.

ب. تر لوستلو وروسته (۲۰ دقیقې)

۱. **شاگردانو ته ووايئ:** ښه نو، شعر له نثر سره کوم توپيرونه لري؟

کېدای شي شاگردان د شعر او نثر ځینې توپيرونه ووايي.

د هغوی د خبرو اورېدو ته ۳ دقیقې وخت ورکړی.

بیا ورته ووايي: ډېر ښه. د شعر او نثر يو توپير دا دی چې نثر جملې او پراگرافونه لري، خو په شعر کې بيتونه او مسرې

دي. «زما لاس کې مری، ليکې، ليکې مرغی» دا څه شی دی؟

شاگردان به وايي: دا يو بيت دی.

تاسې ووايي: آفرين! او مسرې يې کومې دي.

شاگردان به ووايي: «زما لاس کې مری» يوه مسره ده او «ليکې، ليکې مرغی» بله مسره.

تاسې ووايي: آفرين! اوس نو تاسې د شعر هر بيت جلا جلا وليکي او د هر بيت مسرې په نښه کړي.

شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړی چې شعر بيت په بيت وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا

درلوده، ورسره مرسته وکړي.

۲. شاگردانو ته ووايي: د شعر او نثر بل توپير دا و چې په شعر کې هره مسره د څپو په حساب يوه اندازه وي، که يوه

مسرې ۶ څپې وي، بله به يې هم ۶ څپې وي. دې ته څه وايي؟

شاگردان به وايي: دې ته وزن وايي.

بیا تاسې ووايي: آفرين! اوس نو تاسې د هر بيت هره مسره ولولئ او څپې يې حساب کړي. په خپلو کتابچو کې د هرې

مسرې د څپو شمېر وليکي.

شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړی چې شعر بيت په بيت وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا

درلوده، ورسره مرسته وکړي.

۳. شاگردانو ته ووايي: دې ته مو پام شوی دی چې د شعر د هر بيت په پای کې داسې کلمې راغلې دي چې د پای

غږونه يې سره يو شان دي؟ لکه په دې شعر کې د لومړي بيت اوله مسره په «مری» ختمېږي او دوهمه يې په «مرغی». د

«مری» او «مرغی» په پای کې کوم غږ يو شان دی؟

[کېدای شي شاگردان ووايي چې د دواړو په آخر کې «ی» يو شان دی.]

تاسې ووايي: آفرين! د مری په آخر کې هم د ای/غږ لرو او د «مرغی» په آخر کې هم د ای/غږ دی. داسې کلمو ته چې

د مسرو په پای کې راځي او وروستي غږونه يې سره يو شان دي، څه ويل کېږي؟

شاگردان به ځواب درکړي: هم قافیه

تاسې ووايي: آفرين! اوس نو تاسې په دې شعر کې نورې داسې کلمې پيدا کړي چې د مسرو په پای کې راغلې وي او د

پای غږونه يې سره يو شان وي.

بیا ووايي: ډېر ښه! دلته به د شعر او نثر بل توپير هم وپېژنئ. په دې بيت کې چې وايي «زما لاس کې مری

ليکې، ليکې مرغی» دلته خبره پوره شوې ده، که څه کمی په کې شته؟ دا خبره که په نثر کې وليکو، نو وايو به چې

زما په لاس کې مری دي او لیکې لیکې مرغی دي. خو په شعر کې کله کله د جملې فعل غورځول کېږي، لکه دلته چې «دي» غورځېدلې ده.

۴. **فعالیت:** شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې د شعر بیتونه جلا جلا وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۵. **شاگردانو ته ووايئ:** کورنۍ دنده مو دا ده چې د شعر هر بیت په یوه جمله کې وليکئ او که په بیت کې فعل نه وي، تاسې په جمله کې فعل هم وليکئ چې پوره شي.

درسي ساعت ۳

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقیقې)

۲. هجا (۲ دقیقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پیل کې په چوکاټ کې راغلي کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نویو لغتونو فعالیتونه (۱۰ دقیقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره یو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعالیتونه ترسره کړئ:

۱. هغه بیت چې دا کلمه په کې راغلي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو یې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، واضح او آسان بیان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [پنې = زرین نښایسته بوټونه، چوټې؛ سدری = واسکت؛ چرمه = د سرو زرو یا سپینو زرو په

رنگ نری رتیاړې چې په کمیس او واسکت باندې گنډل کېږي؛ لښتی = غوړوالی، هغه گانه چې په غوړونو کې ځړول کېږي.]

۴. لوستل

الف. تر لوستلو مخکې او د لوستلو په بهیر کې (۱۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: نن به بیا یو شعر ولولو او بیا به د شعر او نثر پر توپيرونو بحث وکړو.

۲. شعر په لوړ غږ او په مناسب لحن او آهنگ سره ولولئ. بیا دوه یا درې شاگردان راوبولئ چې شعر ولولي.

ب. تر لوستلو وروسته (۲۰ دقیقې)

۱. **شاگردانو ته ووايئ:** ښه نو، شعر له نثر سره کوم توپيرونه لري؟

کېدای شي شاگردان د شعر او نثر ځینې توپيرونه ووايي.

د هغوی د خبرو اوربدو ته ۳ دقیقې وخت ورکړی.

بیا ورته ووايي: ډېر ښه. د شعر او نثر يو توپير دا دی چې نثر جملې او پراگرافونه لري، خو په شعر کې بيتونه او مسرې

دي. « **زما کميس خامکي** **ستا کميس د چرمو** » دا څه شی دی؟

شاگردان به وايي: دا يو بيت دی.

تاسې ووايي: آفرين! او مسرې يې کومې دي.

شاگردان به ووايي: « **زما کميس خامکي** » يوه مسره ده او « **ستا کميس د چرمو** » بله مسره.

تاسې ووايي: آفرين! اوس نو تاسې د شعر هر بيت جلا جلا وليکئ او د هر بيت مسرې په نښه کړئ.

شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې شعر بيت په بيت وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا

درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۲. شاگردانو ته ووايي: د شعر او نثر بل توپير دا و چې په شعر کې هره مسره د څپو په حساب يوه اندازه وي. دې ته څه

وايي؟

[شاگردان به وايي: دې ته وزن وايي.]

بیا تاسې ووايي: آفرين! د دې شعر لومړۍ او دوهمه مسره ۶ - ۶ څپې لري.

زما - ک - ميس - خا - م - کي (۶ څپې) ستا - ک - ميس - د - چر - مو (۶ څپې)

شاگردانو ته ووايي: گورئ! په هغه بل شعر کې مو «زما» په ۲ څپو حساب کړې وه «ز - ما» خو په دې شعر کې مو يوه

څپه وگڼله «زما». نو ځينې کلمې په شعر کې د وزن د پوره کولو لپاره کله يوه څپه کله دوه څپې ويل کېږي. اوس نو

تاسې د هر بيت هره مسره ولولئ او څپې يې حساب کړئ. په خپلو کتابچو کې د هرې مسرې د څپو شمېر وليکئ.

شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې شعر بيت په بيت وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا

درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. شاگردانو ته ووايي: هغه کلمې چې د هر بيت په پای کې راغلې دي او د پای غرونه يې سره يو شان دي، څه شی

بولو؟ [شاگردان به ځواب درکړي: هم قافيه]

تاسې ووايي: ډېر ښه. د دې شعر د لومړي بيت په آخر کې «چرمو» او د دوهم بيت په آخر کې يې «پښو» راغلې ده. په

دوی کې کوم غږ يو شان دی؟

[کېدای شي شاگردان ووايي چې د دواړو په آخر کې «و» يو شان دی.]

تاسې ووايي: آفرين! د چرمو په آخر کې هم د /و/ غږ لرو او د «پښو» په آخر کې هم د /و/ غږ دی. اوس نو تاسې په دې

شعر کې نورې داسې کلمې پيدا کړئ چې د بيتونو په پای کې راغلې وي او د پای غرونه يې سره يو شان وي.

۴. **فعالیت:** شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې شعر بیت په بیت ولیکي. تاسې په ټولګي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

بیا ووايئ: په دې بیت کې چې وايي « **زما کمیس خامکي ستا کمیس د چرمو** » دلته څه شی کم دی؟ دا خبره که په نثر کې ولیکو، نو وایو به چې زما کمیس خامکي دی او ستا کمیس د چرمو دی. خو په شعر کې کله کله د جملې فعل غورځي، لکه دلته چې د مسرو په پای کې «دی» نشته.

۵. **شاگردانو ته ووايئ:** کورنۍ دنده مو دا ده چې د شعر هر بیت په یوه جمله کې ولیکئ او که په بیت کې فعل نه وي، تاسې په جمله کې فعل هم ولیکئ چې خبره پوره شي.

درسي ساعت ۴

۱. سلام، روغېر، د ټولګي تنظيمول (۳ دقیقې)

۲. هجا (۲ دقیقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پیل کې په چوکاټ کې راغلې کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نویو لغتونو فعالیتونه (۱۰ دقیقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره یو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعالیتونه ترسره کړئ:

۱. هغه بیت چې دا کلمه په کې راغلې، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې ولیکئ او په شاگردانو یې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سوبه، واضح او آسان بیان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [**کوکوپښ** = ملاچرګګ؛ **چندری** = هغه لوبه چې معمولاً نجونې یې کوي او پر ځمکه څو مستطیلي خانې رسموي او بیا یوه هواره ګرده ښویه تیره په لومړۍ خانه کې یې رډي او په یوه پښه یې له یوې بلې خانې ته پورې وهي؛ **ججوغه** = تاج؛ **شخه** = کلکه، لکه.]

۴. لوستل

الف. تر لوستلو مخکې او د لوستلو په بهیر کې (۱۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: نن به بیا یو شعر ولولو او بیا به د شعر او نثر پر توپيرونو بحث وکړو.

۲. شعر په لوړ غږ او په مناسب لحن او آهنگ سره ولولئ. بیا دوه یا درې شاگردان راوبولئ چې شعر ولولي.

ب. تر لوستلو وروسته (۲۰ دقیقې)

۱. **شاگردانو ته ووايي:** د شعر او نثر يو توپير دا دی چې نثر جملې او پراگرافونه لري، خو په شعر کې بيتونه او مسرې دي. يو بيت لکه يوه جمله وي. ځينې شعرونه بيا بندونه لري. لکه په پراگراف کې چې څو جملې وي، په يو بند کې هم څو بيتونه وي. دا شعر چې نن مو ولوست، بندونه لري چې د هر بند قافيه يې له بل بند سره توپير لري. اوس نو تاسې د دې شعر هر بند جلا جلا وليکئ او د هر بند بيتونه حساب کړئ.

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې شعر بند په بند وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۲. **شاگردانو ته ووايي:** د شعر او نثر بل توپير دا و چې په شعر کې هره مسره د څپو په حساب يوه اندازه وي. دې ته څه وايي؟

[شاگردان به وايي: دې ته وزن وايي.]

بيا تاسې ووايي: آفرين! اوس نو تاسې د هر بيت هره مسره ولولئ او څپې يې حساب کړئ. په خپلو کتابچو کې د هرې مسرې د څپو شمېر وليکئ.

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې شعر بيت په بيت وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. **شاگردانو ته ووايي:** هغه کلمې چې د هر بيت په پای کې راغلې دي او د پای غرونه يې سره يو شان دي، څه شی بولو؟ [شاگردان به ځواب درکړي: هم قافيه]

تاسې ووايي: آفرين! په دې شعر کې د هر بند قافيه جلا ده. تاسې به د هر بند قافيې جلا جلا وليکئ.

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې شعر بيت په بيت وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

بيا ووايي: په دې بيت کې چې وايي «**مور ته راکړه دوې بڼکې کوکوپښه، پښه، پښه**» دا خبره که په نثر کې وليکو، نو وايو به چې «**کوکوپښه! مور ته دوې بڼکې راکړه**». په نثر کې فعل د جملې په پای کې راځي، خو په شعر کې کله کله فعل په سر يا منځ کې هم راځي، لکه دلته چې «**راکړه**» د مسرې په منځ کې راغلې ده.

۵. **شاگردانو ته ووايي:** کورنۍ دنده مو دا ده چې د شعر هر بيت په يوه جمله کې وليکئ او که په بيت کې فعل په خپل ځای نه وي راغلی، تاسې په جمله کې فعل په خپل ځای کې يعنې د جملې په پای کې وليکئ.

فصل ۶ اونى ۲

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغبر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۲ دقيقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلي کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغتونو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه بيت چې دا کلمه په کې راغلي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، واضح او آسان بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [غومبر = د کوترو نارو، ستايي = صفت يې کوي؛ کوينه = کوي، په شعر کې «نه» ځکه

ورپورې نښلول کېږي چې د شعر وزن پوره شي او د کلمې آهنگ ښکلی شي].

۴. لوستل

الف. تر لوستلو مخکې او د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: نن به بيا يو شعر ولولو او بيا به پر دې بحث وکړو چې دا شعر له هغو شعرونو سره چې په تېره اونۍ کې مو ولوستل، څه توپير لري.

۲. شاگردان په دوو ډلو ووېشئ. د هر بيت لومړۍ مسره دې يوه ډله په لوړ غږ ولولي، بله مسره يې بله ډله. بيا يو ځل تاسې پخپله شعر په لوړ غږ او مناسب لحن سره ولولئ.

ب. تر لوستلو وروسته (۲۰ دقيقې)

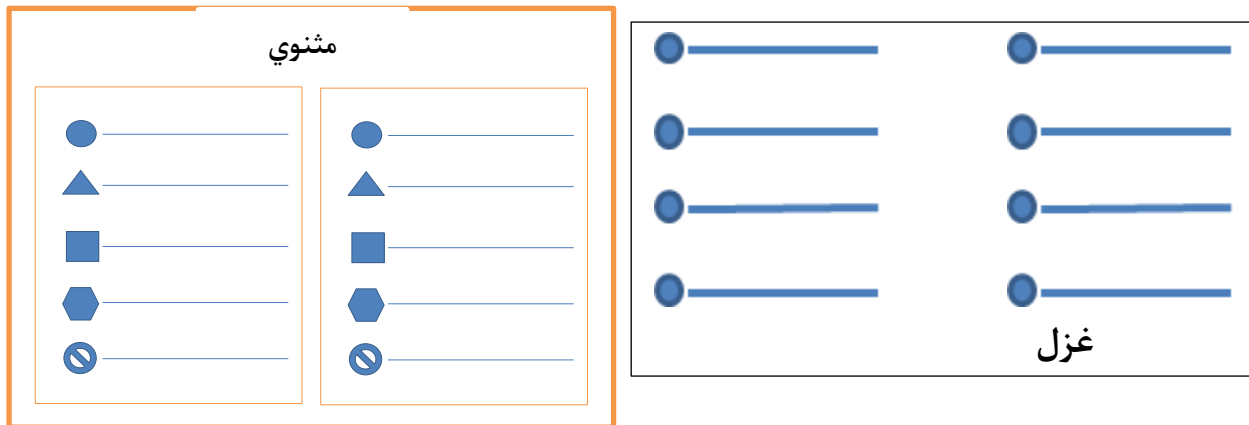
۱. شاگردانو ته ووايئ: ښه نو، دا شعر د تېرې اونۍ له شعرونو څه توپير لري؟

[کېدای شي شاگردان مختلف ځوابونه درکړي]

تاسې ووايئ: که مو پام شوی وي د تېرې اونۍ شعرونه داسې وو چې په هر شعر کې د هر بيت په آخر کې هم قافيه کلمې راغلي وې، لکه سهار، تيار، خودکار، پرکار، کرار، هوار ... دا رقم شعر ته غزل ويل کېږي. خو په دې شعر کې د هر بيت قافيه جلا ده. د هر بيت د دواړو مسرو په پای کې هم قافيه کلمې راغلي دي، لکه په اول بيت کې چې «گوره» او

«توره» راغلي دي او په دوهم بيت کې «ملگرې» او «خبرې»، همداسې تر پایه پورې هر بیت جلا قافیه لري. دا رقم شعر ته مثنوي وايو.

بيا پر تختې دغه شکلونه رسم کړئ او په غزل او مثنوي کې د قافيې ځايونه ورته وښیئ.

۲. فعالیت - شاگردانو ته ووايئ: په دې شعر کې یو بیت وایي: په یو بل باندې دي گرانې لکه خویندې ماشومانې

یعنې کوترې لکه ماشومانې خویندې په یو بل باندې گرانې دي. دا ډول خبرې ته تشبیه ویل کېږي. په تشبیه کې دوه شیان چې سره ورته وي، یادېږي. لکه دلته چې کوترې له خویندو ماشومانو سره په دې کې ورته دي چې په یو بل باندې گرانې دي. خویندې سره گرانې وي، که نه؟

[شاگردان به وایي: هو]

تاسې ووايئ: بالکل. نو د دې لپاره چې موږ وپوهېږو چې کوترې په یو بل باندې څنگه گرانې دي، شاعر د هغوی گرانبت د خویندو له گرانبت سره تشبیه کړی دی. په بل بیت کې وایي: ملگرتیا او مینه ښه وي / زړونه پاک لکه ښیننه وي. دلته زړه له ښینې سره ورته بلل شوی دی. په څه شي کې سره ورته بلل شوي دي؟

[شاگردان به ووايي: په پاکۍ کې]

تاسې ووايئ: همداسې ده. په ملگرتیا کې زړونه لکه ښیننه پاک وي. اوس به تاسې د تشبیه تمرین وکړئ. د کوترو گرانبت د خویندو پر ځای له بل شي سره تشبیه کړئ او همدارنگه د زړونو پاکي د ښینې پر ځای له بل شي سره ورته وگڼئ. مثلاً: زه وایم کوترې داسې سره گرانې وې لکه دوې ټولگیوالې. یا وایم چې زړونه داسې پاک وو لکه سپین کاغذ. تاسې له خپلو څنګلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړئ او نوې تشبیه گانې جوړې کړئ او په کتابچو کې یې ولیکئ. شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي او نوې تشبیه گانې جوړې کړي. تاسې په ټولګي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. بیا دوو یا دريو شاگردانو ته ووايئ چې خپلې تشبیه گانې شریکې کړي.

۳. **فعالیت - شاگردانو ته ووايي:** کله چې یو شی له بل شي سره تشبیه کوو، باید دواړه په یوه یا څو صفتونو کې سره گډ وي. مثلاً زه وایم: ورځې لکه کاغذ سپینې دي؛ یا د گل پاڼه لکه کاغذ نری ده؛ او یا مالوچ لکه کاغذ سپک دي. ستاسو په کتابونو کې یو چوکاټ دی چې ځینې شیان لکه لښته، لکه انار، او لکه گل بلل شوي دي. تاسې له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړئ او درې - درې صفتونه پیدا کړئ چې په لښته، انار، او گل کې وي. بیا دا صفتونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې شعر بیت په بیت ولیکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. دوه یا درې شاگردان راوبولئ چې خپل کار له نورو سره شریک کړي.

۴. **شاگردانو ته ووايي:** کورنۍ دنده مو دا ده چې د شعر د هر بیت مطلب په یوه جمله کې ولیکئ.

فصل ۶ اونۍ ۲

درسي ساعت ۲

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظیمول (۳ دقیقې)

۲. هجا (۲ دقیقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پیل کې په چوکاټ کې راغلي کلمې خپه په خپه ولولي.

۳. د نویو لغتونو فعالیتونه (۱۰ دقیقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره یو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعالیتونه ترسره کړئ:

۱. هغه بیت چې دا کلمه په کې راغلي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې ولیکئ او په شاگردانو یې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، واضح او آسان بیان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [غومبر = د کوترو نار، ستايي = صفت یې کوي؛ کوينه = کوي، په شعر کې «نه» ځکه

ورپورې نښلول کېږي چې د شعر وزن پوره شي او د کلمې آهنگ ښکلی شي].

۴. لوستل

الف. تر لوستلو مخکې او د لوستلو په بهیر کې (۱۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايي: نن به بیا یو شعر ولولو او بیا به پر دې بحث وکړو چې دا شعر له هغه شعر سره چې په تېر درس

کې مو ولوستل، څه توپیر لري.

۲. شاگردان په دوو ډلو ووېشي. د هر بیت لومړۍ مسره دې يوه ډله په لوړ غږ ولولي، بله مسره يې بله ډله. بيا يو ځل تاسې پخپله شعر په لوړ غږ او مناسب لحن سره ولولئ.

ب. تر لوستلو وروسته (۲۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: ښه نو، دا شعر د تېر درس له شعر سره څه توپير لري؟

[كېدای شي شاگردان مختلف ځوابونه دركړي]

تاسې ووايئ: كه مو پام شوی وي د تېر درس شعر داسې و چې د هر بیت د دواړو مسرو په پای کې هم قافیه کلمې راغلي وي، لکه په اول بیت کې چې «گوره» او «توره» راغلي وه او په دوهم بیت کې «ملگرې» او «خبرې»، همداسې تر پایه پورې هر بیت يې جلا قافیه درلود. دا رقم شعر ته چې هر بیت يې جلا جلا قافیه ولري، څه وايو؟

[شاگردان به ووايي: مثنوي]

تاسې ووايئ: آفرین. هغه شعر چې هر بیت يې جلا قافیه ولري، مثنوي بلل کېږي. خو دغه شعر چې نن مو ولوست، څه رنگه قافیه لري؟

[كېدای شي شاگردان سم ځواب ووايي.]

تاسې ووايئ: بالکل. په دې شعر کې د ټولو بيتونو په آخر کې هم قافیه کلمې راغلي دي. د دې شعر هم قافیه کلمې کومې دي؟

[شاگردان ممکن سم ځواب دركړي او يا ردیف له قافیه سره غلط كړي]

تاسې ووايئ: په دې شعر کې بل توپير دا دی چې د هر بیت په پای کې «ښکلی يم، ښکلی يم» تکرار شوی دی. دغه کلمې چې د شعر د هر بیت په آخر کې کت مټ هماغسې بيا بيا تکرارېږي، ردیف بلل کېږي. څوک به ووايي چې د قافیه او ردیف توپير څه دی؟

[پرېږدئ چې دوه يا درې شاگردان خپل نظر ووايي.]

تاسې ووايئ: په هم قافیه کلمو کې يوازې د پای غږونه يې يو شان وي خو ردیف بيا ټوله کلمه يا کلمې هو بهو تکرارېږي. نو په دې شعر کې هم قافیه لرو، هم ردیف. د دې شعر هم قافیه کلمې دي: وړمو، رنگينو، شنو، رنگو ... او ردیف يې دی «ښکلی يم»

۲. **فعالیت - شاگردانو ته ووايئ:** په کتاب کې مو په دوو چوکاټونو کې نومونه او صفتونه يې گډوډ راغلي دي. تاسې دا

کلمې په خپلو کتابچو کې وليکئ. بيا د هر نوم مناسب صفت پيدا او په غشي يې سره ونښلوئ.

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. فعالیت - شاگردانو ته ووايي: د کتاب په همدې مخ کې بل چوکاټ دی چې مختلف نومونه په کې ليکل شوي دي. تاسې له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د هر نوم لپاره دوه - دوه مناسب صفتونه پيدا او په کتابچو کې يې وليکئ.

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. دوه يا درې شاگردان راوبولئ چې خپل کار له نورو سره شریک کړي.

۴. فعالیت - شاگردانو ته ووايي: اوس په شعر کې هم قافیه کلمې پيدا او په کتابچو کې يې وليکئ.

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. دوه يا درې شاگردان راوبولئ چې خپل کار له نورو سره شریک کړي.

۵. شاگردانو ته ووايي: کورنۍ دنده مو دا ده چې پنځه شيان انتخاب کړئ. بيا دا پنځه شيان په يوه صفت کې له پنځو نورو شيانو سره تشبیه کړئ. مثلاً زه کاغذ انتخابوم. د کاغذ سپینوالی له بل شي سره تشبیه کوم. زه فکر کوم چې څه شی ډېر سپین دی. په ذهن ته مې واوړه راځي. واوړه تکه سپینه ده. نو وایم کاغذ د واوړې غوندې سپین دی. يا دېوال انتخابوم او غواړم رنگ يې له بل شي سره تشبیه کړم. گورم چې رنگ يې د پانې په رنگ شین دی، نو وایم دا دېوال د پانې په شان شین دی.

فصل ۶ اونۍ ۲

درسي ساعت ۳

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۲ دقيقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پیل کې په چوکاټ کې راغلي کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغتونو فعالیتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعالیتونه ترسره کړئ:

۱. هغه بیت چې دا کلمه په کې راغلي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، واضح او آسان بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [لشي = د کب نري تېره هډوکي چې لکه اغزي وي؛ دارو = درمل، دوايي؛ درمان = علاج].

۴. لوستل

الف. تر لوستلو مخکې او د لوستلو په بهیر کې (۱۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: نن به بیا یو شعر ولولو او بیا به پر دې بحث وکړو چې دا شعر له هغه شعر سره چې په تېر درس کې مو ولوستل، څه توپیر لري.

۲. شاگردان په دوو ډلو ووېشي. د هر بیت لومړۍ مسره دې یوه ډله په لوړ غږ ولولي، بله مسره یې بله ډله. بیا یو ځل تاسې پخپله شعر په لوړ غږ او مناسب لحن سره ولولئ.

ب. تر لوستلو وروسته (۲۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: ښه نو، دا شعر د تېر درس له شعر سره څه توپیر لري؟

[کېدای شي شاگردان مختلف ځوابونه درکړي]

تاسې ووايئ: د تېر درس شعر څه ډول و؟ غزل و که مثنوي؟

[کېدای شي شاگردان ووايي: غزل]

تاسې ووايئ: آفرین. په غزل کې قافیه څنگه وي؟

[کېدای شي شاگردان سم ځواب درکړي]

تاسې ووايئ: بالکل. په غزل کې د ټولو بیتونو په آخر کې هم قافیه کلمې راځي. د نن شعر غزل و؟

[شاگردان به ووايي: نه]

تاسې ووايئ: همداسې ده. په دې شعر کې هر بیت یې جلا قافیه لري، نو دا مثنوي ده.

شاگردان وپوښتي: هغه کلمې چې د بیتونو یا مسرو په پای کې کټ مټ تکرارېږي، هغه څه بولو؟

[شاگردان ممکن سم ځواب درکړي او ووايي: ردیف]

تاسې ووايئ: آفرین. هغه کلمې چې د شعر د مسرو یا بیتونو په آخر کې کټ مټ هماغسې تکرارېږي، ردیف بلل کېږي.

په دې شعر کې ردیف شته؟

[پرېږدئ چې دوه یا درې شاگردان خپل نظر ووايي].

تاسې ووايئ: د دې شعر لومړی بیت دی: ما پېژنئ څه یمه/ نرم لکه زړه یمه. په دې بیت کې کومه کلمه هو بهو تکرار شوې ده؟

[شاگردان به ووايي: یمه]

تاسې ووايئ: آفرین. همدا ردیف دی.

۲. فعالیت - شاگردانو ته ووايئ: اوس له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره د شعر هر بیت ولولئ او د هر بیت هم قافیه

کلمې او ردیفونه پیدا او په کتابچو کې یې ولیکئ.

شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. فعالیت - شاگردانو ته ووايئ: د کتاب په همدې مخ کې یو چوکاټ دی چې مختلفې کلمې په کې لیکل شوې دي. تاسې له خپلو څنګلوریو ټولګیوالو سره بحث وکړئ او د هرې کلمې لپاره پنځه - پنځه هم‌قافیه کلمې پیدا او په کتابچو کې یې ولیکئ.

شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. دوه یا درې شاگردان راوبولئ چې خپل کار له نورو سره شریک کړي.

۴. شاگردانو ته ووايئ: کورنۍ دنده مو دا ده چې پنځه شیان انتخاب کړئ. بیا هر یو یې په یوه صفت کې له یوه بل شي سره تشبیه کړئ. مثلاً زه شربت انتخابوم. د شربت خوړوالی له بل شي سره تشبیه کوم. زه فکر کوم چې څه شی همداسې خوړ دی. گبین یا شات. نو وایم دا شربت داسې خوړ دی لکه گبین. بیا همدا خبره په لنډه بڼه په یوه عبارت کې کوم او وایم «خوړ لکه گبین شربت». تاسې به په کورونو کې په همدې رقم پنځه شیان له پنځو نورو شیانو سره تشبیه کوئ، د هرې تشبیه لپاره به لومړی پوره جمله ولیکئ او بیا به یې لنډ په عبارت کې ولیکئ.

فصل ۶ اونۍ ۲

درسي ساعت ۴

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقیقې)

۲. هجا (۲ دقیقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پیل کې په چوکاټ کې راغلې کلمې خپه په خپه ولولي.

۳. د نویو لغتونو فعالیتونه (۱۰ دقیقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره یو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعالیتونه ترسره کړئ:

۱. هغه بیت چې دا کلمه په کې راغلې، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې ولیکئ او په شاگردانو یې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، واضح او آسان بیان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [ورا = واده، د زوم کور ته د ناوې د بېولو لپاره راغلي کسان؛ رپېرې = نسوري، څه چې په باد

کې پر له پسې نسوري؛ خراغان = روښان.]

۴. لوستل

الف. تر لوستلو مخکې او د لوستلو په بهیر کې (۱۰ دقیقې)

۱. شاگردان په دوو ډلو ووېشئ. د هر بیت لومړۍ مسره دې یوه ډله په لوړ غږ ولولي، بله مسره یې بله ډله. بیا یو ځل تاسې پخپله شعر په لوړ غږ او مناسب لحن سره ولولئ.

ب. تر لوستلو وروسته (۲۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: په دې شعر کې ویل شوي دي چې وربشې خوښې دي او غنم خوشحال دي. وربشې او غنم غم او خوښي پېژني؟

[شاگردان به مختلف ځوابونه درکړي]

تاسې ووايئ: ښه نو، تاسو یا ستاسو خویندو به د نانځکو لوبه کړې وي. ماشومان چې نانځکې لوبوي، وایي: نانځکه مې ناجوړه ده. یا وایي نانځکه مې ژاړي. حال دا چې هغه خو ژوندی انسان نه دی چې وژاړي یا ناروغ شي. په شعر کې هم ونې، بوتې، غرونه، وربځې، ژوي او نور شيان داسې انګېرل کېږي لکه انسانان چې وي. د انسانانو غوندې خبرې کوي، احساس لري، خاندي، ژاړي، خوشحالیږي، غمجن کېږي. لکه د تېر درس په شعر کې چې کب خبرې کوي او وایي چې «ما پېژنئ څه یمه/ نرم لکه زړه یمه» دې ته په تشخیص وایي. شخص انسان ته ویل کېږي او تشخیص یعنې داسې شيان چې انسانان نه دي، خو د انسان ځانګړنې او صفتونه ورکول شوي دي. ښه نو، په دې شعر کې د تشخیص بل مثال پیدا کولی شئ؟

[کېدای شي شاگردان د تشخیص بل مثال پیدا کړي، کېدای شي پیدا یې نه کړي.]

تاسې ووايئ: د شعر په دریم بند کې راغلي دي چې «نري شمال ته ونې نڅېږي» دا هم تشخیص دی. ځکه چې ونې خو نه نڅېږي. د ونو ځانګې چې شمال ته دې خوا ها خوا کړېږي، نخا ته ورته حرکتونه دي نو شاعر ونه د نڅېدونکي انسان په شان ګڼلې ده.

۲. فعالیت - شاگردانو ته ووايئ: په کتاب کې مو یو چوکاټ دی چې د لوستل شوي شعر تشبیه ګانې په کې راغلي دي. تاسې له خپلو ځنګلوریو ټولګیوالو سره بحث وکړئ او هره تشبیه په مکملو جملو کې ولیکئ. مثلاً لومړۍ جمله کې وایي: «د وربځو اوبنډان راغلل» دلته وربځې په حرکت کې اوبنډان سره تشبیه شوې دي، ځکه چې وربځې هم د اوبنډانو غوندې ورو ورو مزل کوي. نو دا تشبیه داسې لیکلې شو چې وربځې د اوبنډانو په شان ورو ورو راغلې. پاتې تشبیه ګانې به یې تاسې په همدې رقم جملو کې ولیکئ.

شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولګي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. **فعالیت - شاگردانو ته ووايي:** د کتاب په همدې مخ کې يو چوکاټ دی چې مختلفې کلمې په کې ليکل شوې دي. تاسې له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د هرې کلمې لپاره پنځه - پنځه هم‌قافيه کلمې پيدا او په کتابچو کې يې وليکئ. مثلاً لومړۍ کلمه ده «مور» د دې کلمې هم‌قافيه کلمې دي: خور، کور، لور، گور، ...

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. دوه يا درې شاگردان راوبولئ چې خپل کار له نورو سره شريک کړي.

۴. **شاگردانو ته ووايي:** کورنۍ دنده مو دا ده چې د شعر د هر بند مطلب په خپله ژبه وليکئ او هماغسې چې په لومړي فعاليت کې مو نيمگړې تشبيه گانې په پوره جملو کې بشپړې کړې، د شعر نيمگړې تشبيه گانې هم بشپړې وليکئ. مثلاً:

راغلل د ورېځو تور تور اوبنان
بار يې په شا دی د سپين باران

دا به داسې ليکو چې: تورې ورېځې لکه تور اوبنان ورو ورو راغلې او سپين باران يې لکه بار په شا کړی و.

فصل ۶ اونۍ ۳

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۲ دقيقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلې کلمې خپه په خپه ولولي.

۳. د نويو لغتونو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه بيت چې دا کلمه په کې راغلې، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، واضح او آسان بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [نازنينه = گلالي؛ گډۍ = د گوډۍ لنډه بڼه؛ مري = مشکينې، مری.]

۴. لوستل

الف. تر لوستلو مخکې او د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايي: نن به بيا يو شعر ولولو او بيا به پر دې بحث وکړو چې دا شعر غزل دی، که مثنوي.

۲. شاگردان په دوو ډلو ووېشي. د هر بیت لومړۍ مسره دې يوه ډله په لوړ غږ ولولي، بله مسره يې بله ډله. بيا يو ځل تاسې پخپله شعر په لوړ غږ او مناسب لحن سره ولولئ.

ب. تر لوستلو وروسته (۲۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: بڼه نو، دا شعر غزل دی، که مثنوي؟

[کېدای شي شاگردان سم ځواب درکړي]

تاسې ووايئ: آفرین! څنگه پوه شوی چې مثنوي ده؟

[دوه يا درې شاگردان وغږوي. کېدای شي شاگردان مختلف ځوابونه درکړي]

تاسې ووايئ: آفرین! دا شعر په دې وجه مثنوي بولو چې هر بیت يې ځان ته جلا قافیه لري.

۲. فعالیت - شاگردانو ته ووايئ: د دې شعر په يوه مسره کې لولو چې: گډۍ نه ده، بڼاپېری ده. هغه نانځکه چې

نوم يې گډۍ ده، د بڼاپېری غوندې بڼایسته ده. په شعر کې کله کله د تشبیه لنډه بڼه لیکل کېږي. لکه دلته چې

نانځکه له بڼاپېری سره تشبیه شوې ده او دا دواړه په څه شي کې سره ورته دي؟

[شاگردان به وايي: په بڼایست کې]

تاسې ووايئ: آفرین! نو د تشبیه بشپړ ډول يې داسې دی چې نانځکه د بڼاپېری په شان بڼایسته ده. ستاسو په کتاب

کې څو نورې لنډې تشبیه گانې راغلې دي. تاسې له خپلو څنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړئ او د هرې تشبیه بشپړه

بڼه پیدا کړئ او په کتابچو کې يې وليکئ. [هره تشبیه ممکن څو مختلف وجه شېهې ولري نو ممکن مختلف شاگردان

دا فعالیت په مختلفو بڼو ترسره کړي.]

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي او د تشبیه گانو بشپړه بڼه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که

چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. بيا دوو يا دريو شاگردانو ته ووايئ چې خپلې تشبیه گانې شریکې کړي.

۳. فعالیت - شاگردانو ته ووايئ: کله چې يو شی له بل شي سره تشبیه کوو، بايد دواړه په يوه يا څو صفتونو کې سره

گډ وي. مثلاً زه وایم: زه يو گل وینم چې د گلاب غوندې سور دی، د گلاب غوندې بڼایسته دی، د گلاب غوندې خوشبو

دی. ستاسو په کتاب کې يو چوکاټ دی چې ځینې شيان لکه سپوږمۍ، لکه اوبه، او لکه رڼا بلل شوي دي. تاسې له

خپلو څنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړئ او درې - درې صفتونه ورته پیدا کړئ. بيا د مثال په شان، دا صفتونه په خپلو

کتابچو کې وليکئ.

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې شعر بیت په بیت وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا

درلوده، ورسره مرسته وکړئ. دوه يا درې شاگردان راوبولئ چې خپل کار له نورو سره شریک کړي.

۴. شاگردانو ته ووايي: کورنۍ دنده مو دا ده چې د شعر مطلب په خپله ژبه وليکۍ.

فصل ۶ اونۍ ۳

درسي ساعت ۲

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۲ دقيقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلي کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغتونو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه بيت چې دا کلمه په کې راغلي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، واضح او آسان بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [معيوب = څوک چې د بدن يو يا څو غړي يې کار نه کوي، يا له منځه تللي دي؛ يتيم = هغه

ماشوم چې پلار يې مړ شوی وي؛ نظر = پام، خيال؛ نوم او نښان = شهرت، پېژندنه].

۴. لوستل

الف. تر لوستلو مخکې او د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايي: نن به بيا يو شعر ولولو او بيا به پر دې بحث وکړو چې څه ډول شعر دی.

۲. شاگردان په دوو ډلو ووېشي. د هر بيت لومړۍ مسره دې يوه ډله په لوړ غږ ولولي، بله مسره يې بله ډله. بيا يو ځل

تاسې پخپله شعر په لوړ غږ او مناسب لحن سره ولولئ.

ب. تر لوستلو وروسته (۲۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايي: ښه نو، دا شعر د جوړښت په لحاظ څه ډول دی؟

[کېدای شي شاگردان مختلف ځوابونه درکړي]

تاسې ووايي: دا شعر غزل دی. په غزل کې قافيه څنگه وي؟

[شاگردان ممکن سم ځواب درکړي]

تاسې ووايي: آفرين. په دې شعر کې د ټولو بيتونو په آخر کې هم قافيه کلمې راغلي دي. د دې شعر هم قافيه کلمې

کومې دي؟

[شاگردان ممکن سم خواب درکړي او يا ردیف له قافيې سره غلط کړي]

تاسې ووايئ: آفرين! راځئ چې د دې شعر هم قافيه کلمې په گډه په لوړ غږ ولولو: ماشومان، گلان، پتنگان، جهان، يتيمان، رامن، ناتوان، نبنان.

پوښتنه وکړئ: ښه نو، د ردیف او قافيې توپير څه دی؟

[کېدای شي شاگردان سم خواب ووايي].

تاسې ووايئ: ډېر ښه. په هم قافيه کلمو کې يوازې د پای غږونه يې يو شان وي خو ردیف بيا ټوله کلمه يا کلمې هو بهو تکرارېږي. نو په دې شعر کې ردیف کوم دی؟

[شاگردان به ووايي: يو].

۲. **فعاليت - شاگردانو ته ووايئ:** په کتاب کې مو دوه چوکاټونه دي. په يوه چوکاټ کې د شعر د لومړي بيت، لومړۍ مسره راغلې ده «**مونږه ښکلي ماشومان يو**» په شعر کې د دې بيت بله مسره څنگه ده؟

[شاگردان به وايي: د وطن د بن گلان يو].

تاسې ووايئ: آفرين! خو په مخامخ چوکاټ کې د دوهمې مسرې پر ځای بله مسره راغلې ده چې: «**لکه ستوري د آسمان يو**» تاسې له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره په گډه دوې نورې مسرې پخپله جوړې کړئ او په کتابچو کې يې وليکئ.

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. بيا څو شاگردانو ته وخت ورکړئ چې خپلې جوړې کړې مسرې ولولي.

۳. **فعاليت - شاگردانو ته ووايئ:** د کتاب په همدې مخ کې بل چوکاټ دی چې د څو تشبیه گانو لنډې بڼې په کې راغلې دي. کله کله په شعر کې د تشبیه لنډه بڼه وینو. مثلاً په دې شعر کې وايي چې «د وطن د بن گلان يو» دلته وطن له بن سره تشبیه شوی دی او ماشومان له گلانو سره. نو د دې جملې پوره بڼه داسې ده چې: «وطن لکه بن دی او مور ماشومان لکه گلان يو.» تاسې له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د پاتې تشبیه گانو پوره بڼه پيدا کړئ او په کتابچو کې يې وليکئ.

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. وروسته د هرې جملې لپاره دوه يا درې شاگردان راوبولئ چې خپل کار له نورو سره شریک کړي.

۵. شاگردانو ته ووايي: کورنۍ دنده مو دا ده چې پنځه شيان انتخاب کړئ. بيا د هر يوه لپاره يو صفت په نښه کړئ او بيا يې په هماغه صفت کې له بل شي سره تشبیه کړئ. مثلاً زه قلم انتخابوم او صفت يې نړيوالی ليکم. اوس د قلم نړيوالی له بل شي سره تشبیه کوم. زه فکر کوم چې څه شی ډېر نری دی. په ذهن ته مې د ماشومانو ګوته راځي. نو وایم چې قلم د ګوتې غونډې نری دی. يا د غمې يو صفت ځلېدل دي. زه فکر کوم چې نور کوم شيان ځلېږي. لمر ځلېږي، سپوږمۍ ځلېږي، ستوري ځلېږي. نور شيان به هم ځلېږي خو ما ته داسې ښکاري چې د غمې ځلېدل د ستورو ځلېدلو ته ډېر ورته وي، نو وایم چې غمې لکه ستوري ځلېږي.

فصل ۶ اونۍ ۳

درسي ساعت ۳

۱. سلام، روغېر، د ټولګي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۲ دقيقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلې کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغتونو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه بيت چې دا کلمه په کې راغلې، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، واضح او آسان بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [بختور = څه چې مرغ يې ښه وي؛ شور = د خوښۍ او هيجان نارې؛ آب بازي = پر يو بل اوبه شيندل، لامبو وهل].

۴. لوستل

الف. تر لوستلو مخکې او د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايي: نن به بيا يو شعر ولولو او بيا به پر دې بحث وکړو چې دا شعر د جوړښت په لحاظ څه ډول دی.

۲. شاگردان په دوو ډلو ووېشئ. د هر بيت لومړۍ مسره دې يوه ډله په لوړ غږ ولولي، بله مسره يې بله ډله. بيا يو ځل تاسې پخپله شعر په لوړ غږ او مناسب لحن سره ولولئ.

ب. تر لوستلو وروسته (۲۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: ښه نو، دا شعر څه ډول دی؟

[کېدای شي شاگردان سم ځواب درکړي]

تاسې ووايئ: آفرین! څنگه پوه شوی چې مثنوي ده؟

[دوه یا درې شاگردان وغږوي.]

تاسې ووايئ: آفرین! دا شعر په دې وجه مثنوي بولو چې هر بیت یې ځان ته جلا قافیه لري.

شاگردان وپوښتئ: هغه کلمې چې د بیتونو یا مسرو په پای کې کت مټ تکرارېږي، هغه څه بولو؟

[شاگردان ممکن سم ځواب درکړي او ووايي: ردیف]

تاسې ووايئ: آفرین. هغه کلمې چې د شعر د مسرو یا بیتونو په آخر کې کت مټ هماغسې تکرارېږي، ردیف بلل کېږي.

په دې شعر کې ردیف شته؟

[پېرېږدئ چې دوه یا درې شاگردان خپل نظر ووايي.]

۲. فعالیت - شاگردانو ته ووايئ: اوس له خپلو څنگلوریو ټولگیوالو سره د شعر هر بیت ولولئ او د هر بیت هم قافیه

کلمې او ردیفونه پیدا او په کتابچو کې یې ولیکئ.

شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولګي کې وګرځئ او که چا مرستې ته اړتیا

درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. فعالیت - شاگردانو ته ووايئ: د کتاب په همدې مخ کې یو چوکاټ دی چې مختلفې کلمې په کې لیکل شوي

دي. تاسې له خپلو څنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړئ او د هرې کلمې لپاره پنځه - پنځه هم قافیه کلمې پیدا او په

کتابچو کې یې ولیکئ.

شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولګي کې وګرځئ او که چا مرستې ته اړتیا

درلوده، ورسره مرسته وکړئ. دوه یا درې شاگردان راوبولئ چې خپل کار له نورو سره شریک کړي.

۴. شاگردانو ته ووايئ: کورنۍ دنده مو دا ده چې پنځه شیان انتخاب کړئ. بیا هر یو یې په یوه صفت کې له یوه بل

شي سره تشبیه کړئ. مثلاً زه غواړم خبره له بل شي سره تشبیه کړم. د یو چا خبرې خوږې دي. زه فکر کوم چې څه شی

همداسې خوږ دی. شعر هم خوږ دی او ما ته خوند راکوي. نو وایم دا خبره داسې خوږه ده لکه شعر. بیا همدا خبره په

لنډه بڼه په یوه عبارت کې کوم او وایم «لکه شعر خوږه خبر». تاسې به په کورونو کې په همدې رقم پنځه شیان له پنځو

نورو شیانو سره تشبیه کوئ، د هرې تشبیه لپاره به لومړی پوره جمله ولیکئ او بیا به یې لنډ په عبارت کې ولیکئ.

فصل ۶ اونۍ ۳

درسي ساعت ۴

۱. سلام، روغبر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۲ دقيقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلي کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغتونو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه بيت چې دا کلمه په کې راغلي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، واضح او آسان بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [بناپېری = هغه خيالي نجونې چې ډېرې بېکلي، مهربانې او نېسې وي؛ ناوکۍ = نانځکه،

گودۍ؛ نانځکه = گودۍ].

۴. لوستل

الف. تر لوستلو مخکې او د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردان په دوو ډلو ووېشئ. د هر بيت لومړۍ مسره دې يوه ډله په لوړ غږ ولولي، بله مسره يې بله ډله. بيا يو ځل

تاسې پخپله شعر په لوړ غږ او مناسب لحن سره ولولئ.

ب. تر لوستلو وروسته (۲۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: دا شعر په جوړښت کې د تېرې اونۍ له کوم شعر سره ورته دی؟

[کېدای شي شاگردان سم ځواب درکړي]

تاسې ووايئ: ډېره بڼه. دا شعر او د تېرې اونۍ د وروستي درس شعر سره ورته دي، ځکه چې دواړه بندونه لري او د هر

بند يې خپله جلا قافيه لري.

په دې شعر کې د نانځکې په اړه ويل شوي دي چې منډو کې چابکه ده ځکه رانه ورکه ده

موږ پوهېږو چې نانځکه منډې نه وهي. دا چې نورو ژوو، بوټو، او شيانو ته د انسان ځانگړنې ورکوو، لکه خبرې کول، فکر

کول، منډې وهل، خوشحاله کېدل او داسې نور، دې ته څه وايو؟

[شاگردان ممکن سم ځواب درکړي]

تاسې ووايئ: آفرين! دې ته تشخيص يا شخصيت ورکول وايو.

۲. **فعالیت - شاگردانو ته ووايئ:** په کتاب کې مو يو چوکاټ دی چې ځينې لنډې تشبیه گانې په کې راغلي دي. تاسې له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او هره تشبیه په مکملو جملو کې وليکئ. مثلاً لومړۍ جمله کې وايي: « پلار ته ښاپېرۍ يمه » د دې تشبیه پوره بڼه داسې کېږي چې: **زه خپل پلار ته لکه ښاپېرۍ ښايسته يمه يا ښايسته ښکارېږم.** پاتې تشبیه گانې به يې تاسې په همدې رقم جملو کې وليکئ.

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. **فعالیت - شاگردانو ته ووايئ:** د کتاب په همدې مخ کې يو چوکاټ دی چې مختلفې کلمې په کې ليکل شوې دي. تاسې له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د هرې کلمې لپاره پنځه - پنځه هم قافیه کلمې پيدا او په کتابچو کې يې وليکئ. مثلاً لومړۍ کلمه ده «کور» د دې کلمې هم قافیه کلمې به په گډه په لوړ غږ ولولو: شور، مور، خور، پور، تور، ...

شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې صنفی کار ترسره کړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. دوه يا درې شاگردان راوبولئ چې خپل کار له نورو سره شریک کړي.

۴. **شاگردانو ته ووايئ:** کورنۍ دنده مو دا ده چې د شعر د هر بند مطلب په خپله ژبه وليکئ او هماغسې چې په لومړي فعاليت کې مو نيمگړې تشبیه گانې په پوره جملو کې بشپړې کړې، د شعر نيمگړې تشبیه گانې هم بشپړې وليکئ. مثلاً:

زه وړه جينکۍ يمه پلار ته ښاپېرۍ يمه

مور ته ناوکۍ يمه ښکلې، گلالي يمه

زه وړه نجلۍ يم. زه خپل پلار ته د ښاپېرۍ غوندې ښايسته يم او مور ته مې د ناوکۍ په شان ښکلې او گلالي ښکارم.

فصل ۷ اونۍ ۲

د فصل د ژانر، موضوع، سترو مفکورو او اساسي پوښتنو په اړه له شاگردانو سره بحث وکړئ. د دې فصل ژانر خاطره ده. خاطره د کيسې غوندې روايتي ژانر دی يعنې د يوې پېښې کيسه راته کوي خو دغه پېښه واقعي وي. شاگردانو ته خپله يوه لنډه خاطره ووايئ، مثلاً: زما يادېږي چې کله ماشوم وم يوه ورځ پلار پر آس سپور کړم. زه سخت وېرېدلی وم خو پلار مې ويل: «مه ډارېږه! آرام کېنه. زه درسره يم.» بيا مې پلار د آس واگي ونيول او ورو ورو يې روان کړ. ورو ورو زما وېره ختمه شوه او د آس سپرلی خوند راکړ. بيا مې پلار ويل چې نور بس دی، راکښته شه خو ما ويل نه، نه، نور چکر به هم راکوي. نو دا زما د ژوند يوه رښتياڼۍ پېښه ده. که زه دا وليکم، دې ته خاطره وايي.

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۵ دقيقې)

د تېرو اونيو په شان، له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلې کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضحو او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [شيشکونه = طاقونه، د ليندۍ غوندې د خښتو منځني طاقونه چې په پخوانيو ودانيو کې ډېر رواج و؛ موزيم = هغه ځای چې لرغوني آثار، هنري آثار، طبيعي شيان، او داسې نور د نندارې لپاره اېښودل کېږي؛ لارښوده = څوک چې چا ته لاره ښيي او/يا معلومات ورته ورکوي. د موزيم لارښوده نندارچيانو ته د موزيم د آثارو په اړه معلومات ورکوي؛ کيندن کاري = هغه هنر چې هنرمن پر لرگي، تيرې يا نورو کلکو شيانو ښايسته انځورونه، شکلونه، او ليکنې کاري او بيا يې کني چې دا انځورونه يا ليکنې په کې د ډېر زيات وخت لپاره پاتې شي].

۴. لوستل (۲۵ دقيقې)

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

شاگردانو ته ووايئ: د لوستل شويو معلوماتو د يادولو يوه ښه لاره دا ده چې په ذهن کې مو ورسره رابطه جوړه کړو. دغه رابطه کېدای شي شخصي وي، داسې څه چې ستاسو په تجربو، باورونو، احساساتو او عواطفو پورې اړه ولري. دا کېدای

شي ستاسو له شخصي تجربو سره نه، بلکې د واقعي نړۍ له ځينو نور شيانو سره رابطه وي يعنې همداسې کسان يا پېښې مو ليدلي وي، يا مو د هغوی په اړه پخوا څه لوستي وي. ان کېدای شي موضوع يې هم يوه نه وي خو د بل متن ځينې شيان به د همدې متن غوندې وي چې اوس يې لولئ. نن به د يوې نجلۍ خاطره ولولو چې زرغونه نومېږي او په پنځم ټولگي کې ده. تاسې به د خاطرې هر پراگراف چې لولئ، تم شئ او په ذهن کې ورسره رابطه جوړه کړئ.

له شاگردانو څخه وپوښتئ: ښه. له متن سره د رابطې جوړولو نورې لارې کومې دي؟
[کېدای شي شاگردان دغه ځوابونه درک کړي: کېدای شي په مور باندې هم همداسې پېښه تېره شوې وي. کېدای شي د بل چا کيسه مو اورېدلې وي چې همداسې خبرې په کې وي. کېدای شي د دې موضوع په اړه مو معلومات په نورو کتابونو کې لوستي وي يا مو په ټلويزيون کې ليدلي وي. نو مور به هماغه شيان رايادوو.]
تاسې ووايئ: هو. همدا د رابطې جوړولو لارې دي.

تاسې يې ترسره کوئ

شاگردانو ته ووايئ: ښه نو، کله چې متن لولئ، له خپلو پخوانيو معلوماتو سره يې رابطه جوړه کړئ چې دې ته ورته خبرې مو چېرې اورېدلې، لوستلې يا ليدلې وې. دا د لوستل شوي متن په يادولو کې درسره مرسته کوي. اوس د ملي موزيم په اړه متن پخپله ولولئ. د متن هر پراگراف چې لولئ، له ځانه وپوښتنئ چې «دا ما ته څه شی را يادوي؟»
شاگردانو ته د هر پراگراف د لوستلو لپاره ۲ دقيقې وخت ورکړئ. د هر پراگراف تر لوستلو وروسته ۲ دقيقې وخت ورکړئ چې خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو ته ووايي چې د متن له دې برخې سره يې څنگه رابطه جوړه کړې ده. د ځينو پراگرافونو تر لوستلو وروسته، يو يا دوه شاگردان وغږوئ چې د پراگراف له معلوماتو سره يې څنگه رابطه جوړه کړې ده.

کورنۍ دنده

شاگردانو ته ووايئ: کورنۍ دنده مو دا ده چې خپله يوه په زړه پورې خاطره وليکئ، مثلاً که موزيم يا کوم تاريخي ځای ته يا مېلې ته تللي يئ، يا بله داسې خاطره مو چې فکر کوئ نورو ته به په زړه پورې وي.

دوهم درسي ساعت

۱. د ژوندليک معلوماتي چارټ (۱۰ دقيقې)

زه يې ترسره کوم/ مور يې ترسره کوو

شاگردانو ته ووايئ: تاسو په پنځم فصل کې ژوندليکونه ولوستل. هماغسې چې ژوندليک واقعي وي او د يو چا د ژوند کيسه وي، خاطرهم د يو چا د ژوند يوه خاصه پېښه بيانوي. هر څوک په ژوند کې ځينې په زړه پورې خبرې لري چې غواړي له نورو سره يې شريکې کړي. خلک خپلې خاطرې په همدې خاطر ليکي.

شاگردانو ته ووايئ: ستاسو د کتاب په _____ مخ کې يو چوکاټ دی چې د خاطرې د متن معلومات په کې وليکئ. څوک به د چوکاټ په لومړي کتار کې ليکل شوې کلمې ولولي؟

[يوه شاگرد ته اجازه ورکړئ چې په لوړ غږ يې ولولي]

تاسې يې ترسره کوئ

شاگردانو ته ووايئ: مننه! زه درنه غواړم چې دغه چوکاټ په خپلو کتابچو کې رسم کړئ. د موزيم په اړه متن بيا ولولئ او معلومات يې په چوکاټ کې وليکئ.

[که وخت وي، څو شاگردان راوبولئ چې خپل کړی کار نورو ته ولولي].

څوک/چا	زرغونه، کبير، مور او پلار يې
څه مهال	د اوړي په رخصتيو کې
چېرې	ملي موزيم
څه	د موزيم آثار يې وکتل
ولې	ځکه چې د موزيم د آثارو کتل خوندور دي او د چا معلومات زياتوي.

۲. د کرکټر د کړنو اروزنه (۲۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: اوس به د زرغونې او کبير کره وړه او خبرې وارزوي. ستاسو په کتاب کې څلور پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟

په يوه شاگرد پوښتنه ولولئ: په اول سر کې د کبير زړه تنگ شو او ويې ويل چې هسې موزيم ته راغلی دی. هغه ويل چې دا رقم لوبښي خو په هر ځای کې دي. ستاسو په نظر دا قضاوت يې څنگه و؟

شاگردانو ته ووايئ: اوس نو تاسې له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په دې اړه خپل نظرونه شريک کړئ.

شاگردانو ته ۳ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بيا د مختلفو څوکيو دوه يا درې شاگران وغږوي چې څه يې ويلي دي. که لازمه وه، تاسې هم خپله تبصره وکړئ.

همدا کار د پاتې دريو پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ:

۲. زرغونې هڅه وکړه چې د خپل ورور نظر بدل کړي چې د موزيم د آثار له کتلو څخه خوند واخلي، دا کار يې څنگه ارزوئ؟

۳. کله چې د موزيم لارښودې ځان معرفي کړ، زرغونې هم ځان او خپل ورور ورپېژندل. دا کار تاسو ته څنگه ښکاري؟

۴. کبير د خاطرې په آخر کې ولې وويل «ژوندی دې وي زما هونبیاره خورکی»؟

کورنۍ دنده

شاگردانو ته ووايئ: کورنۍ دنده مو دا ده چې د خپلې کورنۍ يوه مشر- / مشرې ته ووايئ چې ستاسو د کوچنيتوب يوه جالبه خاطره درته ووايي او تاسې هغه خاطره وليکئ.

نوټ: لس شاگردان انتخاب کړئ چې په بل درسي ساعت کې د خپلې کورنۍ د مشرانو له خولې د خپل کوچنيتوب په اړه اورېدلې خاطرې په ټولگي کې نورو ته ووايي.

درېم درسي ساعت

۱. وينا (۳۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: نن به ستاسو لس تنه ټولگيوال د خپل کوچنيتوب په اړه هغه خاطرې راته ووايي چې د کورنۍ مشرانو ورته ويلي دي. خو لومړی به وگورو چې د چا په ياد پاتې دي چې کله چې چا ته وينا کوو، کوم اصول بايد مراعات کړو؟

شاگردان ممکن دغه ټکي ووايي:

- د وينا په پيل کې به وايو: بسم الله الرحمن الرحيم. السلام عليكم و رحمت الله و بركاته.
 - د محترم ښوونکي / ښوونکې او گرانو ټولگيوالو په اجازه، غواړم نن د په اړه خبرې وکړم.
 - کله چې وينا کوو، مختلفو اورېدونکو ته وگورو.
 - غږ مو بايد دومره اوچت وي چې ټولو ته ورسېږي.
 - د وينا پر مهال که اړتيا وي، د لاس، اوږو او مخ له حرکتونو کار واخلو.
- که له شاگردانو څخه کومه خبره پاتې وه، هغه تاسې ووايئ.

بيا شاگردانو ته ووايئ: اوس به تاسې د خپلو ټولگيوالو خبرو ته په خير غور ونيسئ، ځكه چې كورنۍ دنده به مو د دوى په خبرو پورې اړه ولري. سمه ده؟

بيا انتخاب شوي شاگردان په وار سره د ټولگي مخې ته راوغواړئ چې وينا وكړي. كله چې دوى وينا كوي، تاسې يې وارزوى چې:

- خبرې يې روانې، منسجمې، واضحې دي كه نه.
 - غږ يې په كافي اندازه اوچت دى كه نه.
 - د خبرو په وخت كې د لاس او مخ له حركتونو څه كار اخلي كه نه.
 - له مخاطبانو سره د سترگو تماس ساتي كه نه.
- همدارنگه نور شاگردان په دې لحاظ وڅارئ چې:
- له ويناوال سره د سترگو تماس ساتي كه نه.
 - خپله علاقه او لېوالتيا د سر په خوځولو، موسكا، يا كلامي نښو لكه «ډېر ښه، امممم، وا، ...» نښي كه نه.
- كه د شاگردانو په چلند كې كومه ستونزه وينئ، د دوو ويناوو تر منځ وقفه كې يې ورياده كړئ، مثلاً كه ويناوال د خبرو پر مهال اضطراب لري او ژبه نښلي، بې له دې د هغه نوم ياد كړئ، ووايئ: كله چې وينا كوو، ښه به وي چې زړور وغږېږو. كه څوك د وينا په وخت كې وېره لري، بايد د وينا له پيلولو مخكې څو وارې ژوره ساه واخلي، يا د وينا پر مهال، قلم په لاس كې ونيسي او په گوتو يې ټينگ كړي.

۲. گرامر: متشابه كلمې (۱۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: په كتاب كې مو شپږ جملې راغلې دي چې تش ځايونه لري. تاسې دا جملې ولولئ او په خپلو كتابچو كې يې وليكئ. په بل چوكاټ كې درې كلمې راغلې دي. تاسې د جملو تش ځايونه په همدې كلمو ډك كړئ او

بيا

لامبوزن په اوبو كې **غوټې** وهي.

هغه **غوټې** چې په لاس خلاصېږي، په غاښ به يې ولې خلاصوو؟

..... **سره** زر له مړو **سره** په قبرونو كې ښخ وو.

..... **سره** د غنمو وده زياتوي.

..... **تورې** وربځې راغلي او باران په ورېدو شو.

په موزيم كې **تورې** ، زغرې، ټوپك او نور جنگي وسايل وو.

کورنی دنده

شاگردانو ته ووايئ: نن مو د خپلو خو ټولگيوالو د کوچنيتوب په اړه خاطرې واورېدې. کور ته چې ولاړئ، فکر وکړئ چې د چا خاطرې و خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه. بيا يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

خلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځينې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو ليکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «ښيښه يې» دوې برخې لري «ښيښه» او «وال». «يې» ښيښه يې يعنې هغه شی چې له ښيښې څخه جوړ شوی وي.

شاگردانو ته ووايئ: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به يې په خپلو کتابچو پر برخو ووبشئ او بيا به يې يو ځای وليکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايئ «طلايي، ډبرين، لرگين، وړين». په ټولگي کې وگرځئ او شاگردن وڅارئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: د کتاب په — مخ کې د خاطرې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان گوتې جگوي. يو تن ته ووايئ چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. په ملي موزيم کې د افغانستان د کومو ولايتونو آثار نندارې ته اېښودل شوي دي؟

معلم: اوس نو له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پيدا کړئ. بيا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

[کله چې د شاگردانو بحث تمام شو، له دوو تنو وغواړئ چې خپل ځواب له نورو سره شريک کړي. کله چې شاگردان ځواب ليکي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

دا فعاليت د دوو نورو پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ. پاتې پوښتنې دا دي:

۲. په موزيمونو کې څه ډول آثار اېښودل کېږي؟

۳. د ملي موزيم ودانۍ څو پوړيزه ده؟

۳. د متن ارزونه (۱۰ دقیقې)

شاگردانو ته ووايئ: ستاسو د کتاب په — مخ کې دوې پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او يو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړئ]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. په خاطر کې راغلي معلومات څومره واضح او په زړه پورې وو؟

بيا ووايئ: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ. پر دې وغږېږئ چې د متن معلومات واضح او په زړه پورې وو، که نه.

[شاگردان دې دوه دقيقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شريک کړي.]

همدا فعاليت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۲. په خاطر کې څه شی کم دی؟ ستاسو په نظر، نور کوم معلومات بايد په کې راغلي وای؟

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ.]

۴. د متن په اړه خپل نظر ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: اوس به د متن په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې متن څنگه و؟ خوښ مو شو که نه؟ د متن کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې متن څخه مو څه زده کړل؟ له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کيسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅاري]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «هلمند او نورستان» متن په اړه خپل نظرونه وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په ليکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

کورنۍ دنده:

شاگردانو ته ووايئ: کورنۍ دنده مو دا ده چې د خپلې کورنۍ يوه مشر/ مشرې ته ووايئ چې کله ستاسو په عمر وو، کومه جالبه پېښه پرې تېره شوې وه. تاسې هغه خاطر وليکئ.

فصل ۷ اونى ۳

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغبر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۵ دقيقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د درس په پيل کې په چوکاټ کې راغلي کلمې څپه په څپه ولولي.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلي وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضح او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [ځلی = مينار، هغه دنگه ستنه چې له خښتو، خټو، يا کانکرېټ څخه جوړېږي؛ کوفي خط =

هغه خط چې د اسلام په لومړيو پېړيو کې دود و؛ علمي سير = هغه ډله ييز سفر چې شاگردان په کې د علمي معلوماتو

د حاصلولو لپاره د ښوونځي يا پوهنتون د ادارې له خوا بيول کېږي؛ اته گوټيز = هغه شکل چې اته گوټونه ولري، اته

ضلعي.]

۴. لوستل (۲۵ دقيقې)

موږ يې ترسره کوو/ تاسې يې ترسره کوئ

شاگردانو ته ووايئ: تاسې پوهېږئ چې د متن د ښه يادولو لپاره بايد معلومات يې له خپلو پخوانيو معلوماتو سره ونښلئ.

له متن سره د رابطې جوړولو لپاره څه بايد وکړو؟

[کېدای شي شاگردان دغه ځوابونه درک کړي: هر پراگراف چې لولو، فکر وکړو چې دا ما ته څه شی يادوي.]

شاگردانو ته ووايئ: ښه نو، اوس د جام ځلي په اړه متن پخپله ولولئ. د متن هر پراگراف چې لولئ، در په ياد يې کړئ

چې پر تاسو هم داسې پېښه تېره شوې ده؟ داسې خبره مو بل چېرې لوستلې، اورېدلې يا ليدلې وې؟»

شاگردانو ته د هر پراگراف د لوستلو لپاره ۲ دقيقې وخت ورکړئ. د هر پراگراف تر لوستلو وروسته ۲ دقيقې وخت ورکړئ

چې خپلو ځنگلوريو ټولگيالو ته ووايي چې د متن له دې برخې سره يې څنگه رابطه جوړه کړې ده. د ځينو پراگرافونو تر

لوستلو وروسته، يو يا دوه شاگردان وغږوي چې د پراگراف له معلوماتو سره يې څنگه رابطه جوړه کړې ده.

کورنی دنده

شاگردانو ته ووايئ: کورنی دنده مو دا ده چې خپله يوه په زړه پورې خاطره وليکئ، مثلاً که مو کومه پخوانی کلا ليدلې وي يا مو چېرته سفر کړی وي، يا بله داسې خاطره مو چې فکر کوئ نورو ته به په زړه پورې وي.

دوهم درسي ساعت

۱. د ژوندلیک معلوماتي چارټ (۱۰ دقیقې)

مور يې ترسره کوو / تاسې يې ترسره کوئ

شاگردانو ته ووايئ: ستاسو د کتاب په _____ مخ کې يو چوکاټ دی چې د خاطرې د متن معلومات په کې وليکئ. خوک به د چوکاټ په لومړي کتار کې ليکل شوې کلمې ولولي؟ [يوه شاگرد ته اجازه ورکړئ چې په لوړ غږ يې ولولي]

شاگردانو ته ووايئ: مننه! زه درنه غواړم چې دغه چوکاټ په خپلو کتابچو کې رسم کړئ. د جام خلي په اړه متن بيا ولولئ او معلومات يې په چوکاټ کې وليکئ.

[که وخت وي، خو شاگردان راوبولئ چې خپل کړی کار نورو ته ولولي].

شريفه، ټولگيوالې او ښوونکې يې	خوک / چا
د ثور لسمه نېټه	څه مهال
غور، د جام سيمه	چېرې
علمي سير	څه
ځکه چې د جام خلی وويني او په اهميت يې پوه شي.	ولې

۲. د کرکټر د کړنو اروزنه (۲۰ دقیقې)

شاگردانو ته ووايئ: اوس به د ښوونکې او شاگردانو کړه وړه او خبرې وارزوي. ستاسو په کتاب کې څلور پوښتنې دي. لومړی پوښتنه به خوک ولولي؟

په يوه شاگرد پوښتنه ولولئ: ۱. شاگردانو په لاره کې د سيند او غرونو په اړه خبرې کولې، دا کار يې درته څنگه ښکاري؟

شاگردانو ته ووايئ: اوس نو تاسې له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په دې اړه خپل نظرونه شريک کړئ.

شاگردانو ته ۳ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بيا د مختلفو څوکيو دوه يا درې شاگران وغږوي چې څه يې ويلې دي. که لازمه وه، تاسې هم خپله تبصره وکړئ.

همدا کار د پاتې دريو پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ:

۲. د سيند په اوبو د مخونو مينځل څنگه کار دی؟

۳. شاگردانو خپل خواړه په گډه وخورل، دا کار يې څنگه ارزوئ؟

کورنۍ دنده

شاگردانو ته ووايئ: کورنۍ دنده مو دا ده چې د د خپل ښوونځي په اړه خپله جالبه خاطره وليکئ. په یاد مو وي چې په خاطره کې مو دې پوښتنو ته ځواب ووايئ: چا، څه مهال، چېرې، څه يې وکړل، ولې وکړل.

نوټ: لس شاگردان انتخاب کړئ چې په بل درسي ساعت کې خپلې خاطرې په ټولگي کې نورو ته ووايي.

دریم درسي ساعت

۱. وينا (۳۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: نن به ستاسو لس تنه ټولگيوال خپلې په زړه پورې خاطرې راته ووايي. څوک به ووايي چې د خپلو خبرو په پيل کې څه بايد ووايو؟

شاگردان ممکن ووايي: د وينا په پيل کې به وايو: بسم الله الرحمن الرحيم. السلام عليكم و رحمت الله و بركاته. او بيا به اجازه اخلو او خپلې خبرې به کوو.

بيا شاگردانو ته ووايئ: آفرين! اوس به تاسې د خپلو ټولگيوالو خبرو ته په ځير غوړ ونيسئ، ځکه چې کورنۍ دنده به مو د دوی په خبرو پورې اړه ولري. سمه ده؟

بيا انتخاب شوي شاگردان په وار سره د ټولگي مخې ته راوغوړئ چې وينا وکړي. کله چې دوی وينا کوي، تاسې يې وارزوئ چې:

- خبرې يې روانې، منسجمې، واضحې دي که نه.
 - غږ يې په کافي اندازه اوچت دی که نه.
 - د خبرو په وخت کې د لاس او مخ له حرکتونو څه کار اخلي که نه.
 - له مخاطبانو سره د سترگو تماس ساتي که نه.
- همدارنگه نور شاگردان په دې لحاظ وڅاري چې:
- له ويناوال سره د سترگو تماس ساتي که نه.
 - خپله علاقه او لېوالتيا د سر په خوځولو، موسکا، يا کلامي نښو لکه «ډېر ښه، اممممم، واه، ...» نښي که نه.

د شاگردانو مثبت کارونه ورباد کړئ، مثلاً: ما ولیدل چې نجیبې د وینا په وخت کې مختلفو ټولگیوالو ته کتل او غږ یې هم په کافي اندازه لوړ و. یا کریمې د خپلو ټولگیوالو د خبرو مهم ټکي په کتابچه کې لیکل. دا کار په دې ښه دی چې د کله دا ټکي ولولي، د ټولگیوالو ټولې خبرې ور په یادېږي.

۲. گرامر: سر بلونه/ وستر بلونه (۱۰ دقیقې)

شاگردانو ته ووايئ: په کتاب کې مو شپږ جملې راغلې دي چې تش ځایونه لري. تاسې دا جملې ولولئ او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ. په بل چوکاټ کې درې کلمې راغلې دي. تاسې د جملو تش ځایونه په همدې کلمو ډک کړئ او بیا یې توپیر ته پام وکړئ.

تر هراته **پورې** درې ساعته لاره وه.

تر اوبو **لاندي** سپين کبان ښکارېدل.

د جام مینار تر کتلو **وروسته** مو ډوډۍ وخوړه.

تر بوسو **لاندي** اوبه تېروي.

تر مانښامه **پورې** مو لوبې کولې.

تر تا **وروسته** د فرشتې وار دی.

کورنۍ دنده

شاگردانو ته ووايئ: نن مو د خپلو څو ټولگیوالو خاطرې واورېدې. کور ته چې ولاړئ، فکر وکړئ چې د چا خاطرې و خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه. بیا یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقیقې)

شاگردانو ته ووايئ: اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځینې کلمې به ولیکئ. د دې لپاره چې د کلمو لیکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «اته گوټیز» درې برخې لري «اته»، «گوټ» او «یز» اته گوټیز یعنې هغه شی اته گوټونه ولري.

شاگردانو ته ووايي: به زه کلمې درته ووايم او تاسې به يې په خپلو کتابچو پر برخو ووبشئ او بيا به يې يو ځای وليکئ. [دغه کلمې شاگردانو ته ووايي «وسپنيز، بنديز، سيمه ييز، ډله ييز». په ټولگي کې وگرځئ او شاگردن وڅارئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

معلم: د کتاب په _____ مخ کې د خاطرې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان گوتې جگوي. يو تن ته ووايي چې لومړۍ پوښتنه ولولي.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. دا خاطره چا ليکلې وه؟

معلم: اوس نو له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او د پوښتنې ځواب پيدا کړئ. بيا د دې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

[کله چې د شاگردانو بحث تمام شو، له دوو تنو وغواړئ چې خپل ځواب له نورو سره شريک کړي. کله چې شاگردان ځواب ليکي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.]

دا فعاليت د دوو نورو پوښتنو لپاره هم ترسره کړئ. پاتې پوښتنې دا دي:

۲. ولې يوازې د پنځم الف ټولگي شاگردانې علمي سیر ته بوول شوې؟

۳. څلي د شي لپاره جوړېږي؟

۳. د متن ارزونه (۱۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايي: ستاسو د کتاب په _____ مخ کې دوې پوښتنې دي. لومړۍ پوښتنه به څوک ولولي؟ [شاگردان لاسونه جگوي او يو تن ته د پوښتنې د لوستلو اجازه ورکړئ.]

شاگرد پوښتنه لولي: ۱. په خاطره کې راغلي معلومات څومره واضح او په زړه پورې وو؟

بيا ووايي: مننه! اوس نو د دې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ. پر دې وغږېږئ چې د متن معلومات واضح او په زړه پورې وو، که نه.

[شاگردان دې دوه دقيقې بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وروسته له دوو شاگردانو څخه وغواړئ چې خپل نظر شريک کړي.]

همدا فعاليت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۲. په خاطره کې څه شی کم دی؟ ستاسو په نظر، نور کوم معلومات بايد په کې راغلي وای؟

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ.]

۴. د متن په اړه خپل نظر لیکل (۱۰ دقیقې)

معلم: اوس به د متن په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې متن څنگه و؟ خوښ مو شو که نه؟ د متن کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې متن څخه مو څه زده کړل؟ له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کيسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ]

معلم: اوس به په خپلو کتابچو کې د «هلمند او نورستان» متن په اړه خپل نظرونه وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

کورنۍ دنده:

شاگردانو ته ووايئ: کورنۍ دنده مو دا ده چې د کورنۍ يوه مشر- / مشرې ته کېنئ چې د خپل ښوونځي د وخت يوه خاطره درته ووايي. تاسې هغه خاطره داسې وليکئ چې دې پوښتنو ته ځواب په کې وي: څوک/ چا، څه مهال، چېرې، څه يې وکړل، ولې وکړل.

فصل ۸ اونۍ ۱

د فصل د ژانر، موضوع، سترو مفکورو، اساسي پوښتنو، او هدفونو په اړه له شاگردانو سره بحث وکړئ.

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

د چوکاټ کلمې پر تختې وليکئ او له شاگردانو سره په گډه يې هجا کړئ. هره کلمه په شاگردانو درې ځله ولولئ.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضح او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [سبق = درس، د ژوند سبق هغه لارې چارې چې د ښه ژوند کولو لپاره مو په کارېږي؛ کونجاړه

= د څارويو لپاره هغه خواړه چې د بوټو له دانو څخه د تېلو تر را ايستلو وروسته پاتې کېږي؛ ستومانوونکې = هغه کس

يا شى چې څوک سترې کوي؛ پښېمانه = هغه څوک چې يو کړى کار يې ورته سم نه ښکاري او په زړه کې وايي چې

کاش داسې مې نه وای کړى.]

۴. لوستل (۱۵ دقيقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۲ دقيقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د کيسې د عنوان او انځور له مخې وړاندوينه وکړي چې په کيسه کې به څه پېښ شوي

وي. د شاگردانو د اکثريت نظر پر تختې وليکئ.

ب. د لوستلو په بهير کې (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ چې په ټيټ غږ د کتاب متن تر هغه ځايه پورې ولولئ چې له تصوير څخه مخکې دى.

۲. شاگردانو ته ۳ دقيقې وخت ورکړئ چې متن ولولي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده،

ورسره مرسته وکړئ.

۳. [تر ۳ دقيقو وروسته] شاگردانو ته ووايئ: اوس لوستل بس کړئ او څه مو چې لوستي دي، په ذهن کې يې مجسم

کړئ.

۴. دوو شاگردانو ته اجازه ورکړئ چې په خپل ذهن کې مجسم کړى تصوير تشرېح کړي.

۵. شاگردانو ته ووايئ: اوس نو د کيسې پاتې برخه په ټيټ غږ ولولئ. [شاگردانو ته ۲ دقيقې وخت ورکړئ چې متن ولولي.]

۶. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کيسې پاتې برخه په ذهن کې مجسم کړئ. آفرين! سترگې مو پټې کړئ او څه مو چې ولوستل خپلو سترگو ته يې ودورئ. [يوه دقيقه وخت ورکړئ.]

۷. شاگردانو ته ووايئ: اوس دې هر څوک خپل ځنگلوري ټولگيوال / ټولگيوالې ته ووايي چې څه يې په ذهن کې تېر شول؟ [۲ دقيقې وخت ورکړئ. يوه دقيقه چې تېره شوه، د شاگردانو نقش بدل کړئ. چا چې تر اوسه پورې خبرې کولې، هغه دې غوږ ونيسي او چا چې تر اوسه پورې غوږ نيولی و، هغه دې خبرې وکړي.]

۸. کيسه په لوړ غږ او مناسب لحن او تلفظ سره ولولئ او له شاگردانو څخه وغواړئ چې کله تاسې کيسه لولئ، هغوی دې پر لوستل شويو کلمو گوټې تېرې کړي.

ج. تر لوستلو وروسته (۳ دقيقې)

۱. له شاگردانو څخه پوښتنه وکړئ چې د دوی وړاندوينه څنگه وه. د چا اټکل سم وخت او د چا ناسم.

۲. دوو شاگردانو ته وخت ورکړئ چې خپل نظر ووايي.

کورنۍ دنده: شاگردانو ته ووايئ: کورنۍ دنده مو دا ده چې هغه خاطرې وليکئ چې تاسې يې ځورولي يئ.

دوهم درسي ساعت

۱. پر رېښې او وروستاړي د کلمو وېشل (۱۰ دقيقې)

۱. د چوکاټ لومړۍ کلمه پخپله پر برخو ووېشئ او معنا يې کړئ.

۲. شاگردانو ته ووايئ چې له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره دې پاتې کلمې پر برخو ووېشي. کله چې شاگردان کار کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. له څلورو شاگردانو څخه وغواړئ چې يوه يوه کلمه تجزيه او معنا کړي.

کلمه	د کلمې برخې	د کلمې معنا
ستومانوونکې	ستومان — وونکې	ستومان = ستړی وونکې = فاعلي وروستاړی ستومانوونکې = هغه څه يا هغه کس چې څوک ستړی کوي.
خوشحالوونکې		
بيانوونکې		
وېجاړوونکې		
تماموونکې		

۲. د کیسې نقشه (۲۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ چې د کتاب له مخې دې د کیسې چارټ په کتابچو کې رسم کړي.
۲. د لومړي فصل غونډې د کیسې پیل په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د پیل برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړي.
۳. د کیسې منځ په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د منځ برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړي.
۴. د کیسې پای په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د پای برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره بحث وکړي.
۵. کله چې شاگردان فعالیت کوي، تاسې په ټولګي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا لرله، ورسره مرسته وکړئ.
۶. دوه شاگردان تختې ته راوبولې چې د کیسې پیل، منځ او پای تشریح کړي.
لاندي ډک شوی چارټ به د شاگردانو د کار په ارزولو کې د سره مرسته وکړي.

پیل		منځ (د کیسې څوکه)	پای
کرکترونه	زلمی، ټولگیوال یې، او حکیم	زلمی خپل استاد ته شکایت کوي	حکیم په یوه مثال سره شاگردان پوهوي چې ترخې خبرې دې نه کوي.
ځای - زمان	ځای: کلی وخت: هره ورځ		نتیجه
ستونزه	شاگردان زلمی ته داسې خبره کوي چې هغه ځوروي.		داسې خبرې باید ونه کړو چې څوک ځوروي.
			سبق / پیغام

۳. د کرکترونو د اعمالو ارزونه (۵ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کیسې د کرکترونو اعمال یا کارونه و ارزوو. له خپلو ځنگلوریو ټولگیوالو سره د هر کرکترونو پر اعمالو خبرې وکړئ. چا څه وکړل؟ ولې یې وکړل؟ کار یې سم و که ناسم؟ ستاسو په نظر د چا کارونه منطقي وو؟
۲. شاگردانو ته درې دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتیجه شریکه کړي.

دریم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقیقې)

موږ یې ترسره کوو/ تاسې یې ترسره کوئ

[شاگردان په شپږ کسيزو ډلو کې تنظیم کړئ او د لاندي سناريو له مخې د مباحثې فعالیت ورباندې اجرا کړئ]

معلم: نن به مو د بحث موضوع «څور بدل» وي. تاسې کله څور بدلې یې؟

[شاگردان: مختلف ځوابونه]

معلم: ډېر ښه. په دې باندې مو فکر کړی دی چې موږ ولې څور ډېرو؟ [پوښتنه پر تختې وليکئ]

معلم: اوس په خپلو گروپونو کې پر دې پوښتنې بحث وکړئ. [شاگردان به پنځه دقیقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وبې هڅوئ]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازي د خپلو ملگرو د خبرو خلاصه ووايي.

[د دريو ډلو استازي راوبولئ. کله چې دوی خبرې کوي، ورته ځير شئ. مثبت ټکي يې وستايئ.]

معلم: هر څوک ممکن له مختلفو شيانو وڅورېږي. په چا باندې ټوکه ښه نه لگېږي، په چا باندې فيزيکي تماس لکه

سکونډل، ټيله کول ... نو بله پوښتنه دا ده چې: «کوم شيان يا کومې خبرې موږ څوروي؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ]

تاسې به بيا په خپلو ډلو کې بحث وکړئ.

[شاگردانو ته پنځه دقيقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅاري.]

معلم: په کيسه کې مو ولوستل چې زلمی د ملگرو له دې کاره څورېده چې هره ورځ به يې د ده تېروتنه يادوله. ده لومړی

خپلو ټولگيوالو ته وويل چې گورئ، ستاسو دغه خبرې ما څوروي، خو ملگرو يې له څورولو لاس وانه خيست. بيا نو زلمي

خپل استاد ته شکايت وکړ چې ټولگيوال يې پوه کړي. نو، وروستۍ پوښتنه دا ده چې که څوک مو څوروي، څه بايد

وکړو؟ [پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې ټول شاگردان په بحث کې فعاله ونډه

واخلي.]

معلم: اوس به د دريو نورو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره ويلي دي.

[د دريو نويو ډلو استازي وغږوئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، وبې هڅوئ.]

معلم: څوک به د ټولو خبرو خلاصه او نتيجه ووايي؟

[شاگردان لاسونه جگوي. يو تن په کې انتخاب کړئ او د تختې سر ته يې دروغواړئ.]

[شاگرد د بحث نتيجه وایي. که کوم ټکی ورنه پاتې و، هغه تاسې ورياد کړئ]

۲. گرامر (له معدود سره د حالت په لحاظ د عدد گردان) (۱۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايي: د کتاب په — مخ کې جدول ته وگورئ. په جدول کې له ځينو کلمو سره عددونه ليکل شوي دي او بيا هغه کلمې په اوښتې بڼه راغلي دي چې تاسې عددونه په مناسبه بڼه ورسره وليکئ. مثال ته يې وگورئ او بيا هر عبارت په خپلو کتابچو کې وليکئ او تش ځايونه يې ډک کړئ.

يوه ورځ	د يوې ورځې	دوه ورځې	په دوو ورځو کې
يو ماښام	د يوه ماښام	درې شپې	تر .. دريو ... شپو پورې
پنځه ډوډۍ	د ... پنځو ... ډوډيو لپاره	درې کوترې	د .. دريو ... کوترو
يوه خبره	تر يوې خبرې پورې	څلور ماشومان	د ... څلورو ... ماشومانو
اوه پوښونه	له ... اوو .. پوښونو	لس گزي	د .. لس ... گزي
شل کاله	تر .. شلو ... کلونو	يوه پېړۍ	له ... يوې .. پېړۍ

کورنۍ دنده: شاگردانو ته ووايي: کوم شيان تاسې څوروي؟ کورنۍ دنده مو دا ده چې په دې اړه څو جملې وليکئ.

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقيقې)

شاگردانو ته ووايي: اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځينې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو ليکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «څورول» دوي برخې لري «څور» او «ول». [نورې کلمې دي: اورول، ويلو، خوړلو، خندلو]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايي: د کتاب په — مخ کې د کيسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. تاسې به د هرې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او ځواب به يې پيدا او بيا وليکئ.

۲. لومړۍ پوښتنه په يوه شاگرد ولولئ.

۳. دوه دقیقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولګي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.

۴. عین فعالیت د دوهمې او دریمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۵. شاگردانو ته ووايئ: اوس نو د هرې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې ولیکئ. پوښتنې دا دي:

۱. د زلمي ټولګيوالو د کونجاړې خبره ولې بيا بيا تکراروله؟

۲. حکيم ولې شاگردانو ته سپينه ونه وپلې چې نور زلمی مه ځوروی؟

۳. د زلمي او ټولګيوالو ملګرتيا ولې ډېر کلونه روانه وه؟

۳. د کرکټرونو د اعمالو لیکنۍ ارزونه (۱۰ دقیقې)

معلم: د دې اونۍ په دوهم درسي ساعت کې مو د کرکټرونه کارونه ورازول او ومو ویل چې د هغوی کارونه منطقي او سم و که نه. نن به د کرکټرونو په اړه خپله ارزونه ولیکئ. ستاسو د کتاب په — مخ کې دوی پوښتنې دي. تاسې به د هرې پوښتنې په اړه له خپلو څنګلوریو ټولګيوالو سره بحث وکړئ او ځواب به یې پیدا او بيا ولیکئ.

۲. لومړۍ پوښتنه په یوه شاگرد ولولئ.

۳. دوه دقیقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولګي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.

۴. عین فعالیت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۵. شاگردانو ته ووايئ: ډېر ښه. اوس نو خپل ځوابونه په کتابچو کې مو ولیکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې ځوابونه ولیکي. تاسې په ټولګي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نو یې کړئ او بيا یې پر تختې ولیکئ.]

پوښتنې:

۱. د زلمي د ټولګيوالو سلوک څنګه بولی؟

۲. د ټولګيوالو د سلوک په مقابل کې د زلمي چلند څنګه و؟

۴. د کیسې په اړه خپل نظر لیکل (۱۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کيسې په اړه خپل نظر وليکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې کيسه څنگه وه؟ خوښه مو شوه که نه؟ د کيسې کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې کيسې مو څه زده کړل؟ له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کيسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ]

۲. شاگردانو ته ووايئ: اوس به په خپلو کتابچو کې د «څلورم حکيم» کيسې په اړه خپل نظرونه وليکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه وليکي. تاسې په ټولگي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې يا عبارت په ليکلو کې ستونزه ولري، نوټ يې کړئ او بيا يې پر تختې وليکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې يو يا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله ليکنه ولولي.]

فصل ۸ اونۍ ۲

فعاليتونه يې د همدې فصل د لومړۍ اونۍ د درسونو په شان ترسره کړئ.

فصل ۸ اونۍ ۳

درسي ساعت ۱

۱. سلام، روغېر، د ټولگي تنظيمول (۳ دقيقې)

۲. هجا (۳ دقيقې)

د چوکاټ کلمې پر تختې وليکئ او له شاگردانو سره په گډه يې هجا کړئ. هره کلمه په شاگردانو درې ځله ولولئ.

۳. د نويو لغاتو فعاليتونه (۱۰ دقيقې)

د درس نوې کلمې له شاگردانو سره يو ځای معنا کړئ. د هرې کلمې لپاره لاندې فعاليتونه ترسره کړئ:

۱. هغه جمله چې دا کلمه په کې راغلې وي، ولولئ.

۲. کلمه پر تختې وليکئ او په شاگردانو يې درې ځله ولولئ.

۳. د کلمې معنا د شاگردانو په سويه، په واضح او آسانو کلمو بيان کړئ.

۴. له شاگردانو څخه وغواړئ چې هره کلمه په جمله کې وکاروي.

د دې درس کلمې دي: [لوحه = هغه ډړه، وسپنه، تيره، ټوکر يا بل شی چې د يوه ځای نوم ورباندې ليکل شوی وي.

لوحه د سرورزو، سپينو زرو او وسپنې ورقې ته هم وايي؛ انعام = د چا د ښه کار په بدل کې ورته پيسې، ځمکه، جايداد،

يا مقام وركول؛ اعدام = پانسې، په دار خړول، وژل؛ شاه رگ = د غاړې په دواوړو خواوو کې لوی رگ چې سر او مغزو ته وینه رسوي.]

۴. لوستل (۱۵ دقیقې)

الف: تر لوستلو مخکې (۲ دقیقې)

له شاگردانو څخه وغواړئ چې د کیسې د عنوان او انځور له مخې وړاندوینه وکړي چې په کیسه کې به څه پېښ شوي وي. د شاگردانو د اکثریت نظر پر تختې ولیکئ.

ب. د لوستلو په بهیر کې (۱۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ چې په ټیټ غږ د کتاب متن تر هغه ځایه پورې ولولئ چې له تصویر څخه مخکې دی.
۲. شاگردانو ته ۳ دقیقې وخت ورکړئ چې متن ولولي. تاسې په ټولګي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. [تر ۳ دقیقو وروسته] شاگردانو ته ووايئ: اوس لوستل بس کړئ او څه مو چې لوستي دي، په ذهن کې یې مجسم کړئ.

۴. دوو شاگردانو ته اجازه ورکړئ چې په خپل ذهن کې مجسم کړی تصویر تشریح کړي.

۵. شاگردانو ته ووايئ: اوس نو د کیسې پاتې برخه په ټیټ غږ ولولئ. [شاگردانو ته ۲ دقیقې وخت ورکړئ چې متن ولولي.]

۶. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کیسې پاتې برخه په ذهن کې مجسم کړئ. آفرین! سترګې مو پټې کړئ او څه مو چې ولوستل خپلو سترګو ته یې ودورئ. [یوه دقیقه وخت ورکړئ]

۷. شاگردانو ته ووايئ: اوس دې هر څوک خپل ځنگلوري ټولګیوال/ ټولګیوالې ته ووايي چې څه یې په ذهن کې تېر شول؟ [۲ دقیقې وخت ورکړئ. یوه دقیقه چې تېره شوه، د شاگردانو نقش بدل کړئ. چا چې تر اوسه پورې خبرې کولې، هغه دې غوږ ونیسي او چا چې تر اوسه پورې غوږ نیولی و، هغه دې خبرې وکړي.]

۸. کیسه په لوړ غږ او مناسب لحن او تلفظ سره ولولئ او له شاگردانو څخه وغواړئ چې کله تاسې کیسه لولئ، هغوی دې پر لوستل شویو کلمو ګوتې تېرې کړي.

ج. تر لوستلو وروسته (۳ دقیقې)

۱. له شاگردانو څخه پوښتنه وکړئ چې د دوی وړاندوینه څنګه وه. د چا اټکل سم وخت او د چا ناسم.

۲. دوو شاگردانو ته وخت ورکړئ چې خپل نظر ووايي.

کورنۍ دنده: شاگردانو ته ووايئ: پر تاسو کله داسې کار شوی دی چې چا درته کومه خبره کړې وي او تاسو یې د پای په اړه فکر کړی وي؟ په دې اړه خپله خاطره ولیکئ.

دوهم درسي ساعت

۱. پر رېښې او وروستاړي د کلمو وېشل (۱۰ دقيقې)

۱. د چوکاټ لومړۍ کلمه پخپله پر برخو ووېشئ او معنا يې کړئ.

۲. شاگردانو ته ووايئ چې له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره دې پاتې کلمې پر برخو ووېشي. کله چې شاگردان کار کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا درلوده، ورسره مرسته وکړئ.

۳. له څلورو شاگردانو څخه وغواړئ چې يوه يوه کلمه تجزيه او معنا کړي.

کلمه	د کلمې برخې	د کلمې معنا
ناییتوب	نایي — توب	نایي = سلمان توب = نوم جوړوونکی وروستاړی ناییتوب = سلماني، د نایي گری حالت.
خونديتوب		
څیرکتوب		
شومتوب		
مشرتوب		

۲. د کیسې نقشه (۲۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ چې د کتاب له مخې دې د کیسې چارټ په کتابچو کې رسم کړي.

۲. د لومړي فصل غونډې د کیسې پیل په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د پیل برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړي.

۳. د کیسې منځ په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د منځ برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړي.

۴. د کیسې پای په شاگردانو ولولئ او ورته ووايئ چې د چارټ د پای برخې د ډکولو لپاره دې له خپلو ځنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړي.

۵. کله چې شاگردان فعالیت کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او که چا مرستې ته اړتيا لرله، ورسره مرسته وکړئ.

۶. دوه شاگردان تختې ته راوبولي چې د کیسې پیل، منځ او پای تشریح کړي.

لاندې ډک شوی چارټ به د شاگردانو د کار په ارزولو کې درسه مرسته وکړي.

پیل	منځ (د کیسې څوکه)	پای
-----	-------------------	-----

د حکیم خبره نايي پوهوي چې غلط کار باید ونه کړي.	حل او نتیجه	نايي پر لوحې د ليکل شوې خبرې په لوستلو سره د خپل کار انجام ته فکر کوي.	پاچا، حکيم، وزير او نايي	کرکټرونه
			ځای: ښار وخت: پخوا وختونه	ځای - زمان
خبرو ته غور کول، مور له ستونزو ژغورلی شي.	سبق / پیغام		نايي ته وزير وايي چې پاچا دې ووژني	ستونزه

۳. د کرکټر د اعمالو ارزونه (۵ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کیسې د کرکټرونو اعمال یا کارونه وارزوو. له خپلو څنګلوریو ټولګیوالو سره د هر کرکټر پر اعمالو خبرې وکړئ. چا څه وکړل؟ ولې یې وکړل؟ کار یې سم و که ناسم؟ ستاسو په نظر د چا کارونه منطقي وو؟
۲. شاگردانو ته درې دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. بیا څو تنه راوبولئ چې د خپل بحث نتیجه شریکه کړي.

دریم درسي ساعت

۱. خبرې اترې (۲۵ دقیقې)

مور یې ترسره کوو/ تاسې یې ترسره کوئ

[شاگردان په شپږ کسيزو ډلو کې تنظيم کړئ او د لاندې سناريو له مخې د مباحثې فعالیت ورباندې اجرا کړئ]
معلم: نن به مو د بحث موضوع «ځیرکي» وي.

۱. ځیرکي څه ده؟

۲. ځیرکي څه گټې لري؟

۳. خپله ځیرکي څنګه زیاتولی شو؟

معلم: ډېر ښه.

؟ [پوښتنه پر تختې ولیکئ]

معلم: اوس په خپلو گروپونو کې پر دې پوښتنې بحث وکړئ. [شاگردان به پنځه دقیقې خبرې کوي.]

[کله چې شاگردان خبرې اترې کوي، تاسې په ټولګي کې وگرځئ او وبې هڅوئ]

معلم: اوس به د هرې ډلې استازی د خپلو ملګرو د خبرو خلاصه ووايي.

[د دريو ډلو استازي راوبولئ. کله چې دوی خبرې کوي، ورته ځیر شئ. مثبت ټکي یې وستايئ.]

معلم: هر څوک ممکن له مختلفو شيانو وځورېږي. په چا باندې ټوکه بڼه نه لگېږي، په چا باندې فيزيکي تماس لکه سکونډل، ټيله کول ... نو بله پوښتنه دا ده چې: «کوم شيان يا کومې خبرې مور ځوروي؟» [پوښتنه پر تختې وليکئ] تاسې به بيا په خپلو ډلو کې بحث وکړئ.

[شاگردانو ته پنځه دقيقې وخت ورکړئ چې خبرې اترې وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ.]

معلم: په کيسه کې مو ولوستل چې زلمی د ملگرو له دې کاره ځورېده چې هره ورځ به يې د ده تېروتنه يادوله. ده لومړی خپلو ټولگيوالو ته وويل چې گورئ، ستاسو دغه خبرې ما ځوروي، خو ملگرو يې له ځورولو لاس وانه خيست. بيا نو زلمي خپل استاد ته شکايت وکړ چې ټولگيوال يې پوه کړي. نو، وروستۍ پوښتنه دا ده چې که څوک مو ځوروي، څه بايد وکړو؟ [پوښتنه پر تختې وليکئ]

[شاگردانو ته ۵ دقيقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي.]

[کله چې شاگران خبرې اترې کوي، تاسې په ټولگي کې وگرځئ او وگورئ چې ټول شاگردان په بحث کې فعاله ونډه واخلي.]

معلم: اوس به د دريو نورو ډلو استازي ووايي چې څه يې سره وييلي دي.

[د دريو نويو ډلو استازي وگرځئ. د هغوی خبرې چې خلاصې شوې، وېې هڅوئ.]

معلم: څوک به د ټولو خبرو خلاصه او نتيجه ووايي؟

[شاگردان لاسونه جگوي. يو تن په کې انتخاب کړئ او د تختې سر ته يې دروغواړئ.]

[شاگرد د بحث نتيجه وايي. که کوم ټکی ورنه پاتې و، هغه تاسې ورياد کړئ.]

۲. گرامر (له معدود سره د حالت په لحاظ د عدد گردان) (۱۰ دقيقې)

شاگردانو ته ووايي: د کتاب په — مخ کې جدول ته وگورئ. په جدول کې له ځينو کلمو سره عددونه ليکل شوي دي او بيا هغه کلمې په اوښتې بڼه راغلې دي چې تاسې عددونه په مناسبه بڼه ورسره وليکئ. مثال ته يې وگورئ او بيا هر عبارت په خپلو کتابچو کې وليکئ او تش ځايونه يې ډک کړئ.

يوه ورځ	د يوې ورځې	دوه ورځې	په دوو ورځو کې
يو ماښام	د يوه ماښام	درې شپې	تر .. دريو ... شپو پورې
پنځه ډوډۍ	د ... پنځو ... ډوډيو لپاره	درې کوټرې	د ... دريو ... کوټرو
يوه خبره	تر يوې خبرې پورې	څلور ماشومان	د ... څلورو ... ماشومانو
اوه پوښونه	له ... اوو ... پوښونو	لس گزی	د ... لس ... گزي
شل کاله	تر ... شلو ... کلونو	يوه پېړۍ	له ... يوې .. پېړۍ

کورنی دنده: شاگردانو ته ووايئ: کوم شيان تاسې څوروي؟ کورنی دنده مو دا ده چې په دې اړه څو جملې وليکئ.

څلورم درسي ساعت

۱. املا (۵ دقيقې)

شاگردانو ته ووايئ: اوس به خپلې کتابچې خلاصې کړئ او ځينې کلمې به وليکئ. د دې لپاره چې د کلمو ليکل راته آسانه شي، کلمې پر برخو وېشو. مثلاً «څورول» دوي برخې لري «څور» او «ول». [نورې کلمې دي: اورول، ويلو، خوړلو، خندلو]

۲. د استنباطي پوښتنو د ځوابونو ليکل (۱۰ دقيقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: د کتاب په ——— مخ کې د کيسې په اړه څو استنباطي پوښتنې راغلي دي. تاسې به د هرې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او ځواب به يې پيدا او بيا وليکئ.

۲. لومړۍ پوښتنه په يوه شاگرد ولولئ.

۳. دوه دقيقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولگي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.

۴. عين فعاليت د دوهمې او دريمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۵. شاگردانو ته ووايئ: اوس نو د هرې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې وليکئ. پوښتنې دا دي:

۱. د زلمي ټولگيوالو د کونجاړې خبره ولې بيا بيا تکراروله؟

۲. حکيم ولې شاگردانو ته سپينه ونه وپله چې نور زلمي مه څوروي؟

۳. د زلمي او ټولگيوالو ملگرتيا ولې ډېر کلونه روانه وه؟

۳. د کرکټرونو د اعمالو ليکنۍ ارزونه (۱۰ دقيقې)

معلم: د دې اونۍ په دوهم درسي ساعت کې مو د کرکټرونه کارونه ورازول او ومو ويل چې د هغوی کارونه منطقي او سم و که نه. نن به د کرکټرونو په اړه خپله ارزونه وليکئ. ستاسو د کتاب په ——— مخ کې دوي پوښتنې دي. تاسې به د هرې پوښتنې په اړه له خپلو څنگلوريو ټولگيوالو سره بحث وکړئ او ځواب به يې پيدا او بيا وليکئ.

۲. لومړۍ پوښتنه په يوه شاگرد ولولئ.

۳. دوه دقیقې وخت ورکړئ چې شاگردان بحث وکړي او تاسې په ټولګي کې وگرځئ. وخت چې پوره شو، دوه شاگردان راوبولئ چې خپل ځواب ووايي.

۴. عین فعالیت د دوهمې پوښتنې لپاره هم ترسره کړئ.

۵. شاگردانو ته ووايئ: ډېر ښه. اوس نو خپل ځوابونه په کتابچو کې مو ولیکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې ځوابونه ولیکي. تاسې په ټولګي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ یې کړئ او بیا یې پر تختې ولیکئ.]

پوښتنې:

۱. د زلمي د ټولګيوالو سلوک څنگه بولئ؟

۲. د ټولګيوالو د سلوک په مقابل کې د زلمي چلند څنگه و؟

۴. د کیسې په اړه خپل نظر لیکل (۱۰ دقیقې)

۱. شاگردانو ته ووايئ: اوس به د کیسې په اړه خپل نظر ولیکئ. پر دې باندې فکر وکړئ چې کیسه څنگه وه؟ خوښه مو شوه که نه؟ د کیسې کومه برخه مو خوښه شوه او ولې مو خوښه شوه؟ له دې کیسې مو څه زده کړل؟ له خپلو څنګلوریو ټولګيوالو سره بحث وکړئ او په وار سره د کیسې په اړه خپل نظر ورته ووايئ.

[شاگردانو ته ۴ دقیقې وخت ورکړئ چې بحث وکړي. تاسې په ټولګي کې وگرځئ او شاگردان وڅارئ]

۲. شاگردانو ته ووايئ: اوس به په خپلو کتابچو کې د «څلورم حکیم» کیسې په اړه خپل نظرونه ولیکئ.

[شاگردانو ته ۵ دقیقې وخت ورکړئ چې خپل نظرونه ولیکي. تاسې په ټولګي کې وگرځئ. که چا مرستې ته اړتیا درلوده، ورسره مرسته وکړئ. که ډېر شاگردان د کومې خاصې کلمې یا عبارت په لیکلو کې ستونزه ولري، نوټ یې کړئ او بیا یې پر تختې ولیکئ. که وخت پاتې و، په آخر کې یو یا دوه شاگردان راوبولئ چې خپله لیکنه ولولي.]

فصل ۹

د فصل د ژانر، موضوع، سترو مفکورو، اساسي پوښتنو او هدفونو په باره کې له شاگردانو سره بحث وکړئ. د دې فصل ژانر معلوماتي توضیحي دی. د معلوماتي ژانر اصلي هدف دا وي چې موږ ته معلومات راکړي. توضیحي د معلوماتي ژانر یو ډول دی چې معلومات په کې توضیح شوي وي. د توضیحي متن هر پراگراف یوه موضوع، د هماغې موضوع په باره کې اساسي مفکوره او بیا د هغې جزئیات بیانوي. د دې لپاره چې د توضیحي متن په معلوماتو ښه وپوهېږو، د معلوماتو په جال کې یې ترتیبوو. د دې فصل نور فعالیتونه د نورو فصلونو غوندې دي. دلته به د هر درس د نویو کلمو معناگانې او همدارنگه د معلوماتو د جال د ډکولو طریقه تشریح کړو.

اونۍ ۱

د درس نوي لغتونه: **اتوموسفیر** = د ځمکې چارچاپېره هوا چې مختلفې طبقې لري. **قطر** = هغه خط چې د دایرې یا کرې د محیط دوه نقطې سره نښلوي او له مرکز څخه یې تېرېږي. **ستورمزلۍ** = څوک چې په فضايي بېړیو کې فضا، سپوږمۍ یا نورو سیارو ته ځي. **فضايي بېړۍ** = هغه وسیله چې انسان جوړه کړې ده او په فضا کې مزل کوي.

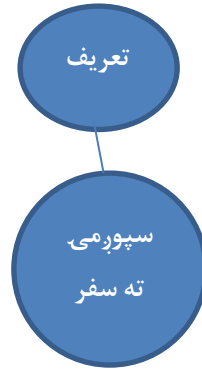
د معلوماتو جال

د معلوماتو جال یوه مرکزي او څو محیطي دایرې لري. په مرکزي دایره کې یې د متن عمومي موضوع یا عنوان لیکو. په محیطي دایرو کې یې د هر پراگراف موضوع لیکو.

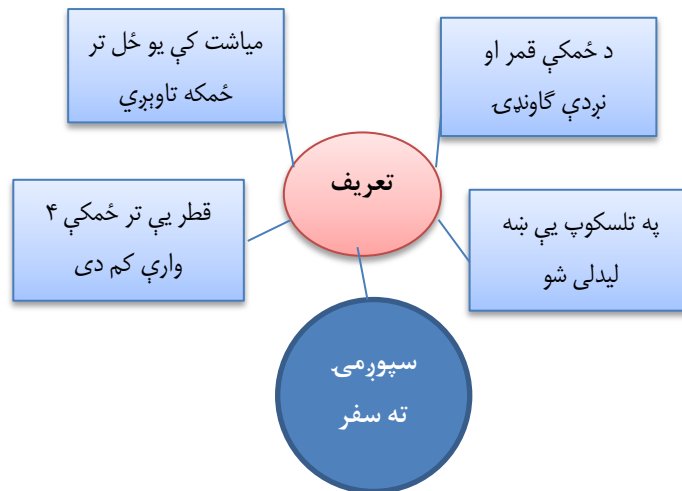
شاگردانو ته ووايئ: د دې لپاره چې د یوه معلوماتي متن معلومات آسانه زده کړو په چارټ کې یې ترتیبوو او د معلوماتو جال جوړوو. دغه متن مو چې ولوست، د څه شي په اړه و؟ [هغوی به وايي چې سپوږمۍ ته د سفر په اړه]

تاسې د تختې په مرکزي برخه کې یوه دایره وکارئ. ووايئ: آفرین! نو دلته به ولیکم «سپوږمۍ ته سفر». بیا د دایرې له پاسه بله نسبتاً وړه دایره رسم کړئ او یو شاگرد راوبولئ چې د متن لومړی پراگراف ولولي. سپوږمۍ د ځمکې قمر دی. قمر هغه گردی فضايي جسم دی چې د یوې سیارې په شاوخوا کې گرځي. سپوږمۍ هره میاشت یو ځل د ځمکې گرد چاپېره تاوېږي او د ځمکې تر ټولو نږدې گاونډی ده. د تلسکوپ په مرسته سپوږمۍ واضحه لیدلی شو. د سپوږمۍ قطر د ځمکې تر قطر څلور وارې لنډ دی.

بیا وویای: په دې پراگراف کې د سپورمۍ او قمر تعریف راغلی او اصلي موضوع یې همدا دی. نو په دې بله دایره کې به ولیکم «تعریف».

بیا وویای: ښه نو، د سپورمۍ په تعریف کې څو خبرې راغلي دي. یوه دا چې سپورمۍ د ځمکې قمر دی؛ بله دا چې سپورمۍ په میاشت کې یو ځل تر ځمکې چورلي؛ بله خبره دا وه چې سپورمۍ په تلسکوپ سره واضحه لیدلی شو؛ او څلورمه خبره یې دا کړې ده چې د سپورمۍ قطر د ځمکې تر قطر څلور وارې کم دی. نو زه به د تعریف د دایرې په شاوخوا کې څلور مستطیلونه وکارم او په هر یوه کې به یې د سپورمۍ د تعریف یوه یوه خبره ولیکم.

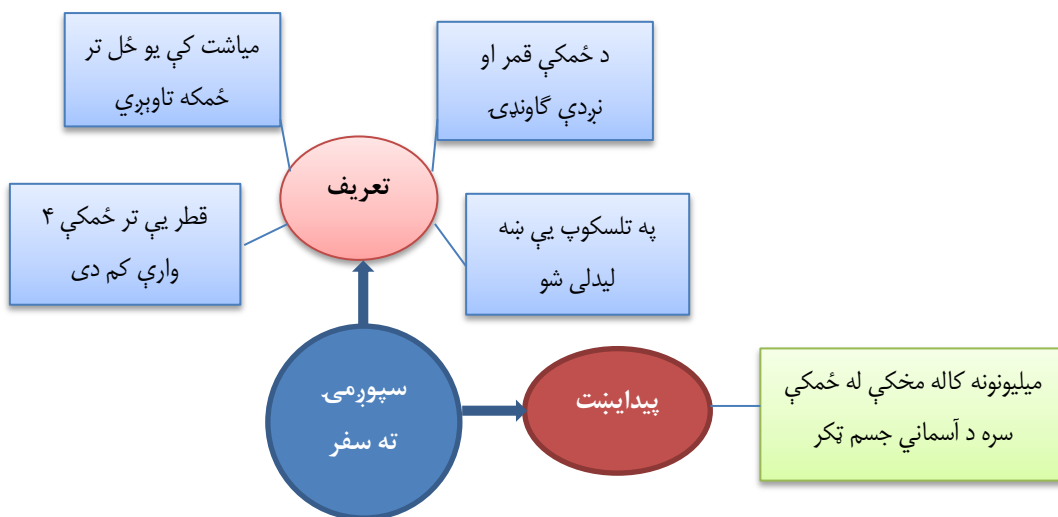

د متن دوهم پراگراف په بل شاگرد ولولئ.

سپورمۍ څنگه پیدا شوې ده؟ زیاتره ستورپوهان په دې نظر دي چې میلیونونه کاله مخکې یو غټ آسماني جسم له ځمکې سره ټکر شو. د دې ټکر له امله د ځمکې او د دې شي ټوټې د فضا خوا ته ولاړې. دغه ټوټې د وخت په تېرېدو

سره، یو ځای شوې او سپورمۍ یې جوړه کړه. همدا دلیل دی چې د سپورمۍ د سطحې ځینې ډبرې د ځمکې له ډبرو بدلي دي.

شاگردانو ته ووايئ: د دې پراگراف اصلي موضوع څه ده؟ [ممکن هغوی سم ځواب درکړي: د سپورمۍ پیدایښت.] او په دې باره کې یې څه ویلي دي؟ [کېدای شي شاگردان ووايي: دا چې میلیونونه کاله مخکې یو غټ آسماني جسم له ځمکې سره ټکر شوی او د دواړو ټوټې جلا شوې او بیا یې سپورمۍ جوړه کړې ده.] تاسې ووايئ: نو زه به بله دایره وکارم و په کې به ولیکم «پیدایښت» او د دې دایرې په څنګ کې به یو مستطیل رسم کړم او همدا خبره به ولیکم چې له ځمکې سره د آسماني جسم ټکر.

بیا له شاگردانو وغواړئ چې د پاتې پراگرافونو معلومات د خپل څنګ له ټولګیوالو سره په ګډه د معلوماتو په جال کې ترتیب کړي.

نوټ: د دې فصل د نورو درسونو لپاره هم دغه فعالیت په همدې شکل ترسره کړئ.

د دوهم درس نوي لغتونه

اختراع = نوی شی جوړول؛ هارډویر = د کمپیوټر پرزې؛ بنسټونیز = څه چې په بنسټونې پورې اړه لري؛ پروګرام = هغه عملیې او کارونه دي چې کمپیوټر یې د یوې ستونزې د حل کولو یا د یوه کار د کولو لپاره کوي.

د درېيم درس نوي لغتونه

اشتها = هغه حالت چې زړه مو خوړو ته کېږي؛ ویتامینونه = هغه غذايي مواد دي چې د بدن د سم فعالیت لپاره په کارېږي خو زموږ بدن يې جوړولی نه شي. ذهني کارونه = هغه کارونه چې په مغزو سره کېږي لکه درس لوستل، فکر کول، د رياضي د سوالونو حل کول ... تقويه = غښتلی کول

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**